

HISTORIE PRAŽSKÉ ZOOLOGICKÉ ZAHRADY V LETECH 1926 – 1938

HISTORY OF THE PRAGUE ZOO IN 1926 - 1938

HANA HERÁŇOVÁ

Po více než šedesátiletém úsilí vybudovat v Praze zoologickou zahradu, popsaném v minulém čísle tohoto časopisu, vzniká v roce 1926 Hospodářské nákupní a stavební družstvo „Zoologická zahrada“, spol. s r. o. Tato organizace má podporu důležitých úřadů, je uznávána veřejností, disponuje určitými finančními prostředky, a především získává vhodné pozemky, na kterých může uskutečnit svoje plány, pozemky v okrajové čtvrti Prahy – v Troji.

PO ZALOŽENÍ DRUŽSTVA

Stručná historie Troje

Troja leží na pravém břehu řeky Vltavy, v místech, kde řeka opouští Prahu. V minulosti byla tato lokalita nazývána Zadní Ovenec. Levobřežní Přední Ovenec se rozkládal na území dnešní Bubenče. Obě tyto oblasti, typické říční nivy, byly záplavovým územím. Své jméno získala Troja pravděpodobně podle Trojského zámku vystavěného v letech 1679 – 1685. Ještě na počátku minulého století vytvářela Vltava na tomto území několik ostrovů. Holešovický ostrov se rozkládal od dnešního mostu Barikádníků až po Trojský přívod, kde se nacházela osada Rybáře. Jiné rameno řeky napájelo náhon Trojského mlýna a vytvářelo Trojský ostrov v místech dnešní dolní části pražské zoo. Pozůstatkem náhonu je strouha u bývalého pavilonu šelem zbořeného v roce 1992. Císařský ostrov mezi Trojou a Stromovkou (Královskou oborou) je někdy mylně nazývaný Trojský a je největším pražským ostrovem. Při stavbě plavebního kanálu a podbabského zdymadla v letech 1899 – 1902 se rozrostl o část území Stromovky. Do Troje se tehdy bylo možné dostat přes plavební kanál po můstku a přes hlavní tok řeky přívodem. Krásné přírodní prostředí okolí Trojského zámku lákalo Pražany k výletům už dlouho před otevřením zoologické zahrady. Dokazují to dobové fotografie a dochovaná svědectví o mnoha restauracích s příjemným venkovním posezením.

Na trojských svazích už od 13. století vznikaly vinice. Ve složitých válečných obdobích ležely ladem a pomalu pustly. O částečnou obnovu pěstování vína v Troji se v 60. a 70. letech 19. století snažil reformátor českého vinařství dr. Antonín Šmíd. Vína trojského velkostatku, jehož nájemcem byl obchodník vínem Angelus Kafka, tehdy dosahovala vysokého hodnocení. Stáčená do lahví je nabízela i „Restaurace na Štvanici a trojská vinárna“ a další pražské vinárny. Od roku 1925 postupně nahradily trojské vinice, až na výjimky, ovocné a zelinářské zahrady¹. Jejich nájemci si tak prodejem ovoce a zeleniny na pražských trzích doplňovali skromný příjem z hospodářství a řemesel.

Po připojení k Velké Praze v roce 1922 se Troja a k ní patřící osada Podhoří pomalu měnily. Stavba Trojského mostu v roce 1928 umožnila silniční spojení s městem, začaly zde vyrůstat luxusní vily Pražanů, byla postavena moderní škola. Přesto zůstávala Troja hlavně domovem podruků, deputátníků

¹ V srpnu 1934 píše dr. Josef Jirsík v Národní politice o trojské pouti v den sv. Kláry: „Dnes točí se toho dne víno v zámeckých sklepích, ne ovšem již trojské.“ Obnova trojských vinic začala až v 50. letech minulého století.

Poněvadž celý problém zoologické zahrady se točí kolem otázky finanční, rozhodlo se družstvo pro zřízení zahrady přijmout návrh obchodních domů a podniků, které chtějí zvěř darovati a vyžadují jen, aby tento dar mohly spojit se svojí reklamou. Pro obchodníky by bylo ovšem nejlépe, aby se reklama úplně přínášala k darovanému zvířeti a proto může v příštím roce vypadat pražská zoologická zahrada tak, jak obrázek ukazuje.

Ondřej Sekora :Pražská zoologická zahrada, Lidové noviny, 26.9.1930

As the entire problem of the zoological garden concerned finances, the cooperative for establishing the zoo decided to accept a proposal from department stores and companies willing to present some animals to the zoo asking only that the gifts would be accompanied by their advertisements. For businesses, however, it would be best to attach such advertisements close to each animal given, and so next year Prague Zoological Garden might look somewhat like the picture.

Ondřej Sekora: Prague Zoological Garden, the Lidové noviny, 26/9/1930

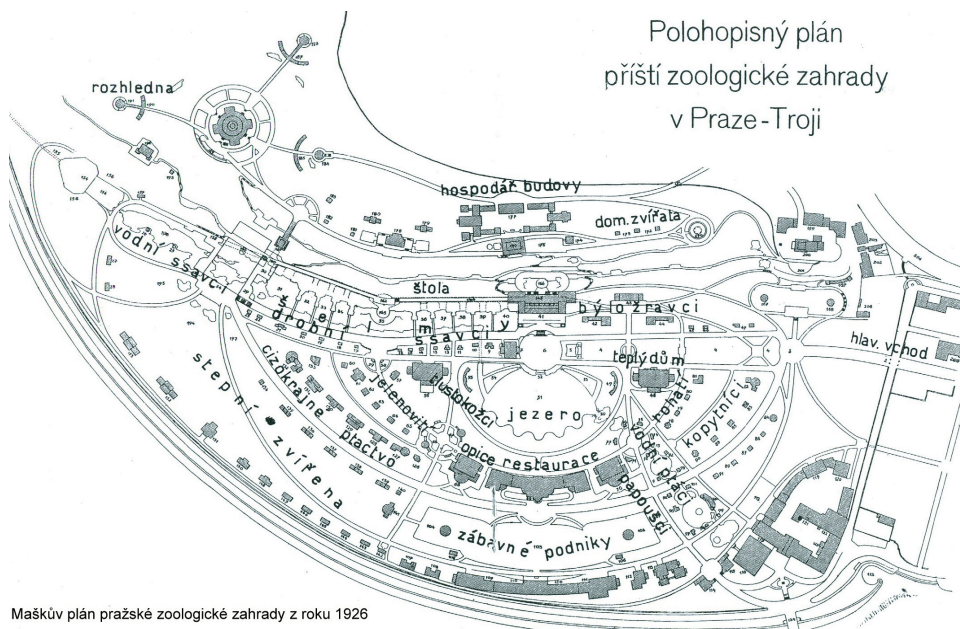
a řemeslníků. Místní samospráva se snažila o hospodářský a kulturní rozvoj čtvrti a k tomu přispíval svými počiny také Alois Svoboda, majitel trojského velkostatku, Trojského zámku a pivovaru. To byla Troja, v níž se rodila pražská zoologická zahrada.

První akce družstva – výstava projektu budoucí zoologické zahrady v pražské Troji

Založení Hospodářského nákupního a stavebního družstva „Zoologická zahrada“, spol. s r. o. znamenalo počátek skutečných příprav na vznik zoologické zahrady v Praze. Jediným zdrojem příjmů byly podíly členů družstva, příležitostné dary a příslib finančních subvencí města, země a státu. Přes nejistotu je měsíc po ustavující schůzi v pražské Staroměstské radnici zveřejněn projekt, jehož realizace – pokud by k ní došlo – by zařadila pražskou zoologickou zahradu na světovou úroveň.

Výstava plánu a modelu budoucí zoologické zahrady v Praze byla první akcí družstva pro veřejnost. Na detailně propracovaném plánu a modelu se podíleli akademický malíř a architekt Karel Vítězslav Mašek, profesor uměleckoprůmyslové školy v Praze, zoolog profesor Jiří Janda a po technické stránce Ing. Eduard Schwarzer. Uvědomíme-li si, jak náročné vytvoření takového projektu je, a že oficiální zadání dostal arch. Mašek 6. 5. 1926, je zřejmé, že autoři na tomto díle museli pracovat dlouho předtím, než si vůbec mohli být jisti jeho zadáním.

V Národní politice ze dne 13. 6. 1926 v článku „Jak bude vypadati naše pražská zoologická zahrada“ se autor věnuje popisu modelu: „...velký kolorovaný plastický plán příští zoologické zahrady v Troji v měřítku 1:360... Je to měřítko, které dopouští zmodelování i větších zvířat a lidí, stejně arci i vyznačení stromů, křovin i skal (pozn.: autorem těchto doplňků byl profesor uměleckoprůmyslové školy Mudruňka a jeho žáci)... rozhlédna na příslušné krásné partie naší Prahy (pozn.: na tomto místě stála v letech 2009 – 2018 rozhledna Obora)... Bude tam dále improvisované jezírko, upravené z vod starého „potoka“, spojené s jinými rybníčky kaskádami, na jeho břehu bude hostinec, na kopečku nad třešňovkou bude postaven starobylý karpato-ruský kostelíček... Na modelu uvidí návštěvníci ideální úpravu okolí památného záměčku, jehož předdvorí stane se cours d'honneur zoologické zahrady.“ Brožura „Výklad k modelu Zoologické zahrady v Praze“ zase

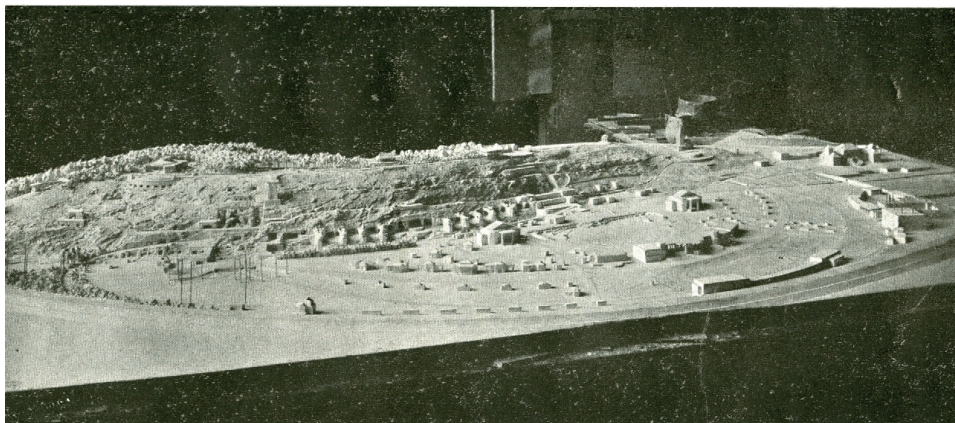

Plán budoucí pražské zoologické zahrady v Praze – Troji akademického malíře a architekta Karla Vítězslava Maška z roku 1926, na kterém spolupracovali zoolog profesor Jiří Janda a po technické stránce ing. Eduard Schwarzer

JIRSIK, J. O naší zoologické zahradě. Širým světem, 1928, s. 307 – 315

A plan from 1926 of the future Prague Zoological Garden in Prague – Troja by the artist Karel Vítězslav Mašek. Working with him were zoologist Professor Jiří Janda and, from technical point of view, Eduard Schwarzer

JIRSIK, J. About our Zoological Garden. Širým světem, 1928, pp. 307 – 315

Model budoucí zoologické zahrady K. V. Maška z roku 1926

Maškův plán budoucí zoologické zahrady v Troji. Světozor. 1926, 17.6.1926

K. V. Mašek's model of the future zoological garden, 1926

Mašek's model of the future zoological garden in Troja. Světozor. 1926, 17/6/1926

ŘEDITELSTVÍ ZOOLOGICKÉ ZAHRADY V PRAZE

dovoluje si Vás zdvořile zváti k návštěvě

VÝSTAVY MODELU PŘÍŠTÍ ZOOLOGICKÉ ZAHRADY V PRAZE-TROJI.

Výstava jest umístěna v přízemních místnostech

Staroměstské radnice (vstup na levé straně od hlavního
vchodu) a jest otevřena každodenně

od 8. do 19. hodiny

až do dne 15. července 1926 včetně.

Pozvánka na výstavu Maškova modelu budoucí zoologické zahrady v Praze – Troji na Staroměstské radnici v Praze ve dnech 15. 6. – 15. 7. 1926

An invitation to see an exhibition of Mašek's model of the future zoological garden in Prague – Troja, held at the Old Town Hall, Prague from 15th June to 15th July 1926

Archiv zoo Praha

Prague Zoo archives

upozorňuje na zajímavé a originální technické řešení: „...*důmyslným projektem min. rady p. inž. Schwarzera stane se štola jakousi tepnou celého podniku jak pro návštěvníky, tak pro obsluhu kotců, jí povedou opatření vodovodná a osvětlovací a zároveň i miniaturní dráha jak pro rozvážení materiálů, tak i pro pohodlí obecnstva...největším podnikem bude zajisté, podle p. inž. Schwarzera, jím projektovaná hráze proti záplavám.*“

Model o rozměrech 3 × 1,40 m byl složen ze dvou dílů. Skleněný poklop na model dodala Firma Pribík & Fischer, podstavec opatřila Legiozáložna. Výstava plánu a modelu pro veřejnost byla plánována ve dnech 15. 6. až 15. 7. 1926 v přízemním sále Staroměstské radnice. Z obavy před poškozením modelu při přepravě se pro nepřízeň počasí vystavení o dva dny opozdilo. Objednáno bylo 50 000 vstupenek a pro reklamu ve výkladních skříních jednotlivých obchodů 500 malých plakátů. Sílu k prodeji vstupenek u pokladny propůjčila Legiozáložna. Příručka s plánkem a podrobným popisem modelu vyšla nákladem 10 000 výtisků. Za svoji práci profesor Mašek dostal 19 532 Kč. (Na zhotovení modelu přispělo vedení hl. m. Prahy částkou 9 896 Kč a Zemská banka přidala 5 000 Kč.)

Zájemcům o podrobný výklad ve výstavním prostoru Staroměstské radnice byl k dispozici profesor Jiří Janda a dr. Josef Jirsík. K slavnostnímu zahájení a návštěvě výstavy byly přizvány významné osobnosti, včetně presidenta Masaryka a kancléře Šamála. Výstavu ale shlédli jen primátor hl. m. Prahy dr. Baxa v doprovodu profesora Jandy a vyslovil uznání s postupem příprav. Primátor i v dalších letech projevoval porozumění a nevšední zájem o budoucí zoologickou zahradu. Přes propagaci a úspěch vystavovaných plánů a modelu nesplnil výtěžek očekávání (vybralo se celkem 1 622,88 Kč). Model byl později vystaven ve Veletržním paláci a posléze uložen v Trojském zámku.

Finanční zabezpečení

Zřízení zoologické zahrady mohlo být stále ještě ohroženo postojem odpůrců, zvláště z řad některých veřejných činitelů. Tím bylo např. vyjádření bývalého ministra sociální péče Lva Wintera v Právu lidu v prosinci 1926: „*Máme důležitější a lidštější úlohy, pro něž potřebujeme peněz.*“ Autor se nestaví proti zřízení zoologické zahrady v Praze, pouze konstatuje, že za současné hospodářské situace si takový závazek nemůžeme dovolit. Vyvolal ale rychlou reakci zastánce zoologické zahrady, uveřejněnou 15. 12. 1926 v Národních listech „O zoologické zahradě v Praze“, kde autor vysvětluje důležitost této instituce, uznávané už v minulosti mnohými státy. Zdůrazňuje, že zoologická zahrada jako kulturní podnik poskytuje poučení i zábavu nejširším vrstvám obyvatelstva. Obhajuje i finanční náklady na zřízení a provoz a podle jeho mínění při přiměřeném rozsahu a dobrém řízení, s využitím zkušeností z cizích zahrad, nemusí být státu „břemenem“.

O poskytnutí slibovaných subvencí na zahájení výstavby zoologické zahrady žádalo družstvo stát, správu země a města koncem léta 1926, ale k výplatě docházelo s velkým zpožděním. Výjimkou bylo město, které přispělo částkou 100 000 Kč už v roce 1926. Po urgencích a přímlovách pracovníků zemského úřadu a ministerstva školství, a také intervencích u ministra školství Milana Hodži a ministra národní obrany Františka Udržala (oba ministři byli členy ministerské rady, která o subvencích rozhodovala), se ministerstvo školství a národní osvěty stalo podílníkem družstva v lednu 1928, zemský úřad až v říjnu 1928. Obě instituce „*upsáním podílů ve výši 250 000 Kč a povolením bezúročné, půlletně vypověditelné zápůjčky Kč 250 000, která se knihovně zajistí na stavbách, jež družstvo provede.*“ Výplata půjček se ale objevila na účtu družstva třeba i s ročním odkladem. Prof. Janda si ve svém deníku teprve 13. 9. 1929 poznamenal: „*Došly peníze (250 000) od Z. v.*“ (pozn.: zemského výboru).

Vzhledem k neutěšené finanční situaci se družstvo rozhodlo získat další členy rozesláním letáků. Obrátilo se především na školy, finanční ústavy, podniky, ale i jednotlivce. U řady škol se výzva setkala s odezvou. Přidaly se také finanční instituce pražské i mimopražské, většinou však upsáním jen jednoho podílu. Výjimkou byla Vinohradská záložna upsáním 10 podílů, Spořitelna města Plánice a Občanská záložna ve Slaném přispěly po pěti podílech. Přihlásili se také někteří činitelé veřejného života, zástupci magistrátu, kteří v dalších letech hráli významnou úlohu v krizových situacích budoucí zoo. Mezi jinými přispěl představitel krumlovské větve Schwarzenbergů, statkář Adolf Schwarzenberg, deseti podíly, v zastoupení pak i šestiletý Karel Schwarzenberg, otec bývalého ministra zahraničních věcí. Členkou družstva se stala paní Maryna Svobodová Alšová, dcera malíře Mikoláše Alše. Štědrí dárci se našli i mezi soukromníky. PhDr. Jindřich Lumpe z Ústí n. L. daroval zoo 10 000 Kč. Ty byly použity k upsání 60 podílů družstva a za zbývající částku bylo zakoupeno 42 ročníků časopisu „Der Zoologische Garten“. (Jedná se o roč. 1 z roku 1860 až roč. 41 z roku 1900.) Tyto svazky daly základ dnešní odborné knihovně pražské zoologické zahrady a jsou dosud její cennou součástí.

P. T.

učitelský sbore!

Otázka zřízení Zoologické zahrady jako velmi významného kulturního podniku byla vyřešena ve všech kulturních státech již před mnoha léty. V Praze, kulturním středisku našeho národa, pracovalo několik nadšených jedinců po dlouhá léta na podobné myšlence, leč realizace její narážela na četné, mnohdy nepředvídané překážky, takže uskutečnění její se stále oddalovalo.

Teprve letošního roku zřízením družstva „Zoologická zahrada v Praze“ za interresu několika korporací a poněkud i širší veřejnosti, mající pochopení pro krásu a ušlechtilost přírody, a získáním velmi vhodného pozemku v Troji, státem k tomu účelu zapůjčeného, dostala se otázka do stádia, že možno počátkem příštího roku přikročit k uskutečnění tohoto krásného projektu a prvou část zahrady dnem 1. května 1927 odevzdati veřejnosti.

Propagační práce jsou právě zahájeny a proto obracíme se s důvěrou i k Vám, jako nejpovolanějším činitelům, kteří mají nejlepší možnost šířit zájem o tento podnik mezi žactvem a jeho rodiči a tím působiti na nejširší vrstvy obyvatelstva, aby účinnou součinností bylo napomáháno konečnému vybudování podniku, který během času stane se opravdu ozdobou hlavního města našeho státu a předčí — výhodnou polohou místa a pro své vzorné uspořádání — všechny evropské podniky toho druhu.

Za tím účelem dovoluujeme si Vám zaslati propagační letáky se žádostí, byste je rozdali mezi žactvem Vašeho ústavu a při tom vysvětlili kulturní význam a vzdělávací hodnotu Zoologické zahrady.

Vedle morální pomoci, prosíme, byste byli nám nápomocni i po stránce hmotné tím, že škola Vaše jako celek, případně každá třída a dle možnosti i finančně silnější jedinci Vaši obce upíši podily družstva po Kč 100.— (se zápisným, připadajícím rezervnímu fondu, Kč 120.—). Na upsané a složené částky budou vystaveny členské podily a majitelé jich budou míti volný vstup do zahrady jakož i slevu na předplatném časopisu, který od nového roku bude vycházeti.

Mimo to prosíme, abyste v kruhu svých známých působili k darování zvířat pro výstavu vhodných a hromadnými sbírkami dopomohli zakoupiti některá zvířata cizokrajná, na jichž ubikacích byli by označeni dárci, kteří je věnovali.

Doufajíce, že vzhledem k významu tohoto kulturního podniku neodepřete nám své pomoci, vzdáváme Vám již předem vřelé díky za zdárné výsledky Vaší spolupráce a

znamenanáme se v účtě:

Hospodářské nákupní a stavební družstvo
„ZOOLOGICKÁ ZAHRADA“,
zapsané společenstvo s ručením omezeným
V PRAZE
II., Myslíkova 6.

Leták, který rozesílalo družstvo zoologické zahrady školám s prosbou o finanční podporu pro vznikající zoo

Archiv zoo Praha

A leaflet sent around by the Cooperative to schools asking for financial support for the emerging zoo

Prague Zoo archives

Hospodářské nákupní a stavební družstvo
„ZOOLOGICKÁ ZAHRADA“
zapsané společenstvo s ručením omezeným
V PRAZE.

SLAVNÉ ŘEDITELSTVÍ!

Otázka zřízení Zoologické zahrady jako velmi významného kulturního podniku byla vyřešena ve všech kulturních státech již před mnoha lety.

V Praze, kulturním středisku našeho národa, pracovalo několik nadšených jedinců po dlouhá léta na této myšlence, leč uskutečnění její naráželo na četné, mnohdy nepředvídané překážky a tím se stále oddalovalo. Teprve loňského roku ustavením se družstva „ZOOLOGICKÁ ZAHRADA V PRAZE“ přiblížil se projekt ten velmi značně svému uskutečnění, zejména když stát dal již družstvu k dispozici vhodný pozemek v Troji, jehož regulační čáry byly právě v těchto dnech státní regulační komisí vytýčeny, takže družstvo hodlá ještě v letošním roce aspoň část zahrady zřídit i a obecnstvu k používání odevzdati.

Družstvo má dále příslibenu státní a zemskou subvenci a město Praha již část subvence své uvolnilo a jistě i dále družstvo v jeho snahách bude účinně podporovati. Funkcionáři družstva, jichž seznam dovolujeme si ke konci žádosti připojiti, jsou si plně vědomi své zodpovědnosti i obtížnosti úkolu na sebe převzatého, avšak jsou i pevně přesvědčeni, že štědrou podporou širší veřejnosti a veřejných korporací podaří se jim v nejkratší době projekt vybudování a udržování Zoologické zahrady uskutečniti.

Finanční hospodářství družstva jest vzorně vedeno a kontrola jeho, mimo stálý revisorský sbor, jest stanovami vyhrazena ministerstvu školství a národní osvěty, ministerstvu financí, českému zemskému správnímu výboru a městu Praze a mimo to jest možno každému členu kdykoliv osobně se přesvědčiti o stavu financí družstva.

Členů čítá nyní družstvo přes 400, kteří složili na členských podílech a zápisném částku dosahující již téměř Kč 100.000.—. Doufáme však, že po účinné agitaci nalezneme v řadách občanstva mnohem více spolupracovníků, majících pochopení pro krásu a ušlechtilost přírody.

Spoléháme pevně, že nedostačující subvence státu, země a hlavního města Prahy bude doplněna štědrou podporou nejširší veřejnosti skládáním dobrovolných darů, aneb poskytnutím bezúročných půjček, jakož i zakupováním cizokrajných zvířat a výstavbou vlastních pavilonků jednotlivých měst nebo korporací, které by pro věčné časy nesly jména dárců.

Obracíme se proto s důvěrou i na slavné ředitelství váženého Vašeho ústavu a prosíme za finanční podporu našeho projektu buď upsáním poměrného počtu členských podílů, bezúročnou půjčkou, aneb dobrovolnými dary. Členský podíl činí Kč 100.— (se zápisným, připadajícím rezervnímu fondu Kč 120.—). Na upsané a složené částky budou dány členské podíly (ručení jednonásobné) a majitelé jejich budou mít volný vstup do zahrady.

Bezúročné půjčky (za účelem daňových úlev) a dary budou v novinách veřejně kvitovány. Upisovacím místem jest Ústřední záložna českoslov. legionářů v Praze II., Myslíkova ul. č. 6—8., kde se nalézá i zatímni kancelář družstva.

V důvěře, že i Váš vážený ústav bude účasten svojí hmotnou podporou na vybudování díla, které bude pomníkem národního nadšení a obětavosti a vzbudí v budoucnu obdiv celého národa i ciziny, znamenáme

s obzvláštní úctou

Ředitelství
„Zoologické zahrady v Praze“
II., Myslíkova ul. č. 6—8.
Telefon 430-5-1.

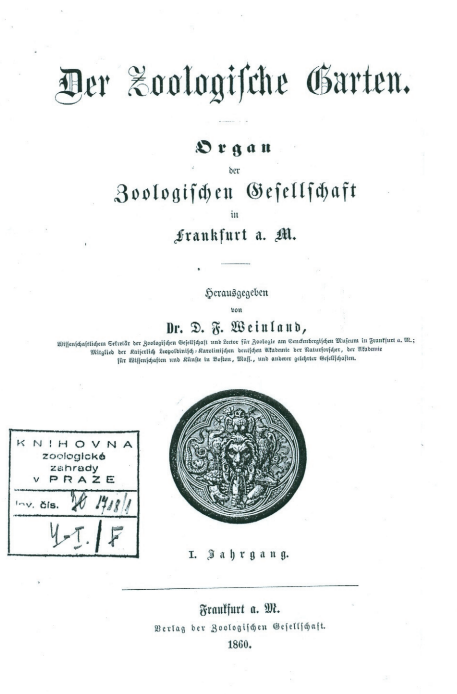
1 složenka p. ú. š.

Leták, který rozesílalo družstvo zoologické zahrady podnikům a jiným institucím s prosbou o finanční podporu pro vznikající zoo

A leaflet sent around by the Zoological Garden Cooperative to companies and other institutions asking for financial support for the emerging zoo

Archiv zoo Praha

Prague Zoo archives

Titulní strana 1. ročníku časopisu Der Zoologische Garten, jehož 42 ročníků bylo pro zoologickou zahradu zakoupeno v roce 1928 díky finanční pomoci PhDr. Jindřicha Lumpeho, podnikatele, mecenáše a významného ochránce přírody

The front page of the 1st volume of Der Zoologische Garten magazine, 42 volumes of which had been purchased for the Zoological Garden in 1928 thanks to financial help provided by PhDr. Jindřich Lumpe, a businessman, benefactor and a distinguished conservationist

Znovu byl také požádán o příspěvek prezident Masaryk.² Tentokrát prezident republiky přispěl sumou 50 000 Kč na stavbu velké voliéry. Bylo to zjevně na přimluvu dr. Alice Masarykové, která se přihlásila na jaře roku 1928 za členku družstva upsáním 10 podílů (26. 4. 1928). Její členská legitimace dostala č. 641 a byla vydána 27. 4. 1928. Alice Masaryková si vážila profesora Jandy a obracela se na něj s žádostmi o radu v otázce chovu papoušků v lánském zámku. Zájem o připravovanou zoologickou zahradu projevil prezident i později. Jak vzpomíná profesor Bohumil Němec, ocenil Masaryk při návštěvě Zemského muzea v roce 1930 význam zoologické zahrady pro nejširší vrstvy obyvatelstva.

Stavební plány

Program stavebních prací pro prvních 8 ha navrhují profesor Janda a Ing. Schwarzer už v polovině roku 1926. Po úpravách terénu považují za nejdůležitější „stavbu administrativní budovy, kruhového opí-
čince s přílehlými ubytovacími „budkami“, 5 – 6 oplocení pro býložravce a voliéru pro denní ptactvo“. Přípravy k vybudování zoologické zahrady si vyžádaly pomoc spolupracovníků různých oborů. Na první

² V dopise se píše: „...Přípravy dokonány právě tím, že získán vhodný pozemek v Troji z daru p. Svobody a odevzdán v poslední schůzi kuratoria darovaných pozemků od 1. března t. r. svému určení, uchystány plány a rozpočet na 5 let, ve kterých zahrada má být ukončena celkovým nákladem K 10 000 000. Del tohoto rozpočtu jeví se zahrada po svém ukončení jako podnik na pevném finančním základu zbudovaný, ze svých prostředků se vydrží, budou-li předpoklady v rozpočtu uvedené uskutečňeny. K tomuto cíli rozasloal ministerstvo školství a národní osvěty právě oběžník vyživující zemi, město a čelné ústavy finanční, aby přispěly s podílem nejméně Kč 100 000... tolikéž slíbila přispěti země a město. Četné banky se již svým příspěvkem přihlásily. Podepsaný dovoluje se obrátiti k Vám, pane předsedo, abyste i Vy tento kulturní podnik morálně i finančně podepřel. Vaše podpora bude působiti ke zrychlení vývoje, neboť potvrdí vřavým a nerozhodným oprávněnost a kulturní důležitost podniku, který uznala hlava státu...“

[illegible]

Přijat za člena dne 5/11 1928 Jméno, stav a bydliště člena
 Zápisné Kč 200,- zaplatil 26/4 1928 Dr. L. g. Masaryková
 Uplatil podílů 10 předvedlyne č. 100. knize
 Zapsán do matriky pod čís. 641 v Praze IV. - Hrad. čís. - pop.
 Čl. kníž. čís. 641 vydána dne 27/4. 1928.

Má dání. Výpověď na členství a podílů přijata dne 19 Dal.

Den, měsíc a rok	Běžné číslo výdaje v deníku	Vyplaceno nebo odepsáno podílů a úroků (dividendy) z nich	Podíly		Úroky (dividendy)		Den, měsíc a rok	Běžné číslo příjmů v deníku	Splaceno neb k dobrou připsáno podílů a úroků (dividendy) z nich	Podíly		Úroky (dividendy)	
			Kč	h	Kč	h				Kč	h	Kč	h
19/12		Převzato rezervní -					1928						
21/12		na fondy	1000	-			26/4	49	10 podílů	1000	-		
			1000	-						1000	-		

Záznam v knize podílníků družstva zoologické zahrady o členství a výši podílů prezidentovy dcery Alice Masarykové

Archiv zoo Praha

An entry in the register of shareholders of the Zoological Garden Cooperative on the membership and the size of the share of the President's daughter Alice Masaryková

Prague Zoo archives

schůzi ředitelství dne 22. 6. 1926 byly proto ustaveny jednotlivé komise: komise stavební pod vedením Ing. Ed. Schwarzera, hospodářsko-finanční, vedoucí R. Smažík a dr. L. Váňa, propagační profesor J. Fiala, právní dr. Matouš-Malbohan. Na stejné schůzi se řešila také nabídka odkoupení trojského pivovaru od tehdejšího vlastníka, Trojské rolnické mlékárny. Pro neúměrnou cenu byl návrh na další schůzi zamítnut. Družstvo projevilo o tuto nemovitost zájem ještě jednou, koncem roku 1929. Mlékárna však přenechala „pivovarské a hospodářské budovy v Troji spediční firmě Kirchenbergerové přes to, že dala příslib předem, že ještě bude jednati s námi“. Stejně tak se nepodařilo odkoupit pro nadhodnocenou nabídku hospodářství Josefa Matouška, trojského bednáře, jehož majetek částečně zasahoval na území budoucí zoologické zahrady.

Zahájení prvních stavebních prací vázlo vinou nedopracovaného regulačního plánu trojského území, především nebyly jasné hranice pozemku zoologické zahrady a nebylo možné začít s jeho oplocením. Ing. Schwarzer doporučil vedení družstva, aby družstvo samo zadalo vypracování regulačního plánu svého pozemku, předložilo jej ke schválení Státní regulační komisi, a tím jeho schválení pro zoo urychlilo. Důvodem zdržení byla námitka regulační komise, že trojské území bylo plánováno jako součást „zeleného pásu“ kolem hlavního města a k tomuto zelenému pásu chtěla komise připojit značnou část dolního území zoo. Vedení družstva vzneslo proti tomuto návrhu námitku s odůvodněním, že zoologická zahrada bude tvořit sama o sobě velký celek zeleně a není proto nutné pro tento účel vyčleňovat její část. Po intervenci Ing. Schwarzera a urgencích družstva u regulační komise byl konečný regulační plán hotov. Tento plán uvádí pobřežní komunikaci podél Vltavy v šířce 16 m, paralelní 20metrový zelený pás podél této silnice a počítá s rozšířením silnice mezi zámkem a zoologickou zahradou. Do této ulice měl v budoucnu ústít most z bubenečské strany. (V Maškově plánu byl v dolní části zoo zakreslen další vchod.) Pro dopravu z města se počítalo s Trojským mostem (pozdější most Barikádníků), spojujícím holešovický břeh Vltavy s Pelc-Tyrolkou. K jeho dokončení došlo v roce 1928. Regulační plán byl po konečné dohodě schválen výnosem min. školství a národní osvěty ze dne 26. srpna 1926 a byly určeny hranice pozemku tzv. 1. etapy o rozloze 8 ha 24 a 93 m².

První stavební práce

Pozemek 1. etapy převzalo družstvo k užívání 1. 1. 1927 a následně došlo k vytyčení regulačních čar pozemku. Na žádost min. školství a národní osvěty z 10. 3. 1927 vypracovalo vedení družstva pro nejbližší dobu podrobnější rozpočet pro 1. etapu: „Náklady zařizovací (pozn.: administrační budova jednopat-

rová, teplý dům ptací, velká voliéra, malé výběhy s přístřešky, malé voliéry, rybník, úprava cest a terénu, oplocení) Kč 1 325 000. Opatření živého inventáře Kč 140 000. Náklady provozovací (4 ošetřovatelé, 2 pomocníci, 2 hlídači, 1 vrátný, 1 zahradník, režie provozu) Kč 250 000. Náklady celkem 1 715 000 Kč a jmění družstva včetně předpokládaných příjmů a subvencí celkem 1 752 000 Kč.“

Po vyřízení schvalovacích formalit u příslušných ministerstev bylo konečně možné začít s úpravami: oplotit pozemek, vyřešit zásobování vodou a navrhnout první terénní zásahy. Nejvýhodnější nabídku na oplocení dala firma dr. Ing. Jaroslava Polívky. Práce byla zadána 10. 6. 1927 a ještě téhož roku 17. 11. už první pozemek obklopoval prkenný plot. Z částky účtované za práci, převedla firma 20 % na podíl družstva. (Později, během světové hospodářské krize, byla firma Ing. Polívky nucena požádat o výplatu těchto podílů.)

Dalším nezbytným předpokladem pro budoucí zoo bylo zřízení vodovodu v areálu. Po delších úvahách, především o zdrojích vody, byla výstavba vodovodu zadána známé firmě Bohumila Belady.³ Předběžný rozpočet si družstvo vyžádalo už v polovině roku 1927. Výstavba byla zadána teprve 2. 5. 1929, zahájena 16. 7. 1929 a dokončena začátkem roku 1930. Zároveň se řešila nejnutnější kanalizace a otázka zavodnění strouhy. V zápise 3. mimořádné valné schůze 24. 6. 1930 najdeme popis vybudovaného vodovodu: „... vodovod, opřený o dvě čerpací studně, jedna na přirozeně filtrovanou vodu na břehu Vltavy, druhá založená poblíž Starého mlýna, dávající vodu studničnou, úplně bezvadnou. Potrubí vedeno jest nejdůležitějšími body první části (8 ha) až na plošinu u „Černohousky“, kde zřízen krytý reservoir. Tímto činem zabezpečena jest první část Zoo a po malé adaptaci i pro další část potřebnou vodou a není závislá na městském vodovodu, jež sice již byl doveden poblíž, ale jehož ne úplná spolehlivost v horké letní době, mohla by býti příčinou katastrofy v zahradě již v provoz uveden...“

Plány pro terénní úpravy pozemku 1. etapy (detailní plán s úpravou cest s ohledem na zástavbu dalších pozemků, které budou přiděleny v budoucnu) byly zadány na jaře 1927, ve spolupráci s prof. Jandou a Ing. Eduardem Schwarzerem, akad. arch. Karlu Maškovi. Profesoru Maškovi, bohužel, nebylo dopřáno, aby se dožil dalšího podílu práce na budování zoo. Zemřel v létě roku 1927. Na doporučení Ing. Schwarzera bylo 7. 11. 1927 dokončení detailního plánu na úpravu terénu a vypracování návrhu na jednotlivé stavby po architektonické stránce pro pozemek 1. etapy svěřeno renomovanému architektu Josefu Štěpánkovi, který jej předložil v polovině roku 1928. Obsahoval určení polohy administrativní budovy, teplého domu, ptáčího pavilonu, domu opic a ohrad pro druhy zvířat domácí fauny. Za nejnaléhavější považovalo družstvo postavení administrativní budovy.

Družstvo získává další pozemky

Počátkem roku 1927 dvě uprázdněná místa v představenstvu zaujali dr. Karel Krčma, zástupce zemského správního výboru a statkář Alois Svoboda. Od přítomnosti Aloise Svobody, čestného předsedy kuratoria trojských pozemků, si družstvo slibovalo příznivý vliv na urychlení přidělování dalšího území pro zoologickou zahradu.⁴

Pozemky, vyhrazené pro vybudování zoologické zahrady v Troji, družstvo získávalo v několika etapách. Návrh na pozemky tzv. 1. etapy (8 ha 24 a 93 m²) schválené už dříve ministerskou radou ze dne 29. 2. 1924 byly po dohodě s regulační komisí zoologické zahrady přiděleny výnosem min. školství a národní osvěty ze dne 26. srpna 1926, č. j. 76448/26-IV. Aby se už od počátku mohly projektovat trvalé stavby, a nejen provizoria, bylo nutné získat další pozemky. O to usilovalo družstvo během následujících let urgencemi u členů kuratoria, přímluvami na ministerstvu školství, i písemnou žádostí k samotnému ministru školství Hodžovi. Kuratorium trojských pozemků se sešlo 28. 6. 1929 a schválilo návrh na přidělení dalších pozemků ve výměře 16 ha 58 a 2 m² (tzv. 2. etapa). Ministerská rada ministerstva školství projevila svůj souhlas 20. 2. 1930. Obě etapy představovaly plochu 24 ha 82 a 95 m².

K legalizaci vztahu družstva k přiděleným pozemkům bylo třeba uzavřít nájemní smlouvy, to se ale stále oddalovalo. Návrh na pachtovní smlouvu první části pozemku s platností od 1. 1. 1927 podala finanční prokuratura ministerstvu veřejných prací 13. 2. 1928 v tomto znění (citovány jen podstatné

³ Bohumil Belada spolu s elektrotechnikem Vladimírem Listem byl v roce 1926 autorem jednoho z prvních návrhů pražského metra. Podklady na stavbu metra poskytl vlastník firmy magistrátu zdarma.

⁴ V této době jedním z míst, které přicházelo v úvahu pro Národní všesportovní stadion v Praze, byl trojský pozemek mezi Hrachovkou a Sklenářkou, darovaný Aloisem Svobodou státu. Měl všechny předpoklady, blízkost řeky pro vodní sporty, svažité terén pro vybudování tribun, i dosažitelnost z města (do Troje měla být vybudována tramvajová dráha).

Zástupci vedení družstva zoologické zahrady sledují v terénu výklad architekta plánu pražské zoologické zahrady. Třetí zprava profesor Jiří Janda.

Representatives of the Zoological Garden Cooperative listening, in the field, to the architect's explanation of the plan for the Prague Zoological Garden. Professor Jiří Janda third from the right.

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

části): „Čsl. stát (správa školství a národní osvěty) dává v pacht a touto smlouvou již dal v pacht a Hospodářské nákupní a stavební družstvo „Zoologická zahrada“, zapsané společenstvo s r. o. bere v pacht a touto smlouvou již vzalo v pacht ku zřízení „Veřejné zoologické zahrady v Troji.“ Tyto nemovitosti ve vl. č. 415 poz. knihy pro katastrální obec Troja:... Smlouva tato uzavírá se na dobu 99 po sobě jdoucích roků, tj. od 1. ledna 1927, slovy od prvního ledna jeden tisíc devět set dvacet sedm do 31. prosince 2026, tj. třicátého prvního prosince dva tisíce dvacet šest... Družstvo „Zoologická zahrada“ smí užití propachtovaných pozemků pouze ku zřízení veřejné zoologické zahrady a podniků souvisejících s ní, jeho hospodářství pro potřeby zoologické zahrady, podniků restauračních a zábavních; není tudíž zejména oprávněno pozemky tyto k jiným

Protokol

schůze ředitelstva a výboru, konané dne 15. prosince 1927
v zasedací místnosti staroměstské radnice v.

Přítomní:

Za ředitelstvo:

Julius Štřanay Jiří Janda
Eduard Schwarzer Rudolf Smažík

Členové výboru:

Weger Alois Svoboda Trója
Hřivňák Šimela Šimela
Janda Šimela Šimela
Štřanay Šimela Šimela
Šimela Šimela Šimela
Šimela Šimela Šimela
Šimela Šimela Šimela

Podpisy účastníků schůze ředitelství a výboru družstva zoo z 15.12.1927. Za ředitelství: Rudolf Smažík, Ladislav Váňa, Josef Fiala, Eduard Schwarzer, Jiří Janda. Vpravo podpis člena výboru Aloise Svobody, původního vlastníka pozemků, na kterých zoologická zahrada vyrůstala. Archiv zoo Praha
Signatures of participants in a meeting between the Board of Directors and the Zoo Cooperative committee held on 15/12/1927. On behalf of the Board of Directors: Rudolf Smažík, Ladislav Váňa, Josef Fiala, Eduard Schwarzer, Jiří Janda. On the right the signature of Committee member Alois Svoboda, the previous owner of the land on which the zoological garden was being built. Prague Zoo archives

účelům propachtovati, resp. pronajímati nebo je k jinému účelu propůjčiti úplně anebo bezplatně. Družstvo „Zoologická zahrada“ je povinno při skončení pachtovního poměru veškeré propachtované pozemky vrátiti státní správě v tom stavu, v jakém budou i s budovami a objekty s půdou pevně spojenými.“ Tento návrh se vztahoval na pozemky 1. etapy. Objevily se také snahy snížit dobu pachtu pouze na 30 let, ale díky zásahu ministerstva školství zůstalo při původním návrhu. V záležitostech převodu pozemků využíval profesor Janda i vlivu svého syna JUDr. Jiřího Jandy ml. Prostřednictvím ministerstva školství usilovalo družstvo také o přiznání pouze uznávacího nájemného. Uzavírání nájemních smluv na další pozemky se protahovalo a bylo spojeno se značnými problémy.

Problémy nejen s financováním a Legiobanka neplní sliby

Nedostatek peněz, průtahy s vyplacením slíbených subvencí od nadřízených úřadů a nepochopení oslovených finančních ústavů zdržovaly zahájení prvních potřebných prací a oddalovaly otevření zoologické zahrady. Situaci ilustruje údaj o stavu konta, který družstvo uvádí na 1. řádné valné hromadě 22. 2. 1928: přebytek 1 005,20 Kč. (Družstvo mělo k 31. 12. 1927 celkem 593 členy s 1206 podíly.) Ani během roku se finanční bilance nelepšila. Do vedení družstva byli proto přizváni další vlivní činitelé, kteří v mnoha ohledech mohli družstvo podpořit v úřadech, které zastupovali. Šlo např. o ředitele Živnobanky Josefa Horáčka, Ing. Fr. Špitálského, sekčního šéfa Státního pozemkového úřadu a dr. Karla Krčmu, zástupce zemského správního výboru. Podle stanov družstva byla místa ve vedení družstva vyhrazena zástupcům ministerstva školství, zemského správního výboru a města Prahy.

1. řádná valná hromada rozhodla také o zřízení rozšířených odborných komisí, protože komise ustavené v roce 1926 už neobsáhly stále se rozšiřující činnost. Společným usnesením ředitelství a výboru vznikly nové komise: vědecko-technická v čele s profesorem Jiřím Jandou, komise stavební s Ing. Eduardem Schwarzerem, právní s dr. Matoušem-Malbohanem a dr. Viktorem Svobodou, hospodářsko-finanční s ředitelem Rudolfem Smažikem a dr. Ladislavem Váňou a propagační s profesorem Josefem Fialou.

Rok 1929 zaměstnával profesora Jandu nutností navštěvovat a jednat s vlivnými osobnostmi, především s představiteli pražského magistrátu. Schůze jednotlivých orgánů družstva se svolávaly pravidelně, přestože řada členů ředitelství a výboru družstva vykonávala tyto čestné funkce ve svém volném čase. Jejich zaměstnání jim ale mnohdy nedovolovalo, aby se své funkci vždy plně věnovali, a tak v deníku prof. Jandy nacházíme i následující záznam: „*Do schůze dostavil jsem se pouze sám*“. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto usnesením 2. řádné valné schůze 27. 3. 1929, aby vedle šesti členů ředitelství bylo voleno ještě šest náhradníků ředitelství, kteří by spolupracovali a byli zváni do schůzí tohoto orgánu. V tomtéž roce došlo k personálním změnám ve vedení. V létě zemřel Alois Svoboda a z výboru odešel z pracovních důvodů dr. Matouš-Malbohan. Na místo dr. Malbohana byl zvolen generální konzervátor ministerstva školství Rudolf Maximovič a zastoupil ho také v kuratoriu trojských pozemků. Do správních orgánů družstva přibyl architekt Jaroslav Benedikt, bývalý rada nejvyššího správního soudu dr. František Mikysa a vysokoškolský profesor František Bílek.

Změnil se také vzájemný vztah s Bankou československých legionářů, jejíž pomoc vznik družstva usnadnila. Vedle vedení finančních záležitostí slíbila Legiobanka, že vlastním nákladem 500 000 Kč postaví administrativní budovu pro svoji pobočku a kanceláře družstva. Po průtazích, kdy banka měnila svůj názor na způsob a umístění stavby, nastaly další potíže – banka odmítla stavět na cizím pozemku. Družstvo jako konečné řešení navrhlo postavit budovu vlastním nákladem s tím, že banke nabídne místnosti k pronajmutí. Ani zde se nepodařilo dosáhnout dohody. Neochotu plnit sliby dokladuje záznam z deníku profesora Jandy 26. 9. 1929: „*Bratři!*“ (pozn.: Smažík a jeho kolegové z Legiobanky, členové ředitelství) *mají moc řeči, co udělali a o nějakém placení nechtějí ani slyšet.*“ Za těchto okolností původní dohoda skončila rozhodnutím družstva postavit menší vlastní budovu na vlastním pozemku. Návrh a rozpočet na tuto administrativní budovu vypracoval arch. Josef Štěpánek. K realizaci ovšem nedošlo.

Nadějný partner – Pražské vzorkové veletrhy

Byla to pravděpodobně právě kauza administrativní budovy, kterou Legiobanka slíbila postavit na vlastní náklad a slib nedodržela, co vedlo ke změně vzájemných vztahů s družstvem. Legiobanka své pozice ochotně přepustila novému, nadějnému partnerovi – Pražským vzorkovým veletrhům (PVV). Pražské veletrhy měly za sebou úspěšnou činnost, významnou pro národní hospodářství, především vybudování a otevření Veletržního paláce v Praze – Holešovicích v roce 1928. Zároveň začaly také se stavbou zimního stadionu na Štvanici. Iniciativa ke spolupráci družstva zoologické zahrady s PVV zřejmě vyšla od vedení Legiobanky. Její zástupci sami zahájili jednání s PVV a první zprávu o tom podává ředitel Smažík na schůzi ředitelství 12. 10. 1929. Důležitou úlohu osoby zprostředkovatele hrál František Vašák, jeden ze zakládajících členů družstva a zároveň představitel PVV. František Vašák v této záležitosti na počátku října 1929 osobně několikrát navštívil profesora Jandu. Janda ve svém deníku 4. 10. 1929 o tom poznamenává: „*Vašák se znovu nabízí.*“

Vzhledem k tak zásadní změně byla na 21. 10. 1929 svolána mimořádná valná schůze družstva. Na ní představilo vedení PVV své plány se slibem přispět částkou 250 000 Kč. Uvedli také, že se zasadí o to, aby byla zoologická zahrada otevřena co nejdříve. Informovali v denním tisku, že mají v plánu postavit

Cérence

1929.

3. M. s. a. n. o. práváno o nájemné z Trži ze r. 1927, 8 a g.
Spr. r. elek. výstavní díla v okolí s nájemem instalace
a energie elektr.
Dr. Bohovičův poslane žádost k Bakovi o prípově.
Telefonický oběh ing. Sobkovi část parce k odhadu
v star. podniku. Jako odhad buď dos police min. rei. pr.
Soubor s pracovní na neodvadané jiště části s
se získ. Souborův v výjádření.
8. Jednání s Beladon ročník na na čtrnáct
11. 7. m., ar buď průjednáno s vozdáním
9. Interence v pluk. Mobrákella. Stihy a zas stihy.
Na radnici vichno v Komisi! Jako výstup! S akční
dozorem jednání o odhadu.
10. Interence v nám. Dr. Stihy a rady Dr. Fischera.
"i v průběh - ale teď není ani delimit ani vedoucí. Na
radnici nečítí. Chceme něco veliké. Musíme pok a opět
v nám." Sobk není doma. Min. r. Cermák (tely) sděluje, že
odhad čeb. part ar nají. Záležitost místnosti, že ni je
vyřešena.
11. Doschn ze historie jsem se pouze sám.
12. Inter. v Dr. Stihy. Beladon plánek, který prý
v jakém "kajině" schůzi (Švarov + ?) byl
přítomn. Ukázalo se (u Dr. Souborův) na něm radnici,
že nic zakoneho neexistuje. Stále samé kajině.
Stihy Dr. Práv, který byl one "kajině" schůzi
přítomn odhadu něm na Švarov + ?
Beladon půjčou plán.

Plán budoucí pražské zoologické zahrady v Troji z roku 1931 vypracovaný arch. Josefem Fuchsem, jedním z autorů projektu pražského Veletržního paláce
Archiv zoo Praha
A plan of the future zoological garden in Troja in 1931 prepared by Josef Fuchs, one of the authors of the Prague Trade Fair Palace
Prague Zoo archives

„teplé domy pro dravce, tlustokožce, opice, exotické ptactvo, výběhy i voliéry, restaurace a stánky s občerstvením a na pravém břehu Vltavy lázně s basény pro děti a mládež, včetně šaten, které budou velkým lákadlem pro návštěvníky.“ PVV vycházely družstvu vstříc a družstvo dostalo zdarma k užívání místnost v budově Veletržního paláce jako kancelář. PVV také najaly kancelářskou sílu, kterou do konce roku 1929 platily. Není divu, že do této spolupráce všichni vkládali velké naděje.

Pražské vzorkové veletrhy reprezentovali lékárník, politik a publicista MgPh. Václav Boháč, generální ředitel, František Vašák, ředitel Úvěrového a záloženského ústavu PVV a Jan Pražák, vrchní účetní PVV. Jako podmínku si Pražské veletrhy kladly odpovídající zastoupení v ředitelství. Ze svých funkcí proto odstoupili ředitel Legiobanky Smažík, dr. Váňa a profesor Fiala a jejich místa zaujali shora uvedení zástupci PVV. Mimořádná valná schůze družstva 21. 10. 1929 změny potvrdila. Konzervátor Rudolf Maxi-movič, Ing. Eduard Schwarzer a profesor Jiří Janda členy ředitelství zůstali.

Události však nabraly záhy nečekaný a rychlý spád. Brzy po své volbě se zástupci PVV prosazují do vedoucích míst. František Vašák nevybíravým způsobem sděluje profesorovi Jandovi, že si ředitel Boháč přeje Jandovo jmenování pouze vědeckým ředitelem a Vašáka „komerčním ředitelem“ (v dalších zápisech je Vašák uváděn jako tajemník). Na schůzi ředitelství 8. 11. 1929 Boháč předkládá ke schválení návrh, aby profesor Janda byl jmenován odborným ředitelem zoologických záležitostí a Vašák v placené funkci převzal ekonomické záležitosti. Dále žádá souhlas ředitelství, aby běžný účet u Legiozáložny byli oprávněni podepisovat pánové Václav Boháč, Ing. Eduard Schwarzer, profesor Janda a Jan Pražák, a aby veškeré obchodní knihy, doklady, korespondence družstva byly převzaty od Legiobanky do PVV za přítomnosti zástupce ředitelství a volených revizorů. Františku Vašákovi náleží pak z nové funkce stálý měsíční příjem 2 000 Kč (funkce byla hrazená z prostředků družstva). V protikladu je písemné sdělení profesora Jandy řediteli Boháčovi: *„...nepožadují do chvíle osazování živočišstvem nejmenší remunera-ce. Jen skutečné výdaje, které mi vzniknou činností přípravnou, budtež mi honorovány.“*

Profesor Janda, zřejmě jak se domnívá, v zájmu věci opět ustupuje. Na schůzi ředitelství 28. 11. 1929 uvolňuje post předsedy ředitelství a vedení schůzí Boháčovi, který představuje program PVV: „1) třeba ihned vypracovati maximální program pro celé území 24 ha, 2) urychlití dojednání a uzavření smluv nájemních a nájemného, 3) otevření zoologickou zahradu na jaře r. 1931 společně se zahájením projektované orientální výstavy, 4) třeba vzbudit zájem veřejných činitelů, vlády a hlav. města, 5) nutno neodkladně vyřešit úpravu komunikací k zool. zahradě, zejména mostu... Z debaty o tomto programu stanoveno: 1) vypracovati podrobný program, 2) vstoupiti ve stálý styk s min. veř. prací, 3) neinvestovati dokud není přesný program pro provoz 24 ha vypracován a definitivně schválen a znám rozsah účasti hl. m. Prahy na úpravě, 4) presidium hl. m. Prahy svolalo na přání dřívějšího ředitelství na 29. října 1929 poradu o účasti města na úpravě sadové a terénu. Bude žádáno, aby ji provedlo úplně na svůj náklad, přístup od Královské obory třeba vyřešiti úpravou cesty pro pěší a povozy Císařským ostrovem a přes Vltavu dřevěným mostem, který by vystavělo jako cvičení vojsko... i tato stavba bude pojata do požadavků k městu“.

Zástupci PVV s sebou přivedli také svého architekta Josefa Fuchse⁵. Vznikla nová odborná technická komise ve složení: Ing. Mudroch, arch. Fuchs, konzervátor Maximovič a jako předseda Ing. Schwarzer. Arch. Štěpánek, který pokračoval v práci na Maškově plánu pouze pro 1. etapu (8 ha), už se porad technické komise neúčastnil. K zásadní změně plánu došlo s nástupem představitelů Pražských vzorkových veletrhů do vedení družstva v roce 1929. Nově byl architektu Fuchsovi zadán plán pro pozemky 1. a 2. etapy. Zahrnoval přípravu terénu, rozvržení cest, ubikací zvíř, staveb a zahradnickou úpravu. Fuchs jako první uspořádal skupiny zvířat v pražské zoo, pokud to terén zahrady dovozoval, do geografických celků. (Na jeho plán pak navázal Hagenbeck.) Profesor Janda s Františkem Vaškem byli pověřeni vypracováním skladby druhů a počtu zvířat, nároků na stavbu ubikací a s tím spojených nákladů. S ohledem na vypracování tohoto projektu podnikli začátkem prosince 1929 profesor Janda, arch. Fuchs a konzervátor Maximovič studijní cestu po zahraničních zahradách. Navštívili zoologickou zahradu v Drážďanech, v Berlíně a v Hamburku. Pravděpodobně také z finančních důvodů přicházely v úvahu především německé zoologické zahrady. Svůj plán předložil architekt Fuchs v únoru 1931.

Arch. Josef Fuchs vypracoval pro družstvo zoologické zahrady ještě další plány. Během roku 1930 uvažovalo družstvo o získání Trojského zámku a zámecké zahrady i s ovocným sadem. Profesor Janda vynaložil v tomto ohledu velké úsilí u nadřízených orgánů a kuratorium tento záměr schválilo. Při značných potížích s výstavbou plánované administrativní budovy se družstvo v té době domnívalo, že by bylo výhodné k tomuto účelu upravit zámeckou oranžérii nebo využít některé místnosti zámku. Plány na úpravu levé části oranžérie (pravá část už byla ve špatném stavu) vypracoval opět arch. Fuchs. Ministerská rada však se získáním Trojského zámku pro zoologickou zahradu nesouhlasila a družstvo nakonec od tohoto záměru upustilo. Architekt Fuchs se nerozešel s družstvem zoologické zahrady v dobrém, především nebyl spokojen s plněním svých finančních požadavků. Došlo až k soudní při, nakonec uzavřené smírem.

Pražská zoo podle Hagenbeckova plánu

Koncem roku 1929 ovládli zástupci PVV zcela vedení družstva a rozhodli se ovlivnit další vývoj výstavby zoologické zahrady. Obrátili se na německou firmu Carl Hagenbeck. Její představitele považovali za nejpoprovanější odborníky v plánování a výstavbě zoologických zahrad. Firmu vedli bratři Heinrich a Lorenz Hagenbeckovi, synové Carla Hagenbecka, obchodníka s exotickými zvířaty a zakladatele zoologické zahrady ve Stellingenu a cirkusu Hagenbeck. Heinrich Hagenbeck se věnoval obchodní činnosti, Lorenz Hagenbeck byl ředitelem cirkusu a zoologické zahrady. S firmou Carl Hagenbeck zahájili zástupci družstva jednání na přelomu roku 1929 a 1930. V té době už měla zoologická zahrada příslib na získání dalších pozemků. Rozhodnutím kuratoria ze dne 13. 2. 1930 a 10. 6. 1931 jí tak byly přiděleny pozemky tzv. 3 etapy. Ke schválení ministerstvem školství došlo 24. 9. 1931. Jednalo se o pozemky ve výměře 15 ha 34 a 13 m². Celková plocha 1., 2. a 3. etapy díky tomu dosahovala 40 ha 17 a 08 m². (O ploše získaných pozemků většina záznamů uvádí plošný údaj, vyjádřený prostým součtem ha, tzn. 8 ha + 16 ha + 15 ha = 39 ha.) Oficiálně předala státní správa všechny propůjčené pozemky představitelům družstva 23. 10. 1933.

⁵ Josef Fuchs (žák Josipa Plečnika) a Oldřich Tyl byli autory návrhu Veletržního paláce v Praze. Veletržní palác byl v té době největší funkcionalistickou stavbou tohoto typu na světě a při své návštěvě Prahy jej ocenil slavný francouzský architekt Le Corbusier. Josef Fuchs vypracoval také návrh na stavbu zimního stadionu na Štvanici.

Heinrich Hagenbeck se dostavil do Prahy k osobnímu jednání 28. 2. 1930. Ve společnosti členů ředitelství si prohlédl pozemek a okolní území v Troji a znovu ocenil výběr pozemku pro zoologickou zahradu. Bylo dohodnuto, že Hagenbeck bude respektovat Fuchsovy terénní úpravy a vypracuje technickou dokumentaci včetně výběhů a ubikací (na rozdíl od Maškova plánu je v plánu Fuchsové a Hagenbeckově umístěn hlavní vchod v dolní části zoo). Podklady pro sadovou úpravu vypracovali tři městští inženýři. Projednávaly se následující podmínky spolupráce: Hagenbeck vypracuje generální plán, kde použije nejvhodnější a nejmodernější poznatky oboru. Dostane 5% odměnu ze stavebních nákladů postavených objektů, vypracuje jejich podrobný plán a technický popis. Bude kontrolovat také praktické provedení. Za cesty do Prahy bude mít 500 Kč denních diet a cestovné 2. třídy, jeho architekt má nárok na 200 Kč denních diet a cestovné rychlíkem 2. tř. Naléhavost jeho cest nebo cest jeho architekta do Prahy určí předchozí dohoda. Na základě ústního dojednání zaslalo družstvo Hagenbeckovi návrh smlouvy. Na ten Hagenbeck reagoval dopisem ze dne 15. dubna 1930. Uvádí v něm jiné podmínky a odvolává se na jednání, v němž dostal příslibemou 5% provizi z nákladů a nákup zvířet od jeho firmy za 1 ½ milionu Kč. V případě, že by se nákup zvířet neuskutečnil, jeho provize by vzrostla na 9 ½ %, včetně modelu a plánů. Termíny cest do Prahy si vyhrazuje určit sám. Zároveň žádá další podrobné plány terénu. Vedení družstva označilo podmínky v této podobě za nepřijatelné. Členové ředitelství se usnesli na odpovědi a sdělili Hagenbeckovi, že jeho nové podmínky neodpovídají původní domluvě⁶ (především, co se týče odběru zvířet). Zároveň naznačili, že uvažují o zrušení spolupráce v případě, kdyby na svých podmínkách trval. Dosáhnout dohody bylo obtížné. Proto vyslalo družstvo své zástupce Ing. Schwarzer a Františka Vašáka do Německa k osobnímu jednání. Ti dohodli v Hamburku nové podmínky, uvedené v protokolu ze dne 19. 5. 1930:

- 1) Fa Hagenbeck dodá generální plán celé úpravy pozemků ve výměře 1:360.
- 2) Fa Hagenbeck dodá sádrový model této úpravy všech pozemků zoologické zahrady. Za tento plán a model Hagenbeck žádá odměnu DM 21 000 splatnou ve 3 splátkách.
- 3) Fa Hagenbeck vypracuje detailní plány ubikací a výběhů zvířet v měřítku 1:100 s veškerými k tomu náležejícími pracemi. Ze stavebních nákladů a úprav těchto ubikací obdrží fa 5 % odměny skutečného nákladu. Družstvo musí prostavět během 5 let, počínaje dnem schválení úmluvy, ročně nejméně 1 mil. Kč za stavby. Kdyby tohoto obnosu nebylo dosaženo, obdrží fa Hagenbeck 5 % z rozdílu vzniklého mezi skutečným stavebním nákladem a odhadnutým 1 mil. Kč.
- 4) Družstvo se zavazuje ke koupi zvířat nejméně za 1 mil. Kč během pěti let. Při této dodávce, znějící na 1 mil. Kč, sleví fa Hagenbeck 33,3 % z honoráře za generální plán, tj. odpočte družstvu částku 7 000 marek. Ohledně cest do Prahy platí původní ustanovení.

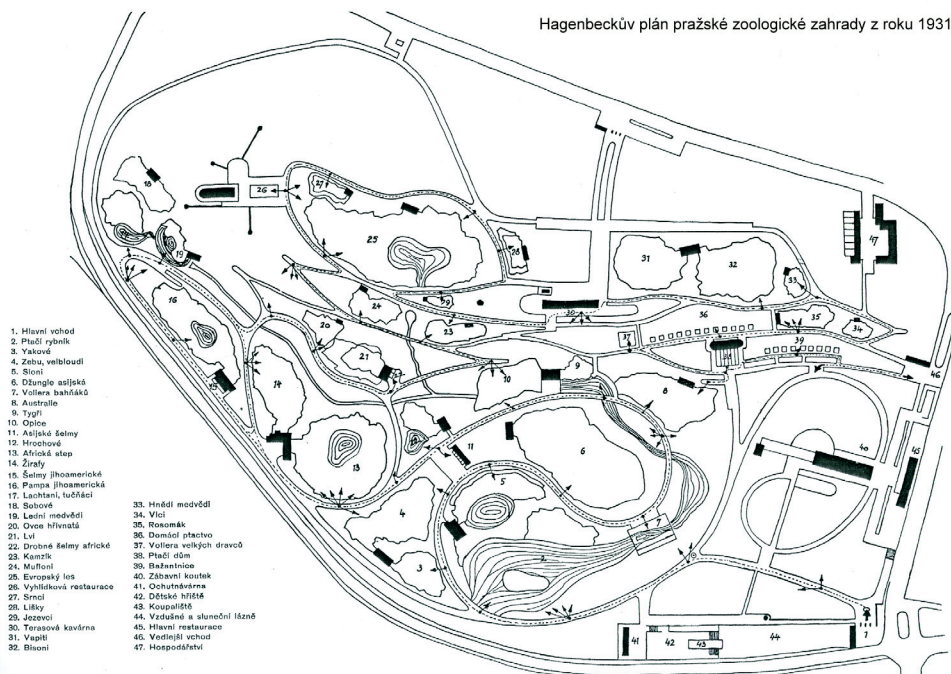
Pražské vzorkové veletrhy zklamaly

Podmínkou přijetí konečné smlouvy s Hagenbeckem byl souhlas ředitelství a výboru družstva. Na schůzi ředitelství 31. 5. 1930 byla smlouva schválena. Na výborové schůzi byla také odsouhlasena, ale s dodatkem, že konečné rozhodnutí bude na valné hromadě. Na výborové schůzi 12. 6. 1930 došlo k prvnímu vážnějšímu střetu se zástupci PVV. S několika závažnými protesty, týkajícími se rozhodování ředitelství, vystoupil člen výboru dr. Hubert Hühne. Považoval za neplatné změny v ředitelství, které proběhly v případě Boháče a Vašáka bez souhlasu výboru v období po mimořádné valné schůzi v předchozím roce. Poukázal na fakt, že 8 měsíců nebyla svolána schůze výboru. Kritizoval skutečnost, že počátkem roku 1930 při zemské revizi hospodaření družstva vyšlo najevo, že zástupci PVV v ředitelství převedli postupně celou finanční hotovost družstva (celkem 405 114 Kč) z Legiobanky s 5% úrokovou sazbou do Úvěrního a záložního ústavu při PVV se 4% úrokem. Ředitelem této instituce byl Vašák. Podle profesora Jandy se tak stalo se souhlasem pouze zástupců PVV. Po tomto prohlášení pánové Boháč, Vašák a Pražák na své funkce v ředitelství formálně rezignovali. Na uvolněná místa byli navrženi dr. Karel Krčma, dr. František Mikysa a lékař dr. Hubert Hühne.

V souvislosti s námitkami vnesenými proti členům ředitelství z řad PVV se dá těžko pochopit, že František Vašák vystoupil ještě v předvečer 3. valné schůze družstva s projevem před zástupci denního tisku o výstavbě Zimního stadionu na Štvanici a zoologické zahrady. Mimo jiné doslova uvedl: *"...V rukou Pražských vzorkových veletrhů sloučily se dva velké projekty, a sice zimního stadionu a zoologické zahrady. PVV ujal se dvou problémů, jež diktovány jsou snahou, aby se v Praze soustředily, vlastně*

⁶ Dodatečně vyšlo najevo, že Vašák požádal Hagenbecka, aby všechnu poštu družstvu posílal do Veletrhů a s řadou dopisů od Hagenbecka nebylo vedení družstva seznámeno.

Hagenbeckův plán pražské zoologické zahrady z roku 1931

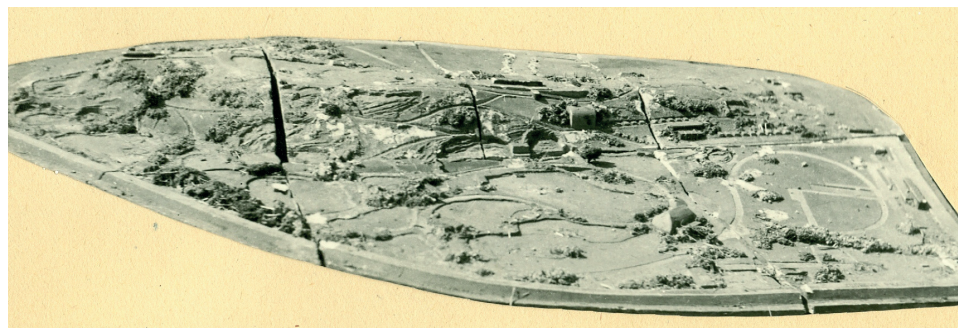

Plán budoucí pražské zoologické zahrady vypracovaný v roce 1931 Lorenzem Hagenbeckem, ředitelem zoo v Hamburgu – Stellingen, bratrem Heinricha Hagenbecka

Plán budoucí zoologické zahrady v Praze. Národní politika, odpol. vyd., 22. 7.1931

A plan of the future Prague zoological garden prepared in 1931 by Lorenzo Hagenbeck, Director of Hamburg – Stellingen Zoo, Heinrich Hagenbeck's brother

Plan of the Future Zoological Garden in Prague. The Národní politika daily, 22/7/ 1931 afternoon issue

Model budoucí pražské zoologické zahrady dodaný firmou Hagenbeck v roce 1931
A model of the future zoological garden supplied by the Hagenbeck company in 1931

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

21./VII. přijel architekt Hagenbecků.
 22./VII. mluvil Jirů s Hagenbeckem ve
 Hlořetě.
 23./VII. Pohádk s Hagenbeckem a novinář
 Jiř bez vědomí Jirůho.

Záznam paní Ludmily Jandové, manželky profesora Jiřího Jandy, o návštěvě Heinricha Hagenbecka v Praze v červenci 1930. Profesor Janda úmyslně nebyl pozván na tiskovou konferenci s Hagenbeckem v budově Pražských vzorkových veletrhů. Archiv zoo Praha

A note written by Mrs. Ludmila Jandová, Jiří Janda's wife, about Heinrich Hagenbeck's visit to Prague in July 1930. Deliberately, Professor Janda had not been invited to the press conference with Mr. Hagenbeck held at the Prague Sample Trade Fairs. Prague Zoo archives

vznikly, podniky a zařízení, které by z naší Prahy učinily velkoměsto nejen co do rozlohy, ale i co do opatření všech podniků a náležitostí, které činí velkoměsto velkoměstem, nejen po stránce sportovní a kulturní, ale i jinak.“V záležitosti zoologické zahrady dodal, že „my zde odborníka žádného nemáme a proto rozhodli jsme se obrátiti se na odborníka světového jména p. Hagenbecka. Ubezpečuji znovu, že zoologická zahrada ode dneška do roka bude“.

V této rétorice pokračoval Vašák na 3. valné schůzi družstva 24. 6. 1930. Prohlásil, že PVV vstoupily do družstva, aby zoologickou zahradu „skutečně udělaly“, že do této doby pánové ve vedení „neudělali ničeho“. Vystoupil s obsáhlým referátem, v němž zdůraznil úlohu PVV a odmítl pochybnosti, bude-li družstvo mít dostatek prostředků k finančnímu vyrovnání s Hagenbeckem. Tvrdil, že potřebný kapitál zajistí PVV. Valná schůze už od počátku probíhala v napjaté atmosféře. Účastníci schůze dostali pouze jedinou kandidátku. Jména profesora Jandy a Ing. Schwarzera v ní chyběla. Jejich místa na kandidátce zaujala jména dr. Karla Krčmy, vrchního rady zemského úřadu a Josefa Martince, člena pražské městské rady a předsedy obchodního gremia. Zůstalo pouze jméno Rudolfa Maximoviče. Znovu byli do funkcí ředitelství navrženi tři zástupci PVV, kteří se předtím na schůzi výboru družstva 12. 6. 1930 svých funkcí vzdali (Boháč, Pražák, Vašák). Bylo zřejmé, jaký zájem zástupci PVV sledují.

Během této valné schůze poprvé veřejně vystoupil Josef Horák, vrchní účetní tajemník Živnobanky, s poukazem na zvláštní postavení Františka Vašáka, který z titulu své čestné funkce tajemníka ředitelství pobírá plat a je tedy „zároveň zaměstnavatelem a zaměstnancem“. Uvedl, že mu není známo, že by PVV přispěly k budování příští zoologické zahrady slibovaným finančním příspěvkem – naopak odčerpaly z jeho účtu peníze na placenou funkci tajemníka ředitelství. Ocenil práci profesora Jandy, jehož dlouholetá činnost ke zřízení zoologické zahrady v Praze je jemu i veřejnosti známa. Dr. Viktor Svoboda k průběhu volby uvedl, že funkční období profesora Jandy, Ing. Schwarzera a Rudolfa Maximoviče ještě dva roky trvá (členové ředitelství byli voleni na tři roky) a v šestičlenném ředitelství jsou uprázdněna pouze tři místa pánů z PVV po jejich odstoupení na výborové schůzi. Proběhly nové volby a do ředitelství byli opět, vedle profesora Jandy, Ing. Schwarzera a Rudolfa Maximoviče, zvoleni pánové Boháč, Vašák a Pražák. Po vzrušené debatě došlo ke kompromisu a ředitelství bylo rozšířeno o další dva členy. Dodatečně byli zvoleni JUDr. Karel Krčma jako zástupce země české a Josef Martinec jako zástupce pražské obce. Zvolení zástupců PVV umožnilo PVV zakoupením podílů družstva pro své zaměstnance. Tito podílníci samozřejmě hlasovali ve prospěch PVV. Všichni podílníci PVV se na schůzi nedostavili, ale poskytli své plné moci přítomným. JUDr. Viktor Svoboda, který řídil schůzi, neshledal volbu podle stanov nezákonnou. Bylo také rozhodnuto, že každoročně dojde k obměně několika členů družstva (tři, tři, dva).

Na schůzi vystoupil ještě dr. Hühne s námitkou proti zmanipulovanému převodu peněz z Legiobanky do Úvěrního a záložního ústavu PVV. Na tuto výzvu valná schůze odsouhlasila převedení peněz družstva z ústavu PVV do Zemské banky. Někteří přítomní poukazovali při schvalování smlouvy s firmou Carl Hagenbeck na to, že k vypracování plánu budoucí zoo měli být vyzváni především tuzemští odborníci, ale byli přehlasováni a smlouva s Hagenbeckem byla nakonec většinou hlasů schválena (26:11).

Ředitel Vašák, průbojný ochránce a pěstitel zoologické myšlenky pražské, se ujímá slova: pan Hagenbeck dá pořídít plány a pošle je do Prahy ke schválení. Pak dá pořídít sádrový model v měřítku 1:360, tedy model krásně názorný. Bude v Praze zkoumán a pak se začne stavět. Firma Hagenbeck dostane za plány, propočty a model celkem asi 160.000 Kč. Za to si vyhradila dodávku zvířat. Podřídila se při tom podmínce, že přes toto ujednání dostane dodávky v každém jednotlivém případě jen tehdy, když její nabídka bude aspoň tak levná, jako nabídky jiných firem.

Novinová zpráva o tiskové konferenci Heinricha Hagenbecka ve Veletržním paláci v Praze 23. července 1930 a o jeho účasti na výstavbě pražské zoologické zahrady. Konference se konala bez vědomí profesora Jandy a zástupce Pražských vzorkových veletrhů si osoboval právo hlavního reprezentanta družstva zoo. Hagenbeck v Praze. Lidové noviny, 24. 7. 1930

A newspaper report on Heinrich Hagenbeck's press conference held in the Prague Trade Fair Palace on 23rd July 1930 and about his participation in the building of Prague zoological garden. The conference was held without the knowledge of Professor Janda and the Prague Sample Trade Fairs delegate assumed the right of the chief representative of the Zoo Cooperative. Hagenbeck in Prague. The Lidové noviny daily, 24/7/1930

Paní Jandová shrnula průběh schůze takto: „Nebudu unavovati líčením o bojové náladě na této valné hromadě, stačí říci, že trvala plných 6 hodin. Skončila právě o půlnoci za neobyčejného hromobití a lijáku. Vítězem byla opět strana spravedlivých, peníze zachráněny a uloženy v Zemské bance. K tomuto vítězství pomohl svým klidným, věcným vystoupením p. řed. Jos. Horák a později p. senátní rada Frant. Mikysa...”

Po 3. valné schůzi 24. 6. 1930 se nechtěli někteří členové družstva smířit s postupem PVV a ohradili se proti jejich jednání. MUDr. Hubert Hühne, člen dozorčí rady a výboru, podal společně s několika členy družstva (B. Vítkem, PhMg. K. Součkem, V. J. Rábem a A. Peroutkou) Krajskému soudu obchodnímu v Praze „protest proti nesprávnému svolání a usnášení řádné valné hromady, konané dne 24. 6. 1930 ve Veletržním paláci v Praze a nesprávné volbě 3 členů ředitelstva“ (pozn: Boháče, Vašáka, Pražáka). Obvinění obsahovalo všechny námitky vznesené dr. Hühnem na výborové schůzi 12. 6. 1930 a další námitku z valné hromady o použití plných mocí novými členy z řad zaměstnanců PVV.

Pražské vzorkové veletrhy ale stále uplatňovaly svůj vliv. V druhé polovině července 1930 přijel Heinrich Hagenbeck opět do Prahy, tentokrát s architektem Kiebem a sochařem Palmbergerem, který měl zhotovit model pražské zoo. 22. 7. 1930 se setkali s profesorem Jandou, ale druhý den se konala tisková konference ve Veletržním paláci, na které se s novináři sešel pouze František Vašák bez vědomí a účasti ostatních členů vedení družstva. Hagenbeckovo vystoupení mělo v tisku velkou publicitu. Hagenbeck udělal na novináře dojem svým vystupováním i svým zjevem. Obšírně vysvětlil zásady, kterých jeho firma užívá při plánování zoologických zahrad: vytvořit dojem přirozeného prostředí pro zvířata, neoddělovat zvířata od návštěvníka mříží, pouze bezpečnými příkopy, klece ponechat jen tam „kde zvířata jsou tak slabá, že potřebují ochranu před lidmi“. Pro pražskou zoo navrhuje vybudovat nejprve evropskou část, kam se umístí snadno a levně dostupná evropská fauna. K přilákání návštěvníků doporučoval opatřit mezi prvními zvířaty kočkovité šelmy. Denní tisk vyzdvihoval úlohu PVV jako „šlechetného iniciátora tohoto podniku“ a jeho představitel Vašák vystupoval na této konferenci jako ředitel budoucí zoo. V Lidových novinách o něm psali jako o „průbojném ochránci a pěstiteli zoologické myšlenky pražské“ a bulvární noviny Expres dokonce uvedly, že „... někteří vedoucí dřívější společnosti s prof. Jandou v čele se po 7 let radili, řečnili a psali do novin. Nynější pracovní komise s MgPh. Boháčem, řediteli Pražákem a Vašákem uzavřeli v té věci smlouvu s jediným odborníkem p. Hagenbeckem“.

Pražské vzorkové veletrhy odcházejí

V nejisté době, kdy se čekalo na vyřešení stížnosti, podané krajskému soudu, družstvo svou práci nepřerušilo. Pouze do rozhodnutí soudu odložilo některé úkony. Ředitelství například nemohlo přijmout žádná zásadní usnesení (přijímání nových členů, schvalování účtů a podobně), protože nebylo jasné, zda je v tomto složení usnášeníschopné. Došlo ale ke změně ve vedení výboru. Do vedení výboru družstva se vrátil dr. František Matouš-Malbohan jako předseda, 1. náměstkem byl zvolen dr. Viktor Svoboda a 2. náměstkem dr. František Mikysa. Člen ředitelství, zástupce PVV Vašák byl na společné schůzi ředitelství a výboru 14. 10. 1930 vyzván, aby vysvětlil vyplácení některých finančních položek a způsob přijímání členů z řad PVV. Po debatě týkající se jeho postavení v ředitelství se Vašák funkce tajemníka vzdal. Na další schůzi ředitelství a výboru 18. 11. 1930 se už nedostavil nikdo z členů PVV. Další jednání Františka Vašáka bylo neomluvitelné. Koncem listopadu uveřejnil v Lidových novinách článek „Průtahy se stavbou zoologické zahrady pražské“ znevažující všechno úsilí družstva před příchodem PVV. Sděloval, že právní nejistota ředitelství družstva, ze které vinil profesora Jandu, je pravým důvodem proč družstvo nemůže pokračovat v práci. Doslova píše: „Bylo by v zájmu veřejnosti, aby poměry v družstvu přestaly být jeho vnitřní věc.“ Na základě tohoto článku byl podán návrh ke zbavení Františka Vašáka funkce. Zároveň byl písemně vyzván k vysvětlení důvodů vedoucích k napsání článku. Vašák se k jednání nedostavil a dopisem začátkem následujícího měsíce oznámil svoji rezignaci. Neodpustil si ale v telefonickém rozhovoru s konzervátorem Maximovičem vyhrožovat profesoru Jandovi. Rezignaci oznámil také Jan Pražák.

Vážnost situace, která ve svém důsledku mohla ohrozit existenci družstva a tím i budování zoologické zahrady, si představitelé původního vedení družstva zřetelně uvědomovali. Zásadní úlohu při jejím vyřešení sehrál JUDr. Viktor Svoboda, místopředseda výboru družstva a jeden z jeho zakládajících členů. Naléhal na profesora Jandu, kterého se osobně současná situace nejvíce dotýkala, aby svým postojem přispěl k uklidnění. Uznání důvodů žaloby by znamenalo, že by byla zrušena všechna usnesení valné hromady, např. udělení absolutoria představenstvu, ale především platnost schválení smlouvy s Hagenbeckem. Družstvo by ztratilo důvěru nejen u nadřízených úřadů, ale i u veřejnosti a tím i jejich podporu. Krajský obchodní soud v Praze si k podání uvedené žaloby vyžádal stanovisko vedení družstva. Odpověď vypracoval František Vašák a profesor Janda po několika úpravách s obsahem souhlasil. Vedení družstva svým přípisem vyjádřilo postoj k žalobě, podanou dr. Hühnem a spol., která byla shledána nedostatečně odůvodněnou a v řadě bodů bezpodstatnou.

Převod peněz z bankovního ústavu PVV do Zemské banky byl vzhledem devadesátidenní výpovědní lhůtě zdlouhavý. PVV totiž uložily peníze jako státní dluhopisy v tzv. moučné půjčce na 6% úrok. Na účet družstva v Zemské bance peníze doputovaly až počátkem prosince 1930. Došlo také ke změně některých paragrafů stanov družstva, především byl upraven proces hlasování na valné schůzi, který byl předmětem sporu. Nově jeden zmocněnec mohl na valné schůzi zastupovat pouze jednoho nepřítomného člena (samozejmé nadále za předpokladu, že měl jeho plnou moc). Do deseti podílů platil pro každý podíl jeden hlas a za každých dalších dvacet pět podílů platil také pouze jeden hlas. (Změna stanov byla zapsána do společenstevního rejstříku Krajského obchodního soudu v Praze 4. 7. 1931.) Podmínky k odvolání sporu žaloby byly splněny a dr. Hühne a jeho přátelé žalobu odvolali.

Velkými projekty v době hospodářské krize třicátých let se dostaly Pražské vzorkové veletrhy do finančních nesnází a původním slibům nebyly schopny dostat. Nebyly realizovány další stavby veletržního komplexu, peníze chyběly na dostavbu Zimního stadionu na Štvanici. Záležitost stadionu následně převzal stát a postoupil ji k dobudování soukromému subjektu. Václav Boháč podal svoji rezignaci družstvu začátkem listopadu 1930 a koncem roku také „odešel na neurčitou dobu na dovolenou“ ze své funkce v PVV. Zakladatel Pražských vzorkových veletrhů Václav Boháč zemřel v červnu 1935 a v případě pražské zoologické zahrady pravděpodobně propůjčil své jméno velkým plánům. Podle zpráv z tisku konec svého života věnoval tomu, aby své jméno očistil. V účetnictví PVV sice kontrola úmyslné pochybení neshledala, ale některé velké plány postrádaly finanční krytí. Úvěrná a záložní ústav PVV tak skončil v likvidaci. Uzavřelo se tím působení Pražských vzorkových veletrhů v historii zoologické zahrady v Praze a také jedno, zprvu nadějně, období jejího budování.

Nové vedení družstva, spolupráce s Hagenbeckem pokračuje

Ve vedení družstva zůstalo „zdravé jádro“, posílené novými osobnostmi z řad těch, kteří už dříve v družstvu po nějakou dobu pracovali na postech náhradníků ředitelství, členů výboru, dozorčí rady nebo členů odborné a technické komise. První schůze ředitelství 14. 1. 1931 řešila doplnění některých změn

Pozvání k mimořádné valné hromadě

ČLENŮ HOSPODÁŘSKÉHO NÁKUPNÍHO
A STAVEBNÍHO DRUŽSTVA
»ZOOLOGICKÁ ZAHRADA«

zapsaného společenstva s ručením obmezeným

V PRAZE.

SCHŮZE KONÁNA BUDE

V PONDĚLÍ DNE 2. ÚNORA 1931 O 18. HODINĚ

V SÁLE RESTAURACE »VÁCLAVSKÉ LÁZNĚ«

nároží Dittrichovy a Trojanovy ul., Praha II.

(Dittrichova 9).

POŘAD JEDNÁNÍ:

1. Zpráva o činnosti
2. Změna stanov
3. Doplnovací volby 4 členů ředitelstva
a 2 náhradníků
4. Potvrzení usnesení.

Ředitelstvo.

POLITIKA PRAHA

Pozvánka na mimořádnou valnou schůzi členů „Hospodářského nákupního a stavebního družstva „Zoologická zahrada“, s. s. r. o.“ 2. února 1931

An invitation to an extraordinary general meeting of members of the “Commercial and Building Cooperative, Zoological Garden, Ltd.” held on 2nd February 1931

Archiv zoo Praha

Prague Zoo archives

stanov navrhovaných ministerstvem školství. Řešila se i příprava mimořádné valné schůze, která by změny potvrdila a ředitelská smlouva profesora Jandy. Smlouvu připravil JUDr. František Mikysa. V zápisě této schůze je poznamenáno: „Ředitelská smlouva s p. prof. Jandou schválena“.

Se změnami seznámilo vedení družstva své členy na mimořádné valné schůzi 2. února 1931. Profesor Janda referoval o dosavadní činnosti, o novém vedení a vyslovil naději, že „vše půjde dobře kupředu“ a ještě letos na podzim bude otevřena první část zoo. Dr. Mikysa informoval o chystaných úpravách stanov, kterými byl pověřen výbor družstva. Bylo zvoleno představenstvo ve složení: Jiří Janda, předseda představenstva a ředitel budoucí zoo, další členové Rudolf Maximovič, arch. Jaroslav Benedikt, dr. Karel Krčma, Josef Martinec, Václav Ksandr, Josef Horák a Karel Buchtela. A jako náhradníci Antonín Kočí a dr. Karel Kavina. K velké lítosti všech spolupracovníků odchází z ředitelství Ing. Eduard Schwarzer, který pracoval už od počátku po boku profesora Jandy a stál při něm v těžkých chvílích. Podílel se nejen na řešení technických záležitostí, ale zasloužil se velkou měrou o vznik pražské zoologické zahrady. (Ing. Schwarzer zemřel roku 1932.) V dozorčí radě nacházíme známá jména: dr. František Mikysa, profesor Bohumil Němec, dr. Matouš-Malbohan, dr. Rudolf Raše, dr. Hubert Hühne a další.

Po odchodu zástupců PVV dalo nové vedení smlouvu s Hagenbeckem právně posoudit a v prosinci 1930 byla schválena ředitelstvím a výborem družstva. V konečném znění byla zaslána Hagenbeckovi. Podle smlouvy „plán bude vypracován na podkladě skizy, která dříve bude schválena ředitelstvím“. Z finančních důvodů uvažovalo vedení, že by netrvalo na zhotovení sádrového modelu, ale Hagenbeck návrh zamítl.

Ve své koncepci navázal Hagenbeck na Fuchsův plán. Podle moderních zásad měla být zvířata na volném prostranství, které se blížilo jejich přirozenému prostředí a stavby, bylo-li jich zapotřebí, umístěny tak, aby zůstaly před divákem co nejvíce skryty. Ve smlouvě s Hagenbeckem byl stanoven jeho celkový honorář 21 000 DM ve třech splátkách, po dodání generálního plánu 7 000 DM, po dodání modelu 7 000 DM a k 31. 12. 1931 poslední splátka 7 000 DM. Od firmy Hagenbeck obdrželo družstvo podepsanou smlouvu v lednu 1931. K technickému posouzení generálního plánu byla zvolena zvláštní komise ve složení: arch. Benedikt, Ing. Uher, stavební rada Černý a Ing. Nitsch. Komise zjistila, že je nutná oprava zaslání generálního plánu, protože nepřihlížel k výškovým poměrům terénu a nebyl použitelný pro úpravu cest. Hagenbeck plán během dvou měsíců opravil. Generální plán byl pak schválen vedením družstva 11. května 1931 a Hagenbeck dostal první splátku honoráře 7 000 DM. Družstvo zároveň urgovalo slibovaný detailní plán pro prvních 8 ha (na stavbu ubikací, výběhů atd.), který Hagenbeck do té doby nedodal. Zhotovení modelu nebylo pokládáno za tak důležité, proto družstvo na jeho dodání v nejbližší době netrvalo. Přesto se i jeho dodání zpozdílo a družstvo ho začátkem léta urgovalo a při té příležitosti pozvalo Hagenbecka do Prahy. První přípravné práce zahájené v předchozích letech, první stavby a průběh prvních hlavních cest (k velké voliéře a k dnešnímu medvědinci) musel Hagenbeck ve svém plánu respektovat.

Celkové náklady na vybudování zoologické zahrady v pěti letech podle Hagenbeckova plánu byly odhadnuty na 10 500 000 Kč. Pro pokračování další výstavby se družstvo zoologické zahrady v srpnu 1931 obrátilo na ministerstvo školství a národní osvěty s žádostí o třímilionovou subvenci. V osobním jednání se zástupci družstva obrátili na ministra školství o přímluvu u ministra financí, aby stát převzal záruku „do výše alespoň 3 000 000 Kč“. Zdůraznili při tom, že půjčka na stavby na státním pozemku „rozmnoží majetek státu“ a realizace výstavby přinese práci řadě nezaměstnaných. Žádost o převzetí záruky na třímilionovou částku bohužel neměla z pochopitelných důvodů naději na úspěšné vyřízení. Hospodářská krize třicátých let vrcholila a žádosti nebylo možné vyhovět.

Epizoda s cirkusem bratří Kludských

Během roku 1931 muselo družstvo řešit ještě další nepříjemné záležitosti. Majitelé cirkusu Kludský rozpoutali v tisku kampaň, která vzbudila zájem novinářů a veřejnosti. Na cirkus dolehla světová hospodářská krize, Kludský dlužil městu Praze velkou sumu peněz za daně a nájem místa na Invalidovně. Ve snaze zachránit svůj podnik se čtyřmi sty zaměstnanci a sedmi stovkami zvířat (jak uváděly Lidové noviny) zkoušeli bratři Kludští vyřešit situaci různými způsoby. Jedním z nich měla být právě vznikající zoo v Troji. Neobrátili se na vedení družstva přímo, ale prostřednictvím denního tisku. První nepřímou „sensační nabídku“ na koupi zvířat v hodnotě šesti milionů zveřejnili Kludští začátkem ledna 1931 a požadovali po zoo pravidelné měsíční splátky po 20 000 Kč. Teprve poté se obrátili na pražský magistrát,

Pražská zoologická zahrada bude jednou z nejlepších v Evropě.

Nové dílo pražských veletrhů. — Jakou má Hagenbeck účast na projektu?

Proč bychom se netěšili...

Budeme prý mít v Praze do roka zimní stadion a zoologickou zahradu.

Dva obrovské podniky ve Velké Praze.

Dalekosáhlý význam zimního stadionu (umělého kluziště) a zoologické zahrady. — Čeká se jen na povolení městské rady, aby mohla být zahájena stavba stadionu. — Do roka bude otevřeno zoo.

Pražské zoo před uskutečněním.

Část zahrady bude otevřena letos na podzim.

Z čeho vznikla krise pražských veletrhů?

Kroky k trvalému zabezpečení pražských veletrhů. — Jejich celostátní ráz. — Přípravy k letošnímu jarnímu veletrhu.

Pražská zoologická zahrada a nabídka Kludských.

Zoo v Praze snadno a rychle.

Konec cirkusové dynastie Kludských?

BRATŘI KLUDŠTÍ NABÍZEJÍ SVŮJ PODNIK V CENĚ 15 MILIONŮ Kč ČSL. STÁTU DAREM.

Československá veřejnost byla v těchto dnech překvapena sensační zprávou, že reditelé a majitelé cirkus Kludský Karel a Rudolf nabídlí svůj podnik státu darem. Vyhražují si pouze jakousi malou doživotní rentu. K svému rozhodnutí přistoupili proto, že nemohli dále snášet starosti, jaké předpokládali takový obrovský podnik v době, kdy nastala užasná světová krise zdraví s nadprodukci biografů a varieté začala neunesitelně rdousit veškeré cestovní cirkusy.

Jak známo, se světovým cirkusem Kludský cestoval před půlročním rokem novinář Ladislav Suchdolský, který studoval pestré jeho poměry a shrnul je v zajímavé reportážní knize „Cirkusová dynastie Kludských“, vydané nakladatelstvem „Obzor“ v Přerově. Vydáme z této knihy několik kronikářských stál, které v dnešní době budou naše čtenáře jistě zajímat.

který informaci předal družstvu. Družstvo uznalo nabídku jako bezpředmětnou vzhledem ke své situaci, svému zaměření a plánům. Město nabídku Kludských také nepřijalo a odmítlo nadále mezi Kludskými a družstvem dělat prostředníka.

Další v pořadí, na koho se Kludští obrátili, byl stát, kterému chtěli svůj cirkus v hodnotě 15 mil. věnovat darem. Žádali pouze doživotní zaopatření pro rodinu a nabízeli svou odbornou spolupráci. Ministerská rada odmítla i tuto nabídku. Situace cirkusu se neustále zhoršovala a na podzim téhož roku se stala kritikou. Bylo na čase zvolit jinou taktiku. Kludští opět využili denní tisk. Jeho prostřednictvím chtěli získat město pro nápad vystavět zoologickou zahradu nejprve v Krči, posléze v Šárce. Slibovali koupit vlastní pozemek, zaopatřit zvířata a uvést podnik do provozu. Na obci žádali sílu k pokladně, 6 % vloženého kapitálu a 2 % na vstupném za technické vedení a vrchní dozor. Zdůrazňovali, že by dali tímto způsobem také práci řadě nezaměstnaných. Zoologickou zahradu chtěli vybudovat do Vsesokolského sletu v roce 1932. Žádali veřejnost o podporu a uváděli, že „toto činí z čistého idealismu a vlastenectví“, a že co dokáže Hagenbeck, dokážou naši lidé také. Žádná z nabídek Kludských nemohla být přijata, byl to jen zoufalý pokus zachránit cirkus. V prosinci 1931 přišla poslední neuskutečnitelná výzva cirkusu darovat zvířata pražské zoo s podmínkou, že se zoologická zahrada postará o jejich rodiny. Po odmítnutí bulvární tisk nešetřil na adresu zoologické zahrady kritikou. Na druhé straně mnoho novinářů pochopilo, že jen těžká finanční situace cirkusu byla pravým důvodem k „velkomyslným nabídkám“ a naopak oceňovali nezištnou práci vedení družstva zoologické zahrady. Na obranu zoologické zahrady v článku Smutný zjev při zakládání naší zoo v Národní politice 1. 5. 1931 dr. Josef Jirsík píše: „*Nelze dobře pochopiti, proč je tento podnik (pozn.: zoo), zakládáný na docela ideálním podkladu, neprávem diskreditován*“ a končí výzvou k novinářům, kritizujícím postoj družstva zoologické zahrady: „*Nechme pánové práce podkopané a dívejte se na vážný podnik jako na věc obecného užitku*“.

Nakonec cirkus Kludský opustil Prahu a po neúspěšném putování po českých zemích a cizině ukončil roku 1934 svoji činnost.

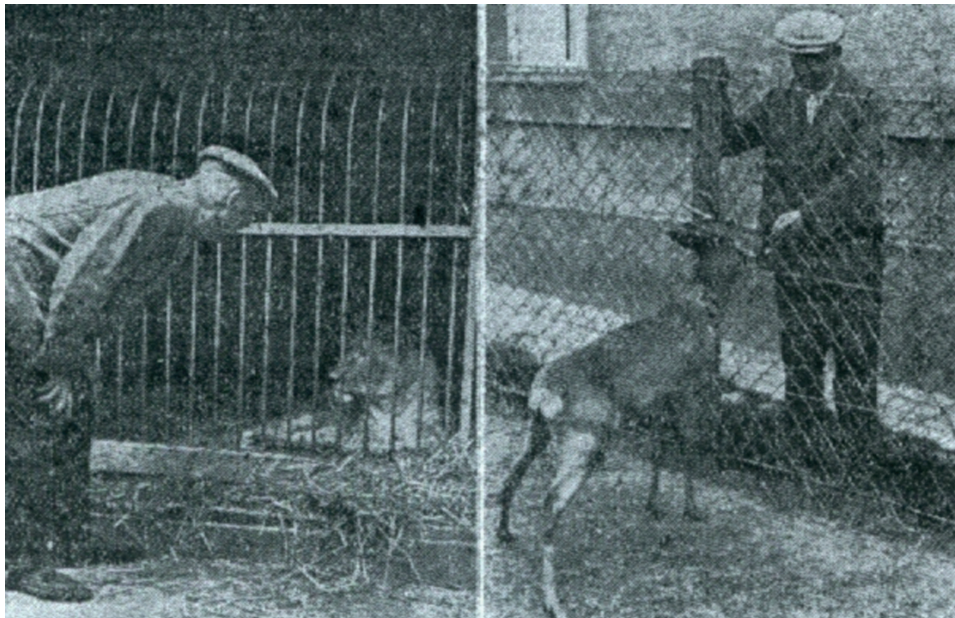
Na toto téma byla uveřejněna v Právu lidu básnička:

Někdo by možná řek',
docela naivně ovšem,
proč zrovna dostal to Hagenbeck,
a Kludskému dali jsme košem.

Když ale Kludský, jak psali zas,
vyzná se ve zvěři ztěžka,
myslel prý, že je dikobraz
vzácný druh jižního ježka.

Kdyby nám „zoo“ pak záviděl
s těmhle nápady v hlavě,
zubra by třeba uviděl
docela ve prosté krávě.

Nebo nám slony nabízel
– není to přímo k zlosti? –
vždyť my přec už dávno bez něho
máme jich více než dosti.

Profesor Janda se svými svěřenci na zahradě trojské vily, se lvicí Šárkou a srncem Říšou

První krok k vybudování pražské zoologické zahrady. Národní politika, odpol. vyd., 15. 5. 1931

Professor Janda with his wards in the garden of his villa in Troja, Šárka the lioness and Říša the roebuck

The first step towards establishing Prague zoological garden. The Národní politika daily, 15/5/ 1931 afternoon issue

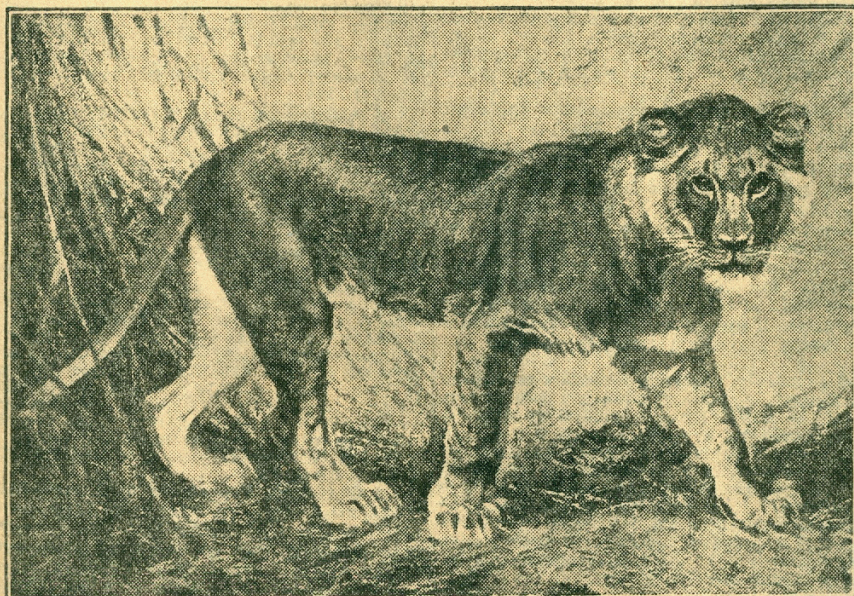
OTEVŘENÍ ZOOLOGICKÉ ZAHRADY SE BLÍŽÍ

První zvířecí dary

Přes všechny překážky, které muselo družstvo překonávat, postupovaly přípravy k otevření zoologické zahrady krok za krokem. Už v prvních letech, kdy se v tisku objevily zmínky o připravované zoologické zahradě, začaly docházet nabídky zvířat koupí i darem od českých i zahraničních příznivců. Mezi prvními byl už v roce 1922 dr. Otakar Pertold, československý konzul v indické Bombaji, který nabídl zprostředkování daru dvou mláďat levhartů. Hlásili se obchodníci se zvířaty (cirkus Kludský, firma Schramek v Etiopii, firma Vala), lesní úřady, spolky i jednotlivci. Protože zpočátku ještě nebylo kam zvířata umístit, první nabídky musely být odmítány. Na zvířecí osazenstvo budoucí zoo mysleli také manželé Jandovi na své cestě po německých zoologických zahradách v roce 1922. V Hamburku nakoupili kolekci papoušků a řadu exotických ptáků, které pak chovali ve svém bytě.

V květnu 1928 se Jandovi z bytu na Malé Straně v Úvozu 5 přestěhovali do Troje a pronajali si dvou-pokojový byt v 1. patře vily čp. 197 („U Radů“). Zde na nevelké zahradě našla svůj domov první známá zvířata: v ohradě (6 m × 3 m) srnec Říša (od listopadu 1928), káně bělochost (dar Heinricha Lumpeho, chycena v Ústí n. L. roku 1928), samice orla skalního Solon (od 27. 2. 1930, chycena nedaleko Mukačeva) a čtyřměsíční lvice Šárka (od 23. 3. 1930). Později k nim přibyl bukač velký (dar konzervátora ministerstva školství Rudolfa Maximoviče), sokol stěhovavý (od Josefa Koukola ze Slovenského Pravna, od ledna 1931), mladá liška, párek havranů a dvě pestrobarevné kachny z pozůstalosti Emy Destinové. K ptačímu osazenstvu chovanému v bytě, kolekci vzácných papoušků (17 exemplářů připravených pro zoo, včetně dvou oblíbených amazoňanů Martou a Tuňtou), přibyl ještě párek opic a v srpnu 1931 dva šestinedelní vlčci. Všechna zvířata ošetřoval se svou paní sám profesor Janda a veterinární ošetření a léky pro zvířata platil z vlastních prostředků. Od roku 1926 byl již profesor Janda v důchodu, aby se mohl cele věnovat práci pro zoologickou zahradu.

Zvířátka pro naši „Zoo“.

Reproduke obrazu F. X. Procházky, jednorožní lvice Šárky, kterou má v opatrování prof. Jiří Janda v Troji pro naši budoucí zoologickou zahradu. Prodejem obrazu, který bude v nejbližších dnech vystaven v Rubešově salonu na Národní třídě, umožní se snad koupě ženicha pro naši lvi nevěstu

Reproduke obrazu legendární lvice Šárky, první velké kočkovité šelmy pro trojskou zoologickou zahradu, od akad. malíře F. X. Procházky JIRSÍK, J. Zvířátka pro naši zoologickou zahradu. Národní politika, 21.12.1930
A reproduction of a picture of the legendary Šárka the lioness, the first big cat intended for the zoological garden in Troja, by the artist F. X. Procházka JIRSÍK, J. Animals for our Zoological Garden. The Národní politika, 21/12/1930

Známa Šárka byla jedním ze čtyř lvícat, narozených ve Vršovcích v cirkuse Rebernigg. Měla být darem prezidentu T. G. Masarykovi k jeho 80. narozeninám. Nakonec se ale stala první velkou kočkovitou šelmou budoucí pražské zoologické zahrady. Na zahradě trojské vily obývala klec ze železných prutů (o rozměrech 2,8 m × 1,6 m × 1,5 m). Klec byla před zimním chladem krytá dvojitou, v zimě vytápěnou, uzavíratelnou dřevěnou boudou. Ohradu pro srnce Říšu zhotovil tesařský mistr Václav Král za 269,85 Kč, voliéru pro orla za 1042,95 Kč firma Wilhelm a synové.

Obraz Šárky od akademického malíře Františka X. Procházky byl koncem roku 1930 vystaven v Rubešově salonu na Národní třídě. Jeho prodejem chtěla zoologická zahrada získat prostředky na koupi „ženicha“ pro lvici Šárku. Později se stala Šárka erbovním zvířetem pražské zoo.⁷

První terénní úpravy a první stavby

První práce bylo možné zahájit v roce 1927 (oplocení, vodovod) a pokračovaly v dalších letech podle toho, jak se dařilo získat finanční prostředky, ale i díky pochopení některých institucí poskytnout pracovní síly. Velmi cenná byla například pomoc vojska při obtížné úpravě skály pro velkou voliéru a řadu malých volier pro ptáky. Na lámání skály byli v roce 1929 povoláni vojáci ženijního pluku a po zimní

⁷ Stejně jako později kůň Převalského, byla v počátcích pražské zoologické zahrady jako její symbol vnímána lvice Šárka. Na žádost vedení vytvořil koncem roku 1934 František X. Procházka skizzu sedící lvice Šárky, která od té doby zdobila firemní papíry a obálky zoo.

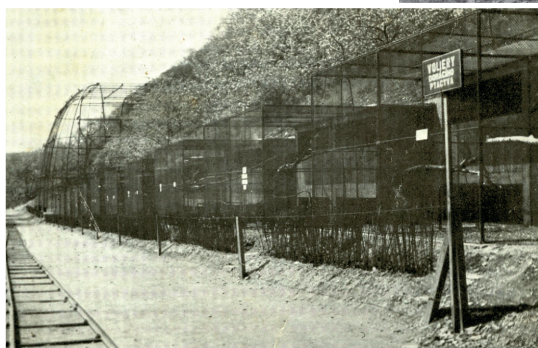

Příprava terénu pro stavbu řady malých voliér tzv. „lineárky“ (dnes už také neexistující), která lemovala cestu až k velké voliére dravců

Archiv zoo Praha

Groundwork for the construction of small aviaries (already gone by now) that run along the path all the way to the big aviary for birds-of-pray

Prague Zoo archives

Pohled k velké voliére dravců. Po kolejích na levé straně obrázku se ve vozících převážel stavební materiál, zvláště kámen po úpravě skalnatého terénu.

Archiv zoo Praha

A view in the direction of the big aviary for birds-of-pray. The rails on the left-hand side were used to transport building material, namely stone after working in the rocky terrain.

Prague Zoo archives

Stavba velké voliéry dravců, první trvalé stavby v zoo dohotovené koncem roku 1931 a později pojmenované po svém autorovi Jandovou voliérou. V roce 1969 se voliéra zřítila pod náporem sněhu a byla nahrazena novou, bytelnější.

Archiv zoo Praha

Construction work on the big aviary for birds-of-pray, the first permanent structure in the zoo, completed by the end of 1931 and later named after its author, Janda's Aviary. The aviary collapsed in 1969 under a great amount of snow and has been replaced by a new, more robust, one.

Prague Zoo archives

přestávce a doby, kdy byli vojáci na cvičení, v práci pokračovali. V roce 1930 byla už větší část skály upravená. Velká voliéra (25 m × 14 m × 16 m), první velká trvalá stavba zoologické zahrady, se začala stavět na připraveném terénu na jaře roku 1931. Autorství velké voliéry (s vodopádem) a dvanácti malých voliér je mylně přisuzováno firmě Hagenbeck. Ve skutečnosti jejich stavba probíhala v době, kdy firma Hagenbeck ještě nedodala slíbenou dokumentaci staveb. Sám Heinrich Hagenbeck při své návštěvě zoo v listopadu 1931 k těmto stavbám profesoru Jandovi blahopřál. Jejich autorem je totiž právě profesor Jiří Janda, všestranný zoolog a svým původním zaměřením ornitolog. (Voliéra dravců, stejně jako rozhledna, je zakreslená už v plánu z roku 1923.) Na stavbu velké voliéry dodala konstrukci a síť firma Wendler, konečnou úpravu skály a ostatní práce prováděla firma arch. Karla Mužíka se sídlem v Praze Dejvicích. Výlohy na její postavení bylo možné uhradit díky daru prezidenta Masaryka (50 000 Kč) a peněz z pozůstalosti Ing. Pokorného, příznivce zoologické zahrady.

„Nouzové kolony“ nezaměstnaných stavebních dělníků pracujících na úpravě cest v zoologické zahradě Archiv zoo Praha
 “Emergency gangs” of unemployed “hard hats” working on roads and paths in the zoological garden
 Prague Zoo archives

Nezaměstnaní pražští stavební dělníci upravují terén příští zoologické zahrady Archiv zoo Praha
 Unemployed “hard hats” from Prague preparing the ground for the future zoological garden
 Prague Zoo archives

V popisované době dosud chybělo provozní centrum a kancelář družstva neměla stálé sídlo. Po vypovězení spolupráce s PVV pronajal družstvu od ledna 1931 místnost pražský magistrát na Staroměstské radnici. Tento pronájem ale trval pouze půl roku – a od otevření zoologické zahrady posloužil opět byt Jandových. Naléhavá nutnost postavit administrativní budovu a důstojný vchod do zoologické zahrady vedla představenstvo k tomu, aby co nejdříve zadalo vypracování jejích plánů. V létě roku 1931 se rozhodlo situovat hlavní vchod a administrativní budovu do míst, kde se nacházejí v současnosti (na rozdílu od Fuchsova a Hagenbeckova plánu). Vypracováním nových „náčrtků reprezentačního vchodu a dalších s ním souvisejících staveb a zařízení“ bylo svěřeno panu arch. Ing. Ladislavu Nitschovi. Nitschův projekt administrativní budovy schválila technická komise 11. 9. 1931 a doporučila postoupit ho úřednímu schvalovacímu řízení. V soutěži přihlášených účastníků o realizaci stavby zvítězila firma architekta Karla Mužíka.

S úpravou terénu, po písemných, a nakonec i osobních intervencích u primátora dr. Baxy, jeho náměstka dr. Štůly, vedoucích jednotlivých odborů magistrátu a ředitele městských sadů, pomohlo město. Zasluhou Josefa Martince, člena městského zastupitelstva, a zároveň také funkcionáře družstva zoo, městská rada odhlasovala, aby se na úpravách terénu podíleli nezaměstnaní v rámci nouzových prací.

Nezaměstnaní stavební dělníci pracují na úpravě terénu pražské zoo
Unemployed "hard hats" from Prague landscaping the future zoological garden

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

OTEVŘENÍM „STAVENIŠTĚ ZOOLOGICKÉ ZAHRADY“ ZAČÍNÁ JEJÍ SKUTEČNÁ HISTORIE

Rozpory ve vedení družstva v předcházejících letech a změny plánů oddálily už několikáté slibované otevření první části zoologické zahrady, na které veřejnost netrpělivě čekala. I to byl jeden z motivů, proč její budovatelé chtěli co nejdříve ukázat výsledky dosavadní práce. Věřili, že zpřístupnění části prvního osmihektarového pozemku vzbudí zájem a zvýší se počet přispěvatelů na účet vznikající zoo. Označení „staveniště“ v té době opravdu odpovídalo stavu, ve kterém se budoucí zoologická zahrada nacházela.

Budovaly se první cesty, podél malých voliér k rozestavěné velké voliře dravců a cesty do horní části směrem k dnešnímu medvědinci. Na kopci (přibližně v místech dnešního pavilonu indonéské džungle) stálo tzv. „hospodářství“ s provozní kanceláří, místností pro ošetřovatele, kuchyní pro zvířata a kůlnou na seno a slámu. K němu přiléhaly voliéry pro ptáky, dvě ohrady pro laně a ohrada pro srnce. Hospodářství zároveň sloužilo jako zimoviště choulstivých druhů. Přebývala tu také nově získaná zvířata, která zatím nebylo kam umístit. Pozemek zoologické zahrady byl obehnan dřevěným plotem a do zoo se vcházelo od Trojského zámku dřevěnými vraty. Připravovala se skála pro „vlčinec“ a „bobřínek“. Většina zvířat byla vystavována v klecích a ohradách.

Od jarních měsíců probíhaly přípravy na otevření zoologické zahrady: „Dne 15. května 1931 byl první výkop v zoologické zahradě, po té následoval výklad pro novináře, bylo propachtováno ovocných stromů a trávy, jednání s pivovary, přijat noční hlídač, který zároveň opatroval první zvířata...“ Pozemek se postupně zaplňoval novými obyvateli. O dalších plánech a stavu připravenosti první části zoologické zahrady před svým zpřístupněním se novináři dozvěděli 14. července na schůzce s profesorem Jandou. Na základě jejich informací se v tisku objevily četné články o chystané události v Troji.

Před „zpřístupněním staveniště“ zoologické zahrady seznamuje profesor Janda v červenci 1931 novináře s Hagenbeckovým plánem její výstavby

Foto Richard Pavlovič. Z archivu autora darovaného rodinou pražské zoo

Before enabling access to the „building site“ in July 1931, Professor Janda is briefing journalists about Hagenbeck's plan for its construction

Photo Richard Pavlovič. From the author's files given to the Zoo by his family

Profesor Janda se svým psem erdelteriérem Tasíkem na staveništi zoo. V kleci mladí vlci, Jonny a Náci, kteří jako šestinedělní rozmnožili zvěřinec bytu Jandových a vyrůstali tam do doby, než se osamostatnili.

Foto Richard Pavlovič. Z archivu autora darovaného rodinou pražské zoo

Professor Janda and his dog, Airedale Terrier, Tasík at the zoo building site. Young wolves in the cage, Jonny and Náci, who joined the menagerie in the Janda family when they were six weeks old and stayed there until they became independent.

Photo Richard Pavlovič. From the author's files given to the Zoo by his family

Nejvěrohodnější popis prvního slavnostního dne je opět v podání paní Ludmily Jandové: „Dne 28. září 1931 otevřelo se staveniště Zoologické zahrady širšímu obecnstvu, aby návštěvníci shlédli i za své neúplnosti příjemný sad, osazený některými blahovonně poskytnutými zvířaty. Byly to skromné začátky. Byl zde zimní domek pro lvici Šárku, od mládí u nás chovanou, ohrada se srdcem Říšou, prozatímní klece se třemi vlčky Johnnym, Náciem a Lotkou, klece s liškem Líšou, s divokou kočkou Mícou, s jezevcem Pepíkem a Honzou, vesměs u nás vychovanými, s tchořem Zuzi, ohrady s laněmi Pepinou a Johanou, s ježkem Ňuníkem, klece se třemi opicemi Fridolínem, Mimi a Nany. Z ptáků byli zde: orel skalní, orel mořský, káně lesní, káně bělo-chvost, ostříž, krahujec, ještěrba, poštolky, sovy puštíci, kalousi, sovy pálené, kavče podhorní, čáp bílý, kachny pížmovky, kachny sametky, bažant obojkový, bažant zlatý, kříženec bažanta obojkového a liliputky, sokol stěhovavý, bukač veliký, včelojed, papoušek amazonský Lora.“ Mezi vystavovanými zvířaty byl papoušek amazonský modročelý, dar choti tehdejšího ministra zahraničí Hany Benešové a jávská opička od paní Tylové, choti majitele restaurace „Javorina“ na Vinohradech.

Do zoologické zahrady se stále ještě vchází od Trojského zámku. Za dřevěnými vraty vchodu do zoo je stánek a pokladna. Pozemek zoo ohraničoval dřevěný plot. Archivu zoo darovala pí Skálová (na snímku nejmladší člen rodiny)

The zoological garden is still accessed from the Troja Palace grounds. The box office and a kiosk are just behind the wooden gate. There was a wooden fence around the grounds.

Given to the Zoo archives by Mrs Skálová (the youngest family member in the picture)

„Na zkoušku se srdcem dost úzkostným otevřeli jsme brány našeho staveniště zoologické zahrady na sv. Václava a výsledky, kterých jsme do dneška dosáhli, překonaly všechno očekávání.“ Tak mluví později profesor Janda o dni, kdy uvítal první návštěvníky zoologické zahrady. Na tento den vzpomínal Josef Král, v letech 1951 – 1980 pracovník tehdejšího kulturně-výchovného oddělení zoo, který se jako chlapec (pozn.: jedenáctiletý) zúčastnil jejího otevření: *„...skromně a kriticky oznámil (pozn. prof. Janda) čekajícím Pražanům pouhé zpřístupnění staveniště zoologické zahrady veřejnosti. Stalo se to na sv. Václava roku 1931, tedy dne 28. září...pisatel také jako mnoho dalších dětí patřil mezi Pražany napjatě čekající na vlastní zoologickou zahradu. Přišlo tehdy více návštěvníků, než se očekávalo, neboť tisk dobře informoval.“*

„Staveniště zoologické zahrady“ bylo zpřístupněno už v neděli 27. září, ale slavnostní zahájení proběhlo v pondělí 28. září 1931 o státním svátku Dne české státnosti. V neděli se přišlo podívat na „zárodek zoologické zahrady“ 600 platících osob, druhý den přišlo a tak na slavnostní zahájení přišlo návštěvníků o něco méně. Po oba dny bylo „staveniště“ přístupné od 10 do 18 hod. Vstupné pro dospělé osoby bylo 2 Kč, děti 1 Kč a členové družstva měli vstup zdarma.

Otevření zoologické zahrady proběhlo za velkého zájmu veřejnosti, ale v denním tisku v následujících dnech bychom o tom marně hledali zmínku. Noviny byly plné výsledků nedělních obecních voleb. Zájem o nově otevřenou pražskou zoologickou zahradu v dalších měsících svědčil o tom, že nebude mít o návštěvníky nouzi. Troja byla stále oblíbeným výletním místem Pražanů a otevřením zoologické zahrady dostaly jejich procházky nový cíl. Probíhající terénní úpravy „staveniště“, které nemohly být pro nepříznivé počasí dokončeny před otevřením, ani špatná dostupnost zoologické zahrady je neodradily. Měli už možnost použít autobus linky „J“ z Malvazinek na Pelc-Tyrolku. Původní trasa Malvazinky – Těšnov byla prodloužena po postavení Trojského mostu v roce 1928 na Pelc-Tyrolku. Odsud

vedla Trojou mezi zelinářskými zahradami pouze úzká, neupravená, prašná silnička připomínající spíše polní cestu. Návštěvníci zoo proto raději volili pěší trasu Stromovkou, přívozem přes Vltavu a od řeky zahradou Trojského zámku (mezi zámkem a zoo vedla pravděpodobně jen neudržovaná cesta). Stoupající návštěvnost dokládají následující záznamy: 4. října navštívilo staveniště zoologické zahrady více než 700 platících osob, další neděli to bylo téměř 900 osob. A jak dodává dr. Jirsík „...a co neplatících“. Do konce roku, kdy bylo otevřeno jen v sobotu odpoledne, v neděli a o svátcích, přišlo do zoo kolem dvanácti tisíc platících osob (při 2 Kč a 1 Kč vstupném bylo vybráno 21 126 Kč).

Koncem roku proběhly přípravné stavební práce pro administrativní budovu a úprava vchodu. Jedinými dokončenými trvalými expozicemi byly malé voliéry a v závěru roku velká voliéra dravců. Ve výstavbě dalších objektů bylo možné pokračovat jen za předpokladu, že se najde dostatek finančních prostředků. Jeden a půl milionové jmění, získané subwencemi státu, země, města, podíly a dary, velké výdaje již odčerpaly. Vybudování vodovodu např. stálo 407 000 Kč, úprava pozemků a cest 485 000 Kč, oplocení 100 000 Kč, opěrná zeď při malých voliérách 84 000 Kč, velká voliéra 69 000 Kč, hospodářství 25 000 Kč, ubikace pro Šárku 6 000 Kč atd. Paní Jandová to později komentovala: „...pozemek státem propůjčený pohltit hned v prvních dobách celé jmění družstva, celkem as 1 300 000 Kč obsahující. A přece se šlo dál pomoci velké přízně návštěvníků a dokonce bylo možno získati koupí cenné exempláře zvířat, rozšiřovati ubikace, zkrátka vybudovati skutečnou zoologickou zahradu.“

První vchod na „staveniště“ zoologické zahrady od Trojského zámku. Návštěvníci přicházeli od řeky zahradou Trojského zámku. Mezi zámkem a pozemkem zoo nebyla ještě přístupová cesta. Na obrázku vlevo pokladna zoo, vpravo nahoře je vidět část hrubé stavby administrativní budovy (konec roku 1931 – jaro 1932).

Foto Richard Pavlovič. Z archivu autora darovaného rodinou pražské zoo

The first entrance to the “building site” of the zoological garden from the Troja Palace grounds. Visitors walking from the river passed through the Troja Palace gardens. At the time, there was no access road between the grounds of the zoo and the palace. The zoo box office is on the left, while on the top right, part of the building shell of the administrative building is visible (end of 1931 to spring 1932).

Photo Richard Pavlovič. From the author's files given to the Zoo by his family

V roce 1932 čekala družstvo další velká vydání. Především bylo nutné splnit závazky vůči firmě Carl Hagenbeck. Celková suma za plány a kolorovaný model činila 21 000 DM (168 935 Kč). Spolupráce s firmou Hagenbeck ale nepokračovala a 26. 1. 1932 byla zrušena. Pro nedostatek financí k realizaci Hagenbeckova plánu nedošlo a profesor Janda musel často zdůvodňovat: že „*jediná, a pro tuto chvíli neodstranitelná, překážka jest nedostatek prostředků finančních... musili jsme se uskrovniti na nejmenší míru a proto také z ubikací, navržených plánem a modelem Hagenbeckovým – jehož požadavky jsou již vyrovnány – proveden byl pouze vlčinec a vydřinec*“. A z pohledu Viléma Němce: „*Troja ztroskotává...*“

V těžké situaci na počátku roku bylo vedení zoologické zahrady nuceno znovu se obrátit s výzvou o pomoc k organizacím i soukromým osobám. Na čtyřech stránkách letáku pod titulkem Naši veřejnosti, uvádí přehled všeho, co se do této doby vykonalo. Zároveň sděluje, že zoo uvítá každou pomoc, ať už se jedná o finanční příspěvek nebo zakoupení podílu, ale i materiál na stavby. Stejnou výzvu uveřejnilo v denním tisku.

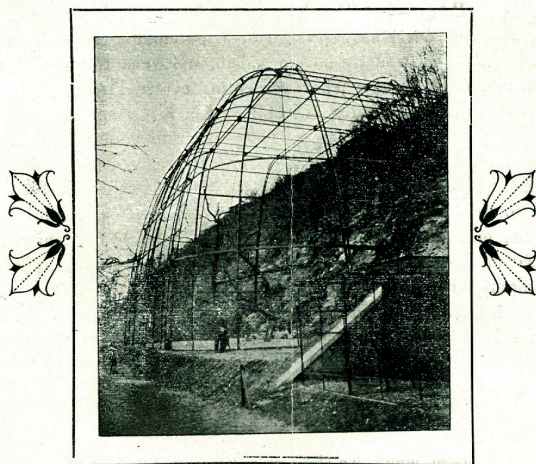
Stavební práce proto probíhaly v závislosti na aktuálních možnostech. Hotové byly první hlavní cesty, „hlavní proměnáda“ směrem k velké voliérě a první cesta k budoucímu medvědinci. Zásadou radního Martince slíbilo město uvolnit na tyto práce 100 000 Kč. „Hospodářství“, původně postavené jako provizorní, sloužilo ještě mnoho dalších let. Klec pro opice v jeho sousedství (5 m × 4 m × 5 m), v prvním období v době chladného počasí zasklená a vytápěná, se stala základem prvního domu opic. Jako dům opic je stavba označovaná koncem roku 1932. V dalších letech došlo k jejímu rozšíření a přístavbě venkovních výběhů. Původní klec se jako voliéra pro ptáky dochovala do dnešní doby v horní části zoo. Koncem léta byl dokončen vlčinec a nad ním umístěn vydřinec (později upravený pro bobry a nakonec pro lachtany). Návštěvnický prostor vlčince oddělovala od výběhu nejprve jen mříž se zabílenými konci směrem do výběhu, masivní zábradlí – dar města, které se zachovalo dodnes, bylo instalováno později. Při stavbě vlčince i velké voliéry vedly po celé délce trasy koleje, po kterých se převážel stavební materiál. Hotový byl i liščínec. V prodloužení Šárčina pavilonu „*počíná se budovati další pavilon pro lvy, který bude o jedno okno delší, splyne s pavilonem Šárčiným a bude sloužiti nyní na umístění všech našich lvů a později jako zimní ubikace pro šelmy vůbec*“. Za ubikací Šárky pokračovala řada malých voliér a velká voliéra dravců. U vchodu stála administrativní budova, dokončena byla úprava vchodu a jeho okolí. Stavba administrativní budovy byla zadána 1931 firmě arch. Karla Mužíka. Budova s restaurací a terasou byla dokončena v červnu 1932. Budova zůstala ale ještě do dalšího roku neobsazená a hlavně nezkolaudovaná. Od administrativní budovy po levé straně hlavní cesty se nacházel výběh se stájí pro pár koní Převalského, velká ohrada pro bizona a zubra, obora pro jeleny, výběh pro divokého kance, ohrada pro velbloudy a další ohrady pro kopytníky. Pod velkou voliérou byl dokončen rybník. Výstavba probíhala pomalu, protože družstvo se chtělo vyhnout pokud možno provizorním stavbám a soustředit se na stavby trvalé.

V průběhu roku značně přibýlo zvířat. Mnoho z nich, především naší fauny, dostávala zoologická zahrada darem od různých spolků např. mysliveckých, obor, spolků ochrany zvířat i od jednotlivých dárců. V období celosvětové hospodářské krize jich také řadu odkoupila za výhodnou cenu od krachujících cirkusů a zvěřinců.⁸ Profesor Janda na 5. valné schůzi 26. 4. 1932 uvádí, že zoologická zahrada chová „*téměř 200 velkých kusů a něco drobotiny*“. V březnu 1932 byla přivezena bizoní kráva z Tatarské Javoriny, kterou zoo věnoval majitel velkostatkář Augustin Hohenlohe. Na konci předchozího roku získala zoologická zahrada první medvíďata Marko a Doru. Za výhodnou cenu odkoupila zoo od cirkusu Karlas řadu různých zvířat, mezi nimi starého lva Pašu¹⁰ a lvice Miss, lední medvědice Noru, medvěda pyskatého Dolly, vlky Césara a Minku a medvědice Tarzanu. V klecích mohli návštěvníci vidět několik opic, savce domácí fauny, jezevce, kočku divokou, lišky, v ohradě srnce, na rybníce čápy, slípky modré, různé

⁸ Ještě v Průvodci po zoologické zahradě z roku 1935 profesor Janda píše: „Vlčinec jest jako volná ubikace a jen slabá mřížka ho obklopující... spíše chrání návštěvníky od náhodného pádu do vlčince.“

⁹ Profesor Janda k získání vzácného hrošíka liberijského z cirkusu Gleich v roce 1934 podotýká: „Nepatrné příspěvky celého našeho, možno sméle říci, pochodu, nikdy nedovolovaly, abychom sáhli plnou hrstí do nahromaděných pokladů živočišných.“

¹⁰ Zajímavou zmínku o lvu Pašovi najdeme pod jeho obrázkem v Průvodci po zoologické zahradě v Praze – Troji z roku 1935. Profesor Janda uvádí, že Paša byl modelem sochaři Bohumilu Kafkaovi při práci na Štefánkové pomníku pro Bratislavu. Starý Paša sloužil mistru jako předloha ale jen zpočátku, v roce 1935 ho nahradil pětiletý lev César z Baťovy zoologické zahrady ve Zlíně. Mistr Kafka je zachycen při práci v zoo ve filmu Příběh bronzového letce z roku 1995.

Velká voliera.

Naši veřejnosti!

Po dlouholetých nábězích konečně i velkoměstu Praze dostalo se pevného základu Zoologické zahrady.

O kulturním poslání tohoto vysoce lidověcí. ovného podniku, který sloužití má nejen poučení příjemným způsobem podávanému a zdravotnímu osvěžení v krásném parku bez kouře, s plným sluncem a neporušenou zelení, nýbrž i účelům vědeckým a uměleckým, svědčí, že ani válka ani zbídačelé poměry poválečné nevyhladily zoologických zahrad, které v novém rouše, větších rozměrech a v hojnějším počtu rozkvetly opět ve všech velkých, ba dokonce i ve mnohých malých městech celého kulturního světa.

Překážky, které se u nás po tak dlouhou dobu stavěly proti vzniku zoologické zahrady, konečně byly z velké části odstraněny a nedělní návštěva „staveniště zool. zahrady“ nejlépe ukazuje, jak pražské obcenstvo na zahradu čekalo. Stát pronajal „Hospodářskému nákupnímu a stavebnímu družstvu, Zoologická zahrada“, z. s. s r. o. v Praze ze Svobodova daru v Troji za uznávací nájemné na 99 let 38 ha různotvárného, bujně porostlého pozemku — podle úsudku cizích odborných praktiků výborně se k svému účelu hodícího — pro zřízení Zoologické zahrady a na 8 ha téměř dokončeny jsou první práce.

Celkové rozvržení, zabírající 38 ha a rozpočtené na 5 let, znázorňuje přiložený obrázek. Bylo v něm užito nejmodernějších zkušeností odborných v souhlasu s povahou území zvoleného a meteorologických poměrů kraje. Plastický model tohoto plánu vystaven jest v zámku Trojském u vstupu do zoologické zahrady a přístupten zároveň se zahradou.

Ona prvá část — 8 ha — jest již oplocena, zaveden v ní vodovod, nasycovaný elektrickým pohonem ze dvou studní, s nádrží na nejvyšším bodě pozemku. Stavba vodovodu stála téměř 400.000 — Kč. Jižní stráň, porostlá třešňovým sadem, upravena třemi velikými cestami s hojnými odbočkami na nádherný park, s jehož serpentin jeví se Praha a její okolí pozorovateli v nové podobě. Jen tyto cesty stály přes 400.000 — Kč. K cestám přiléhají první volné ubikace a to pro vlky a vydry, podél nich umístěny jsou první voliéry a to 12 dvojvoliér s domácím ptactvem, plně osazených, provisorní klec pro medvědy s párem karpatských medvědů a klec se dvěma zde vychovanými vlky, zimní domek pro lvice „Šárku“, od mládí u nás vypěstovanou a nyní do třetího roku jdoucí, a na konci hlavní aleje, chlouba zahrady, obrovská voliéra pro dravce 25 m dlouhá, 14 m vysoká a 16 m hluboká, zasazená do přirozené skály, se stromy a vodopádem, která hostí dnes supa bělohlavého, orla skalního, mořského a královského. Na východním svahu stráně umístěno jest „Hospodářství“ to jest kolny a ohrady pro pobyt zvířat právě došedších nebo pro tu chvíli ještě nevystavitelných, zásobárna potravin a provisorní kancelář. Veselý dvůr ptačí s čápem, s různými druhy kurových a kachen, obora s dvěma krotkými laněmi, stádečkem srnců, lišky a jezevci, divoká kočka, nádherné modré slípky, hejno opic atd. čekají jen na definitivní vhodně umístění. Poblíž vchodu rýsuje se již základ staveniště budovy administrační a počíná se s konečnou úpravou vstupu. Pod velkou voliérou v ovocném sadě co nejdříve zaleskne se hladina rybníčka a prostranství mezi hlavními cestami vyplní obora jelení. Na skále za volierou počínají se kopati základy medvědince.

Mezi rybníčkem a administračním domem buduje se právě obora pro bisona, daru p. velkostatkáře Hohenloha z Javoriny, který koncem února do Prahy dojde.

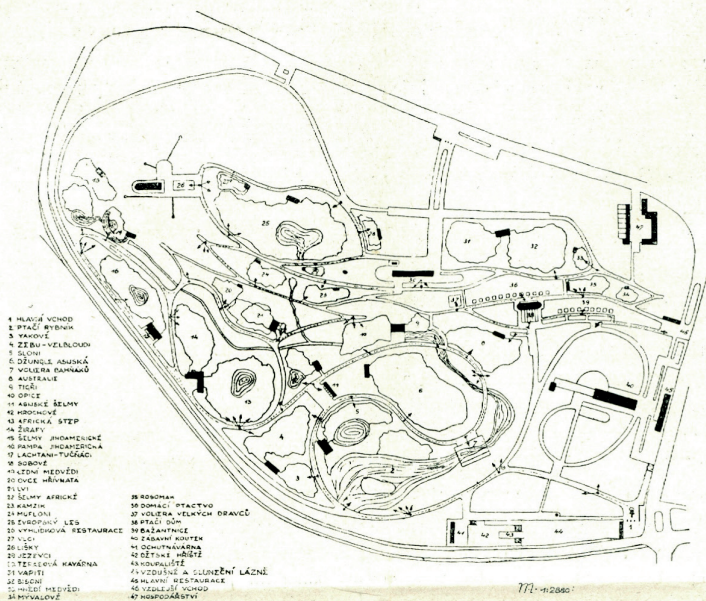
Snahou správy zahrady jest upravit i již letos staveniště tak, aby tvořilo i za své neúplnosti příjemný sad, osazený zvířaty a vybavený pohodlím pro návštěvníky. Mimo to třeba jest i určité úkoly již letos ukončiti, aby se mohlo zdárně v dalším období pokračovati ve vývoji naší zahrady.

Ježto pak možno z běžných prostředků koupí zaopatřiti jen nepatrné doplňky zvířer, odkázána jest naše zoologická zahrada dosud téměř úplně na blahovolené poskytnuté dary a jak její osazení ukazuje, starají se o nás pro myšlenku zaujatí jednotliví majitelé různé zvířer i příslušné úřady s takovým pochopením, že naše nynější zařízení skoro již ani nestačí. Nicméně však znovu dovolujeme si přednésti uctivou prosbu o další podporování živými zvířaty, obzvláště těmi, která nám dosud nebyla nabídnuta. Naši majitelé velkostatků, revírů i soukromí pěstitelé jistě ještě naleznou mezi svými pěstenci přespočetná individua, jež se k našemu účelu dobře hodí. Nám ubude starostí o živočišnou výplň a zahrada bude zkvétati s malými prostředky.

Jména všech dárců ve všech případech zachována budou na věčnou paměť v análech zahrady a na ubikacích vystavena budou na štítech do konce života jejich darů.

Zoologická zahrada jest zařízení, ve kterém nevyžadují největšího nákladu zvířata sama, jak omylem se mnoho lidí domnívá, nýbrž, zařízení, kde nejvíce kapitálu pohlť budování ubikací, ať již volných — a ty jsou dražší — či budov a závor, dále vyživování a konečně obsluha. Je-li pozemek konečně upraven a vše uvedeno vchod, je podnik, zvláště u tak velkého města, kde tak dychtivě se už čeká na zahradu, zajištěn a soběstačný ze vstupného, nemá-li příliš mnoho dluhů z dob počátků. Ba, může přirozeně rok od roku stoupati a vyvíjeti se, obrátí-li se veškerý výnos jen k účelům zahrady.

Do tohoto stavu organické jistoty přivést zoologickou zahradu vytklo si družstvo za úkol a další část jejího vývoje — tu snadnější — ponechá budoucím.

Konečný plán zool. zahrady v Praze - Troji.

☐ A na budování tohoto ústavu, jež má sloužiti všem vrstvám musí se také všichni, účastniti.

Obracíme se dále ke všem našim továrnám, zpracovávajícím především drátěná pletiva, tyčkové železo, vyrábějícím cement, obrábějícím dřevo a vůbec dodávajícím veškeré potřeby ke stavbám a úpravám ubikací, aby darováním svých výrobků ulehčily úkol zřízení tak emirentně lidovůchového a naprosto nevydělečného.

Finanční prostředky družstva od jeho založení (1926) až do dnešního dne byly tyto:

Stát vyplatil jako subvenci Kč 250.000,	na členských podílech Kč 250.000	
	celkem	Kč 500.000
Země vyplatila na subvenci Kč 250.000,	na členských podílech Kč 250.000	
	celkem	Kč 500.000
Město vyplatilo jako subvenci	— — — — —	Kč 100.000
Na ostatních podílech přijalo družstvo	— — — — —	Kč 294.040
Na darech (mezitím dar pana presidenta Kč 50.000) sešlo se		Kč 68.510
		Kč 1.462.550

Tím zároveň na pravou míru přivádíme před veřejností přehnané zprávy, které se svého času šířily denním tiskem o subvencování družstva.

Tyto prostředky právě stačily, aby pořízena byla dnešní celá úprava zoologické zahrady a aby část svrchu vypsaná byla učiněna přístupnou návštěvě. Z těchto prostředků hrazena byla celá agenda družstva a především placeny byly přípravné plány na provedení celého komplexu, 38 ha státem zoologické zahradě propůjčeného. Z těchto prostředků hrazeny byly i platy zřízenců družstva, (1 účetního, 1 písařky a 2 ošetřovatelů). Výslovně a důrazně prohlašuje družstvo, že veškeré práce a především celá odborná správa zahrady vykonávány jsou členy představenstva naprosto nehonorovaně, ačkoli tyto práce vyplňují již namnoze plný úkol osobní toho kterého účastněného.

Chceme-li však dostáti vytčenému čestnému úkolu, a nechceme-li připustiti, aby nastalo dočasné zabrzdění, jest nám ve dnešních bezútěšných poměrech finančních, ve kterých není naděje na další okamžitou účinnou pomoc státu, země a města, obrátiti se s důtklivou prosbou na naše ústavy peněžní, na naše peníze vydělávající jednotlivce, naše soukromé boháče a vůbec na všechny zámožné vrstvy naší inteligence, která pochopila naše snažení a které prospěch našeho velkoměsta a státu není lhostejným, o finanční příspěvek na počatou naši práci, jímž bychom stačili, alespoň pro letošní období zachovati krok vývoje naší jedinečné instituce lidovýchovné. I prosíme všechny, jichž poměry toho dovolují, aby buď darem nebo zakoupením většího počtu členských podílů přenesla náš podnik přes nebezpečná úskali dnešních světových nepříznivých poměrů finančních.

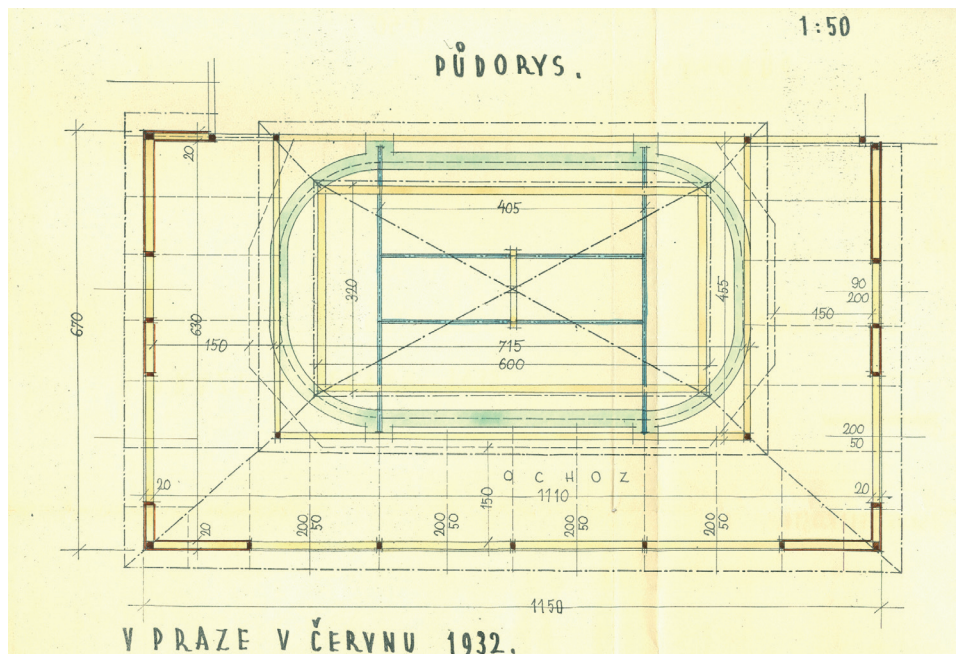
A všechny ostatní, kteří nemohou se účastniti vydatnou pomocí okamžitou, prosíme: přijďte se svým malým obolem vstupného a sudte sami, zda jste ho nadarmo vynaložili. Pak bude zoologická zahrada v Praze skutečně naším dílem a všichni, kteří se budování jejího účastní, budou mít zasloužený nárok na vděčnost našeho velkoměsta i celé republiky.

V Praze, v únoru 1932.

PŘEDSTAVENSTVO
HOSPODÁŘSKÉHO NÁKUPNÍHO
A STAVEBNÍHO DRUŽSTVA,
zaps. společenstva s ručením omezeným
V PRAZE.

N. B. Prosíme uctivě pány dárce, aby laskavě adresovali veškeré záсылky „Zoologické zahradě v Praze-Troji 197“ a u peněz připojiti, zdali je to dar či obnos na členský podíl (100 Kč a 20 Kč zápisného). Na přání každému se zašlou stanovy, přihlašovací lístek a složenka.

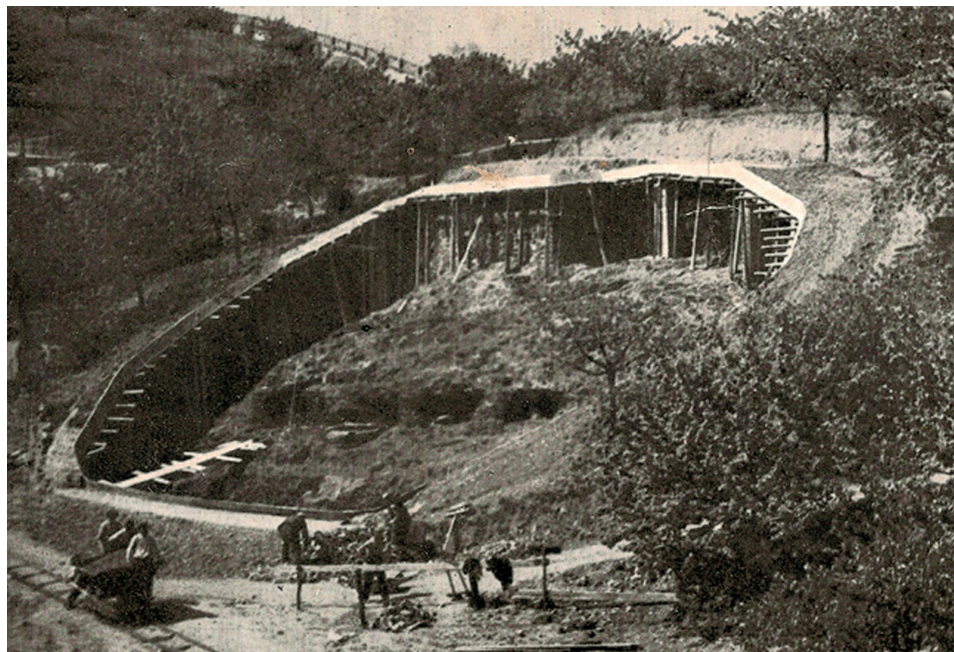
Představenstvo zoologické zahrady se obrací na příslušné podniky o darování stavebního materiálu a s „naléhavou prosbou“ na všechny instituce a veřejnost o finanční příspěvky a zakoupení podílů
Archiv zoo Praha
The Board of Directors of the zoological garden is turning to companies to provide building materials and urging all institutions and the public to give some financial contributions and buy some shares
Prague Zoo archives

Půdorys prvního „opičince“, jehož základem byla na půdorysu oválem vyznačena klec, která se dochovala do dnešní doby. Nalezneme ji v horní části zoo. Archiv zoo Praha
 The ground plan of the first "monkeynarium" on the basis of which an oval marked the cage, which has been preserved to this day. You can find it in the top section of the Zoo. Prague Zoo archives

Původní klec prvního „opičince“, která slouží s malými opravami a výměnou pletiva jako voliéra v horní části zoo dodnes Foto H. Heráňová
 The original cage of the first "monkeynarium", which, after some minor repairs and replacement of the netting, is still used as an aviary in the top section of the Zoo Photo H. Heráňová

Stavba vlíčho výběhu (dnes obývaný pandou malou). Vlíčinec a vydřinec (po úpravě obývaný lachtany a dnes ursony) byly jediné stavby podle Hagenbeckova plánu. Vlíčinec byl dokončen v srpnu 1932. Stejně jako u velké voliéry se stavební materiál převoval po kolejích.

Archiv zoo Praha

Working on the construction of a wolf enclosure (now occupied by lesser panda). The Wolf House and the Otter House (after some adjustments housing seals and, today, North American porcupines) were the only buildings erected according to Hagenbeck's plan. The Wolf House was completed in August 1932. Just as with the big aviary, building material was transported over rails.

Prague Zoo archives

Lev „Paša“.

Starý lev Paša byl první předlohou mistru Bohumilu Kafkovi pro sochu lva Štefánikova památníku v Bratislavě. V roce 1935 Pašu nahradil mladý lev César z Batovy zoo ve Zlíně JANDA, Jiří. Průvodce zoologickou zahradou. v Praze – Troji. Praha, 1935

Old lion, Paša, was the first model to artist Bohumil Kafka for the statue of the lion in Štefánik's monument in Bratislava. In 1935, Paša's place was taken over by young César, a lion from Bata's zoo in Zlín.

JANDA, Jiří. A Guide to the Zoological Garden in Prague – Troja. Prague, 1935

První lední medvědice Noru získala pražská zoo z krachujícího cirkusu Karlas
 Prague Zoo obtained its first female polar bear, Nora, from the bankrupt Circus Karlas

Foto V. J. Staněk. Archiv O. Doubek
 Photo V. J. Staněk. Archives of O. Doubek

Kopytníci byli v prvních letech chováni v ohradách v původním ovocném sadu. Na obrázku zebu nellorský

Archiv zoo Praha
 In the first years, ungulates were kept in enclosures in what used to be an orchard. The picture shows a Nellore zebu
 Prague Zoo archives

Tygřice prvního páru tygrů v zoo Mitau (Mitau-Mína a Bengálí- Bajkal). Pár zakoupila zoo od Cirkusu Hagenbeck.

CHAROUS, Č. – STANĚK, V. J. Ze života zvířat z pražské zoo. Praha, [1938]

The female from the first pair of tigers in the Zoo, Mitau (Mitau-Mína and Bengálí-Bajkal). The pair was bought from Circus Hagenbeck.

CHAROUS, Č. – STANĚK, V. J. From the Lives of Animals in Prague Zoo. Prague [1938]

Ali a Minka, první pár koní Převalského v pražské zoo, ve výběhu v dolní části zoo

Archiv zoo Praha

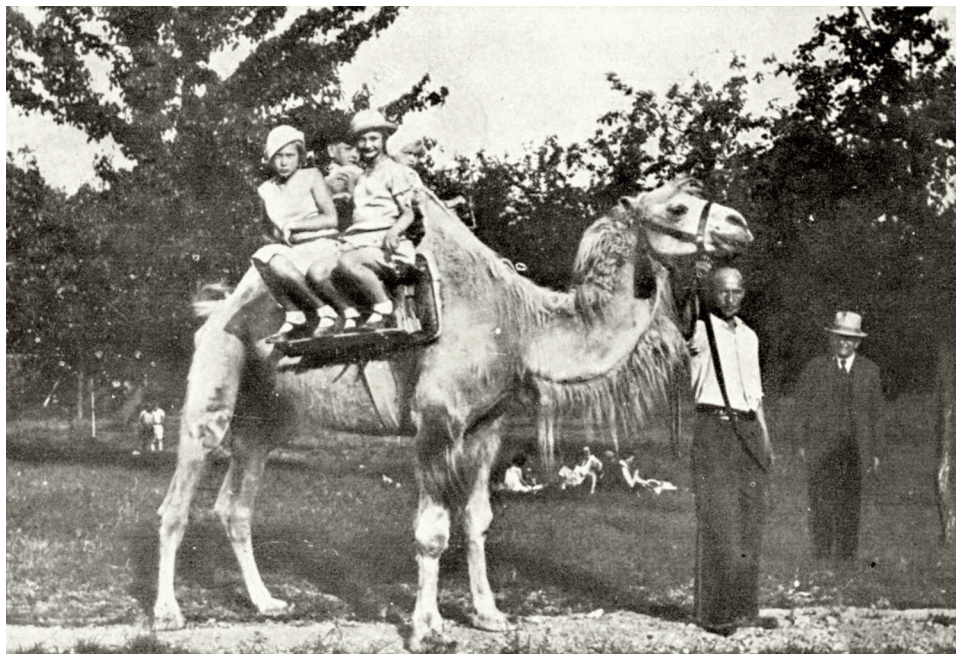
Ali and Minka, the first pair of Przewalski horses in Prague Zoo, in an enclosure in the lower section of the Zoo

Prague Zoo archives

druhy hus a kachen. V malých voliérách byli vystavováni ptáci naší fauny, draví ptáci a sovy. Velkou voliéru obývali sup bělohlavý, dva orli skalní, orel mořský, křiklavý, královský a další draví ptáci. Koncem léta Cirkus Hagenbeck, hostující v Praze, deponoval v zoo na zimu dva tygry, sibiřského Bajkala (Bengálí) a indickou tygřici Mínu (Mitau), které pak zoo na jaře 1933 koupila. Významným přírůstkem byl dnes už legendární pár koní Převalského, hřebec Ali a březí klisna Minka, kteří dali základ chovu koně Převalského v pražské zoologické zahradě. Koně převezli do zoo začátkem října ze školního statku vysoké školy zemědělské v Netlukách u Uhřetěvsi. Pro vysokou školu je už v roce 1921 koupilo ministerstvo školství a národní osvěty v zemědělské škole v Halle. Všechna jednání vedl profesor dr. František Bílek, s ním byly také dohodnuty podmínky chovu koní Převalského v zoo, a kontrolou plnění těchto podmínek byl pověřen asistent Ing. dr. Jiří Tichota. Z mnichovské zoologické zahrady přišla další velká zvířata: jeden zubr, dva bizoni, dva zebu a dva gajalové. Tuto skupinu zvířat vyměnil Ústav pro plemennou biologii při Vysoké škole zemědělské v Praze za tři klisny koně Převalského, potomky Aliho a Minky, narozené ještě v Netlukách. Pražská zoologická zahrada zaplatila pouze dopravu zvířat, která, včetně koní Převalského, nadále zůstala majetkem ústavu.

Další zvířata získala zoologická zahrada při záchraně podniku pražského obchodníka s exotickou zvěří Antonína Valy: bílé dvouhrbé velbloudy Hanzina a Bertu, rodinu ovcí kruhorohých (berana, ovci a dvě mláďata), marala a kamzíka. Ještě v létě roku 1930 pořádal Vala na stadionu Slávie na Letné na závodě klusáků závody osedlaných bílých dvouhrbých velbloudů – hedžinů.¹¹ Jeho firma vyvážela exotická zvířata do celého světa a především je nabízela zoologickým zahradám. V důsledku celosvětové hospodářské krize a přísnějších veterinárních předpisů USA se firma dostala do úpadku. Vala nebyl schopen

¹¹ V té době choval Vala velbloudy a další zvířata v nevyhovujícím prostředí hlučného pražského Edenu, kde byly pro pobavení Pražanů v provozu různé atrakce.

Oblíbenou zábavou dětí byla jízda na velbloudech Hanzinovi, Bertě a Urze. Na obrázku je velbloud Hanzin.

Archiv zoo Praha

A favourite entertainment for children was taking a ride on camels Hanzin, Berta and Urga. The picture shows Hanzin.

Prague Zoo archives

zaplatit svým věřitelům, ale zároveň nebyl ochoten rozprodat zvířata za obvyklou cenu četným zájemcům, ale naopak cenu úmyslně nadsazoval. Za těchto podmínek byla zvířata neprodejná. Jako svého právního zástupce si najal významného pražského advokáta dr. Arthura Heidlera. Valova zvířata byla soustředěna v moravském Přerově. Vala se přestal o přerovský zvěřinec starat, neplatil krmivo, neplatil ošetřovatele a na výzvy nereagoval. K obsluze 35 zvířat zůstal jediný ošetřovatel Antonín Otčenášek, který na majitele prostřednictvím okresního úřadu v Přerově podal stížnost u krajského civilního soudu. Zvířata hynula hlady, až pět dní zůstávala bez potravy a nemocná žila v nepředstavitelných podmínkách. Hlady pošlo např. 9 velbloudů, 1 pamirský medvěd, 10 medvědů himálajských, 1 lední medvěd, mrož, antilopy...“ a mnoho zástupců naší zvěřiny. Věci se ujali zástupci Sdružení přátel zvířat v Olomouci, kteří obětavě zasáhli a v průběhu řízení téměř vyčerpali pokladnu svého spolku. Na záchraně Valových zvířat měl největší zásluhu člen spolku místní továrník Jaroslav Mastný, jeden z příznivců pražské zoo. Sdružení požádalo profesora Jandu, aby u krajského civilního soudu v Praze zjistil stav věci, případně se obrátil na dr. Heidlera, zda by bylo možno domoci se příspěvku na krmivo. V zoufalé situaci se zástupci olomouckého sdružení obrátili o pomoc i na kancelář prezidenta republiky. Doufali, že zásahem tohoto úřadu bude možné některá zvířata umístit v Lánské oboře, u státních statků a lesů nebo v pražské zoologické zahradě. Zoologická zahrada nemohla z finančních i provozních důvodů zásadně pomoci. V jednání musel mít profesor Janda na zřeteli především zájem zoologické zahrady a byl vázán rozhodnutím vedení. Olomoucký spolek prosadil, že zvířata byla nakonec prodána v dražbě. Dražby se účastnil profesor Janda jako odborný poradce. Přesvědčil také vedení družstva o výhodnosti koupě a zoo získala už dříve zmíněná zvířata. Z trojice velbloudů zaplatila pražská zoo velbloudího samce Hanzina, dvě samice zaplatilo Sdružení přátel zvířat v Olomouci a věnovalo je zoo. Jedna z velbloudic (Čeremeška), určená pro pražskou zoo, utrpěla zranění při nakládání do vagonu ještě v Přerově a musela být v Praze utracena. Další velbloudici a její tříměsíční mládě koupilo zasilatelství Holan a velbloudice, umístěná v zoo, příležitostně dělala reklamu zoologické zahradě po Praze. Zbývající Valova zvířata byla v dražbě rozprodána. S velbloudy přišli do zoo také dva Valovi zaměstnanci – Antonín Otčenášek, původním zaměstnáním tesař a betonář a za ním Rudolf Skřeček, původní profesí zámečník. Záchranou zvířat ale

Ošetřovatel Rudolf Malý s jedním z prvních velbloudů dvouhrbých. Na velbloudu jeho manželka. Původně byl na pozemku zoo v její dolní části ovocný sad, který byl po otevření zoo z velké části zachován.

Pro archiv zoo darovala dcera R. Malého pí Hana Utašiová

Zoo keeper Rudolf Malý and one of the first Bactrian camels. His wife is sitting on the camel's back. Initially, there used to be an orchard in the lower section of the zoo. A greater part of it had been preserved after the Zoo was open to the public.

Given to the Zoo's archives by R. Malý's daughter, Mrs. Hana Utašiová

celá událost nekončila. Vala zažaloval předsedu olomouckého spolku továrníka Mastného za náhradu škody v částce skoro 2 milionů korun s odůvodněním, že zvířata byla prodána pod cenou. Spor skončil až v roce 1938 u Nejvyššího soudu, který Valovu žalobu s konečnou platností zamítl.

Rok 1932, nabitý událostmi, poznamenaly také mnohé nepříjemnosti a spory. První přišla hned na počátku roku a několik dalších se týkalo osobně profesora Jandy. Na dozorčí radu družstva se její člen MUDr. Hubert Hühne obrátil s „memorandem“, ve kterém kritizuje především postavení profesora Jandy v družstvu. Uvádí, že je neslučitelné, aby zastával funkci předsedy představenstva družstva a zároveň ředitele zoologické zahrady (do funkce ředitele zoologické zahrady byl profesor Janda jmenován v lednu 1931). Odůvodňuje to tím, že ve svém věku má sice dobrou vůli, ale už „málo energie“. Vytýká mu, že jako ornitolog prosadil mezi prvními stavbami velkou voliéru, která je pro návštěvníky málo přitažlivá. Poukazuje také na to, že byl vyzván k vypracování plánu zoologické zahrady Hagenbeck místo domácích odborníků. Žádal, aby se k jeho připomínkám vyjádřila komise expertů, aby „snad osobitostí a případnou samolibostí prof. Jandy neutrpěl celkový zájem věcí“. Po této stížnosti se profesor Janda vzdal funkce předsedy představenstva. Na jeho místo byl zvolen pražský radní Josef Martinec. Profesor Janda se cítil nařčením dotčen a podal na dr. Hühneho žalobu. Po omluvě dr. Huberta Hühneho profesor Janda koncem srpna žalobu stáhl.¹²

V klidné atmosféře proběhla 5. valná schůze družstva 26. 4. 1932, kde profesor Janda referoval o dosažených úspěších, ale už v květnu na schůzi představenstva došlo k akcím, namířených proti jeho osobě. Iniciativy se opět ujímá dr. Hühne a prosadil, aby se loňského roku do družstva přijatý Vilém Němec a pan Vala¹³ odborně vyjádřili ke stavbě medvědince, umístěného v dolní části zoo. Oba pánové navštívili zahradu 30.5. Po zhlédnutí místa stavby a její dokumentace Němec stavbu zásadně nedopo-

¹² Dr. Hühne v době své funkce v družstvu mnohokrát zoologické zahradě prospěl, ale často v přesvědčení, že jedná v jejím zájmu, způsobil nedorozumění mezi členy vedení.

¹³ Pravděpodobně se jedná o shora uvedeného majitele přerovského zvěřince. Návštěva pana Valy a Němce proběhla v květnu a problémy s přerovským zvěřincem se dostaly na veřejnost až v červenci.

Autobus linky J, který v prvních letech po otevření zoo přepravoval návštěvníky
A J line bus that used to bring visitors to the Zoo in the first years

Archiv DPP
Prague Public Transport archives

ručil vzhledem k poloze, vystavené jižnímu slunci. V „dobrozdání“ pro družstvo připodobnil Němec stavbu k medvědíím příkopům nebo vlčím jámám z konce 18. a začátku 19. století. Poznamenává, že mu připomíná „zmodernizovaný“ medvědíinec v hradním Jelením příkopu (pozn.: nářážka na odbornou spolupráci profesora Jandy na této stavbě krátce po válce).

Další připomínky k Jandově práci zazněly na schůzi představenstva 4. července 1932. K uklidnění a pro zajištění dalšího odborného vývoje zoologické zahrady navrhl ministerstvo školství a národní osvěty zřízení nové odborné poradní komise, která by ve spolupráci s představenstvem rozhodovala nejen o provozu, zvířatech, ale také o stavebách, umístění ubikací apod. V nepřítomnosti profesora Jandy byl na schůzi 12. 7. 1932 na ministerstvu školství zvolen do odborné komise i Vilém Němec, který si získal důvěru dr. Hühneho, dr. Jirsíka, dr. Ksandra a pravděpodobně i dalších představitelů družstva. Členy odborné komise byli ještě: Josef Martinec ve funkci předsedy, prof. dr. Bílek, dr. Ing. Knor, dr. Ing. Jiří Tícho, prof. dr. Julius Komárek. Profesor Janda byl do odborné komise jmenován až dodatečně 6. 9. 1932 ze své funkce ředitele a na návrh dr. Ksandra.

Stejně datum jako schůze představenstva (4. 7.) má osobní dopis Viléma Němce profesorovi Jandovi, z něž nevyplývá jednoznačně záměr pisatele. Dopis je směsí zastřené kritiky činnosti profesora Jandy v minulosti i přítomnosti a Jandova postoje k němu a zároveň zdůrazněním Němcových odborných předpokladů pro spolupráci při budování zoologické zahrady. Němec píše, že vše v dopise „uvádí na svou obranu proti zprávám, šířeným o mně utrhačnými jazyky“ a vyjadřuje svůj pocit z poslední schůze představenstva, že není už přijímán tak, jak by si představoval. Zajímavý je rukou připsaný odstavec, ve kterém vyjadřuje obavy, že by v družstvu jeho návrhy nebyly vyslechnuty, „ale náprava je nutná ihned“. Obrací se na profesora Jandu s prosbou, aby upozornil členy družstva na jeho zásadní přednášku „O zoo v Troji“ následujícího dne na valné hromadě Spolku ku ochraně zvířat v Zemědělské radě.

Podle slov profesora Jandy na schůzi představenstva 4. 7. „pronešeny byly některé názory a stížnosti, kterými jsem se cítil ve své funkci ředitelské dotčen a osobně uražen“. V situaci, kdy neměl jednoznačnou podporu všech členů představenstva a dozorčí rady a jeho osoba „působí na vyšších místech nelibost“, rozhodl se reagovat Pamětním spisem, adresovaným řídicím orgánům družstva. V něm uvádí výčet

svých povinností a podmínky, za kterých pracuje: ve stísněných podmínkách dvoupokojového bytu mimo zahradu, vedle svých povinností ředitele vyřizuje agendu předsedy představenstva, třebaže už nezastává tuto funkci. K tomu přistupuje řízení provozu zoo i starost o pokladnu. Všechny povinnosti vykonává bez nároků na plat. Pamětní spis pak končí slovy: „*Mé mentalitě protivi se všechna podlá msta a jsem ochoten odejti tak tiše, jak jsem přišel, pakli se mi nedostane přiměřeného zadostiučinění.*“

Výbor družstva se rozhodl přesvědčit se přímo na místě o skutečných poměrech v zoologické zahradě. 20. července navštívili ředitele dva jeho zástupci zastávající ve výboru kontrolní funkci. Šetřením došli k závěru, že některá jednání představenstva proběhla bez vědomí ředitele a o obviněních, týkajících se jeho osoby, nebyl přímo zpravován. V konečné zprávě sdělují výboru, představenstvu a dozorčí radě, že „*veškeré tyto výtky zakládají se na prostých pomluvách a klepech*“ a upozorňují, že „*ve výdajích není dosud žádný plat profesora J. Jandy*“.

Poměry v družstvu neunikly ani veřejnosti a informoval o nich i bulvární tisk. Kritici z řad členů družstva a návštěvníků, především „ochránců zvířat“, poukazovali na špatný stav některých zvířat a nevhodné podmínky, ve kterých jsou držena. Předmětem kritiky bylo i hospodaření družstva. V deníku *Expres* se koncem července 1932 objevil článek „*Za 3 Kč ukazují v Troji ústav na týrání zvířat*“. Profesor Janda odpověděl redakci listu dopisem, ve kterém uvádí, že výstavba trvalých expozic pokračuje pomalu pro nedostatek finančních prostředků. Z tohoto důvodu musí být některá zvířata chována v nevyhovujících podmínkách. Uvádí, že špatný stav některých zvířat, např. samice ledního medvěda Nory, je důsledkem předcházející špatné péče v cirkusu. Stejně tak vlčice, která utrpěla nevyléčitelné zranění před příchodem do zoo (nedožila se dohotovení legendárního Hagenbeckova vlčince a v červnu 1932 byla utracena). Další poraněná zvířata přinesli návštěvníci, kteří je našli mimo zoo. Na výtku, že ředitel bydlí v „honosné vile“, profesor Janda znovu opakuje, že v současné době „bydlí v soukromém bytě mimo zahradu, který si sám platí a koná veškeré práce zdarma a vůbec nikdy nepřijal za své namáhání jakéhokoliv honoráře“. Spor vedení družstva s *Expresem* skončil smírem.

Výsledky revizního šetření se zřejmě donesly k Vilému Němcovi, který se stále domáhá svého vlivu. 20. srpna posílá na adresu družstva dopis. Upozorňuje na jednání představenstva, které nevidí „*do jaké propasti se řítí Družstvo „Zoologická zahrada*“. V závěru varuje: „*Představenstvo asi dává přednost laikům a teoretikům. Což nepostačuje dosavadní zkušenost? Kdo ponese odpovědnost, až nastane neodvratná katastrofa? A ta přijde brzy, nenastane-li ještě před 12. hodinou radikální obrát.*“

Při nízkém stavu vody ve Vltavě usnadnili převozníci návštěvníkům cestu do Troje, „mostem“ ze spojených pramic

Foto Milan Dohnal. Archiv Jiří Dohnal

When water was low in the Vltava River, wherryman made it easier for visitors to get to Troja by setting up a “bridge” from wherries joined together

Photo Milan Dohnal. Jiří Dohnal's files

On festive days the wherry service could not cope with the crowds of visitors

Archiv ing. František Malý
František Malý's files

Nepříjemné události toho roku nebraly konce. Devětašedesátiletý profesor Janda byl jistě vyčerpaný obviňováním a kritikou i některých nejbližších spolupracovníků. Musíme si uvědomit složitost jeho postavení. Ve funkci ředitele byl vázán rozhodnutím výboru družstva, představenstva, dozorcí rady a odborné a technické komise, kde zasedali odborníci různých profesí, ale také různých názorů na řízení zoologické zahrady. Jeho nezištná práce a zásluhy byly často přehlíženy. Není divu, že v některých případech reagoval jinak než by jeho okolí očekávalo. To se například projevilo v Jandově nepřiměřené reakci na některé Jirsíkovy formulace v článku „Potěšitelný obrat v trojské zoo“ 18. 9. 1932 v Národních listech. Profesor Janda namítá, že autor ho o článku předem neinformoval,¹⁴ přičítá neúměrně zásluhy o zoo jen některým jednotlivcům a Viléma Němce označuje jako autora medvědince, podle jehož modelu se bude stavět. Jirsík totiž zastával názor, že „nepřipuštěním Němce ke spolupráci bylo zoo velmi ublíženo“ a svojí popularitou by jí naopak mohl prospět. On a někteří další byli přesvědčeni, že se jedná o osobní spor Jandy a Němce. Jandovy výtky vyvolaly Jirsíkovu podrážděnou odpověď. V dopise Jandovi doslova píše: „Nesmíte si vykládat, není-li v nějaké zprávě o Vás také zmínka, že zpráva je k Vám již nepřátelská... Co jsem měl o Vás v posledních referátech psát?“ V této době se asi zprvu velký Jirsíkův obdiv k profesoru Jandovi změnil.

V závěru roku 1932 příznivý výsledek hospodaření díky stoupající návštěvnosti¹⁵ umožňoval hradit denní režii zoologické zahrady z příjmu za vstupenky (na vstupném bylo vybráno 467 112 Kč). Výdaje zahrnovaly náklady na denní provoz, na plat několika málo ošetřovatelů, měsíční plat písařky Julie Sedláčkové Budilové a účetního Zdeňka Winklera. Bez ohledu na obtíže spojené s dopravou vydávali se návštěvníci Troje tramvají číslo 6, končící u holešovického Vystaviště, Stromovkou pěšky dál k trojskému přivozu, kde je čekala nejobtížnější část cesty. U přivozu, jak se dočítáme např. v Národních listech 7. 4. 1932, „sta a sta lidí čekala v neděli odpoledne na obou březích, tři pramice převážely, ale nával nebylo možné na přivozu zdolat.“ Městská rada sice na návrh svého člena a zároveň člena představenstva zoo Josefa Martince odsouhlasila požádat vojenskou správu o zřízení pontonového mostu, ale zprávy

¹⁴ K tomu dr. Jirsík namítá, že jako člen odborné komise byl pověřen zprávami pro tisk a není odpovědný profesoru Jandovi.

¹⁵ Např. 3. dubna se na vstupném (2 Kč a 1 Kč) vybralo 17 252 Kč. Od 10. dubna byla zahrada otevřena i ve všední den. Počínaje 17. dubnem zdražilo vstupné pro dospělé na ze 2 na 3 Kč, poloviční vstupné zůstalo na 1 Kč. Ve dnech velké návštěvnosti nestačila jedna pokladna a otvíraly se další dvě.

v následujícím měsíci uvádějí jen „most“ spojením pramic. Autobusová doprava se zlepšila teprve na konci léta. Od 4. září 1932 (Dopravní podniky uvádějí 9. října) autobus „J“ jezdil na trati Malvazinka – Troja s konečnou stanicí Kovárna, pouze v neděli zajížděl až k zoologické zahradě (kolem zámku až k zoologické zahradě vedla pouze 4 m široká silnice). Teprve o něco později měl autobus konečnou stanici u zoologické zahrady i ve všední den.

Návštěvníci také uvítali možnost vzít si s sebou do zoo na vodítku psa s náhubkem. Pokud pes náhubek neměl, bylo nutné nechat ho pod dozorem na vyhrazeném místě v dolní části zoo mimo expozice.

Na konci roku 1932 mělo družstvo 898 členů se 7 641 podílem. Družstvu velmi pomáhaly dary podniků. V roce 1932 např. darovala stavební firma Ing. Domanského jeden vagon cementu v hodnotě 4 500 Kč, velkostatkář Thurn-Taxis vagon stavebního dříví, firma Bratislavské kabelovny kabel pro elektrické vedení v hodnotě 18 000 Kč, Hospodářský svaz měďáren a mosazáren měděné dráty (2 346 kg) za 32 098 Kč, firma Tresoria v Praze nedobytnou pokladnu atd.

1933

Počátkem roku 1933 profesor Janda píše: „...*Při budování zoologické zahrady... ideově pomáhala statná legie pracovníků, již třeba na tomto místě vzdáti upřímný, nelicencovaný dík... Bylo třeba, aby k duševní práci přistoupila i práce hmotná... Nalezli jsme ochotnou pomocnou ruku v našich vysokých úřadech, nalezli jsme až překvapující podporu v našich návštěvnických a nalezli jsme i ochotné, obětavé, bystrým obchodním rozhledem nadané muže, kteří naši myšlenku zrealisovali...*“

Jedním z těchto mužů byl přísedící zemského výboru Václav Ksandr. Po svém zvolení do předsednictva družstva převzal starost o jeho finanční hospodaření. Zajistil záruku zemského úřadu na milionovou půjčku, snažil se získat podporu velkých peněžních ústavů, jako byla Zemská banka, Hypoteční banka, Česká spořitelna, Městská spořitelna aj. Angažoval se i při opatrování stavebního materiálu.

Po 6. řádné valné schůzi 11. 4. 1933 v sále Městské besedy došlo ke změně ve složení představenstva. Předsedou představenstva zůstal Josef Martinec, místopředsedou byl zvolen Jaroslav Benedikt, finančním referentem Václav Ksandr, účetním Josef Horák a pokladníkem Karel Krčma. Změnila se sestava odborné komise, která se pravidelně scházela. Na předsednickém postu vystřídal Josefa Martince profesor František Bílek, zapisovatelem se stal Ing. Jiří Tichota. Hned v první polovině roku 1933 musela komise bohužel řešit otázku činnosti svého člena Viléma Němce, kterému měla být svěřena honorovaná funkce odborného poradce s měsíčním platem 400 Kč. Do této doby byla stále část funkcionářů družstva přesvědčena, že příčinou Němcovy neúčasti na budování zoologické zahrady jsou pouze napjaté vztahy mezi profesorem Jandou a Vilémem Němcem. Následující události je přesvědčily o omylu.

Začalo to Němcovými dopisy profesoru Bílkovi s kritickými připomínkami k umístění a ošetřování zvířat. Komise Němcovy připomínky řešila, ale její reakce na ně nebyla podle Němcových představ a Němec podal na následující schůzi rezignaci. Po vysvětlení a přímlově Bílka, Ksandra a Hühneho rezignaci odvolal, v útocích ale pokračoval, zvláště na jedné ze svých veřejných přednášek. Nedodržel ani slib, že se vystříhá útoků a kritických poznámek osobního rázu. Nakonec představenstvu zaslal Pamětní spis, ve kterém zdůvodňuje konečné rozhodnutí vzdát se své funkce v odborné komisi s odůvodněním, že je v družstvu jen „*milostivě trpěn*“ a je považován za „*úplnou nulu*“. Stěžuje si, že dosud neobdržel písemné rozhodnutí o jmenování do „*honorované funkce inspekční*“ v odborné komisi. Také připomíná, že není zván k odborným poradám, zvláště nebylo přihlédnuto k jeho návrhu na umístění a stavbu medvědince, ač „*specialista na přirozené ubikace seděl nepovšimnut v Praze*“¹⁶ Spis je souhrnem kritických připomínek k minulé i současné práci družstva. Tvrdí také, že pro ředitele byla postavena „*palácová vila*“, zatímco zvířata strádají v nevyhovujících provizorních podmínkách. Profesor Bílek konstatoval, že žádná z Němcových výtek nemůže být podkladem ke zvláštním opatřením a komise Němcovu rezignaci přijala. Členství v družstvu si Vilém Němec ponechal, „*aby mohl alespoň jedenkrát za rok projevit svůj názor*“. Vypracováním zprávy k výtkám v Němcově Pamětním spisu byl rozhodnutím komise pověřen profesor Janda. O Vilému Němcovi později v souvislosti se zoologickou zahradou už nenacházíme zmínky. Na jeho místo v odborné komisi byl zvolen kapitán letectva František Markowski.

¹⁶ Jedním z Němcových návrhů byla přeměna vlčince na „tůň pro lachtany nebo tuleně“.

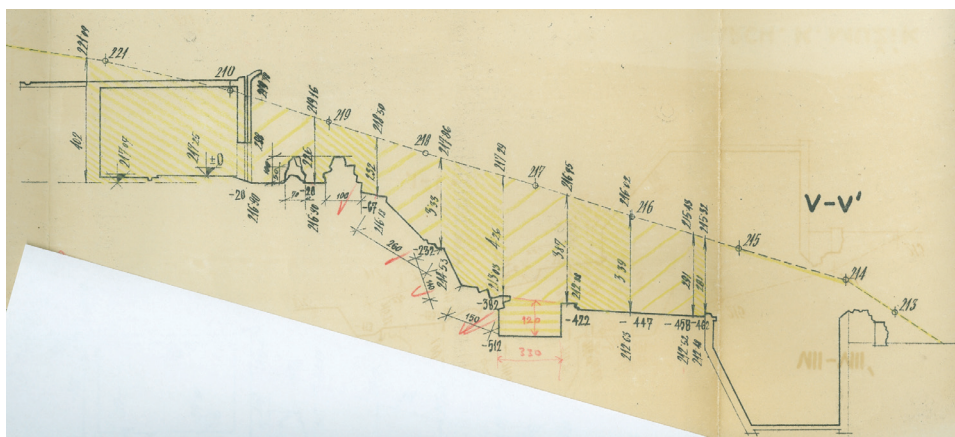
První medvědy Marka a Doru z ješavských lesů na Slovensku dostala pražská zoo darem na podzim roku 1931.

Na snímku je také vidět dřevěný plot ohraničující pozemek zoo.

Foto Jiří Janda. Archiv zoo Praha

Prague Zoo got its first bears, Marek and Dora, as a gift from Ješava forests in Slovakia in the Autumn of 1931. Part of the wooden fence around the Zoo grounds can also be seen in the picture.

Photo Jiří Janda. Prague Zoo archives

Plán stavby medvědince z roku 1933 na průřezu

A cross-section of the plan for a bear house of 1933

Archiv zoo Praha

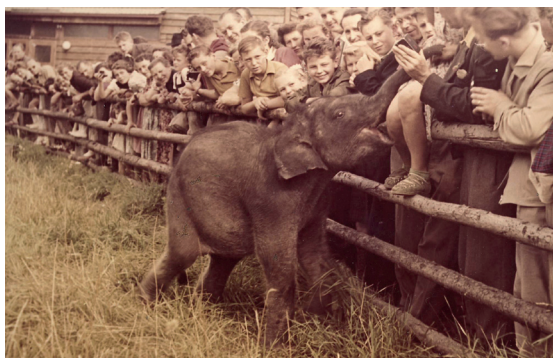
Prague Zoo archives

Stavba medvědince v místech toho dnešního začala na jaře. Skálu už dříve upravilo vojsko. Stavbu prováděla firma Mužik, s přípravnými pomocnými pracemi pomáhali nezaměstnaní. Podle původního plánu měl sloužit jen pro „hnědé“ medvědy. Po delší diskusi bylo rozhodnuto, že bude rozdělen a severní strana byla určena pro lední medvědy. Část pro „hnědé“ medvědy byla slavnostně otevřena 1. října 1933, část pro lední medvědy se v té době ještě dostavovala. Přístupná byla i vyhlídka nad medvědincentem, odkud se „zároveň“ otevírá nádherný pohled do okolí zoologické zahrady s výhledem na město. Nad medvědincentem byla upravena cesta k Černohouse. Postupně byly dobudovávány další stávající stavby. Ve vnitřním prostoru domu opic byl v čelní stěně hlavní klece zřízen ochoz pro návštěvníky a dvě klece po stranách. Dům byl už od počátku považován za nevyhovující a vedení nechťelo do něj investovat, nakonec ale sloužil ještě po celou dobu války. Během roku se začal budovat pavilon pro slona, hrocha a nosorožce a už koncem roku se zvířata stěhovala do svého nového domova, vytápěného ústředním topením. Poslední tři jmenovaná zvířata čekala na svůj příbytek v nevhodných podmínkách. Slon nejprve ve stáji koní Převalského a nějakou dobu v provizorní dřevěné ubikaci na

První slon Baby brzy po svém příchodu do zoo
The first elephant, Baby, soon after arrival to the zoo

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

Slůně Baby se těšilo velkému zájmu, zvláště dětí
Foto Richard Pavlovič
Z archivu autora darovaného rodinou pražské zoo
Young elephant, called Baby, was a great attraction, especially for children
Photo Richard Pavlovič
From the author's files given to the Zoo by his family

Jeden z prvních snímků slona Babyho po příchodu do zoo u prozatímního příbytku sousedícího se stájí koně Převalského
Archiv zoo Praha
One of the first snapshots of Baby, after the elephant's arrival to the Zoo. Standing at its provisional shelter next to the Przewalski horses stable
Prague Zoo archives

severní straně stáje koní Převalského s výběhem k dolní cestě. Hroch a nosorožec ve vypůjčených cikuskových vozech. Vedle pavilonu šelem byl postaven zasklený příbytek pro hyeny, lva Pašu a geparda Mignon. V pavilonech bylo většinou instalováno elektrické, regulovatelné topení. Byla dokončena a návštěvníkům zpřístupněna cesta za velkou voliérou (dnes nepoužívaná) vedoucí po několika schodech a pak strmě vzhůru k dnešní stezce papoušků. Pod velkou voliérou byl zřízen druhý rybník, postavena zimní ubikace pro vodní a bahenní ptáky a voliéra racků. Odborná komise určila už místo pro nový dům šelem. Po celé ploše přidělených pozemků bylo dokončeno elektrické osvětlení. Na úpravách terénu a nových cest stále pracovaly „nouzové kolony“ nezaměstnaných stavebních dělníků.

Dosud nezkolaudovaná administrativní budova začala už sloužit svému účelu. Začátkem roku se nastěhoval pan Antonín Bogdanowicz, „první stálá účetní síla“, s rodinou. Bydlel tu také restaurátor František Morávek s rodinou. Profesoru Jandovi „přidělilo“ představenstvo byt v 1. poschodí této budovy. K tomuto rozhodnutí představenstva měl výhrady dr. Hühne, který zároveň žádal revizi „ředitelské

Hroch Petr se svým ošetřovatelem
Archiv O. Doubek
Petr the hippopotamus with his
keeper O. Doubek's files

Dobu před dokončením
stavby pavilonu tlustokožců
přečkali hroch Petr a noso-
rožec Max ve vypůjčených cir-
kusových vozech

Archiv zoo Praha

Petr the hippopotamus and
Max the rhinoceros found
shelter in borrowed circus
carriages until the pachyderm
house was completed

Prague Zoo archives

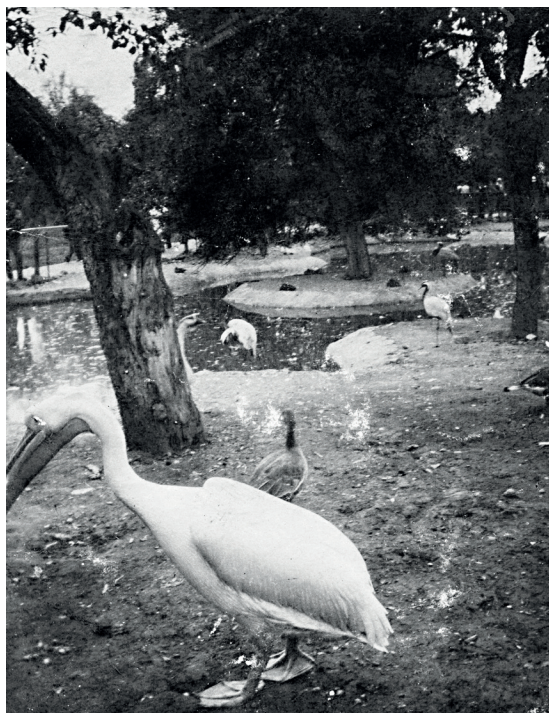
První dům tlustokožců dokončený v závěru roku 1933 (v místech, kde jsou
dnes lemuři kata) Archiv zoo Praha

The first pachyderm house completed by the end of 1933 (the spot now oc-
cupied by ring-tailed lemurs) Prague Zoo archives

Rybník v dolní části zoo
A pond in the lower section of the Zoo

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

Rybník v dolní části zoo
A pond in the lower section of the Zoo

Foto Jiří Janda. Archiv zoo Praha
Photo Jiří Janda. Prague Zoo archives

Část administrativní budovy u vchodu do zoo a Morávka kavárna a restaurace
A part of the office building next to the entrance and Morávek's café and restaurant

Archiv ing. František Malý
František Malý's files

Klisna koně Převalského Minka a Helu, první hříbě páru Minky a Aliho v pražské zoo
Przewalski female horse, Minka, and Helu, the first foal of Minka and Ali in Prague Zoo

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

Klisna koně
Převalského
s hříbětem 3 dny
starým,
nar. 21. III. 1933

Na tři sta velkých zvířat, tygři, lvi, medvědi, vlci, zebu, gayalové, bisoni, zubři, velbloudi, jeleni, daňci, srnci, kamzík, vzácné ovce kruhorohé ze střední Asie, ovce persianové, prakoně Převalského, množství opic, nádherná voliéra s orly a supy, množství domácího i cizozemského ptactva, plameňáci atd. + + + + +

Příjemný park s neznámými vyhlídkami na Prahu + Jízda koňmo a na velbloudích pro mládež, volný trávník. + + +
Úpravná a laciná restaurace, rozsáhlý restaurační park, koncerty. + + + + +

DOPRAVA autobusem (linka J) neb elektrickou drahou číslo 6 a pak pěšky přes Královskou Oboru a přívoz.

Podíl družstva Zoolog. zahrady 100 Kč a 20 Kč zápis., přihlášky u pokladny.

Zoo

logická zahrada v Praze-Troji

doporučuje se k návštěvě
po celý rok a celý den

Vstupné Kč 3,- pro dospělé,
Kč 1,- pro děti, studenty, dělníky a vojsko
Hromadné návštěvy mají slevu

Články od řed. J. Jandy o naší zoologické zahradě (s obrázky) vycházejí na pokrač. v přírodověd. měsíčk. „Věda přírodní“, jehož ukázkové číslo zašle na požádání nezávazně adm. čas. „Věda přírodní“, Praha II., Benátská 433 (tel. 339-48)

Propagační leták pražské zoo z roku 1933. Na snímku je klisna koně Převalského Minka a její hříbě Heluš, první hříbě narozené v pražské zoo. Archiv zoo Praha

A promotional leaflet of Prague Zoo from 1933. The picture shows Przewalski female horse, Minka, and her foal, Heluš, the first foal of Minka and Ali in Prague Zoo. Prague Zoo archives

Prvního geparda Mignon získala pražská zoo od krachujícího cirkusu Kludský v roce 1933

CHAROUS, Č. – STANĚK, V. J. Ze života zvířat z pražské zoo. Praha, [1938]

Prague Zoo obtained its first cheetah, Mignon, from bankrupt Circus Kludský in 1933

CHAROUS, Č. – STANĚK, V. J. From the Lives of Animals in Prague Zoo. Prague [1938]

První zebra, zebra Chapmanovu Apollo, zakoupil pro pražskou zoo Zdeněk Stome, majitele restaurace „U Krále Jiřího“ na pražských Vinohradech
 Foto V. J. Staněk. Archiv zoo Praha
 The first zebra, Chapman's zebra, Apollo, was bought for Prague Zoo by Zdeněk Stome, owner of the "U Krále Jiřího" restaurant in Vinohrady, Prague
 Photo V. J. Staněk. Prague Zoo archives

Prvního bizona získala pražská zoo z obory v Tatranské Javorině
 Prague Zoo obtained its first bison from a game park in Javorina, the Tatra, Slovakia

Archiv zoo Praha
 Prague Zoo archives

Pohled na vchod do zoo a administrativní budovu, jejíž stavba byla dokončena v červnu 1932. V následujícím roce bylo na dnešní otočce autobusu zřízeno parkoviště pro auta. Archiv zoo Praha
 A view of the entrance to the Zoo and the office building, completed in June 1932. The following year, a car park was established in the area used today by turning buses. Prague Zoo archives

smlouvy“ s profesorem Jandou z roku 1931. Jeho návrh byl jednohlasně zamítnut a manželé Jandovi se v dubnu do administrativní budovy nastěhovali. V dolní části budovy byla 1. dubna pro návštěvníky zoo otevřena restaurace. Nájemci restaurace se stali manželé Morávkovi, se kterými byla uzavřena první nájemní smlouva na osm roků.

Koncem roku 1933 chovala zoologická zahrada 437 zvířat. Jejich počet se zvyšoval nákupem, výměnou, dary a můžeme zaznamenat i některé významné úspěchy vlastními odchovy. V březnu se narodilo první hříbě koně Převalského, klisnička Heluš. Krátce nato však hřebeček Ali uhynul a zoo byla nucena začít shánět nového plemeníka. První červnový den 1933 porodila indická tygřice Mína (Mitau) dvě mláďata, otcem byl sibiřský tygr Bajkal (Bengálí), mláďata se narodila i vzácným ovčím kruhorohým. V únoru přišel z cirkusu Rebberrnigg čtyřletý lev Ctirad, první nadějný (ale zlý) partner pro Šárku a Miss. Potomků se zoo ale nedočkala, Ctirad uhynul na podzim téhož roku. Z Hagenbeckova cirkusu byl za 51 000 Kč koupen patnáctiměsíční ceylonský slon Baby. (V době příchodu vážil 5 q a v kohoutku měřil 125 cm.) Krachující cirkus Kludský (Karel Kludský) prodal zoologické zahradě šestiletého hrocha Petra (za 52 000 Kč), čtyřletého nosorožce Maxe (za 50 000 Kč), medvěda ušatého, geparda Mignon, dikobrazu, muflona, hyenu skvrnitou (Billy), dvě hyeny žíhané, tahr, supy hnědé, emua, pár mulů a od Bohumila Kludského získala zoo pro lední medvědice Noru partnera Ottu. V domě opic bylo možné vidět např. kočkodany, makaky, paviány, mangabeje a ve společné kleci se rodili většinou kříženci. Pozornost budila zebra Chapmannova (Apollo), kterou zakoupil pro zoo hoteliér Zdeněk Stome, dále zde byli buvoli, rysi, šakal, pes dingo, z ptáků plameňáci (dar pí L. Jandové), krkavci, jeřábi, pelikán, černé labutě, pár kondorů a karančo. Koncem roku obdržela zoo dva bobry. Novou voliéru využívali rackové mořští, stříbřití, bouřní a chechtavi.

První legitimace opatřené fotografií vlastníka byly členům družstva zoologické zahrady vydávány od roku 1933. Opravňovaly držitele k volnému vstupu do zoologické zahrady. Archiv zoo Praha
 The first identity cards with the owner's photograph started to be issued to members of the Zoological Garden Co-operative in 1933. They allowed their holders free entry to the Zoo. Prague Zoo archives

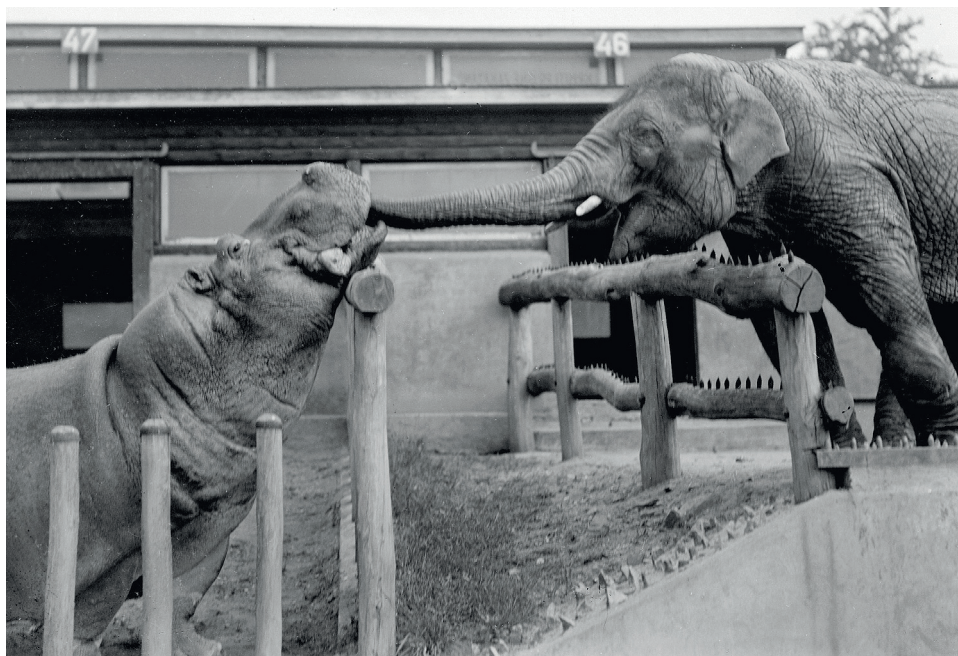
Atraktivní pro návštěvníky bylo dovolení krmit zvířata („nebylo v zásadě zapovězeno“) s doporučením, že „krmiti možno starým, dobře proschlým chlebem a houskami, čerstvým, zdravým a zralým ovocem a v poslední řadě teprve cukrem a čokoládou“. Krámky na přístupové cestě před zoologickou zahradou zásobovaly návštěvníky burskými oříšky „pro opičky“. Pro děti byl připraven zábavní koutek, ve sváteční dny jízda v kočárcích tažených muly, jízda na huculských konících, velbloudu Hanzinovi, velbloudici Bertě a velbloudici Urze, kterou doprovázela její dcera Naďa. Velkou událostí byly křtiny slona v neděli 23. 7. Před křtinami byly po stromech v zoo rozvěšeny listky, na které zájemci mohli napsat svůj návrh. Podle očekávání největší počet hlasů získalo jméno Baby, které mu předtím dali zaměstnanci.

Dopravu do zoologické zahrady usnadňovalo pravidelné autobusové spojení. Autobus linky „J“ zajižďel k zoologické zahradě po upravené silnici. Před administrativní budovou bylo dokončeno hlídané parkoviště pro automobily návštěvníků a zřízena benzinová stanice, pronajatá firmě Bří Zikmundové.

Orientaci návštěvníků po areálu zoo usnadňovaly orientační tabule s vyobrazením zvířat. V tomto roce byly členům družstva a vedení družstva vydány první legitimace, opatřené fotografií. Ve všední dny měli vlastníci legitimací vstup do zoo zdarma. V roce 1933 navštívilo zahradu celkem 314 210 osob (219 842 dospělých, 74 619 dětí, zbytek 19 749 tvořily pražské a venkovské školy). Na vstupném se za rok 1933 vybralo 750 967 Kč. Na jaře přivítala zoologická zahrada vzácnou návštěvu, dceru prezidenta Masaryka Olgu Revilliodovou s manželem a syny Leonardem a Herbertem. S velkým zájmem si zoologickou zahradu prohlédli i tajný rada a bývalý ředitel berlínské zoo profesor Lutz Heck st. a další ředitelé zahraničních zoologických zahrad – dr. Hans Honigmann v Bratislavě, profesor Johannes Gebbing v Lipsku a profesor Gustav Brandes v Drážďanech.

Na konci roku 1933 mělo družstvo 957 členů se 7 728 podílů. V zoologické zahradě pracovalo celkem 16 zaměstnanců, tři úředníci a třináct ošetřovatelů, včetně zřízenců. Týdenní mzda ošetřovatelů se pohybovala od 180 do 260 Kč.

Propagaci v tisku a v rozhlase, ale především svými atraktivními zvířaty získávala zoologická zahrada stále další návštěvníky. Velkému zájmu se těšil slon Baby nejen produkcemi s ošetřovatelem, ale uměním vyloudit zvuky z fukací harmoniky, z hasičské trubky nebo točením kliky flašinetu, který byl zakoupen na Matějské pouti. K jeho oblíbené zábavě patřilo hledání dobrot v kapsách opatrovníků. Rád také škádlil svého souseda hrocha Petra. S ošetřovatelem Otčenáškem se chodil koupat do Vltavy, na dlouhé procházky mezi návštěvníky a v obou směrech zdolával schody u administrativní budovy. Kolem lvů a tygrů prý procházel klidně, ale velbloudy a psa dinga obcházel obloukem. Učil se také tahat klády a strkat vozík. Hroch Petr většinu času trávil koupáním v bazénu a louděním dobrot. Krotký, ale náladový nosorožec Max byl občas svému ošetřovateli nebezpečný. K těmto velkým zvířatům přibyl z krachujícího cirkusu Gleich krotký hrošík liberijský Tomy, dva dospělí levharti s třemi mláďaty, velbloud jednohřbý, lama, aguti, pásovec, několik druhů opic a supů, karanča, káně aguja aj., celkem 28 zvířat. Objevilo se mnoho nových druhů zvířat: maryl, sobi, antilopy jelení, rys bažinný, jabiru, marabu, turako, kaloň, aligátoři a kajmanka dravá. Dva pelikány dostala zoo od rumunského krále Carola, od Voskovce a Wericha mulu vystupující původně ve hře Osel a stín. Z Hamburku přicestovali dva lachtani, dar herce Vlasty Buriana, a v zoo byli pokřtěni jako Hýta a Batul. První pár tygrů v pražské zoo se stal rodiči dvou mláďat, Romula a Rema. Za poplatek bylo možné nechat se s malými tygříky vyfotografovat. V posledním měsíci roku získala zoologická zahrada od firmy Hagenbeck hřebce koně Převalského Horymíra, který nahradil uhynulého Aliho. Na jeho koupi přispělo ministerstvo školství a národní osvěty částkou 50 000 Kč.

Slon Baby škádlí hrocha Petra. Petr neměl vždy dobrou náladu a pak to bylo pro Babyho bolestivé.
Baby the elephant teasing Petr the hippo. Not always was Petr in good mood and then it could get rather painful for Baby.

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

Slon Baby si užívá koupel v řece Vltavě v doprovodu svého ošetřovatele Antonína Otčenáška
 Baby the elephant, accompanied by zoo keeper Antonín Otčenášek, enjoying a bath in the Vltava River

Archiv zoo Praha
 Prague Zoo archives

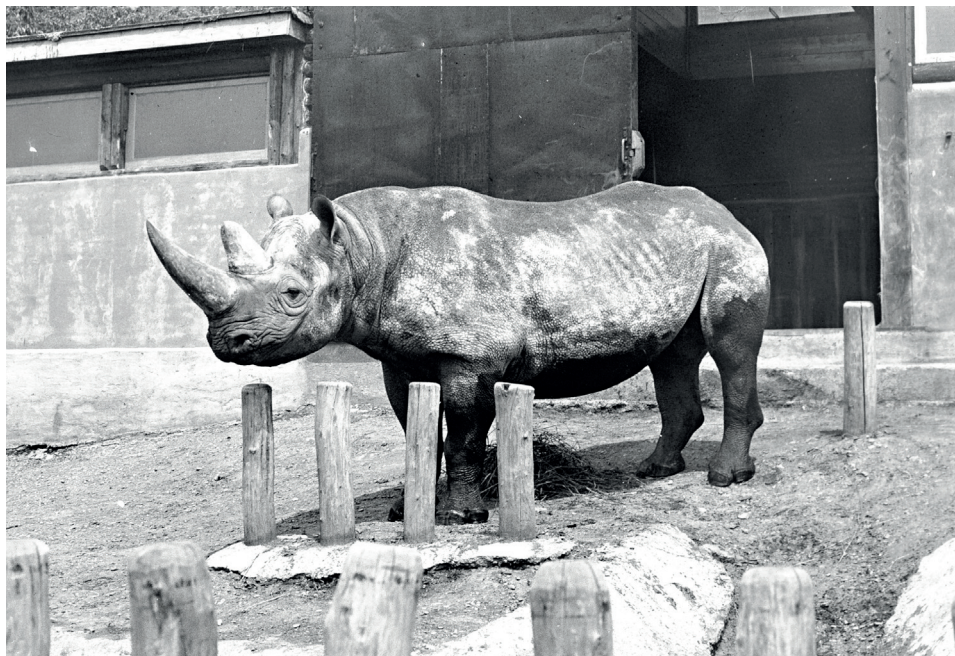

Slon Baby zdolával schody u administrativní budovy v obou směrech
 JANDA, Jiří. Průvodce zoologickou zahradou v Praze – Troji. Praha, 1935
 Baby could master climbing and descending the stairs at the office building
 JANDA, Jiří. A Guide to the Zoological Garden in Prague – Troja. Prague, 1935

Slon Baby s ošetřovatelem na procházce po zoo
 Foto Jiří Janda. Archiv zoo Praha
 Baby and its zoo keeper strolling around the Zoo

Photo Jiří Janda. Prague Zoo archives

Sousedem Babyho v domě tlustokožců byl nosorožec Max
Baby's neighbour in the Pachyderm House was Max the rhinoceros

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

Dům tlustokožců dostal v roce 1934 z cirkusu Gleich dalšího obyvatele – hrošíka liberijského Tomyho
Foto Richard Pavlovič. Z archivu autora darovaného rodinou pražské zoo
A new inhabitant came to the Pachyderm House in 1934 from Circus Gleich – a pygmy hippopotamus called Tomy
Photo Richard Pavlovič. From the author's files given to the Zoo by his family

První lama byla zakoupena z cirkusu Gleich v roce 1934
The first lama was bought from Circus Gleich in 1934

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

*V tomto roce také došlo k prodloužení
leteckých spojů do rumunské Kluže
a Bukurešti. Zvláštním pasažérem byl
tento mladý pelikán pro pražskou ZOO.*

*In that year the routes were stretched
up to Romanian cities of Cluj and
Bucharest. This young pelican
for the Prague ZOO was one
of the less common passengers.*

Mladý pelikán pražské zoo, který přicestoval jedním z prvních přímých leteckých spojů z Rumunska
A young pelican in Prague Zoo. It came by one of the first direct air flights from Romania

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

Dva lachtani kalifornští Hýta a Batul, které u firmy Hagenbeck pro pražskou zoo zakoupil herec Vlasta Burian v roce 1934

Foto Richard Pavlovič. Z archivu autora darovaného rodinou pražské zoo

Two California sea lions, Hýta and Batul, bought for Prague Zoo from the Hagenbeck company by famous Czech actor Vlasta Burian in 1934

Photo Richard Pavlovič. From the author's files given to the Zoo by his family

Lachtan Hýta, který přežil svého druha, obveseloval v pozdějších letech návštěvníky i v cirkusových představeních pořádaných zaměstnanci ve prospěch zoo

In later years Hýta, who outlived his mate, would even entertain visitors during circus shows organised to the benefit of the Zoo

Archiv zoo Praha

Prague Zoo archives

Vstupenka opravňující držitele k volnému vstupu do zoo s podpisem ředitele profesora Jiřího Jandy

Archiv zoo Praha

Prague Zoo archives

Hřebec koně Převalského Horymír, který nahradil uhynulého Aliho. V pozadí první dům tlustokožců. Archiv zoo Praha
 Stallion of a Przewalski horse, Horymír, who replaced the deceased Ali. The first pachyderm house in the background.
 Prague Zoo archives

Vzrůstající počet zvířat vyžadoval nová opatření. Jedním z nich byl požadavek odborné komise na stálý veterinární dohled. Místo stálého veterináře bylo nabídnuto MVDr. Baumlovi, prof. MVDr. Sigmundovi a MVDr. Steinerovi. Funkci stálého veterináře přijal MVDr. Maxmilián Steiner, který do zoo pravidelně jednou týdně docházel. Dosud zoologická zahrada zajišťovala veterinární ošetření zvířat externími službami. Dříve trpěné krmení zvířat návštěvníky muselo být zakázáno. Množily se totiž nejen zažívací potíže zvířat, ale i jejich úmyslné poškozování s tragickými následky (profesor Janda zmiňuje otrávené bobry, rohlík s jehlami u hrocha v bazénu aj.).

Rok 1934 znamenal také posun ve výstavbě zoologické zahrady. Pro slona, hrocha a nosorožce už byly vybudovány venkovní výběhy a přístavbou jejich domu byla zřízena ubikace pro hroška liberijského. Byla postavena zimní ubikace pro lachtany a v třešňovém sadu řada voliér pro bažanty. V dolní části mezi administrativní budovou a stájí koní Převalského bylo zřízeno provizorní terárium. Firma architekta Mužika pracovala na další výstavbě cest, především cesty za velkou voliérou směrem k plánovanému domu šelem, a dokončovala oplocení celého obvodu zoologické zahrady. Asfaltování cest slíbilo město provést svým nákladem. Správa městských sadů bojující v době hospodářské krize o vlastní existenci už zoo s osazením volných ploch pomoci nemohla. Zoo svými silami udržovalo pouze ovocný sad v dolní části, ale na sadovou úpravu rozlehlého areálu neměla prostředky. Družstvo se proto obrátilo na veřejnost s prosbou o darování keřů, stromů, travního semene a semen květin.

Po domě tlustokožců bylo třeba vyřešit umístění zvyšujícího se počtu kočkovitých šelem a postavit pro ně co nejdříve nový dům (v místě dnešní voliéry ibisů). Vedení družstva dávalo této stavbě přednost před osazením horní části zoo, ale nebezpečí, které mohlo znamenat ztrátu těchto pozemků, jejich plány pozměnilo.

O tuto část budoucího areálu zoo se totiž zajímala „Eubiotická společnost“ propagující zdravý životní styl v souladu s přírodou a snažila se jej převést do reality. Jejich záměr také splňoval podmínky odkazu dárce pozemků Aloise Svobody. Zakladatelem společnosti a jejím propagátorem v Českoslo-

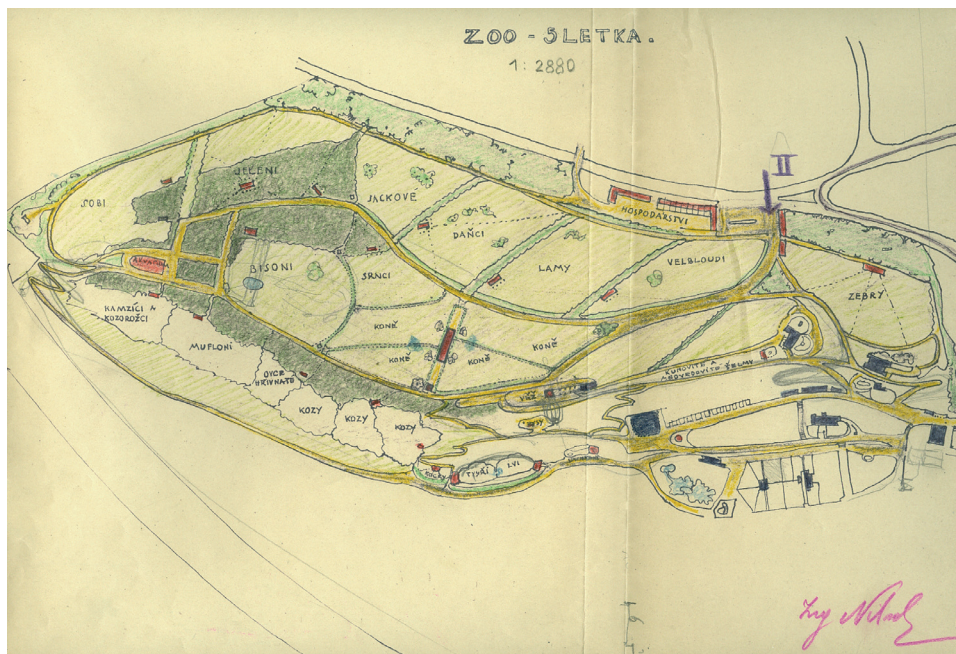

Veterinář pražské zoo MVDr. Maxmilián Steiner ošetřuje za asistence ošetřovatelů soba
 Prague Zoo's veterinary surgeon, MVDr. Maxmilián Steiner, assisted by zoo keepers, treating a reindeer

Archiv zoo Praha
 Prague Zoo archives

vensku v 20. a 30. letech minulého století byl profesor Růžička, přednosta Ústavu hygieny lékařské fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Jeho blízkým spolupracovníkem byl spisovatel, pedagog a archeolog Eduard Štorch, známý především jako spisovatel románů pro mládež, méně už jako významný představitel reformního pedagogického hnutí. Jeho „Dětská farma“ spojovala klasickou školní výuku a „školu v přírodě“ a zaváděla eubiotické principy do školní výuky i využití volného času. Založil ji v roce 1926, kdy za peníze získané prodejem vlastní archeologické sbírky pronajal pozemek v severní části Libeňského poloostrova (původně ostrova). (K získání pozemku mu dopomohl Ing. Eduard Schwarzer, ministerský rada ministerstva veřejných prací a také, kromě jiných významných funkcí, místostarosta Svazu skautů.)

Růžička a Štorch založili společně družstvo „Eubiotická škola a rodina“ a jako její představitelé se v listopadu 1928 obrátili na ministerstvo školství a národní osvěty s žádostí o přidělení 10 – 20 ha trojských pozemků Svobodova odkazu na dobu osmdesáti let. Později svůj požadavek rozšířili. Na pozemku plánovali vybudovat vzorovou kolonii padesáti až osmdesáti domků pro sociálně slabé rodiny, pro postižené děti a děti z ohrožených oblastí. Osada měla být z velké části zemědělsky soběstačná, s příslušnými ústavu a školou. Administrativním střediskem se měl stát Trojský zámek a měl sloužit jako „Světové ústředí eubiotické“. První žádost Kuratorium trojských pozemků v roce 1930 zamítlo. Přesto nacházíme ještě záznam o účasti profesora Růžičky na schůzi kuratoria v roce 1932, kde byl opět odmítnut s doporučením, aby se zajímal o pozemky v Černošicích. V roce 1934, pravděpodobně v době zrušení Štorchovy „Dětské farmy“, se objevuje poslední pokus získat trojské pozemky pro osadu „Růžičkov“. Profesor Janda upozorňuje na soukromě získané zprávy, že na vlivných místech má „Eubiotická společnost“ zastánce. Vedení družstva se proto usneslo, i za cenu oddálení stavby domu šelem, v co možná nejkratší době osídlit zvířaty pozemky v horní části zoo a přemístit tam kopytníky. Představenstvo rozhodlo o vypracování nového plánu zoologické zahrady (tzv. „Pětiletky“), kde jsou skalnaté jižní

Plán z roku 1935 Ing. Ladislava Nitsche, člena technické komise zoo, na osazení zoologické zahrady zvířaty v dalších pěti letech

Archiv zoo Praha

A plan from 1935 prepared by Ladislav Nitsch, member of the Zootechnical commission, for distributing animals throughout the garden in the next five years

Prague Zoo archives

stráně již využity pro horské kopytníky a další území v horní části pro ostatní kopytníky. Autorem plánu (podle dispozic profesora Bílka na rozmístění kopytníků) byl vrchní technický komisař zemského úřadu Ing. Ladislav Nitsch, člen technické komise.

Lze ovšem předpokládat, že kuratorium od počátku stálo na straně zoologické zahrady. Profesor Bohumil Němec, předseda kuratoria, byl prvním předsedou družstva zoologické zahrady, později členem dozorčí rady a členové kuratoria dr. Matouš-Malbohan byl nejprve předsedou výboru družstva, později členem dozorčí rady a Rudolf Maximovič zasedal v předsednictvu družstva. Teprve v roce 1935, na základě expertního posudku lékařské fakulty UK, byla na vládní úrovni žádost na vzorovou osadu v Troji definitivně zamítnuta.

Přes tyto obavy, a především problémy s velkými finančními náklady, se družstvo záměru na postavení nového domu šelem nechtělo vzdát. Po zprávě z ministerstva financí, že záruku na tak nákladnou stavbu nedostane, přistoupilo k intervencím u vlivných politických činitelů. Profesor Janda navštívil v této záležitosti kancléře prezidenta republiky dr. Šámalu, který slíbil svoji přímluvu a dr. Ksandr se snažil získat záruku zemského výboru. Místo stavby už bylo vybráno a ministerstvo národní obrany bylo požádáno o pomoc vojska při přípravě skály. Autorem prvního projektu domu šelem byli profesor Stanislav Bechyně a profesor František Bílek. V jejich představě byl objekt „vestavěný do skály, čímž by bylo dokonale využito polohy lvice a nádherné přírodní scenerie“. Výběhy měly být oddělené od návštěvníků osmimetrovým příkopem. Důvodem nepřijetí tohoto plánu byla námitka velké vzdálenosti zvířat od návštěvníků. Vypracováním dalších dvou alternativ projektu byl pověřen Ing. Nitsch a arch. Mužík dostal na starost výpočty finančních nákladů na jednotlivé návrhy. Nakonec zvítězil vyzkoušený projekt domu šelem curyšské zoologické zahrady, který opatřil dr. Ksandr. Tento projekt se stal podkladem pro návrh pražského lvice, vypracovaného Ing. Ladislavem Nitschem.

Obdivovatelé kočkovitých šelem a odpůrci zoologických zahrad dali čas od času průchod svým citům v tisku. Autor následující básničky „o smutných očích tygra“ je projevil v Národní politice 23. 11. 1934.

Eugen Lederer:

Tygrovy zraky

(Zoologická zahrada v Troji)

Co v hloubi velkých zraků tvých se skrývá,
když nehnutě tak na mně hledíš z mříží,
snad vzpomínky tvou mocnou hlavou kříží,
z těch zraků šelem krutost neplá divá!

Taj džunglí to a touha zádumčivá,
v nichž tlapa tvá se ke kořisti blíží
a síla nezkraceně vítězí.

Jak vězeň z Heleny zde strádáš nudou,
rys královský v své pruhované skrání –
rci, zda i ty si krví hýřil rudou?

Či zajat od dětství a zavřen v klece,
stesk v sobě cítíš, zaklet k odříkání,
a rodu žár spjaté šířá plece?

Nešlo jen o problémy spojené s provozem zoologické zahrady a uhájením její existence, ale také o vsudypřítomné lidské vztahy. Koncem roku došlo k dalším nedorozuměním mezi dr. Jirsíkem a profesorem Jandou. Je obtížné z útržkovitých poznámek usoudit, jak se vše odehrálo. Na schůzi představenstva 12. 9. je záznam o Jirsíkově žádosti o honorované místo asistenta s odkazem na další projednání. Krátce nato posílá Jirsík profesorovi Jandovi omluvný dopis, který je pro neinformovaného čtenáře nesrozumitelný. Dále už se dochovaly jen Jandovy vysvětlující odpovědi, ze kterých vyplývá, že Jirsík se obrátil na jednotlivé členy představenstva s kritickými připomínkami k ředitelově práci a jeho odborné způsobilosti (např. „nesleduje 20 let vývoj vědy“). Ke všem bodům, které dr. Jirsík uvádí, se profesor Janda vyjádřil ve zprávě představenstvu, kde dodává: „...způsob, jím zahájený (pozn. Jirsíkův), vedl by k nekonečným polemikám, a z nichž by nikdy nevysvítalo, na čí straně je pravda“. Rozhodující byl postoj představenstva a přítomných členů dozorčí rady a odborné komise z listopadu 1934, kteří se jednohlasně usnesli, že na další „služby dr. Jirsíka nereflktují“. To potvrzuje i věta z Jirsíkovy knihy „Na svobodě a za mřížemi“ v kapitole o hyeně žíhané Pozdní přátelství: „V listopadu r. 1934 opustil pisatel těchto řádek zvířata v zoologické zahradě“¹⁷. Také návrh na 8. valné schůzi v následujícím roce zvolit dr. Jirsíka do představenstva byl zamítnut. Za členy družstva byli přijati významní odborníci: doc. dr. Jan Obenberger, doc. dr. Otakar Štěpánek a doc. dr. Vlastimil Vrtiš.

Pro návštěvníky byl v nákladu 5 000 ks vydán první průvodce zoologickou zahradou. Stál 3 Kč a autorem textu byl profesor Jiří Janda. Obálku navrhl akademický malíř František Hofman. Pro mládež vydala zoo brožurku s anaglyfickými fotografiemi ze zoologické zahrady, schválenou ministerstvem školství a národní osvěty výnosem č. 26354/34 ze dne 9. 3. 1934 jako učební pomůcku. Její součástí byly barevné papírové brýle pro plastické vidění obrázků. V kinech se zoologická zahrada objevila v reportážním filmu Jana Svobody Naše zoologická zahrada, který „bude vydán současně jako dodatek k nové české veselohře Căcorka“. Za zmínku stojí způsob, jakým se vedení zoo snažilo vyjít vstříc návštěvníkům.

¹⁷ Odmitnutí další spolupráce s dr. Jirsíkem by mohlo souviset i s historkou (pokud by byla pravdivá), která se o něm traduje. Dr. Jirsík, ve stavu, kdy neodpovídal za své jednání, přespál v kleci hyeny žíhané a ráno zde byl zastížen. Vztah hyeny k němu potvrzuje Jirsíkovo podrobné líčení a fotografie v uvedeném knížce. Zmiňuje se o něm i profesor Janda: „...jen s mou ženou a asistentem se hyena mazlí“.

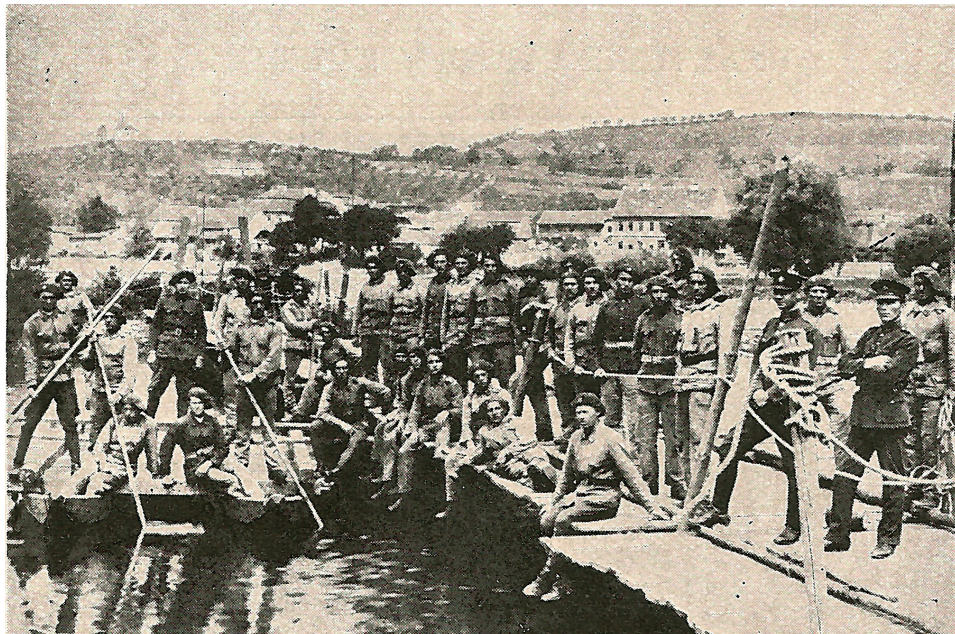
Přátelství s hyenou

Dr. Josef Jirsík byl jedním z vyvolených, kterému hyena žíhaná projevovala své přátelství

JIRSÍK, J. Na svobodě a za mřížemi. Praha, 1937

Dr. Josef Jirsík was one of the chosen ones to whom the striped hyena showed signs of friendship

JIRSÍK, J. In the Wild and Behind Bars. Prague, 1937

V době cvičení stavělo ženijní vojsko, ubytované na Císařském ostrově, pontonový most z ostrova na trojskou stranu
 Archiv ing. František Malý
 During manoeuvres, the Corps of Engineers lodged at Císařský Island, built a pontoon bridge across the river from the island to Troja
 František Malý's files

V neděli 10. 6. 1934 se hrál na národním stadionu v Římě finálový zápas mistrovství světa ve fotbale mezi družstvem Československa a Itálií a po celém území zoologické zahrady mohli návštěvníci sledovat průběh utkání z Říma, přenášeny několika megafony.

Jak byla zoologická zahrada hojně navštěvovaná obyvateli hlavního města, dokumentují novinové články se stížnostmi na velké návaly u trojského přivozu. Vedení družstva už od počátku usilovalo o zřízení pontonového mostu. Fotografie v Národní politice ze dne 24. 4. 1934 by mohla být dokladem o jeho existenci, ale svojí kvalitou je neprůkazná. Pontonový most, který stavěli ženisti ubytovaní na Císařském ostrově v době vojenských cvičení, zřejmě mohl po nějakou dobu sloužit i návštěvníkům Troje¹⁸. (Národní politika se např. zmiňuje o nočních vojenských cvičeních mezi 8. a 30. květnem.) Dr. Jirsík se 7. 6. v Národní politice doporučuje výhodné spojení autobusem každých 5 minut ze Staroměstského náměstí až k zoologické zahradě.

Na konci roku 1934 mělo družstvo 991 členů se 7 770 podíly (777 000 Kč). Na vstupném se vybralo 1 033 119 Kč.

1935

Další vývoj zoologické zahrady závisel na ochotě nadřízených úřadů převzít u finančních institucí záruky za půjčky. Z výtěžku vstupného a z darů byla zoo schopna financovat pouze provoz a částečně hradit stavbu ubikací a nákup zvířat. V posledních letech vycházely zoo vstříc v poskytování úvěrů stále stejné peněžní ústavě: Zemská banka, Městská pojišťovna pražská a Akciový pivovar na Smíchově (dodavatel

¹⁷ Odmítnutí další spolupráce s dr. Jirsíkem by mohlo souviset i s historkou (pokud by byla pravdivá), která se o něm traduje. Dr. Jirsík, ve stavu, kdy neodpovídal za své jednání, přespál v kleci hyeny žíhané a ráno zde byl zastížen. Vztah hyeny k němu potvrzuje Jirsíkovo podrobné líčení a fotografie v uvedené knížce. Zmiňuje se o něm i profesor Janda: „...jen s mou ženou a asistentem se hyena mazlí“.

¹⁸ Pontonový most mohl být v provozu jen po omezenou dobu také z toho důvodu, že by bránil přepravě vorů.

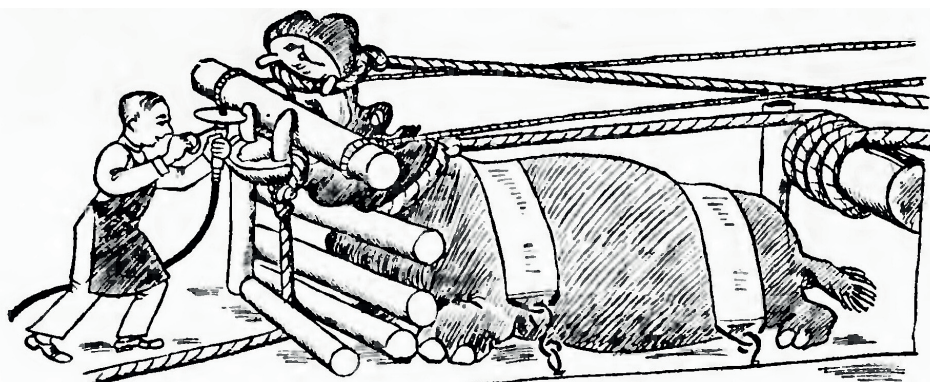
piva pro místní restauraci). Hlavním ručitelem půjček zůstával stát. K zajištění větší kontroly z jeho strany přijalo družstvo rozhodnutí, aby stát v představenstvu nadále zastupovali členové dva místo dosavadního jednoho. Na 8. valné schůzi byl dalším zástupcem státu do představenstva zvolen dr. František Daneš, vrchní odborový rada ministerstva školství a národní osvěty. Došlo i k dalším úpravám, které si vyžádaly změnu některých článků stanov: Místo jednoho náměstka byli v představenstvu voleni dva náměstci a zároveň bylo prodlouženo funkční období členů představenstva a dvou náhradníků ze čtyř roků na pět. Pět členů odborné a pět členů technické komise bylo voleno na jeden rok. Obě poslední jmenované komise pak mohli kooptovat po čtyřech dalších členech. (Změna stanov byla zapsána do společenstevního rejstříku u Krajského obchodního soudu 4. 7. 1935.) V prvních dubnových dnech zemřel předseda představenstva Josef Martinec a jeho funkci převzal Václav Ksandr. Zoologická zahrada zaměstnávala jako stálé pracovníky 15 osob k obsluze zvířat a 4 osoby v administraci. V celé rané historii zoologické zahrady byli jejími zaměstnanci převážně trojští občané.

Před vedením zoologické zahrady stály dva velké úkoly: postavit nový dům šelem a přestěhovat kopytníky z dolní části zoo na volné pozemky náhorní roviny. V horní části zoo pracovali stále „nouzovní dělníci“, najatí z řad nezaměstnaných, na úpravě cest a bourání zdi, ohraničující dřívější pozemky. Postupně v této části zoo vznikaly nové výběhy a ubikace kopytníků. Dokončeno bylo definitivní oplocení celé zahrady dřevěným plotem. Práci těchto dělníků řídil Ing. Rudolf Vondrouš, vrchní technický rada hl. m. Prahy, který se v čele magistrátní komise snažil najít cesty ke zlepšení postavení pražských nezaměstnaných.

Na stavbu domu šelem se nakonec podařilo zajistit téměř polovinu nákladů subvencemi státu, země, města a peněžitými dary. Na úpravě skály opět pracovali ženisti, ale jejich práci, a později i stavbu samotné budovy silně komplikovaly uvolňující se části narušené skály. Stavba „šelmince“ se tím prodlžovala a prodražovala. Po rozhodnutí zřídit nad ubikacemi šelem místnost pro pozdější terárium se začalo stavět ještě v roce 1935.

V tomto roce uvádí profesor Janda 600 chovaných zvířat, mezi nimi zvláště vzácná zvířata, např. dva exempláře želvy sloní a pár tuleňů kroužkovaných. Želvy daroval zoologické zahradě krajan Ing. Ladislav Gratz, žijící v Guayaquilu v Ekvádoru. Pocházely z galapážského ostrova Isabela. Z ostrova byly přepraveny do San Cristobalu, lodí do Hamburku a odtud do Prahy. Tuleni byli získáni výměnou ze zoo v Helsinkách. Želvy i tuleňi bohužel v následujících letech uhynuli. Důvodem byly pravděpodobně malé zkušenosti s jejich chovem a tehdejší podmínky přepravy. Uhynul také Batul, jeden ze dvou darovaných lachtanů, a tygr Romulus. Kolekci ptáků obohatil drozd rudoprstý (dar tehdejšího ministra zahraničí Edvarda Beneše), ara ararauna, drongo, čimango, a savci outloň váhavý a klokan rudý, jaguár a oceloti.

Úhyny zvířat sloužily často jako záminka ke kritice vedoucích představitelů zoologické zahrady. Dr. Hůhne vyslovil podezření, že ředitelství nerespektuje rozhodnutí a doporučení odborné komise. Měl výhrady k práci ošetřovatelů, upozorňoval, že zvířata zůstávala v době provozu bez dozoru a ošetřo-

Takto probíhala „zubní operace“ hrocha Petra, kterou prováděl renomovaný stomatolog univerzitní profesor Jan Jesenský, zakladatel první české Kliniky nemocí zubních, ústních a čelistních (otec novinářky a spisovatelky Mileny Jesenské)

Jak byl hroch operován. Lidové noviny, 25. 9. 1935

A "dental surgery" performed on Petr the hippopotamus by a renowned dentist, university Professor Jan Jesenský, founder of the first Czech Clinic for Dental, Oral and Jaw Diseases (father of Czech journalist and writer Milena Jesenská)

How a Hippo was operated on, the Lidové noviny newspaper, 1935

Pojízdná reklama pražské zoologické zahrady. Na obrázku ošetřovatel Josef Král.

Archiv zoo Praha

A mobile advertisement to promote Prague Zoological Garden. Picture showing zoo keeper Josef Král.

Prague Zoo archives

vatelé jsou mimo jiné zaměstnávání vedlejšími pracemi, které jim nepřísluší. To bylo důvodem zřízení místa vrchního dozorce, na které byl na začátku roku přijat Jiří Kincl. Další stížnost se týkala sporu o pravomoci přímého zásahu jednotlivých funkcionářů družstva do provozu zoologické zahrady. Odborná komise se proto rozhodla novými pravidly upřesnit některé oblasti přímého působení jednotlivých členů vedení zoo.

Zárukou kvalifikovaného rozhodnutí odborné komise v chovatelských otázkách byla skutečnost, že jejími členy byli významní zoologové, veterináři, zootechnici, lékaři. Ti se také snažili ze svých civilních profesí pomáhat zoologické zahradě. Např. MVDr. Otakar Bäumer, ředitel městské veterinární správy a člen dozorcí rady družstva, zajistil možnost nákupu výsekového masa (1 kg za 1 Kč) přímo na jatkách a možnost využívat zde i chladiřnu masa. (V této době se začalo používat i hovězí maso ke krmení šelem, dosud se používalo maso koňské.) Naočkoval také vybrané krávy trojského velkostatku proti tuberkulóze a zoo pak mohla bez obav používat jejich mléko pro zvířata. Zdravotní problémy zvířat působil i občasný výskyt tuberkulózy opic, kde bylo nutné dělat preventivní opatření. Práce komise se týkala i zdánlivě nevýznamných záležitostí, které ale byly z chovatelského hlediska důležité. Bylo to např. rozhodnutí zřídit ve velké voliře chráněné výstupky skály pro úkryt dravců před nepohodou, instalace kovových hrotů na okraji výběhu slona (Baby prý skutečně předtím sklouzl do příkopu). Často musela odborná komise požádat o zásah u zvířat i humánní lékaře. Velkou pozornost vzbudila např. náročná „zubní operace“ hrocha Petra, kterému bylo zapotřebí odstranit část přerůstajících klů. O pomoc byl požádán, a po náročné přípravě zvířete zásah provedl, univerzitní profesor stomatolog MUDr. Jan Jesenský.

V roce 1935 dosáhla zoologická zahrada na dlouhou dobu maxima své rozlohy. Chyběla ještě jen malá spojovací území, která jí dosud nepatřila a bránila výstavbě (např. za medvědicem). Žádost družstva o zbývající pozemky byla zásluhou Rudolfa Maximoviče v krátké době vyřízena a na konci roku byla území předána zoo (30. 12. 1935). Jednalo se o pět pozemků, z nichž dva pozemky byly určené

Pojízdná reklama pražské zoologické zahrady
A mobile advertisement to promote Prague Zoological Garden

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

k zemědělskému obdělávání. V souvislosti s plánovanou regulací Vltavy se na podzim začalo jednat o výstavbě hráze u řeky. Vodoprávního řízení se účastnil vrchní finanční rada Ing. Quido Schwank¹⁹, vlastník části území u řeky.

Příjmy zoologické zahrady závislé na návštěvnosti se vedení snažilo zvyšovat její propagací. Koncem roku navrhl profesor Bílek zřízení propagační komise, která by se propagací soustavně věnovala. Komise zorganizovala uvádění krátkých ukázek ze zoo v kinech, vylepování plakátů, procházky po zoo s odborným výkladem, uveřejňování aktuálních zpráv v tisku a v rozhlasu. K popularizaci pražské zoo od počátku třicátých let přispívaly také vtipné kresby a často i celostránkové články Ondřeje Sekory v Lidových novinách a v časopisech pro děti a mládež. Velká pozornost byla věnována školní mládeži. Rozhlas vysílal pro školy přímo ze zoo relace Zvířata v zoo, sestavené podle stejnojmenné knížky Jana Hostáně. (Pedagog a spisovatel Jan Hostáň byl významným propagátorem dětské literatury prostřednictvím rozhlasu.) Vyšel také další Jandův Průvodce po zoologické zahradě v Praze – Troji. (V plánu v příloze je dosud neobsazená část zoo zobrazena podle návrhu Ing. Ladislava Nitsche tzv. „Pětiletky“).

V tomto roce oslavil profesor Janda 70. narozeniny. Blahopřáli mu jeho spolupracovníci, zaměstnanci zoo, představitelé státních orgánů, vědy a kultury. Také denní tisk si všiml jeho jubilea a jeho zásluh o zoologickou zahradu.

K 31. 12. 1935 mělo družstvo zoologické zahrady 1 015 členů s 7 792 podíly v hodnotě 779 200 Kč. Na vstupném se vybralo 823 310 Kč.

1936

Vstup zoologické zahrady do pátého roku její existence uvádí tisk slovy „zoo roste a vzrůstá se“. Přibývá zvířat, denní provozní náklady (denně 2 600 Kč) je zoo ještě schopna hradit ze svých příjmů. Na získávání finančních prostředků pro zoologickou zahradu má největší zásluhu opět Václav Ksandr. V tomto roce obdržela zoo skoro jeden milion korun, od zemského výboru 500 000 Kč a na stavbu vodovodu

¹⁹ Quido Schwank (1880 – 1951), otec zakladatele Nadace Quido Schwanka – Troja, město v zeleni.

Los věcné loterie pořádané ve prospěch pražské zoo
A ticket of a lottery organised to the benefit of the Zoo

Archiv zoo Praha
Prague Zoo archives

Úředně kontrolovaná oficielní **Cena 1 Kč**

tažební listina

o veřejném tahu I. Věcné loterie ve prospěch výstavby
zoologické zahrady v Praze,

povolené rozhodnutím ministerstva financí ze dne 13. února 1936, číslo jednací 16.529/36-11B/5a, konaném
20. ledna 1938 v tažební síni ředitelství státních loterií v Praze I, Kozi ul. č. 4, za účasti notáře a zástupce ředitelství státních loterií vrchního rady Josefa Růžka.

Celkem bylo vylosováno 2.558 výher v ceně Kč 90.000.

I. hlavní výhru
v ceně Kč 45.000—, osobní automobil čs. výroby,
vyhrává los číslo 137.048

II. hlavní výhru
v ceně Kč 10.000—, zařízení
pokoje a kuchyně,
vyhrává los číslo 115.357

III. hlavní výhru
v ceně Kč 5.000—, motocykl
domácí značky,
vyhrává los číslo 77.576

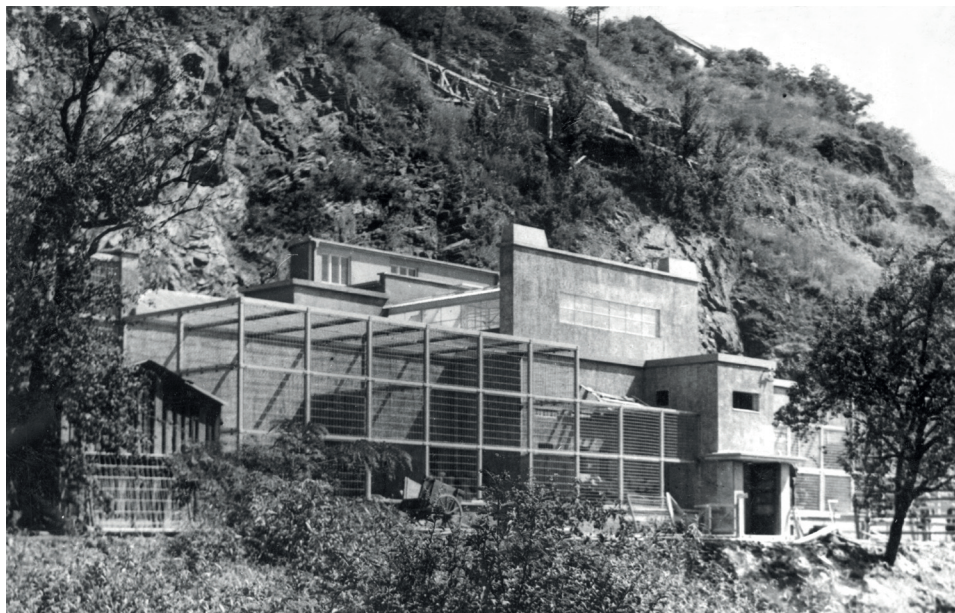
5 výher, každá v ceně Kč 1.000—, zlaté hodinky, radiopřístroj, fotoaparát, dámská kožišina, oblečení pro pána či dámu, podle výběru výherce, vyhrávají losy čísel:
39.533, 109.163, 110.111, 115.289, 135.528.

Tažební listina z roku 1938. Loterie ve prospěch pražské zoologické zahrady, vyhlášená v roce 1936, nesplnila očekávání.

Archiv zoo Praha

A lottery list of prizes from 1938. The lottery to the benefit of Prague Zoological Garden, declared in 1936, failed to meet the expectations.

Prague Zoo archives

Dům kočkovitých šelem dokončený v létě 1936. Ve stráni je patrné zábradlí podél cesty zvané „Zakázanka“. Po celou dobu své existence byl dům ohrožován uvolňujícími se kusy skály. Byl zbourán v roce 1990. Archiv zoo Praha

The Big Cats House, completed in the summer 1936. Handrails visible on the slope run along a path called “Zakázanka” (Forbidden Way). Throughout its existence, the House had always been in danger of being hit by falling rocks.

Prague Zoo archives

220 000 Kč, od města 50 000 Kč, od ministerstva veřejných prací 100 000 Kč, menší částky na cílené výdaje od ministerstva obchodu a ministerstva sociální péče, zbytek od různých dárců. Zemský výbor slíbil další nemalé dotace i v příštím roce.

Jedním z pokusů, jak zoologickou zahradu finančně podpořit, bylo vyhlášení věcné třídní loterie. Žádost družstva o zřízení loterie byla nadřízenými orgány povolena 13. února 1936. Losy ve prospěch zoologické zahrady v ceně 3 Kč si bylo možné koupit v prodejnách třídní loterie, v pokladně zoo nebo i u ošetřovatelů zvířer. Tah byl stanoven na 20. ledna 1938. První cenou byl automobil československé výroby v hodnotě 45 000 Kč.

Rok 1936 se stal na dlouhou dobu posledním z klidných období v rané historii zoologické zahrady. V tomto roce se podařilo uskutečnit velkou a nákladnou stavbu, dům šelem. Na jaře byla hotova hrubá stavba, práce uvnitř pokračovaly do konce července, včetně terárií v patře budovy. (Stavba terária byla v lednu zadána mladoboleslavské firmě Dub.) V termínu byl hotov i venkovní výběh pro lvy, tygří výběh až koncem srpna. Obvyklé mříže výběhů nahradily pevné ocelové sítě. Zvířata se stěhovala do nového domova postupně ještě před kolaudací, jako poslední byli přemístěni levharti. Stavba byla oficiálně předána k užívání 9. 8. 1936. Pro zvýšení bezpečnosti nového domu šelem, který byl ohrožován uvolňujícími se částmi skály, byly následně postaveny ve skále za budovou opěrné železobetonové pilíře. V domě šelem, podobně jako ve Sklenářce, bývali ubytováni také zaměstnanci zoo.

Zároveň se stavbou nového domu šelem pracovalo vojsko podle návrhu a pod dozorem Ing. Rudolfa Vondrouše na stavbě cesty, dnes známé pod jménem Zakázanka. V Národních listech ze dne 24. března 1936 se o této stavbě dočítáme: „*Alpská promenáda nad novým lvincem byla právě dokončena a co nejdříve, až bude zabezpečena ochranným zábradlím, odevzdána bude návštěvníkům...*“ Během jejího budování nabádal předseda dozorcí rady JUDr. František Mikysa stavebníky, aby „pokud možno zachovali akátové kořeny, které brání sesuvu půdy...“

Nový dům šelem se rychle zaplňoval novými zvířaty. Mitau a Bengálí s mláďaty Gerem, Vandou a Sárou, levharti Katuš a Lori s mláďaty Rádžou, Lucy a Valou. Zoo získala další kočkovité šelmy: Iva Cti-rada Poldi, mladou lvice Cily, kterou od cirkusu Busch pro zoo koupil restaurátér František Procházka.

Úspěšný lev Ctirad Poldi, otec mnoha lvičat v zoo
Foto V. J. Staněk. Archiv zoo Praha
Ctirad Poldi, the successful lion that fathered many cubs in
the Zoo
Photo V.J. Staněk, Prague Zoo archives

První čáp marabu v pražské zoo
CHAROUS, Č. – STANĚK, V. J. Ze života zvířat
z pražské zoo. Praha, [1938]
The first marabou stork in Prague Zoo
CHAROUS, Č. – STANĚK, V. J. From the Lives of Animals
in Prague Zoo. Prague [1938]

Ubikace bizonů, jedna z prvních staveb v horní části zoo
Bison shelter, one of the first buildings in the top section of the Zoo

Foto Josef Seget. Archiv zoo Praha
Photo Josef Seget, Prague Zoo archives

Stáj koní Převalského v dolní části zoo byla demontována a postavena na novou podezdívku v horní části

Archiv zoo Praha
Stable for Przewalski horses in the lower section of the Zoo had been taken to parts and rebuilt over a new base wall in the Zoo's top section Prague Zoo archives

Snímek zachycuje stěhování koní Převalského ze spodní části zoo na nové místo v části horní

Stěhování v pražské zoo. Polední list, 9.1.1937
The picture shows the relocation of Przewalski horses from the lower section of the Zoo to their new place in the top area

The Move in Prague Zoo.
The Polední list newspaper, 9/1/1937

Stěhování v pražské zoo

Z dolní planinky byli v pražské zoologické zahradě v těchto dnech přestěhováni „przewalská“ koně. Foněvadě koně jsou velice divočí, bylo nutno ušít pro stěhování bednu na nízkých kolečkách, vládkati koně dovnitř a oně koně je přestěhováni do nového domova.

Původní první dům šelem byl upraven na pavilon pro exotické ptáky. Na počest velkého příznivce zoo a člena odborné komise středoškolského profesora Bedřicha Štěpničky byl nazván Štěpničkův pavilon. Archiv zoo Praha

The former Big Cats House was turned into a pavilion for exotic birds. It was given the name of Štěpnička's Pavilion to honour a great supporter of the Zoo and a member of the Expert Commission, Professor Bedřich Štěpnička.

Prague Zoo archives

Mladé lvíčky, Cézara a Poluxe, získala zoo výměnou za medvědice Doru z Bařovy zlínské zoo. Z Rotterdamu přibyla záslka exotických plazů (hroznýši, psolavci, kobry, krajta, chameleoni, leguáni, teju aj.) a darem od rotmistra Karla Jeřátka z Podkarpatské Rusi kolekce hadů, užovky hladké, Aeskulapovy a podplamaté. Novým přírůstkem byla také první losice a pár sněžných sov z Helsinek, z Javoriny darem kamzíci, mufloni a kozorožci, z Žehuřické obory daňci, od velkostatkáře Kinského jelen a laně. Samičku pumy získala zoo výměnou za ovci kruhorohou ze zoologické zahrady ve Wroclavi. Poprvé se v zoo objevují ovce hrůvnaté, z ptáků tukani, ibisi nachoví. (Výčet zvířat je uváděn pouze jako ilustrativní, z prvních let se nezachovala dostatečně přesná evidence a údaje jsou doplňovány z tisku.)

Počátkem roku se uskutečnilo dlouho připravované přestěhování zvířat do horní části zoologické zahrady. Do severozápadního cípu byli přemístěni sobi, jeleni, daňci a srnci a o něco později do nové ubikace s výběhem na okraji lesíka zubr, bizoni a jaci. Lesík tvořený akáty a borovicemi, který toto území chránil před západními větry, se zachoval dosud. Už v té době bylo jeho stáří odhadováno na padesát let. Návrh na rozmístění kopytníků vypracoval profesor Bílek. Koncem roku byla přemístěna stáj koní Převalského do míst o něco níže, než se nachází dnešní. Stáj koní demontovalo, a na novou podezdívku ji znovu postavilo výrobní družstvo tesařů z Nuslí. Koně byli přestěhováni v prvních dnech následujícího roku. Jejich výběh byl později ještě upravován. V dolní části zahrady, úpravou původních ubikací šelem, se své budovy dočkali exotičtí ptáci. Budova byla později nazvaná Štěpničkovým pavilonem – na počest středoškolského profesora Bedřicha Štěpničky, příznivce zoo a člena odborné komise. Kromě ptáků hostil pavilon i jihoamerické opičky. Denní tisk popisuje nové úpravy domu: osázení tropickými rostlinami, dvojí střecha, ovladatelné větrání a regulovatelné vytápění. Došlo také k rozšíření rybníka, kde byla zřízena voliéra pro bahenní ptáky a zbudovány cesty pod svahem za novým domem šelem. Pro nejbližší dobu byla v plánu výstavba ubikace pro medvědy himálajského a pyskatého ve skalním výklenku vedle výběhu medvědů, zřízení druhého vodojemu (vltavská voda se nemohla kvůli závadnosti používat k napájení) a vybudování chladírny masa ve skále u domu šelem. Ve výhledovém plánu do budoucnosti pak byly nákladnější stavby: nový, vyhovující dům opic, nový dům pro tlustokožce, dům pro žirafy, velká voliéra pro kondory, nová vhodnější expozice pro lední medvědy a lachtany, dům palem a především výstavba hospodářského stavení. Chyběly také prostory pro karanténu zvířat a pro důležitá veterinární vyšetření a zásahy, které by bylo možné provádět vlastními silami. Prozatím byl pořízen alespoň mikroskop pro parazitologické vyšetření.

Během roku 1936 se bohužel stupňovalo napětí mezi odbornou komisí a představenstvem, které nerespektovalo usnesení komise. Jedním z důvodů neshod byl nepochybně postup představenstva v případě dr. Staňky. Představenstvo se obrátilo na odbornou komisi s žádostí o vyjádření k přijetí dr. Staňky jako pomocného asistenta ředitele „s výhledem na místo ředitele po předcházející praxi v cizině“. Dr. Staněk, zaměstnanec Národního muzea v Praze, byl známým fotografem a autorem krátkých filmů a knih z živé i neživé přírody.

Komise konstatovala, že nezná odborné předpoklady dr. Staňky na toto místo a poznamenala, že už dříve byl dr. Staněk „prosazován“ do zoologické zahrady s tím, že by byl placen zemským úřadem. Komise, s ohledem na odpovědnost při řízení takového podniku jako je zoologická zahrada, vyslovila pochybnost o kvalifikaci kandidáta a nesouhlasila s navrhovaným postupem. Žádala vypsání veřejné soutěže se stanovenými podmínkami a zdůraznila na výslovné přání ředitele Jandy, že „přijatý uchazeč musí se od počátku cele věnovat pracím v zahradě, nikoli jen po určité době jako vedlejší zaměstnání“. Pravděpodobně zásahem vlivného člena představenstva byl dr. Staněk v krátké době přijat. Na náklady zemského výboru podnikl koncem roku dr. Staněk s několika členy vedení studijní cestu, při které účastníci navštívili zoologickou zahradu v Drážďanech, Lipsku, Halle a Berlíně.

Nepříjemnou záležitostí bylo koncem roku odstoupení tří členů odborné komise, předsedy profesora Bílky, profesora Knora a ing. Tichoty. Důvodem byl úhyn býka zeby, který stále zůstával majetkem Zootechnického ústavu ČVUT. Ústav byl v tisku obviněn, že se neúčastnil jeho léčení, ale uvedení odborníci odmítli jakoukoliv odpovědnost, protože nebyli včas o této situaci zpraveni. (Je ale možné, že byli znechuceni aktuálními poměry v družstvu.) Vedení družstva projednávalo té podmínky, za kterých by jmenovaní svoji rezignaci odvolali. Podmínky byly ovšem pro odbornou komisi nesplnitelné, protože spadaly do kompetence jiných orgánů družstva. Po tomto sdělení všichni tři zástupci Zootechnického ústavu na své rezignaci trvali. Na návrh profesora Bílky jej ve funkci předsedy nahradil dr. Bäuml. Novými členy odborné komise se v následujícím roce stali univerzitní profesor Karel Schäferna, přednosta zoologického oddělení Národního muzea doc. Jan Obenberger a cestovatel Bedřich Machulka.

Moderní stavba domu šelem a nově otevřená a osazená území v horní části zoo přilákaly více návštěvníků než v minulém roce. Na vstupném bylo vybráno 928 188 Kč. Zlepšilo se spojení do zoo městskou hromadnou dopravou, ale stížnosti na návaly návštěvníků Troje u přívozu a žádosti postavit most z Císařského ostrova na trojský břeh neustávaly. V lednu 1936 byl zahájen pravidelný tramvajový provoz přes Trojský most, který pokračoval ulicí v Holešovičkách. Ze středu města teď bylo možné se dostat všemi spoji autobusu „J“ k zoologické zahradě. Dopravní podnik v době sezóny podpořil návštěvnost zoo zlevněnými zpátečními jízdenkami z Pelc-Tyrolky v době mezi 8. – 13. hodinou a dalšími slevami hromadným školním výpravám odkudkoliv v Praze.

Ke dni 31. 12. 1936 mělo družstvo zoologické zahrady 1 032 členů se 7 815 podílů v hodnotě 781 500 Kč.

Problém pro 20 vědců ve 4 městech

záhadné hynutí zvířat v pražské Zoo

Reportáž z domova a ciziny.

Smrt jde pražskou zoologickou zahradou.

Titulky novinových článků v těžkém období zoologické zahrady roku 1937

Newspaper headlines during a very difficult era of the Zoological Garden in 1937

Bouřlivá valná hromada družstva zoologické zahrady.

Prudká střetnutí povedou k osobním žalobám.

JAT — Po letošním osudném hynutí zvířat v zoologické zahradě zájem veřejnosti o pražskou zoo značně se zvýšil. Tiskem bylo leccos přetřásáno, co zasluhovalo ventilování pro její dobro, jehož si všichni upřímně přejeme. Dalo se čekat, že valná hromada bude rušná.

Ale čeho jsme byli svědky včera večer ve »Staré rychtě« v hotelu »Zlatá husa«, kde se valná hromada konala, nutno označit za trapné.

Proti jednání představenstva a zejména proti předšedovi dozortí rady zem. přisedicím

Ksandrovi byly vzneseny ostré námitky a protesty docentem dr. Hühnem, známým pražským lékařem, že odborné síly jsou ignorovány, jednáno přes jejich hlavy, že zářávky staveb dějí se způsobem nezvyklým, že pan Ksandr nakupuje zvířata sám atd. Odpověď p. přisedicím Ksandra zarážela formou a místy působila komicky, když zaběhl do přírodovědecké podstaty věci. Činnost zástupce ředitele D. Staňka a jeho kvalifikace byla podrobena drtivé kritice. Během jednání bylo vidět, že ve vedení družstva hraje mnoho, až příliš mnoho osobních zájmů, jimiž musí trpět vlastní cíl. Nelze uznati, že zoo pražská krásně vzrůstá. Jest litovati, že trapné poměry v družstvu znemožňují tento pokrok zvětšiti. —

Na valné hromadě slyšeli jsme tak závažné věci, že je nelze zamlčeti. Ježto valná hromada trvala až do nočních hodin, podrobnější referát přineseme zítřka.

„ROTUNDA“ DANCING

Praha II., Václavské nám. 49 (pal. »Avione«) Denně velký variétní program, Sobota, neděle a svátky čaj 4—7 s programem, 640-1

Hynutí mláďat kočkovitých šelem působené tehdy neznámou chorobou (později popsanou jako panleukopenie) bylo často záminkou na osobní útoky proti funkcionářům družstva a členům vedení zoologické zahrady

Bouřlivá valná hromada družstva zoologické zahrady. Večer, 21.4.1937

The deaths of feline cubs caused by a disease unknown at the time (later described as panleukopenia) were often taken as a pretext for personal attacks against leaders of the Cooperative and members of the Zoological Garden management

A stormy general meeting of the Zoological Garden Cooperative. The evening of 21/4/1937

Dnes schůze představenstva pražské zoologické zahrady

CO SE STALO S HAGENBECKOVÝM MODELEM ZA 160.000 KČ?

Očekává se resignace předsednictva - Bude žádáno, aby v nejkratší době byla zjednána náprava - Významná rozhodnutí na obzoru

Praha 28. dubna. (p) Dnes odpoledne v 17 hodin koná se schůze představenstva pražské zoologické zahrady ve staré radnici. Schůze jest svolána s vyloučením veřejnosti. Bude zde jednáno o resignaci představenstva. Dnešní den je tedy důležitý pro budoucnost zahrady. V nejbližších dnech má být svolána nová valná hromada, neboť desátá řádná valná hromada, která se konala 20. dubna v hotelu »Zlatá husa« na Václavském náměstí, bude pravděpodobně prohlášena za neplatnou.

V době, kdy se uvažovalo o vybudování pražské zoologické zahrady v Troji, byl zhotoven neobyčejně pěkný a vyhovující plán a plastický model zoologické zahrady. Tento celkový plán byl dílem zesnulého již odborov. rady Schwarzer, profesora průmyslové školy Maška a profesor Jiří Janda, nyníjší ředitel zoo, zhotovil k plasticnému modelu četná zvířata ze zvířatní hmoty. Plán byl dokonale a vyhovoval požadavkům projektované zahrady. Stál asi 40.000 Kč, podle jiné verze dokonce 50.000 Kč. Model však nebyl nikdy využit a vůbec ne byl podle něho stavěn!

Leží dodnes rozbit a zaprášen v jedné místnosti zámku v Troji.

Asi před 4 až 5 lety byl objednan nový celkový plán a plastický model. Do Prahy přijel ředitel hamburské zoologické zahrady Karel Hagenbeck a po shlednutí terénu vyhotovil v

Hamburku svůj plán a model. Bylo za něj zapláceno 20.000 RM, což v tehdejší době činilo přes 160.000 Kč! Ani tohoto modelu nebylo vůbec použito a zoo byla vybudována „od oka“.

Také Hagenbeckův model stojí v trojském zámku — polámán a zaprášen.

V zabráněných zoologických zahradách jsou modely, třeba nebyly použity, vystavovány jako mušeeální kusy a jsou přístupny široké veřejnosti. Jiné zajímavosti byly zjištěny při stavbě jelení ohrady. Tato ohrada je odborníky odhadována na 2 až 3000 Kč. Ve skutečnosti bylo za ni zapláceno — 17.000 Kč. Podobně je tomu s ohradou pro převalské koně a pro bisony, pitřes.

V pražské zoologické zahradě stojí nově lvinec, vybudovaný milionovým nákladem. — Skála za lvinem, vybudovaný podle eurýských plánů, se drolí a praská. Správa zoologické zahrady tvrdí, že prý je to zavíně neodborným odstřelováním skály, které bylo kromě toho velmi drahé. Toto tvrzení neodpovídá pravdě.

Skála byla odborně odstřelována vojskem a úplně (!) zdrošana.

Pravá příčina je jiná. Lvinec měl být vybudován podle plánu prof. Bilka, které vyhovovaly terénu a nikoli podle plánů eurýských, které jsou projektovány do rovinného terénu. Spodní část zoologické zahrady leží v tak zv. inundacním pásmu, to jest v místech, kde je spodní voda a stále vlhko. Celé pásmo je ovšem zaměřeno stróngylosou. Ovce, které byly v těchto místech umístěny (neodborně!) byly zachyceny chorobou a pošly. Jen odporu odborníků lze děkovat, že se stróngylosa nerozšířila a nevyžadovala si dalších obětí. Tyto všechny věci přijdou v dnešní schůzi na pířes.

Jakákoliv událost i v minulosti zoologické zahrady byla v roce 1937 záminkou k útoku na vedení družstva a zoologické zahrady

Co se stalo s Hagenbeckovým modelem za 160 000 Kč? Telegraf, 28.4.1937

Any event, even from the past, happening in the Zoological Garden served as a pretext in 1937 for attacking the Cooperative and the Zoo managements

What has Happened to 160 000-Crown-worth Hagenbeck's Model? The Telegraf, 28/4/1937

1937

Všechny úspěchy zoologické zahrady posledních let byly zastíněny zprávami o uhynutí osmi mláďat kočkovitých šelem během čtrnácti lednových dní. Prvním uhynulým zvířetem byl 7. ledna čtrnáctiměsíční lev ze Zlína Polux. V následujících dnech za stejných příznaků uhynula další mláďata kočkovitých šelem narozená na jaře loňského roku: mláďata levhartů Rádža, Lucy, Vala, tygrata Gero, Sára, Vanda. Osmé zvíře, dvouletý rys nezahynul ze stejného důvodu jako ostatní mláďata, ale při transportu do nového domu šelmy. Jediným mláďetem, které přežilo, byl sourozenec lvičete Poluxe César. Vzpětí se v tisku objevila neověřená zpráva, že náказu přinesli s sebou mladí lvi z Baťovy zoologické zahrady ve Zlíně. Přes veškerou snahu MVDr. Steinera zvířata hynula za příznaků „prudkého střevního kataru“. Ke konzultaci byli přizváni známí pražští veterinární lékaři: Bäuml, Sigmund, Knor, Antony, Hlavatý a Bílek. Zvířata byla pitvána a jejich orgány zkoumaly a příčinu onemocnění hledaly pražské i mimopražské vědecké ústavy, mezi nimi i pražský Ústav toxikologie a soudní chemie.

V lednu roku 1937 nebylo dne, aby se v tisku neobjevila zpráva o současných problémech v pražské zoologické zahradě. Některé deníky referovaly o ztrátách objektivně (např. Národní listy, Národní politika, Expres), pro jiné byla tato situace (např. Telegraf, Haló noviny, Venkov) zdrojem senzací. V bulvárním tisku tomu odpovídaly titulky článků: Smrt jde pražskou zoo, Mrtvá mláďata a jiné záhady v pražské zoo, Katastrofa v pražské zoologické zahradě aj. Hledal se viník a někteří členové vedení družstva v čele s členem dozorčí rady MUDr. Hubertem Hühnem vystupovali veřejně s názorem, že příčinou jsou současné poměry v zoologické zahradě. Tvrdili, že šelmy jsou krmeny závadným masem, které je špatně chlazené v nevyhovujících prostorách. Vytykali, že zvířata nebyla léčena hned při prvních příznacích choroby, ale opožděně až v jejím průběhu. Vedle zpráv o osmi uhynulých mláďatech kočkovitých šelem budily pozornost i ztráty na zvířatech, které jsou běžné ve všech zoologických zahradách. Některé deníky je dávaly často do souvislosti i s neodborným vedením nového asistenta ředitele dr. Staňka. Se Staňkovým nástupem do funkce odborného asistenta se pravděpodobně také měnilo postavení profesora Jandy, který již tolik nezasahoval do denního provozu zahrady.

Na základě všech obvinění byla rozhodnutím představenstva ustavena vyšetřující komise ve složení: Bäuml, Mikysa, Raše, Horák, Steiner, Staněk. Během první poloviny února vypracovala komise obsáhlou zprávu, která reagovala na obvinění dr. Hühneho a na zprávy v tisku a shrnula výsledky šetření všech dotazovaných vědeckých ústavů. Námitky dr. Hühneho označila komise za „neopodstatněné“ a navrhla opatření, která by zaručila pravdivé informování veřejnosti. Uvedla výsledky vědeckých ústavů, které zdarma provedly bakteriologické, serologické a chemické vyšetření o původu úhynů mláďat kočkovitých šelem. Věnovala pozornost také jejich doporučení k preventivním opatřením. Závěry ústavů byly nejednoznačné, pravá příčina nebyla zjištěna. Některé např. uváděly bakteriální nákazu, která vyvolává při oslabení zvířete onemocnění a za zdroj považovaly závadné maso. Za nejpravděpodobnější byl považován názor Patologicko-anatomického ústavu Vysoké školy veterinární v Brně, že jde o viry způsobující onemocnění „typu epidemické chřipky“, která postihuje mláďata kočkovitých šelem. Závěry všech institucí shrnula vyšetřující komise větou: „*Původ zhoubně a smrtelně probíhající choroby de facto nebyl a dle nálezu jednotlivých posudků zjištěn býti nemohl.*“ Sérum proti této nemoci slíbil vyrobit pro zoologickou zahradu Patologicko-anatomický ústav Vysoké školy veterinární v Brně, ale zoo jej nakonec objednala z londýnské zoologické zahrady. Dotazem u řady zahraničních zoologických zahrad (např. v Londýně, Curychu, Bruselu, Drážďanech, Berlíně) si vedení pražské zoo ověřilo, že i v těchto zahradách dochází k úhynu mladých kočkovitých šelem za stejných příznaků. Později se zjistilo, že úhyny způsobila epidemie panleukopenie, virového onemocnění mláďat kočkovitých šelem, kterému lze předejít prakticky jen včasným očkováním.

Zoologická zahrada byla napadána i z jiných důvodů. Např. v Lidových novinách vyšel článek pod titulkem Pohromy v pražské zoologické zahradě. Autor se tentokrát soustředil na kopytníky, kteří onemocněli údajně nebezpečnou kožní chorobou přenosnou na člověka. Kritizuje vedení družstva, že v této záležitosti nedělá žádná opatření. Družstvo zoologické zahrady se proti tomuto nařčení ohradilo a noviny tuto zprávu s dobrozdáním renomovaných odborníků (vládní rada MVDr. Vondráček, MVDr. Bäuml, MVDr. Lechner) dementovaly. Také veterinární lékař zoo Steiner, který se v kritické době nemocným zvířatům obětavě věnoval, se musel útokům v tisku bránit. Stejný deník pak tato obvinění odvolal.

Někteří členové družstva nepokládali závěry komise za dostatečné. Hlavní příčinu viděli především v nezvládnutém provozu zoologické zahrady. Výsledky šetření považovali za neobjektivní vzhledem ke složení vyšetřující komise. Jejich mluvčí dr. Hühne se zároveň bránil nařčení, že informace o dění v zoo pocházejí od něho. Na svou obhajobu zaslal představenstvu dopis s námitkami. Byl na poslední schůzi odborné komise nespravedlivě obviněn z přímé účasti na tiskové kampani proti zoologické zahradě. Hájil se tím, že vždy byl veden jen úmyslem prospět zoologické zahradě. Zároveň se zmiňuje, že zvažuje možnost soudní satisfakce. Na schůzi představenstva a dozorčí rady 16. 3. zopakoval ve svém vystoupení všechny kritické připomínky a vysvětlil svůj postoj k osobě profesora Jandy a dr. Ksandra. Zdůraznil, že „*přes to, mám-li někoho rád a dovedu-li se do krajnosti obětovati, dovedu poctivě říci jeho chyby a nedostatků.*“ Žádá vytvoření nové komise sestavené z nezávislých odborníků, která by na základě všech dokumentů o nemocných zvířatech a odborných posudků ústavů znovu prozkoumala příčiny úhynů. Do komise navrhoval profesory Knora, Sigmunda, Freunda a Bílka. Zároveň doporučuje rozpuštění odborné komise a zvolení nové, ve které by byli pouze odborníci, kteří nejsou v současné době „*v jakémkoli poměru služebném k zoologické zahradě.*“ Žádal o zaprotokolování svého referátu, které ale bylo zamítnuto s odůvodněním, že na jeho připomínky bylo už dříve odpovězeno. Postoj představenstva a dozorčí rady dr. Hühne odmítl a prohlásil, že se odvolá k příští valné hromadě. Zároveň oznámil rezignaci na svoji funkci v odborné komisi. Ta byla přijata všemi hlasy. Zůstal však nadále členem dozorčí rady.

Řádná 10. valná schůze se konala v hotelu Zlatá Husa na Václavském náměstí 20. 4. 1937, a probíhala v napjaté atmosféře od 18. do 23. hodiny. Zprávu o činnosti za uplynulý rok přednesl za dozorčí radu její předseda dr. Mikysa, za představenstvo dr. Ksandr, za ředitelství profesor Janda. O slovo se přihlásil také dr. Hühne a svým vystoupením způsobil, že byla schůze v následujících dnech v denících označována jako „bouřlivá“. Ve svém referátu se vrátil k úhynům mláďat kočkovitých šelem a k dalším událostem, kde se opírá o zprávu strážmistra Aloise Procházky z trojské četnické stanice z konce ledna. (Na dotaz trojské četnické stanice sdělila „*že jí o věci není nic známo a pravděpodobně jde o soukromou záležitost.*“) Zpráva z „*nejmenovaného*“ zdroje měla údajně zakrýt vinu správy zoologické zahrady na těchto událostech. „*Drtivé kritice*“ vystavil dr. Hühne dr. Ksandra, který má rozhodující slovo v představenstvu, ovlivňuje nákup zvířat, zakázky staveb (konkrétně dům šelem) a z osobních důvodů prosadil přijetí dr. Staňka. V závěru svého vystoupení navrhuje dr. Hühne několik opatření, mezi nimi „*aby bylo usneseno, že družstvo na další činnost zástupce ředitele Dra Staňka nereflkuje.*“ K tomuto bodu pří-

Protokol

sepsaný dne 15. ledna 1937 za přítomnosti podepsaných řed. prof. J. Jandy, Dr. Stánka, Dr. Antonyho, a Dr. Steinera o průběhu hromadného onemocnění zvířat a hynutí 1 tygřice mladé /Vanda/ dnešního dne--

Včerejšího dne o 9½ večeř obě tygřice ležely na boku stíže-

ženě dýchající nejevily žádný zájem o své okolí.

Dne 15. ledna ráno bylo sledováno, že v ležící poloze vychází vodovité silně páchnoucí trus. Jinak nejevila žádný zájem. Během dopoledne za bolesti břišních uhynula, před smrtí s mydriasi.

Tygřice Sára celé odpoledne ležela, k večeru neklidnější, převrála se a přecházela z jednoho místa na druhé, kde opět usedla. Průjem nebyl pozorován žádný, jen zvracení. Odpoledne bylo aplikováno pro Saru Mgperhydrol s čajem. Totéž večer s černou kávou s cognakem a coraminem.

Skončeno a podepsáno dne 15. ledna 1937. o 6½ hod. večer.

D o d a t e k

Tygřice M i t a u 14. I. 1937 nepřijala potravu a silně přil. Dne 15. I. ráno pozorován normální trus. K polednímu hlášeno křečovitě dávení, menšího množství šlutě zbarvené tekutiny, odpoledne se stav zlepšil, přijala maso, které do večera ~~nezvrátila~~ nezvrátila. Aplikován čaj s Mg. Perhydrol a bismut subgallic. Večer klidně leží, bez zjevných chorobných příznaků.

Druhý zbylý mladý lev 15. I. 1937 od noci až do večera netrousil, bez známek chorobných. V poledne přijal čaj s Mg Perhydrol + bismut subgallic. Maso přijal, do večera nezvracel, chování bez zjevných známek chorobných.

tomní dr. Hubertu Hühnemu doporučili „...aby svůj návrh blíže odůvodnil a předložil představenstvu“. Na obranu družstva zoologické zahrady vystoupili funkcionáři družstva Josef Křeček, ředitel Pražské městské spořitelny a Rudolf Raše, generál zdravotnictva. Dr. Hühne nezískal na valné schůzi na svoji stranu většinu přítomných členů družstva a schůze pokračovala v plánovaném a předem schváleném programu. Jedním z usnesení této schůze byl jednohlasně přijatý návrh štabního kapitána dr. Hlávky na přejmenování velké voliéry dravců na „Jandovu voliéru“.

Valná schůze vyvolala velký zájem veřejnosti a především bulvární tisk o ní znovu obsírně informoval pod titulky: Skandál v zoologické zahradě, Podivné poměry v pražské zoo, Pravda o zoo aj. S nečekaným přístupem přichází v Národních listech autor článku Co se děje v zoo. Podle jeho názoru je v zoo „více politiky než práce“. Kritizuje dr. Ksandra a jeho „protektorský systém v zoo“, který škodí zoologické zahradě v očích veřejnosti a způsobuje, že ubývá návštěvníků. Zároveň si článek všímá postavení profesora Jandy, o kterém píše „...věnoval se vedení podniku s láskou a obětavě, ale veškerou moc mu vzalo z rukou politikaření. Na vedoucí místo se vepcali lidé, kteří tam rozhodně nepatří“. Nejistěji vystupoval Pražský list z 29. 4. 1937, který kritizuje finanční hospodaření v zoo. Palcovými titulky uvádí článek Zoo vyhazovala peníze po desetitisících a doplňuje jej podtitulkem Skandál s pražskou zoo roste. Autor článku zdůrazňuje nutnost finanční kontroly nadřízenými orgány. Vrací se i do minulosti k prvním ne-realizovaným plánům zoo (Maškovu a Hagenbeckovu), na které byly vynaloženy značné sumy peněz. Kritizuje kvalitu staveb zadávaných firmě arch. Mužíka, zpochybňuje zprávu vyšetřující komise o úhynech šelem a s despektem hodnotí odborné kvality dr. Staňka. Věnuje se také schůzi představenstva z předešlého dne, kde nedošlo při několika hodinovém rokování k volbě výboru a v jeho čele dosud zůstal dr. Ksandr. Stejných témat si všímaly i další deníky a na taková obvinění muselo vedení družstva reagovat. Na jedné schůzce s novináři koncem dubna, která byla věnována problémům v zoo, se obrátil profesor Janda na přítomné novináře s naléhavou výzvou: „Pánové, vy víte, že zoologická zahrada jest sice podnik čistě ideální a kulturně výchovný, avšak přece jest závislý na veřejnosti. Proto vzhledem ke zprávám v tisku velmi citlivý... Situace jest pro zahradu velmi kritická a jistě i ve svém vlastním zájmu nechcete, aby naše mladá zoologická zahrada byla jedinou zahradou, kterou rozbili žurnalisté.“

Následující schůze jednotlivých orgánů družstva měly společný cíl: zklidnit situaci uvnitř družstva a v očích veřejnosti, vyřešit finanční situaci, která se vlivem minulých událostí zhoršila, a vybrat čelné představitele těchto orgánů. Dr. Hühne se snažil, aby se obsazení zásadně změnilo. Na první společné schůzi představenstva a dozorčí rady neuspěl s návrhem na rezignaci celého představenstva, naopak Josef Horák doporučil, aby dr. Hühne byl vyloučen z dozorčí rady. Na schůzi dozorčí rady 5. 10. bylo jedenácti hlasy proti třem (jeden se zdržel hlasování) vyloučení dr. Hühneho z dozorčí rady potvrzeno a následující schůze představenstva odhlasovala jeho vyloučení z družstva²⁰. Také vrchní dozorce Kindl byl propuštěn pro poskytování „nežádoucích informací v posledním kritickém období“. Na jeho místo byl přijat bývalý správce velkostatku na Slovensku Miloš Michl.

Členové představenstva, zvolení na 10. valné schůzi 20. 4. 1937, navrhli opět dr. Ksandra v jeho nepřítomnosti na funkci předsedy. Kandidát se nedostavil ani na následující schůzi. Teprve na schůzi předsednictva 23. 6. mohl být dr. Ksandr dotázán, zda navrhovanou funkci přijímá. Odmítl „...ježto nebyla mu představenstvem poskytnuta morální, ani právní ochrana, o kterou žádal, když byl napaden ve funkci předsedy družstva jak na valné hromadě, tak i denním tiskem“. Členům představenstva se ho nepodařilo přesvědčit, aby funkci přijal. Postupně tuto funkci odmítl i navrhovaní pánové Maximovič, Benedikt a Horák. Nakonec bylo rozhodnuto, že volba čelných představitelů proběhne až na podzim a do té doby byli výkonem funkce pověřeni dr. Krčma, Josef Horák a profesor Janda. Po prázdninách dr. Ksandr stále trval na svém přesvědčení funkci nepřijmout a koncem listopadu se stal předsedou představenstva Josef Horák. Dr. Ksandr převzal jeho referát financí. Jako náhradní člen představenstva byl za odstoupajícího profesora Karla Kavinu zvolen JUDr. Cyril Purkyně. Novým členem dozorčí rady se stal Ing. Rudolf Vondrouš. Koncem roku rezignoval na funkci předsedy technické komise profesor Bechyně a na jeho místo byl zvolen Ing. Vondrouš. Rezignaci podal také technický poradce a správce staveb ing. arch. Ladislav Nitsch.

²⁰ Jak komplikované byly někdy vzájemné vztahy uvnitř družstva dokazuje revokování usnesení z roku 1937 na schůzi představenstva 20. 12. 1940 v případě dr. Hühneho. Ve vypjaté atmosféře roku 1937 byl dr. Hühne nejprve zbaven funkcí a posléze i členství v družstvu. Opětovné přijetí v roce 1940 bylo odůvodňováno nepřehlednou situací v družstvu v době jeho odvolání, netolerancí odlišného názoru a poukazem na skutečnost, že dr. Hühne patřil mezi mecenáše a zakládající členy družstva.

*Hospodářské
nákupní a
stavební
družstvo*

Zoologická zahrada

zapsané společenstvo s ruč. omezeným

v Praze-Troji

TELEFON 00 8903
RR 8903

Běžný účet u Zemské banky v Praze č. 28112

V Praze-Troji dne

F. X. Procházka: Šárka.

Vážená paní
Ludmila J a n d o v á ,
choť ředitele zoologické zahrady

 v P r a z e .

Dnes hotově splacených

 Kč 5.000.-

t.j. slovy pět tisíc korun čsl. přijali jsme jako krátkodobou
půjčku do pokladny družstva " Zoologická zahrada" v Praze Troji.

Děkujeme Vám zdvořile za Vaši vzácnou ochotu a
podporu a ujišťujeme Vás, že se vynasnažíme , abychom Vám vypůjče-
nou hotovost splatili v době co nejkratší.

Poroučíme se Vám

s projevem dokonalé úcty
za :

*Splaceno
dne 13/2. 1937
Kč 5000.-*

L. Jandová

NH.

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA

[Signature]

V těžkých dobách se nedostávalo peněz na zaplacení neodkladných výdajů. Půjčovali peníze ze soukromých účtů funkcionářů družstva, půjčovala i manželka ředitele paní Ludmila Jandová. Archiv zoo Praha

In difficult times money was lacking to cover the most urgent expenditures. Money was lent from private accounts by Cooperative leaders, and also by Ludmila Jandová, the Director's wife. Prague Zoo archives

V malé a nevyhovující stáji si Baby ulomil jeden kel. Ošetřovateli Bohumilu Krinertovi se pak podařilo zkrátit mu pilou i druhý kel.

Foto V. J. Staněk. Archiv zoo Praha

Baby had broken off one of his tusks in his small and unsuitable stable. Bohumil Krinert, his tender, managed to shorten the other tusk by a saw.

Photo V.J. Staněk, Prague Zoo archives

Dospívajícímu slonu Babymu začal být prostor kolem něho malý, chyběla mu i družka. Často demoloval svůj příbytek a rozebíral zařízení, které jeho prostor omezovalo.

Archiv I. Černická

Dlouho neobsazené vedoucí místo v představenstvu nepříspělo ke stabilizaci poměrů v zoo. V tomto mezidobí velmi chyběla osoba, která by družstvo reprezentovala. To se projevovalo i v možnosti získat finanční prostředky a už od počátku roku byla situace v tomto ohledu svízelná. Dokládá to i potvrzení, kterým pokladna družstva vrací paní Jandové krátkodobou půjčku Kč 5 000 na neodkladné výdaje. A nepůjčovala jen ona, ale jak paní Jandová poznamenává: „Stávalo se, že jsme museli zapůjčiti ze svých financí účetnímu několik tisíc, aby mohl zaplatiti nutné položky. Půjčovali i jiní páni z vedení družstva, kupř. pan senátní rada Mikysa, p. řed. Horák, p. rada Petrák, p. arch. Benedikt.“

Ze složitých poměrů hledalo vedení družstva východisko jen obtížně. Předseda představenstva Horák jednal o možnostech získání hypotečních úvěrů (např. s Vinohradskou spořitelnou o hypotéce s ručením na administrativní budovu). Přes úsporná opatření se hromadily upomínky věřitelů, jen architektu Mužíkovi dlužilo družstvo skoro 400 000 Kč, hrozilo zastavení dodávek masa atd. Největší naději vkládal družstvo v nadřízené orgány, stát, zemi a město a žádalo o subvence a záruky na půjčky u finančních institucí. Ministerstvo školství svolalo společnou poradu zástupců státu, země a města, kde se projednávala tíživá finanční situace zoo a schůzka dala podnět k jednáním s institucemi, které by mohly pomoci. Družstvo se spoléhalo hlavně na své funkcionáře Václava Ksandra a Ondřeje Kypra, přisedící zemského výboru, Karla Krčmu, vládního radu a v městském výboru pak na redaktora Večerníku Národních listů Josefa Jošta, nového člena představenstva. Zaslouhou redaktora Jošta se i tehdejší pražský primátor Zenkl zajímal jak pomoci zoologické zahradě.

Nedostatek peněz a rostoucí ceny stavebního materiálu dovozovaly jen nejnútnejší úpravy staveb a stavbu nezbytných ubikací. Neuskutečnil se plán přestavby vlčince na nové zařízení pro opice, kde měl být zachován výběh a dům měl vzniknout v místě ubikace vlků (nový vlčinec měl být postaven za novým domem šelem), stejně tak návrh na karanténu a nemocnici. Materiál na stavbu velké voliéry pro kondory v hodnotě 20 000 Kč, darovaný firmou Rott, musel být prozatím uskladněn. Postavena byla jen finančně nenáročná zařízení jako kryté letní výběhy pro opice, v horní části zoo ubikace pro zebru, velbloudy a některé další kopytníky, ubikace pro emu, prasata, pekari a mary. Voliéry ptáků podél cesty k velké voliére byly z úsporných důvodů přepaženy a rozšířeny o menší v uličkách. Průběžně se pracovalo na zabezpečení skály nad Ivincem a odborná komise připomínala nutnost zřídit zábradlí na Zakázance. S ojedinělým návrhem přišel zemský úřad: vybudovat další vchod do zoo z podbabské strany. Nedalo se ale předpokládat, že by byl vchod v dohledné době dostatečně využíván a návrh byl zamítnut.

V této době se projevil důsledek neuvážené koupě slovního samce. Baby demoloval svoji ubikaci a stával se nebezpečným jak pro ošetřovatele (svému ošetřovateli zlomil dvě žebra a pravou ruku), tak i pro návštěvníky. Šířila se dokonce fáma o úmyslu slona zastřelit, kterou zoo musela vyvracet.

Stávající prostor stáje byl Babymu malý a začátkem února si ulomil kel. V krátké době mu proto ošetřovatel Krinert zkrátil i druhý kel (za vydatného uplácení cukrem). Dospívajícímu slonovi také chyběla družka. U výběhu byla tedy umístěna kasička na příspěvky návštěvníků a spolu s dalšími finančními dary mělo být peněz použito na nákup slonice. Babymu se jednou podařilo pokladničku rozbit tak, že se nashromážděné peníze rozléty kolem. Největší obnos opatřil ředitel cestovní kanceláře Oldřich Doležal, kterému za odměnu byla nabídnuta příležitost osobně se zúčastnit koupě slonice. Bohužel nebyla zakoupena, jedna slonice byla příliš malá, druhá příliš drahá. Dalším důvodem byl nedostatek peněz na nový dům tlustokožců a návrh ing. Nitsche na jeho stavbu byl odložen na neurčito. Odborníci měli také výhrady k umístění domu tlustokožců na kopci. Babyho ubikace byla zatím jen upravena a zpevněna.

Jako první mládě nového hřebce koně Převalského Horymíra a klisny Minky se narodil hřebeček Hektor (jméno dostal po oblíbeném koni prezidenta Masaryka). Loni zakoupený lev Ctirad Poldi se osvědčil, Ivce Cily porodila lvíčka Simbu a samičku Věru, dvě mláďata Miss (ze kterých přežil jen uměle odchovaný Libor), poprvé porodila dvě mláďata Ivce Šárka, ale odchovála jen samičku Vlastu. Zoo teď měla velkou skupinu lvů a snažila se jejich stav snížit. V následujícím roce se podařilo prodat jen starého Pašu a mladého Libora cirkusu Wolfsohn. Původnímu páru levhartů se narodila čtyři mláďata, ale zůstalo naživu jen jedno. Nově příchozí černě zbarvený levhart Baghíra se dobře snášel s přirozeně zbarvenou levharticí Norou. Dvacetiletý tygr Bengálí (Bajkal) trpěl častými záchvaty křečí a odborná komise usilovala o získání nového samce k Mitau (Míně) nebo samici k Remusovi. Ve vlčinci bylo možné pozorovat skupinu šesti vlků. Od svého příchodu do zoo měl pár ledních medvědů každoročně mladé, která ale brzy po narození nepřežila. V přestavěném domu exotického ptactva přibyli kosmani bělovousí a ara arakanga, dar dr. Stejskala z Berouna. Národní politika ze dne 19. 5. 1937 se zmiňuje o vzácném přírůstku čtyř tučňáků z Kerguelenových ostrovů.

V roce 1937 pražská zoologická zahrada zaznamenala světový úspěch. 31.5. před 10. hodinou dopoledne se vylíhlo mládě kondora andského, které se rodičovskému páru podařilo úspěšně odchovat.

Foto V. J. Staněk. JANDA, J. Eine gelungene Kondorbrut. Der Zoologische Garten, 1938/1939

It was a world-wide achievement in 1937 in Prague Zoological Garden when on 31st May just before 10 a.m. an Andean condor fledgling hatched and was then successfully reared by its parents.

Photo V. J. Staněk. JANDA, J. Eine gelungene Kondorbrut. Der Zoologische Garten, 1938/1939

Velkou pozornost v tomto roce vzbudilo narození mláděte kondorů. Pár byl již dříve přestěhován do malé voliéry podél cesty za slonincem, protože agresivní ptáci roztrhali ve velké voliře několik dravců. Samice v malé voliře snesla na Boží hod velikonoční (29. 3.) vejce a mládě se vylíhlo 31. května. V Národních listech je mládě popisováno, že „vyhlíží jako dvoudenní kuře, je špinavě bílé, s tmavou hlavou“. Poprvé v historii tohoto druhu pár kondorů odchoval v zoologické zahradě mládě. Profesor Janda referoval podrobně o události v časopise Der Zoologische Garten a na vzácný přírůstek se přijel podívat ředitel berlínské zoologické zahrady dr. Lutz Heck.

Pro malé návštěvníky byl za příznivého počasí v provozu dětský koutek. Vedle obvyklých atrakcí, houpaček, kolotoče a pískoviště tu byly ovečky a kozičky s mláďaty, morčata, slepičky, kachničky, v klecích veverky, plši, myši. Velký zájem vzbudila možnost pohladit si některé z mláďat kočkovitých šelem. Pro dospělé návštěvníky se v restauraci „U Morávků“ konaly pravidelné koncerty komorní hudby.

Návštěvnost byla celkově nižší než loni, zvláště v prvních měsících roku. Podle novinové zprávy nejvíce lidí přišlo do zoo za pěkného počasí o třetím květnovém víkendu. Roční tržba za vstupné činila 827 336 Kč. K 31. 12. 1937 mělo družstvo 1 012 členů s 7 837 podílů.

1938

Rok 1938 nezačal pro zoologickou zahradu příliš příznivě. V Lidových novinách z 15. ledna se objevily hned dva články, které byly cíleným útokem na pražskou zoologickou zahradu. Autorem prvního byl přírodovědec, profesor Masarykovy univerzity v Brně Vladimír Ůlehla, v letech 1934 – 1938 vědecký redaktor Lidových novin. Profesor Ůlehla zásadně neuznává důvody pro existenci zoologických zahrad, rozhodně se staví proti zřízení brněnské zoo a dodává: „*Nechci se ani odvolávat na příklad pražský...*“ Přirovnává zoologické zahrady k vězení a za dostatečné zdroje informací pro osvětové působení považuje obrázkové časopisy, rozhlasové reportáže, „a brzy i televizi“. V druhém článku pod značkou ra „Bilance života a smrti v pražské zoo“ se jiný autor vrací k loňským událostem v pražské zoo. Odvolává se na soukromého informátora²¹ a obviňuje vedení družstva, že před veřejností i před svými členy zatajuje pravdivé informace. Uvádí, že uhynulo celkem 118 vzácnějších zvířat a hodnotí ztráty z hlediska finančního. Je sice ochoten připustit, že zahrada prodělává „*své dětské nemoci*“, ale tvrdí, že „*nemoci odnášela prozatím jen zvířata*“. Urážlivé články přiměly profesora Jiřího Jandu k odpovědi šéfredaktoru listu Eduardu Bassovi. Dotklo se ho, že šéfredaktor renomovaných novin dal prostor takovým pomluvám. Obrátil se na Eduarda Basse dopisem a žádal ho, aby posoudil jakou váhu má tvrzení autora článku proti jeho argumentům, které může doložit podrobnou dokumentací. V závěru dopisu píše: „*Dovoluji si znovu prositi Vás, velevážený pane šéfredaktore, uváží o mých důvodech, abyste laskavě použil svého mocného vlivu v tisku a nedovolil zasahování vyslovených škůdců naší těžko udržitelné zahrady k jejímu zničení.*“ Odpověď Eduarda Basse na Jandův dopis neznáme. Článek anonymního autora v pražském vydání na nenápadném místě pravděpodobně nezbudil zájem veřejnosti a 20. ledna už Lidové noviny referují o chovatelských úspěších pražské zoo.

Události roku 1937 se odrazily i na finanční situaci zoo. Národní listy 20. ledna píší, že „*nyní je stav zoologické zahrady v Praze katastrofální*“. Nebyly peníze na krmivo, na provoz a výplaty. Situaci přiblížila paní Jandová v dopise senátorce za Prahu (s největší pravděpodobností Františce Plamínkové), ve kterém se snaží vysvětlit jí situaci v zoo: „*Revisi zde bylo mnoho a všechny shledaly vedení uspokojivé. Posledně zde byla zemská revise v prosinci r. 1937 a následek její bylo vyplacení první subvence od založení zoologické zahrady vůbec t. j. subvence zemského výboru (opět ne řada subvencí jak hlásaly novinářské zprávy).*“ První pomoc přišla od zemského výboru, který rozhodl, aby byla podpora na rok 1938 vyplacena „ihned“. Poukázal 200 000 Kč na zaplacení nezbytných investic a 50 000 Kč na zajištění provozu. Také město poukázalo 100 000 Kč. Podmínkou pomoci bylo zavedení úsporných opatření a reorganizace správních orgánů družstva. Stejně požadavky zazněly i ze strany státu. Finanční zajištění zoologické zahrady stále záviselo především na vlastních největších podílech (Československý stát, země Česká a město Praha), proto tito požadovali, „*aby se domohli oprávněného vlivu.*“ Zásadní změnou byla nová usnesení týkající se procesních změn valné hromady, změny v jednotlivých orgánech správy (v představenstvu, dozorčí radě a ve vědecké a technické komisi), doby jejich působnosti a počtu členů. Nej-

²¹ Článek je uváděn slovy: „*Kdosi si dal práci a soukromě spočítal zvířata, která v pražské zoologické zahradě uhynula a počítal podle běžného mezinárodního tarifu, kolik ta zvířata znamenala na penězích.*“

Profesor Jiří Janda naposledy opouští
pražskou zoologickou zahradu v do-
provedu svých blízkých a zaměst-
nanců zoo

Archiv zoo Praha

Professor Janda is leaving the Prague
Zoological Garden for the last time,
accompanied by his loved ones and
Zoo employees

Prague Zoo archives

Hluboce zarmoucení oznamujeme všem přátelům a známým, že došlo k
zlaté srdce našeho předraženého manžela, otce, švagra a strýce, pana

profesora
JIRÍHO JANDY,
ředitele zoologické zahrady v Praze-Troji.

Opustil nás navždy ve čtvrtěk dne 25. srpna 1938 ve věku 73 let.

Pohřeb drahého zesnulého koná se v úterý dne 30. srpna t. r. o 4. hod.
odpolední z Ústřední síně Olšanských hřbitovů do rodinné hrobky.

Zádušní mše sv. sloužena bude ve středu dne 31. srpna t. r. o 9. hod.
dopolední ve farním chrámu Páně sv. Petra a Pavla v Bohnicích.

V Praze-Troji, dne 26. srpna 1938.

Mila Dokupilová, neteř.	Ludmila Jandová, chot. J.UDr. Jiří Janda, otc.	Emanuela Chlumecká, řid. učitelky, švagrová.
	Jarmila Klatovská, vůdce po institutu, dcera.	

Pohřební ústav hlav. města Prahy. — Telefon 64900, 42900. — Tiskem B. Stýbly v Praze.

Zakladatel a první ředitel pražské zoologické zahrady zemřel nečekaně ve ve-
černích hodinách 25. srpna 1938

Archiv zoo Praha

The founder and first director of the Prague Zoological Garden died unexpect-
edly in the evening of 25th August 1938

Prague Zoo archives

důležitějším ustanovením bylo zastoupení představitelů státu, země a města v jednotlivých orgánech družstva, jejich přítomnost na schůzích a nutná účast při usneseních. Jako nový orgán družstva byl navržen čtyřčlenný výkonný výbor, který volilo ze svého středu představenstvo. Výkonný výbor měl za úkol obstarávání běžných a řešení naléhavých záležitostí. Ve výboru musel být zástupce státu, země a města. Po přijetí nových stanov valnou hromadou a jejich schválení příslušnými úřady se mělo ministerstvo školství a zemský úřad zavázat, že každý z nich „*bude přispívat každoročně na úhradu chybějících provozních nákladů a pozvolně další budování zahrady*“. Ještě před přijetím tohoto závazku byla jmenována komise, která se přesvědčila „*o stavu a technickém vedení*“ zoologické zahrady. Návrh úpravy stanov byl schválen na 11. valné schůzi 24. května 1938. Nové stanovy vstoupily v platnost až po schválení krajským obchodním soudem 10. listopadu 1938. Nová opatření měla v dalších letech zajistit pravidelnou výplatu finančních prostředků pro výstavbu zoologické zahrady. Zatím ale vše probíhalo jako doposud, sjednávaly se záruky na půjčky, hypotéky, prosilo se o dary a získávali se noví podílníci. Loterie povolená v roce 1936 zklamala a nepřinesla očekávaný výsledek. Podobně se minula účinkem rozsáhlá propagace množstvím plakátů, zprávami v denním tisku a v rozhlasu v době 10. všesokolského sletu. Nic z toho nepřilákalo do zoo mnoho návštěvníků. Neúspěch byl přičítán také komplikované dopravě do zoo. Obětavost zaměstnanců, kteří si prodloužili pracovní dobu v době sletu od 5. hodiny ranní do soumraku, tak vyšla naprázdno.

V těžké době pomáhal zoologické zahradě i některý tisk a redaktori několika deníků pozorně sledovali novinky v zoo. Upozorňovali na nové přírůstky mláďat – malé medvídky, potomky medvěda Marko, které bylo možné za příznivého počasí vidět ve výběhu a po malých skupinkách nahlédnout do jejich ubikace. Mláďata lvů, tygrů a levhartů si děti mohly pohladit a za poplatek 6 Kč se s nimi vyfotografovat. Mladý kondor se nesnesl se svým otcem a byl přestěhován z blízkosti svých rodičů. Na nezbytnou dobu, než začal sám přijímat potravu, byla k němu přemístěna matka. Početná rodina dingů se přestěhovala do nové ubikace. Poprvé ve své historii byla zoologická zahrada blízka koupi lidoopa, šimpanze, se kterým majitel v té době pobýval v Praze. Na zakoupení však neměla dostatek financí, a tak předseda odborné komise doc. Obenberger požádal o potřebný obnos zlínského továrníka Baťu. Ten však přispěl pouhými 1 000 Kč, a než se podařilo celý obnos opatřit, majitel se šimpanzem opustil Prahu. Lvice Cily porodila lvičata Lidušku a Vaška. Vzácným přírůstkem byla roční vačice ušatá, kterou přivezl konzul Rudolf Režný z Brazílie ze Sao Paola a od Spolku přátel zoologické zahrady darem hroznýš královský, kobra indická, zmije písečná a pásovec. Zoologická zahrada se musela vyrovnávat i se ztrátami. V létě uhynul tygr Bengálí, koncem roku Hektor, roční hříbě koně Převalského. Při požáru stáje jelenovitých se sice podařilo zachránit sedmnáct obyvatel stáje, avšak losice, která předtím překonala onemocnění slintavkou, zahynula. Slintavka a kulhavka, která postihla zoo začátkem léta, způsobila úhyn několika sobů, laní a ovcí a zahrada byla na nějakou dobu nepřístupná. Později, s výjimkou části expozic s kopytníky, byla zahrada za obvyklých veterinárních opatření opět otevřena. Běžná veterinární péče byla zajišťována pravidelnou návštěvou veterináře jedenkrát týdně.

Zoologická zahrada udržovala obchodní styk s firmou Hagenbeck a zástupce této firmy několikrát pražskou zoo navštívil. Na jaře 1938 to byl Carl Heinrich Hagenbeck, syn Heinricha Hagenbecka. Také on neopomněl ocenit členitý terén a krásný výhled na Prahu. Podle jeho názoru by měla pražská zoo brzy patřit mezi nejlepší v Evropě.

Uprostřed dramatických událostí v předvečer 2. světové války 25. srpna 1938 nečekaně umírá profesor Jiří Janda ve věku sedmdesáti tří let. Rozloučení s profesorem Jandou bylo výrazem velké úcty veřejných činitelů, přátel, spolupracovníků a zaměstnanců zoologické zahrady „*svému řediteli*“. Oficiální část pohřebního obřadu se konala na Olšanském hřbitově. Nad hrobem promluvil zástupce ministerstva školství a Masarykovy akademie práce Rudolf Maximovič, za Československou ornitologickou společnost Josef Musilek, za Klub pěstitelů exotického pachtva Antonín Žižala, za přátele poslední žijící spolužák soudní rada JUDr. J. Hartel, za družstvo zoologické zahrady František Hlaváček a za zoologickou zahradu Jandův asistent V. J. Staněk. Zoologická zahrada ztratila svého zakladatele a prvního ředitele. Úmrtím profesora Jandy se v historii pražské zoo uzavřela kapitola, kdy sen jeho mládí se stal skutečností, a tato instituce zaujala trvalé místo ve společnosti ²².

²² V září roku 1939 rozhodl výkonný výbor zakoupit od mistra Karla Otáhalu bronzovou bustu profesora Jandy za 1 200 K a čtyřech splátkách po 300 K. Busta byla dlouhá léta uchovávána v pražské zoo, ale o jejím dalším osudu není nic známo. Busta v pracovně ředitele zoo je darem MUDr. Jiřího Emlera, posledního žijícího příbuzného profesora Jandy, v roce 1997. Replika této busty, zhotovená uměleckým slévákem Jiřím Sovincem, a slavnostně odhalená na zahájení 85. sezóny 25. 3. 2016 poblíž vchodu, je návštěvníkům pražské zoologické zahrady připomínkou jejího zakladatele a prvního ředitele.

Pozvání

k ustavující valné schůzi

Spolku přátel Zoologické zahrady v Praze,

která se bude konati

ve čtvrtek dne 28. dubna o 18. hodině

v kavárně »Metro« v I. posch.

č. klubovny 1. - Národní třída 25.

PROGRAM :

1. Zahájení.
2. Volba členů výboru.
3. Promítání filmů ze zahrady.

Za

Spolek přátel Zoologické zahrady v Praze-Troji:

*Ing. Jan Pelcák,
profesor st. prům. školy.*

*Ludmila Jandová,
choť řed. zoolog. zahrady.*

*Marie Bartošková,
choť advokáta.*

Pozvánka na ustavující schůzi Spolku přátel Zoologické zahrady v Praze, který na návrh profesora Jandy založili příznivci pražské zoo. Jednatelka paní Ludmila Jandová věnovala činnosti spolku v dalších letech mnoho úsilí. Archiv zoo Praha

An invitation to a constitutive meeting of Friends of the Zoological Garden in Prague, a society set up upon Professor Janda's suggestion by Prague Zoo supporters. Ludmila Jandová, its secretary, had dedicated herself to the society's work for many years. Prague Zoo archives

Hospodářské nákupy a stavební družstvo

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA

zapsané společenstvo s ručením omezeným

V PRAZE-TROJI

TELEFON 008903
RR8903

Účet poštovní spořitelny č. 24.630

8.X. 10.45-11.00

131 65 1P38

4107

28 26

Dr. V. J. Staněk :

Doba je velmi vážná. Žijeme dosud pod tíhou strašných minulých dnů kdy s krvácejícím srdcem loučili jsme se s celistvostí a řekl bych se zdravím naší mladé krásné republiky. Místo marného a pošetilého odboje stáli jsme se zaťatými pěstmi a zuby ukázněně v pozoru, jen abychom před světem uhájili čest a splnili dané slovo. V našich srdcích hlodá dosud bolest, v našich rozpálených hlavách mnoho děsivých starostí, starostí o to hlavní a nejdůležitější, o existenci, chleba a o tisíce svých nešťastných bližních, kteří jsou na tom ještě hůře než my. Je nám vše docela přirozené, že tato doba je nejméně příznivá pro různé vzdělávací a výchovné podniky, které za normálních poměrů v žádném kulturním státě scházeti nesmí. Koncerty, obrazové galerie, musea zejí prázdnotou. Pokladny jsou prázdné. Avsak při pevné důvěře v lepší budoucnost našeho národa a státu, kterou všichni máme, zároveň víme, že nebude trvati dlouho, kdy společnou, ~~práci~~ svornou práci, naší vlastní práci v našem očištěném a nyní ryze československém státě dospějeme brzy opět tak daleko ba - tvrdým osudem zoceleni - dále, než jsme byli dříve. Kola našeho deního života, která se na čas zastavila roztočí se opět do nových bohda lepsích radostných dnů. Budeme pohližeti zpět, vzpomínat a žet vřech obětí a ztrát, které jsme utrpěli během těžkých dnů - ztrát často nikdy nenahraditelných. Věřím pevně, že nikdo mi zazlívati nebude, že přicházím dnes s jedinou a poslední výzvou k veřejnosti, kterou mi ukládá můj úřad, mé svědomí a snaha plniti svou občanskou povinnost. Zachraňte pražskou zoologickou zahradu ! Ze všech kulturně výchovných podniků, kterým je nyní zle, je na tom zoologická zahrada nejhůře. Těch osmset nevinných zvířat, která tu jsou uzavřena v klecích nic neví o našich starostech, ti chtějí jíst jako dříve, zvláště nyní na prahu blížící se zimy. Je to kruté a nerad

Úvodní strana originálního textu projevu dr. V. J. Staňka, kterým se v roce 1938 obrací k posluchačům rozhlasu s naléhavou výzvou o pomoc pražské zoologické zahradě

Archiv Českého rozhlasu

The first page of the original text of Dr. V. J. Staněk's speech in which he addressed radio listeners in 1938 urging them to help Prague Zoological Garden

Archives of the Czech Radio

Posledním počinem profesora Jandy na pomoc zoologické zahradě bylo založení Spolku přátel Zoologické zahrady v Praze. Z jeho popudu jej založili členové družstva. Spolek si dal za úkol „podporovat rozkvět zoologické zahrady v Praze, jednak dary na penězích nebo nakupováním zvířat, jednak buzením a šířením zájmu o zoologickou zahradu“. Povolení spolku se dělo ještě podle zákonů z doby Rakousko-uherské monarchie. V povolení zemský úřad „nezapovídá“ ustavení spolku (podle zákona ze dne 15. listopadu 1867, č. 134 říšského zákoníku o právu spolčovacím) a jako podmínku ukládá, že spolek nesmí vyvíjet politickou činnost, a ani se jí účastnit. Ustavující schůze spolku se konala 28. dubna 1938 v 18 hod. v prvním poschodí kavárny Metro na Národní třídě. Prvním předsedou se stal národnědemokratický poslanec Jaromír Špaček, velkostatkář a majitel zámku ve Fulneku. Později stál v čele spolku zoolog, univerzitní profesor Václav Breindl. O vznik spolku a o jeho další činnost se zasloužila paní Ludmila Jandová, manželka profesora Jandy a jednatelka spolku. Především její zásluhou vyvíjel spolek činnost až do 50. let minulého století.

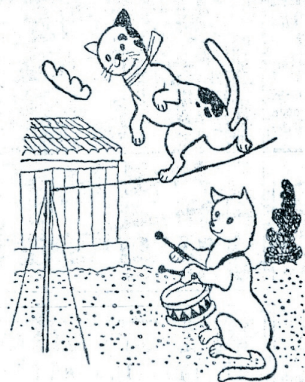
Do života celého státu osudově zasáhlo uzavření Mnichovské dohody 30. 9. 1938, která znamenala začátek Hitlerovy snahy zlikvidovat demokratické Československo. Republika se začala připravovat na válku. Zoologická zahrada byla vyzvána, aby vypracovala evakuační plán pro zvířata a pro zaměstnance postupně zakoupila dvacet plynových masek. Zvýšením cen narůstaly výdaje na krmivo a úsporná opatření nebylo možné provést „ze dne na den“. Vedení zoo se opět obrátilo prostřednictvím tisku na veřejnost s výzvou, aby pomohla zachránit „kulturně – výchovný podnik, budovaný s takovými obětmi

Dobrovolné vstupné.

V neděli cirkus v pražské zoo

Svépomocná akce zaměstnanců pražské zoo pro zabezpečení provozu

v dn — Zaměstnanci pražské zoologické zahrady ve snaze zabezpečit provoz podniku a udržet dosavadní stav zvířete, uspořádali minulou neděli v zoologické zahradě improvizova-

Zaměstnanci zoologické zahrady se rozhodli v nastávající těžké době roku 1938 pomoci své zoo pořádáním cirkusových představení. V té době pracovalo v zoo několik bývalých zaměstnanců cirkusů

V neděli cirkus v pražské zoo.

A – Zet, 22.10.1938

Zoological garden staff decided to help their zoo in the very difficult period of 1938 by making circus shows. There were several former circus employees working in the Zoo at the time

Circus Performance in Prague Zoo on Sunday. A-Zet, 22/10/1938

Vedle výstupů se zvířaty byla součástí představení i akrobatická čísla
Archiv zoo Praha

Apart from numbers with animals, shows also included acrobatics
Prague Zoo archives

a láskou". Prosby o pomoc zoologické zahradě se objevovaly i v časopisech pro děti a mládež. Nástupce profesora Jandy dr. Staněk ve funkci vedoucího úředníka zoo vystoupil v sobotu dopoledne 8. 10. v rozhlase s emotivní naléhavou výzvou o pomoc zoologické zahradě. Upozorňuje na nebezpečí, že v případě nouze „*zvířata budou muset být utracena nebo prodána do Německa*". Jak píše Josef Král v publikaci Pražská zoo z roku 1964, přišla nečekaná odezva: „*Okamžitě se scházejí nejružnější dary, krmivo, stelivo a jiný potřebný materiál. Na kontě zoologické zahrady se objevuje hned v příštích dnech přírůstek 75 000 Kč...*" Podle Národní politiky akce vynesla na peněžitých darech celkem 120 000 Kč. Zvýšila se návštěvnost a vedle finanční pomoci se už koncem roku sešlo dostatek kaštanů, žaludů a mnoho metrických centů tvrdého chleba, které železnice dovážela zdarma. Díky rozhodnému postupu dr. V. J. Staňka tak pražská zoologická zahrada překonala jednu z nejobtížnějších situací ve své historii.

Pomoci zoologické zahradě se také rozhodli zaměstnanci pořádáním cirkusových představení přímo v zoologické zahradě. V řadách ošetřovatelů bylo několik pracovníků, kteří byli před příchodem do zoo zaměstnáni v cirkuse: Rudolf Crhák, Václav Calda a domptér Bohumil Krinert. K nim se přidali ošetřovatelé zvířat Augustin Knittel, Antonín Otčenášek, Josef Král st., Antonín Martinec a jeho žena Zdena Martincová. Vystoupení se účastnily také děti zaměstnanců. První představení se uskutečnilo v neděli 16. října 1938 v 15 hodin na upraveném prostranství před domem šelem (zbouraném v roce 1992). Při dobrovolném vstupném bylo vybráno 700 Kč. Představení náhodně navštívil s malou dcerkou nezaměstnaný artista a následující neděli už vystoupil se cvičenými kočičkami a jeho dcera ukázala svoje umění s lasem. Se šesti cvičenými pejsky a dvěma oslíky vystupoval artista Mrázek, akrobatická čísla předvedli bývalí cirkusoví umělci. A v Lidových novinách se dočítáme, že „*bude se zpívat zvláštní písnička o zoo*". Všichni účinkující se vzdali honoráře ve prospěch zoologické zahrady. Představení měla u návštěvníků úspěch a za příznivého počasí byla opakována do konce listopadu, celkem pět představení s čistým příjmem 2 212,40 K. V následujícím měsíci pokračovala představení ve stanu, který zapůjčil zoologické zahradě pan Jindřich Hájek, majitel pražské „box-arény". Na poslední představení roku na Boží hod vánoční 1938 byli návštěvníci zváni do vytápěného stanu. Produkci předcházela koncert „Kruhu mladých umělců", osmiletých až čtrnáctiletých chlapců. Návštěvníci se mohli také do 31. 12. účastnit hlasování o vánoční výzdobě zoologické zahrady a pro výherce byly připraveny odměny. Národní politika uvádí, že každý tisíc návštěvníků bude obdarován párem papoušků vlnkovaných, dvoutisíc mladým pávem, třítisíc čistokrevným siamským kotětem, čtyřtisíc loutkou v hrdlišťském kroji, pětitisíc si mohl vybrat mezi knihami plastických obrázků ze zoologické zahrady nebo volnými vstupenkami do zoo. Na dobu, kdy napadlo dostatek sněhu, bylo pro děti připraveno sáňkování nebo projížďka v saních tažených mulami a oslíky.

Díky podzimním akcím navštívilo zoologickou zahradu celkem 386 639 osob a tržba na vstupném byla jen o něco málo nižší než v předešlém roce, činila 823 191,50 K. Potěšitelný byl nárůst návštěv hromadných výprav, zvláště školní mládeže, a to nejen výprav pražských, ale i z venkova (43 940 osob). Ke dni 31.12.1938 mělo družstvo 1 019 členů s 7 705 podily.

Vývoj mezinárodní situace po 1. světové válce, nárůst nebezpečných ideologií a i důsledky světové hospodářské krize třicátých let vyústily v další světovou válku. Evropské velmoci, účastníci Mnichovské dohody, nepředpokládaly, že jejich rozhodnutí obětovat Československo záhy přinese podobný osud také jim²³. Vnitrozemí republiky zaplavili uprchlíci z pohraničí obsazeného německým vojskem. Po abdikaci prezidenta republiky Edvarda Beneše a jeho odchodu do zahraničí v říjnu 1938 přijal funkci státního prezidenta Česko-Slovenské republiky předseda Nejvyššího správního soudu Emil Hácha. Za této situace nebyl další osud pražské zoologické zahrady středem společenské pozornosti. Nicméně díky tomu, že zahrada v přechozích letech překonala období, kdy šlo o její samotnou existenci, byla schopna čelit dalšímu složitějšímu období – době německé okupace a protektorátu. Válečná léta přežila pražská zoo zásluhou schopného a obětavého vedení v čele s MVDr. Janem Vlasákem, podpoře českých úředníků protektorátních úřadů, dobrovolníků a veřejnosti bez zásadnějších problémů. V té těžké době dokonce vznikly plány na další rozvoj zahrady, které se po osvobození z velké části realizovaly a předznamenaly přerod zprvu skromné provinční zahrady v renomovanou evropskou a posléze i světovou instituci, aktivně působící na poli záchrany ohrožených druhů světové fauny.

²³ Umělci a vědci dávali veřejně najevo svůj postoj k velmocím podílejícím se na Mnichovské dohodě. Někteří představitelé české kultury se rozhodli veřejně protestovat proti této jedné z nejtragičtějších událostí našeho státu. Významný hudební skladatel Vítězslav Novák vrátil vyznamenání anglické a italské, JUDr. Prokop Toman, právník, znalec umění a politik, vrátil dekret udělený Mezinárodní komorou znalců umění, který jej jmenoval čestným poradcem této společnosti.

OD ZALOŽENÍ DRUŽSTVA PRAŽSKÉ ZOOLOGICKÉ ZAHRADY DO KONCE ROKU 1938

1926 červen – 31.12.1931

- Zoologická zahrada. *Národní listy*. 1926, roč. 66, č. 179, s. 3. 1. 7. 1926.
- Z ředitelství zoologické zahrady. *Národní listy*. 1926, roč. 66, č. 180, s. 3. 2. 7. 1926.
- Jak bude zřízena zoologická zahrada v Troji. *Národní listy, več. vyd.* 1926, roč. 66, č. 180, s. 1. 2. 7. 1926.
- Výstava modelu zoologické zahrady v Praze je uzavřena. *Národní listy*. 1926, roč. 66, č. 191, s. 3. 15. 7. 1926.
- Zoologická zahrada v Troji. *Národní listy, več. vyd.* 1926, roč. 66, č. 192, s. 2. 16. 7. 1926.
- JANDA, J. Giardino zoologico comunale di Roma 1. *Národní listy*. 1926, roč. 66, č. 238, s. 1. 31. 8. 1926.
- JANDA, J. Giardino zoologico comunale di Roma 2. *Národní listy*. 1926, roč. 66, č. 239, s. 1-2. 1. 9. 1926.
- JANDA, J. Naše zoologická zahrada. *Nová Praha*. 1926, s. 4. 2. 9. 1926.
- Pražská zoologická zahrada a státní regulační komise. *Národní listy*. 1926, roč. 66, č. 329, s. 3. 1. 12. 1926.
- O pražskou zoologickou zahradu. *Lidové noviny*. 1926, roč. 34, č. 615, s. 4. 7. 12. 1926.
- WINTER, L.: Zoologická zahrada. *Právo lidu*. 1926, roč. 35, č. 321. 5. 12. 1926.
- O zoologické zahradě v Praze. *Národní listy, več. vyd.* 1926, roč. 66, č. 343, s. 1. 15. 12. 1926.
- Pražská zoo bude zřízena jako družstvo. *Příroda*. 1926, roč. 19, č. 5, s. 150.
- Zoologické zahrady. *Národní listy, Feuilleton*. 1927, roč. 67, č. 8, s. 1-2. 9. 1. 1927.
- Zoologická zahrada v Praze. *Lidové noviny*. 1927, roč. 35, č. 97, s. 2. 23. 2. 1927.
- Přípravy pro zoologickou zahradu. *Národní listy*. 1927, roč. 67, č. 78, s. 3. 20. 3. 1927.
- Zoologická zahrada v Troji stále pohádkou. *Národní politika, odpol. vyd.* 1927, roč. 45, č. 108, s. 2. 20. 4. 1927.
- Něco o přírodě a její popularizaci veřejnými výstavami. *Národní listy*. 1927, roč. 67, č. 109, s. 3. 21. 4. 1927.
- Zoologická zahrada bude otevřena až na podzim. *Národní listy*. 1927, roč. 67, č. 128, s. 3. 10. 5. 1927.
- Zoologická zahrada pražská. *Národní politika*. 1927, roč. 45, č. 154, s. 5. 5. 6. 1927.
- Zoologické expozice. *Národní politika*. 1927, roč. 45, č. 154, s. 7. 5. 6. 1927.
- Zoologická zahrada bude otevřena. *Lidové noviny*. 1927, roč. 35, č. 313, s. 5. 22. 6. 1927.
- Akademický malíř Karel Mašek. *Národní listy, več. vyd.* 1927, roč. 67, č. 205, s. 2. 27. 7. 1927.
- THON, J. K. V. Mašek, profesor Umělecko-průmyslové školy v Praze zemřel. *Národní listy*. 1927, č. 205, s. 4. 27. 7. 1927.
- Návštěva v pražském sídle australských klokanů. *Národní politika, odpol. vyd.* 1927, roč. 45, č. 215, s. 5. 6. 8. 1927.
- SCHWARZER, E. Malíř K. V. Mašek architektem. *Národní listy*. 1927, roč. 67, č. 233, s. 5. 25. 8. 1927.
- Národní sportovní stadion. *Národní politika, odpol. vyd.* 1927, roč. 45, č. 260, s. 6. 21. 9. 1927.
- Částečné otevření zoologické zahrady už v květnu? *Národní listy*. 1927, roč. 67, č. 312, s. 3. 12. 11. 1927.
- Přípravy k otevření zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy*. 1927, roč. 67, č. 261, s. 2. 16. 11. 1927.
- Zoologická zahrada v Praze. *Lidové noviny*. 1927, roč. 35, č. 583, s. 8. 19. 11. 1927.
- Něco z historie zoologických zahrad. *Národní politika*. 1927, roč. 45, č. 322, s. 1-2. 22. 11. 1927.
- Stavba zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1927, roč. 35, č. 591, s. 2. 23. 11. 1927.
- O zoologickou zahradu. *Národní listy*. 1927, roč. 67, č. 329, s. 3. 29. 11. 1927.
- JIRSÍK, J. O naší zoologické zahradě. *Širým světem*. 1928, roč. 5, č. 6, s. 307-315.
- Půjdeme již v létě do zoologické zahrady do Troje? *Národní listy*. 1928, roč. 68, č. 7, s. 3. 7. 1. 1928.
- Opatřování vody pro zoologickou zahradu v Troji. *Národní listy*. 1928, roč. 68, č. 15, s. 4. 15. 1. 1928.
- MATOUŠEK, O. Události dne. *Národní listy*. 1928, roč. 68, č. 25, s. 2. 25. 1. 1928.
- Zoologická zahrada. *Národní listy, več. vyd.* 1928, roč. 68, č. 33, s. 1. 9. 2. 1928.

DANĚK. Regulace severovýchodního úseku Velké Prahy. *Národní politika, odpol. vyd.* 1928, roč. 46, č. 47, s. 1. 16. 2. 1928.

Definitivní dokončení zoologické zahrady do dvou let. *Národní listy.* 1928, roč. 68, č. 59, s. 3. 28. 2. 1928.

ZUNA, O. Zoologická zahrada v Praze. *Národní politika, odpol. vyd.* 1928, roč. 46, č. 68, s. 1. 8. 3. 1928.

Z ředitelství družstva Zoologická zahrada. *Národní politika.* 1928, roč. 46, č. 88, s. 5. 28. 3. 1928.

Další regulační plán Velké Prahy. *Národní listy, več. vyd.* 1928, roč. 68, č. 77, s. 4. 31. 3. 1928.

Návrh regulačního plánu Velké Prahy dokončen. *Národní listy.* 1928, roč. 68, č. 155, s. 3. 5. 6. 1928.

Hagenbeckova indická vesnice v pražském „Edenu“. *Národní listy.* 1928, roč. 68, č. 158, s. 3. 8. 6. 1928.

JANDA, J. Ze zoologických zahrad. 1. Basilej. *Národní listy.* 1928, roč. 68, č. 201, s. 1-2. 22. 7. 1928.

„Jelení příkop“. *Národní politika, odpol. vyd.* 1928, roč. 46, č. 221, s. 1. 10. 8. 1928.

HARLAS, F. X. Topičův salon. *Národní politika.* 1928, roč. 46, č. 248, s. 9. 6. 9. 1928.

JANDA, J. Ze zoologických zahrad. 2. Ženeva. *Národní listy.* 1928, roč. 68, č. 264, s. 1. 23. 9. 1928.

Zemský rozpočet pro rok 1929. *Národní politika, Příloha.* 1928, roč. 46, č. 267, s. 1. 25. 9. 1928.

V zájmu podniků obecného blaha. *Národní listy.* 1928, roč. 68, č. 277, s. 3. 6. 10. 1928.

Dva nové mosty přes Vltavu. *Národní listy, več. vyd.* 1928, roč. 68, č. 293, a. 1. 22. 10. 1928.

DLOUHÁN, F. Zoologické zahrady. Feuilleton. *Národní politika, odpol. vyd.* 1928, roč. 46, č. 302, s. 2. 30. 10. 1928.

Sedmdesáté výročí narozenin vynikajícího přírodovědce. Josef Kafka. *Národní listy, več. vyd.* 1928, roč. 68, č. 250, s. 1. 30. 10. 1928.

JANDA, J. Ze zoologických zahrad. 3. Marseille. *Národní listy.* 1928, roč. 68, č. 320, s. 1. 18. 11. 1928.

Prof. Jiří Janda, nestor české ornitologie. *Světobzor.* 1928, roč. 28, č. 47, s. 953-955.

JANDA, J. Žeň umělcova v zoo. *Domov a svět.* Roč. 1928, č. 14, s. 8.

Československá Zoologická společnost. *Národní politika, odpol. vyd.* 1929, roč. 47, č. 77, s. 5. 18. 3. 1929.

Na zoologickou zahradu – soukromá subskripce. *Národní listy.* 1929, roč. 29, č. 80, s. 5. 21. 3. 1929.

Přednáška prof. Jiřího Jandy: O projektu pražské zoologické zahrady v Československé zoologické společnosti 20.3.1929. *Národní politika, odpol. vyd.* 1929, roč. 47, č. 77, s. 5. 18. 3. 1929.

Výbor pro vybudování zoologické zahrady v Praze. *Národní politika, odpol. vyd.* 1929, roč. 47, č. 79, s. 6. 20. 3. 1929.

Ředitel Josef Kafka. *Národní listy, več. vyd.* 1929, roč. 69, č. 123, s. 1. 4. 5. 1929.

Kdy konečně bude v Praze zoologická zahrada? *Národní listy, več. vyd.* 1929, roč. 69, č. 139, s. 1. 18. 6. 1929.

SOUKENÍKOVÁ, M. O zoologické zahradě v Praze. *Národní listy.* 1929, roč. 69, č. 198, s. 3. 21. 7. 1929.

Sto let zahrady Kinských. *Národní listy, več. vyd.* 1929, roč. 69, č. 221, s. 1. 13. 8. 1929.

Zajímavé atrakce. *Národní politika, odpol. vyd.* 1929, roč. 47, č. 257, s. 4. 18. 9. 1929.

Zoologická zahrada v Praze. *Lidové noviny.* 1929, roč. 37, č. 510, s. 5. 10. 10. 1929.

Výstavba první etapy pražské zoologické zahrady. *Národní listy.* 1929, roč. 69, č. 303, s. 3. 5. 11. 1929.

Pražská zoologická zahrada. *Národní politika, odpol. vyd.* 1929, roč. 47, č. 303, s. 2. 5. 11. 1929.

1930

Projekt zoo v Troji před uskutečněním. *Právo lidu.* 1930, roč. 38, č. 10, s. 1. 14. 1. 1930.

JANDA, J. Zoologické zahrady od pravěku do přítomnosti. *Venkov.* 1930, roč. 25, s. 4. 9. 2. 1930.

Zoologická zahrada pražská. *Lidové noviny.* 1930, roč. 38, č. 72, s. 5. 9. 2. 1930.

Mlnisterská rada jednala... *Lidové noviny.* 1930, roč. 38, č. 94, s. 1. 21. 2. 1930.

První exemplář pro pražskou zoologickou zahradu chycen. *Národní politika.* 1930, roč. 48, č. 57, s. 5. 27. 2. 1930.

Zoologická zahrada v Praze důrazně odmítá všechny zásilky bernardýnů... *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1930, roč. 38, č. 110, s. 6. 1. 3. 1930.

JANDA, J. Zvěřince asijské a řecké. *Venkov.* 1930, roč. 25, s. 4. 2. 3. 1930.

Pražská zoo bude jednou z nejlepších na světě. *Národní listy, več. vyd.* 1930, roč. 70, č. 58, s. 1. 11. 3. 1930.

Regulace Vltavy ohrožuje zoologickou zahradu. *Národní listy.* 1930, roč. 70, č. 77, s. 3. 19. 3. 1930.

Něco z nejstarší historie zoologických zahrad v Egyptě, v Řecku a ve starém Římě. *Národní politika, odpol. vyd.* 1930, roč. 48, č. 87, s. 1-2. 29. 3. 1930.

NĚMEC, V. O osudech zoologické zahrady pražské. *Expres.* 1930, roč. 3, č. 82, s. 2. 7. 4. 1930.

6 zvláštních aeroplánů oznámí příjezd cirku Kludského do Prahy. *Expres,* roč. 3, č. 85, s. 3. 10. 4. 1930.

Jak stará je snaha o pražskou zoologickou zahradu? *Národní listy, več. vyd.* 1930, roč. 70, č. 88, s. 1. 15. 4. 1930.

A ještě několik zajímavých dat z historie starých zoologických zahrad. *Národní politika, odpol. vyd.* 1930, roč. 48, č. 105, s. 4. 16. 4. 1930.

Troja přestane být zanedbávaným koutem Velké Prahy. *Národní listy.* 1930, roč. 70, č. 115, s. 4. 27. 4. 1930.

Pražská zoologická zahrada. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 227, s. 5. 6. 5. 1930.
 Mystifikace? *Národní politika*. 1930, roč. 48, č. 125, s. 3. 7. 5. 1930.
 V červnu příštího roku bude v Praze otevřena zoologická zahrada. *Expres*. 1930, roč. 3, č. 134. 11. 6. 1930.
 Za rok se již budeme procházet v pražské zoologické zahradě. *Národní politika, odpol. vyd.* 1930, roč. 48, č. 160, s. 2. 12. 6. 1930.
 Zoologická zahrada v Troji. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 163, s. 3. 15. 6. 1930.
 Nouzové práce v pražských sadech. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 163, s. 3. 15. 6. 1930.
 Zoologická zahrada. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 317, s. 1-2. 25. 6. 1930.
 Dva obrovské podniky v Praze. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 173, s. 3. 25. 6. 1930.
 Budování zoologické zahrady a zimního stadionu v Praze. *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1930, roč. 38, č. 317, s. 1. 25. 6. 1930.
 Valná hromada zoologické zahrady v Praze. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 174, s. 3. 26. 6. 1930.
 Budeme prý míti v Praze do roka... *Národní listy, več. vyd.* 1930, roč. 70, č. 145, s. 1. 26. 6. 1930.
 Hagenbeck chce nám zařídit zoologickou zahradu. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 323, s. 3. 28. 6. 1930.
 SEKORA, O. Pražská zoologická zahrada. *Lidové noviny, Příloha*. 1930, roč. 38, č. 324, s. 8. 29. 6. 1930.
 Realisace pražské zoologické zahrady. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 185, s. 3. 8. 7. 1930.
 Zoologická zahrada v Praze. *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1930, roč. 38, č. 347, s. 6. 12. 7. 1930.
 NĚMEC, V. Pětadvacet let v Africe. *Národní politika, Příloha*. 1930, roč. 48, č. 197, s. 4. 20. 7. 1930.
 Hagenbeckův architekt v Praze. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 364, s. 5. 22. 7. 1930.
 O naši zoologickou zahradu. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 201, s. 3. 24. 7. 1930.
 Hagenbeck v Praze. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 368, s. 4. 24. 7. 1930.
 Praha dostane zoologickou zahradu. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 373, s. 4. 26. 7. 1930.
 Správa pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 373, s. 6. 26. 7. 1930.
 Vysvědčení zachovalosti pro Hagenbecka. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 405, s. 5. 13. 8. 1930.
 Dostihy mezi velbloudy a klusáky. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 405, s. 5. 13. 8. 1930.
 Velbloudí závody na Letenském stadionu. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 222, s. 3. 14. 8. 1930.
 Další lvičie pro pražskou zoologickou zahradu. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 415, s. 5. 19. 8. 1930.
 Cirkus před Staroměstskou radnicí. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 425, s. 7. 19. 8. 1930.
 U Gleichů na dvoře. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 430, s. 4. 27. 8. 1930.
 Bude to velmi zajímavé. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 502, s. 5. 4. 9. 1930.
 JANDA, J. Naše Šárka. *Národní politika, Příloha*. 1930, roč. 70, č. 245, s. 1. 6. 9. 1930.
 Předchůdci zoologické zahrady v Praze. *Lidové noviny*. 1930, roč. 38, č. 458, s. 4. 11. 9. 1930.
 Desítměsíční lvice Šárka (foto Šárky). *Národní listy, Obrázková a zábavná příloha*. 1930, roč. 70, č. 281, s. 5. 12. 10. 1930.
 Pro pražskou zoologickou zahradu. *Národní politika*. 1930, roč. 48, č. 284, s. 2. 15. 10. 1930.
 Průtahy se stavbou zoologické zahrady pražské. *Lidové noviny*. 1930, roč. 33, č. 590, s. 4. 23. 11. 1930.
 Práce v zoologické zahradě bude zahájena. *Národní listy*. 1930, roč. 70, č. 335, s. 3. 6. 12. 1930.
 JIRSÍK, J. Zvířátka pro naši zoologickou zahradu. *Národní politika*. 1930, roč. 48, č. 349, s. 5. 21. 12. 1930.
 První etapa výstavby zoologické zahrady v Praze. *Národní listy, več. vyd.* 1930, roč. 70, č. 293, s. 5. 22. 12. 1930.

1931

Co máme pro budoucí zoologickou zahradu. *Pestrý týden*. 1931, roč. 6, č. 1, s. 2. 3. 1. 1931.
 Uskutečňování zoologické zahrady v Praze. *Lidové noviny, odpol. vyd., zvl. vyd.* 1931, roč. 39, č. 5, s. 6. 3. 1. 1931.
 Lev v Praze. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 5., s. 1-2. 3. 1. 1931.
 Plameňáci (foto). *Pestré květy*. 1931, roč. 4, č. 38, s. 897.
 Ptačí dandy (foto). *Pestré květy*. 1931, roč. 4, č. 35, s. 1.
 Proč nemůže být ihned zřízena silnice Povltavská. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 6, s. 3. 6. 1. 1931.
 Zoo v Praze snadno a rychle. *Národní listy, več. vyd.* 1931, roč. 71, č. 3, s. 2. 7. 1. 1931.
 Nabídka zvěře pro zoologickou zahradu pražskou. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 12, s. 7. 8. 1. 1931.
 Cirkus Kludský a zoologická zahrada. *Právo lidu*. 1931, roč. 40, č. 8, s. 5. 9. 1. 1931.
 Nabídka Kludského nebude asi přijata. *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1931, roč. 39, č. 17, s. 6. 10. 1. 1931.
 Prohlášení MgPh. V. Boháče ve věci PVV. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 11, s. 3. 11. 1. 1931.
 Dar naší zoo. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 13, s. 3. 13. 1. 1931.
 JIRSÍK, J. Vědecký význam zoologické zahrady. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 13, s. 4. 13. 1. 1931.
 Smlouva o zřízení pražské zoologické zahrady podepsána. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 23, s. 4. 14. 1. 1931.
 Zoologická zahrada v Praze. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 14, s. 4-5. 14. 1. 1931.

Obec pražská nebude zřizovat zoologickou zahradu. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 25, s. 4. 15. 1. 1931.

JANDA, J.: Pro naši zoologickou zahradu. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 17, s. 5. 17. 1. 1931.

Zoologická zahrada v Praze. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 17, s. 2. 17. 1. 1931.

Revisní zpráva PVV. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 17, s. 2. 17. 1. 1931.

Komunikační spojení Prahy s Trojou a Podhořím. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 24, s. 3. 24. 1. 1931.

Nedělní sluchátka. *Právo lidu*. 1931. roč. 40, č. 22, s. 5. 25. 1. 1931.

Z Čeho vznikla krise pražských veletrhů? *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 5, s. 1. 1931, 2. 2. 1931.

Smůla pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 79, s. 7. 13. 2. 1931.

V pražských veletzích nebylo nepoctivosti. *Národní listy, več. vyd.* 1931, 1931, roč. 71, č. 41, s. 1. 28. 2. 1931.

ŠTASTNÝ, J. Padesátileté jubileum projektu zoologické zahrady v Praze. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 79, s. 1. 20. 3. 1931.

Konec cirkusové dynastie Kludských? *Národní listy, več. vyd.* 1931, roč. 71, č. 102, s. 3. 13. 4. 1931.

Nebhláhý osud pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1930, roč. 39, roč. 192, s. 4. 16. 4. 1931.

Pražská obec a zoologická zahrada. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 107, s. 2. 18. 4. 1931.

Zoologická zahrada. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 110, s. 4. 21. 4. 1931.

Kludského návrh byl státem zdvořile odmítnut. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 110, s. 2. 21. 4. 1931.

Medvědice Miša zahynula. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 114, s. 2. 25. 4. 1931.

Co bude v pražské zoologické zahradě? *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 214, s. 4. 28. 4. 1931.

Včera byla valná hromada chystané zoologické zahrady. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 117, s. 2. 28. 4. 1931.

Zoologická zahrada bude otevřena již 1. srpna? *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 118, s. 3. 29. 4. 1931.

Zoo v Troji. *Lidové noviny*. 1930, roč. 39, č. 218, s. 5. 30. 4. 1931.

SEKORA, O. Začátek a konec pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 219, s. 3. 30. 4. 1931.

Smutný zjev při zakládání pražské zoo. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 120, s. 5. 1. 5. 1931.

První krok k vybudování pražské zoologické zahrady. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 134, s. 1. 15. 5. 1931.

Zemský výbor. český. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 290, s. 4. 11. 6. 1931.

Když už nám chce Hagenbeck zařídit tu zoologickou zahradu... *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1931, roč. 38, č. 233, s. 6. 28. 6. 1931

Stavba pražské zoologické zahrady zahájena úpravou pozemků v Troji. *Světobzor*. 1931, roč. 32, s. 559. 4. 6. 1931.

Hana Benešová darovala papouška amazonského modročelého. *Československá republika*. 1931, č. 153, s. 4. 2. 7. 1931.

Zase o krůček vpřed. *Národní listy, večerní vyd.* 1931, roč. 71, č. 181, s. 2. 3. 7. 1931.

JANDA, J. Naše vlčice. *Národní politika, Feuilleton*. 1931, roč. 49, č. 181, s. 1-2. 3. 7. 1931.

Před otevřením zoologické zahrady. *Expres*. 1931, roč. 4, č. 158, s. 3. 14. 7. 1931.

Naše zoo se už rysuje. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 192, s. 3. 15. 7. 1931.

Naše Praha měla již dávno v minulosti svůj zvěřinec čili zoologickou zahradu. *Národní politika, odpolední vyd.* 1931, roč. 49, č. 194, s. 2. 17. 7. 1931.

Naše zoologická zahrada. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 356, s. 6. 18. 7. 1931.

Plán budoucí zoologické zahrady v Praze. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 199, s. 4. 22. 7. 1931.

Pro naši zoo. *Československá republika*. 1931, č. 171, s. 4. 24. 7. 1931.

Trnitá cesta. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 204, s. 1. 27. 7. 1931.

Regulace Troje, Bohnic... *Národní listy, več. vyd.* 1931, roč. 71, č. 146, s. 2. 30. 7. 1931.

Velké Benátky – Štvanice. *Národní listy, več. vyd.* 1931, roč. 71, č. 218, s. 3. 10. 8. 1931.

Model pražské zoologické zahrady dohotoven. *Expres*. 1931, roč. 4, č. 189, s. 2. 20. 8. 1931.

Model pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 416, s. 7. 21. 8. 1931.

Model pražské zoo dohotoven. *Československá republika*. 1931, č. 194, s. 4. 21. 8. 1931.

Pražská zoologická zahrada v modelu. *Národní listy, več. vyd.* 1931, roč. 71, č. 161, s. 2. 21. 8. 1931.

Zárodek příští pražské zoologické zahrady. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 229, s. 6. 22. 8. 1931.

První část pražské zoologické zahrady hotova. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 258, s. 3. 20. 9. 1931.

První část pražské zoologické zahrady hotova. *Československá republika*. 1931, č. 220, s. 5. 20. 9. 1931.

Návštěva příští zoologické zahrady v Praze. *Národní listy, več. vyd.* 1931, roč. 71, č. 260, s. 2. 22. 9. 1931.

Staveniště zoologické zahrady v Praze. *Národní politika*. 1931, roč. 49, s. 260, s. 5. 22. 9. 1931.

Zoologická zahrada v Praze. *Československá republika*. 1931, č. 224, s. 4. 25. 9. 1931.

Pro naši zoo. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 269, s. 4. 2. 10. 1931.
 Staveniště zoologické zahrady. *Národní osvobození*. 1931, roč. 8, č. 275, s. 4. 8. 10. 1931.
 Staveniště zoologické zahrady. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 275, s. 6. 8. 10. 1931.
 JIRSÍK, J. Na prahu naší zoo. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 283, s. 1. 16. 10. 1931.
 Už chodíme do zoo. *Lidové noviny*. 1939, roč. 39, č. 518, s. 4. 16. 10. 1931.
 Zástupci Prahy do vedení PVV. A – *Zet*. 1931, 3. vyd., s. 3. 17. 10. 1931.
 Kludský na Letné. *Národní listy, Příloha*. 1931, roč. 71, č. 285, s. 1. 18. 10. 1931.
 Do zoo patří koryta jen pro zvířata, ne pro lidi. A – *Zet*. 1931, 3. vyd., s. 1. 24. 10. 1931.
 V Šárce u Prahy bude vybudována nová zoologická zahrada? *Národní osvobození*. 1931, roč. 8, č. 292, s. 6. 25. 10. 1931.
 O pražskou zoologickou zahradu. A – *Zet*. 1931, 3. vyd., s. 1. 27. 10. 1931.
 Pražská zoologická zahrada a nabídka Kludských. *Národní listy, Národ*. 1931, roč. 71, č. 210, s. 1. 31. 10. 1931.
 Národní museum v Praze. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 558, s. 4. 7. 11. 1931.
 Pražská zoo musí být vybudována do sletu. A – *Zet*. 1931, 3. vyd., s. 2. 11. 11. 1931.
 Příjezd na Pelc – Tyrolku. *Národní listy, več. vyd.* 1931, roč. 71, č. 309, s. 3. 11. 11. 1931.
 Názory Hagenbecka na zřízení zoologické zahrady v Praze. *Expres*. 1931, roč. 4, č. 261, s. 2. 14. 11. 1931.
 Mezi zvířátky. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 314, s. 2. 16. 11. 1931.
 O pražské zoologické zahradě přednáší dnes prof. J. Janda. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 315, s. 3. 17. 11. 1931.
 Pražská zoo potřebuje víc zájmu veřejnosti. A – *Zet*. 1931, 3. vyd., s. 3. 20. 11. 1931.
 Dva podkarpatští medvědci do pražské zoo. *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1931, roč. 39, č. 582, s. 3. 20. 11. 1931.
 Budovaná pražská zoo má zase už o dva medvídky více. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 318, s. 2. 20. 11. 1931.
 Provádění nouzových prací na Vltavě ve velkopražském obvodu. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 318, s. 3. 20. 11. 1931.
 V poslední době se hovoří o příští zoologické zahradě. *Národní listy, Neděle Národních listů*. 1931, roč. 71, č. 320, s. 2. 22. 11. 1931.
 Tíseň cirklu Kludského. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 591, s. 1. 25. 11. 1931.
 Zoologická zahrada. *Národní politika*. 1931, roč. 49, č. 326, s. 5. 28. 11. 1931.
 Ze zoologické zahrady v Praze. *Československá republika*. 1931, č. 278, s. 5. 29. 11. 1931.
 Zoologická expozice vivaria. *Národní politika, odpol. vyd.* 1931, roč. 49, č. 327, s. 11. 29. 11. 1931.
 Foto dostavěné voliéry. *Národní listy, Nedělní příloha*. 1931, roč. 71, č. 334, s. 1. 6. 12. 1931.
 Pan profesor Janda. *Lidové noviny*. 1931, roč. 39, č. 635, s. 4. 19. 12. 1931.
 Zoologická zahrada. *Československá republika*. 1931, č. 298, s. 3. 23. 12. 1931.
 Jednání ředitele Kludského se zástupci Družstva zoologické zahrady. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 355, s. 3. 29. 12. 1931.
 Pražská zoologická zahrada soustřeďuje již zájem veřejnosti. *Národní listy*. 1931, roč. 71, č. 357, s. 3. 31. 12. 1931.

1932

SEKORA, O. Udělejte si zoologickou zahradu. *Lidové noviny, Příloha*. 1932, roč. 40, č. 4, s. 6. 3. 1. 1932.
 Cirkus Kludský zahajuje novou činnost na Moravě. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 1, s. 2. 4. 1. 1932.
 Zoologická zahrada opět v nesnázích. *Telegraf*. 1932, č. 55. 7. 1. 1932.
 BUDAŘ, F. Výročí Vysoké školy zemědělské v Praze. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 31, s. 3. 31. 1. 1932.
 Jedinou zoologickou zahradou u nás je zvířecí park v Liberci. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 36, s. 2. 5. 2. 1932.
 ŠTĚPÁNEK, O. V Havlíčkových sadech hnízdí nyní papoušci. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 48, s. 3. 17. 2. 1932.
 Omezení plavby lodí a vorů na Vltavě v Troji. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 58, s. 10. 27. 2. 1932.
 Honba za posledním bisonem v Tatrách. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 59, s. 3. 28. 2. 1932.
 Bison do zoologické zahrady pražské. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 113, s. 3. 2. 3. 1932.
 – Zoologické zahrady a vivaria – výchovné prostředky. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 62, s. 3. 2. 3. 1932.
 JANDA, J. Poslední bizon z Javoriny. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 63, s. 3. 3. 3. 1932.
 Poslední bizon opouští Tatry. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 123, s. 7. 8. 3. 1932.
 Poslední bizon y Javoriny. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 126, s. 1. 9. 3. 1932.
 Zoologická zahrada. *Národní listy*. 1932, rpč. 72, č. 85, s. 3. 25. 3. 1932.

Zoologická zahrada. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 86, s. 5. 26. 3. 1932.

Pražská zoologická zahrada začíná. *Lidové noviny*. 1932, č. 40, č. 158, s. 8. 26. 3. 1932.

Nově budovaná zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 89, s. 2. 30. 3. 1932.

Ze zoologické zahrady v Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 91, s. 1. 1. 4. 1932.

Radostná událost v zoologické zahradě v Troji. *Národní listy, Národ*. 1932, roč. 72, s. 65, s. 1. 2. 4. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 182, s. 3. 2. 4. 1932.

Líbí se nám. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 171, s. 1. 4. 4. 1932.

Obrovská návštěva v zoologické zahradě v Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 95, s. 1. 5. 4. 1932.

Špatný přístup k zoo v Troji. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 97, s. 3. 7. 4. 1932.

Zoologická zahrada v Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 113, s. 3. 23. 4. 1932.

Klokan australský. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 113, s. 3. 23. 4. 1932.

Bude vybudován k zoologické zahradě letní pontonový most? *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 116, s. 2. 26. 4. 1932.

Valná schůze zoologické zahrady pražské. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 215, s. 2. 27. 4. 1932.

Z novinářské zprávy. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 221, s. 3. 30. 4. 1932.

SCHEINPFLUG, K. Pražská zoo. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 241, s. 1-2. 12. 5. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 134, s. 4. 14. 5. 1932.

Fotografie zvířat v pražské zoo. *Národní listy, Příloha*. 1932, roč. 72, č. 135, s. 3. 15. 5. 1932.

Cestovatel Němec pětasedmdesátníkem. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 137, s. 2. 18. 5. 1932.

Velmi zajímavá sbírka kaktusů. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 137, s. 3. 18. 5. 1932.

Dary zoologické zahradě. *Národní listy*, roč. 72, č. 140, s. 3. 21. 5. 1932.

Jak se dostávají vzácní ptáci do zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 269, s. 2. 28. 5. 1932.

Výstava cizokrajného okrasného ptactva. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 270, s. 12. 29. 5. 1932.

Zoologická zahrada v Troji jest přístupna... *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 153, s. 4. 3. 6. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, s. 4. 28. 6. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 182, s. 3. 2. 7. 1932.

Na Maninách vlaje černý prapor. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 188, s. 2. 9. 7. 1932.

Pražská zoologická zahrada má senzaci. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 198, s. 4. 19. 7. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika*. 1932, roč. 72, č. 201, s. 2. 22. 7. 1932.

Zastavení voroplavy a omezení plavby lodí na Vltavě u Pobaby. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 203, s. 5. 24. 7. 1932.

Nad Zámeckou v Troji. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 202, s. 3. 23. 7. 1932.

Za 3 Kč ukazují v Troji ústav pro týráni zvířat. *Expres*. 1932, roč. 5, č. 171, s. 2. 28. 7. 1932.

Kdo zavinil milionový dluh pražské Zoo? *Expres*. 1932, roč. 5, č. 174, s. 2. 1. 8. 1932.

Zítřka dražba na Vallovou exotickou zvěř. *Expres*. 1932, roč. 5, č. 177, s. 2. 4. 8. 1932.

Přerovská zvěř obchodníka Vally je už prodána. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 216, s. 3. 6. 8. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 216, s. 3. 6. 8. 1932.

Průtahy s dražbou ohrožené zvěře v přerovské ohradě obchodníka Vally. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 223, s. 2. 13. 8. 1932.

Dražba exotické zvěře v Přerově. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 416, s. 1. 18. 8. 1932.

Plameny „Vallova pekla zvířat“ pohasínají. *Expres*. 1932, roč. 5, č. 188, s. 2. 18. 8. 1932.

Dražba zvěřince na pokračování. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 418, č. 1. 19. 8. 1932.

Jednu hladovou velbloudici. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 420, s. 9. 20. 8. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 236, s. 3. 27. 8. 1932.

Přirůstek zoologické zahrady v Praze (foto). *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 239, s. 4. 30. 8. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 72, č. 243, s. 3. 3. 9. 1932.

Ředitelství zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 247, s. 5. 7. 9. 1932.

Výstava Povltavské silnice. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 248, s. 3. 8. 9. 1932.

JIRSÍK, J. Potěšitelný obrat v pražské zoo. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 258, s. 4. 18. 9. 1932.

Poslední přírůstky pražské zoo. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 261, s. 3. 21. 9. 1932.

Ze zoo. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 263, s. 4. 23. 9. 1932.

Zájem o zoo už je! *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 269, s. 3. 29. 9. 1932.

Umístění medvědů v pražské zoo. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 262, s. 2. 22. 9. 1932.

BÍLEK, Fr. Nové přírůstky zoologické zahrady v Troji. *Národní politika, Příloha*. 1932, roč. 50, č. 274, s. 1. 4. 10. 1932.

JIRSÍK, J. Pražská zoo. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 276, s. 4. 6. 10. 1932.

Nedělní odpoledne v pražské zoo. *Pražské noviny*. 1932, roč. 253, č. 237, s. 2. 7. 10. 1932.

Změny na městských autobusových tratích. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 278, s. 2. 8. 10. 1932.

JIRSÍK, J. Dva koně Přewalského v pražském zoo. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 280, s. 3. 10. 10. 1932.

JIRSÍK, J. Jak byli přepravováni vzácní kertagové do pražské zoo. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 282, s. 4. 12. 10. 1932.

SEKORA, O. V pražském zoo. *Lidové noviny, Příloha*. 1932, roč. 40, č. 537, s. 1-2. 23. 10. 1932.

SEKORA, O. Kdyby se různé události... *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 546, s. 4. 28. 10. 1932.

Mezinárodní úřad pro ochranu přírody. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 555, s. 3. 3. 11. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 314, s. 4. 13. 11. 1932.

Pro podporu zoologické zahrady. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 321, s. 3. 20. 11. 1932.

Novinky z pražské zoologické zahrady. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 326, s. 2. 25. 11. 1932.

Za tajemstvím slunce, vzduchu a půdy. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 332, s. 3. 1. 12. 1932.

Divoký kůň Přewalského býval v pravé stepi jihočeské. *Národní listy, več. vyd.* 1932, roč. 72, č. 333, s. 2. 2. 12. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika*. 1932, roč. 50, č. 342, s. 7. 11. 12. 1932.

Přírůstek zoologické zahrady v Praze. *Lidové noviny*. 1932, roč. 40, č. 637, s. 7. 18. 12. 1932.

Znamenité obohacení naší zoologické zahrady. *Národní listy*. 1932, roč. 72, č. 349, s. 3. 18. 12. 1932.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1932, roč. 50, č. 355, s. 2-3. 24. 12. 1932.

1933

JANDA, J. O naší zoologickou zahradu. *Věda přírodní*. 1933, roč. 14, č. 1, s. 1–5.

JANDA, J. O naší zoologickou zahradu. *Věda přírodní*. 1933, roč. 14, č. 2, s. 63–69.

JANDA, J. O naší zoologickou zahradu. *Věda přírodní*. 1933, roč. 14, č. 3, s. 109–114.

JANDA, J. O naší zoologickou zahradu. *Věda přírodní*. 1933, roč., č. 4, s. 142–146.

JANDA, J. O naší zoologickou zahradu. *Věda přírodní*. 1933, roč. 14, č. 5, s. 174–177.

Nový přírůstek naší zoologické zahrady. *Národní listy*. 1933, roč. 73, č. 13, s. 3. 13. 1. 1933.

JIRSÍK, J. Radostná událost v pražské Troji. *Národní politika*. 1933, roč. 31, č. 13, s. 7. 13. 1. 1933.

Před dalšími radostnými událostmi v pražské zoo. *Národní listy*. 1933, roč. 73, č. 14, s. 3. 14. 1. 1933.

Tygr v zoologické zahradě v Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 18, s. 4. 18. 1. 1933.

Bisoni na Podkarpatsku. *Lidové noviny*. 1933, roč. 41, č. 34, s. 3. 19. 1. 1933.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní listy*. 1933, roč. 73, č. 28, s. 3. 28. 1. 1933.

Přírůstek v zoologické zahradě. *Lidové noviny*. 1939, roč. 41, č. 60, s. 2. 2. 2. 1933.

Zoologická zahrada v Troji roste. *Lidové noviny*. 1933, roč. 41, č. 76, s. 7. 11. 2. 1933.

Zoologická zahrada v Praze Troji. *Národní politika*. 1933, roč. 51, č. 50, s. 7. 19. 2. 1933.

Minky láska a hněv. *Večerní České slovo*. 1933, roč. 25. 15. 4. 1933.

Přechodné další omezení voroplavy na Vltavě. *Národní politika*. 1933, roč. 51, č. 109, s. 5. 20. 4. 1933.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 118, s. 4. 29. 4. 1933.

Nový život ve vinohradském vivariu. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 118, s. 3. 29. 4. 1933.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 124, s. 4. 6. 5. 1933.

Spojení do Troje. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 142, s. 3. 24. 5. 1933.

JIRSÍK, J. Vzácní naši hnízdoši. *Národní politika*. 1933, roč. 51, č. 146, s. 4. 28. 5. 1933.

Zoologická zahrada. *Národní politika*. 1933, roč. 51, č. 148, s. 7. 30. 5. 1933.

JANDA, J. Plameňáci v naší zoologické zahradě. *Národní politika*. 1933, roč. 51, č. 151, s. 1-2. 2. 6. 1933.

Tygrice v pražské zoo má mladé. *Národní listy*. 1933, roč. 73, č. 153, s. 3. 4. 6. 1933.

Z kuchyně zoologické zahrady. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 196, s. 4. 20. 7. 1933.

Malí tygřici pražské zoologické zahrady v Troji. *Lidové noviny*. 1933, roč. 41, č. 363, s. 10. 22. 7. 1933.

Pražská zoo má slona. *Lidové noviny*. 1933, roč. 41, č. 363, s. 5. 22. 7. 1933.

Naše zoo. *Národní listy*. 1933, roč. 73, č. 144, s. 2. 27. 7. 1933.

Zajímavé osudy velkého orla naší zoologické zahrady. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 232, s. 2. 25. 8. 1933.

JANDA, J. Krmíme zvířátka. *Národní politika*. 1933, roč. 51, č. 237, s. 3. 30. 8. 1933.

Zásilka zvěře pro zoologickou zahradu v Troji. *Národní politika*. 1933, roč. 51, č. 273, s. 4. 5. 10. 1933.

Pražská zoologická zahrada. *Lidové noviny*. 1933, roč. 41, č. 504, s. 7. 7. 10. 1933.

JIRSÍK, J. Kondoři v naší zoo. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 295, s. 2. 27. 10. 1933.

Zoologická zahrada v Troji. *Národní listy, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 281, s. 3. 13. 10. 1933.
 V pražské zoologické zahradě přibyl pár bobrů. *Lidové noviny.* 1933, roč. 41, č. 605, s. 4. 2. 12. 1933.
 V zoologické zahradě v Praze. *Lidové noviny.* 1933, roč. 41, č. 617, s. 10. 9. 12. 1933.
 Obyvatel náhorních planin asijských – yak. *Národní politika, Příloha.* 1933, roč. 51, č. 345, s. 2. 17. 12. 1933.
 V pražské zoologické zahradě, naši české zvířetníci. *Národní politika, Příloha.* 1933, roč. 51, č. 345, s. 3. 17. 12. 1933.
 JIRSÍK, J. Nové přírůstky pražské zoologické zahrady. *Národní politika, Příloha.* 1933, roč. 51, č. 345, s. 4. 17. 12. 1933.
 Ve vinohradském vivariu „Leknin“. *Národní politika, odpol. vyd.* 1933, roč. 51, č. 356, s. 3. 30. 12. 1933.

1934

JANDA, J. Zprávy ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Věda přírodní.* 1934, roč. 15, s. 24-26.
 JANDA, J. Zprávy ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Věda přírodní.* 1934, roč. 15, s. 214 – 216.
 JANDA, J. Vlčí historie. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 13, s. 2-3. 14. 1. 1934.
 Požadavky v Košířích a v Troji. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 25, s. 5. 27. 1. 1934.
 SPIRHZANZL DURIŠ, J. Naše zoo. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 30, s. 1-2. 31. 1. 1934.
 Kudy do pražské zoo. *Národní listy.* 1934, roč. 74, č. 46, s. 3. 16. 2. 1934.
 Ze zoologické zahrady. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 47, s. 4. 17. 2. 1934.
 SEKORA, O. Zoo v zimě. *Lidové noviny, Příloha.* 1934, roč. 42, č. 88, s. 1. 18. 2. 1934.
 JIRSÍK, J. Nové husičky v naší zoo. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 55, s. 5. 25. 2. 1934.
 Stále se odkládá vybudování ochranné hráze u Troje. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 74, s. 3. 16. 3. 1934.
 Radostná událost v pražské zoo. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 149, s. 5. 23. 3. 1934.
 Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 96, s. 7. 8. 4. 1934.
 Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 99, s. 5. 11. 4. 1934.
 Zoologická zahrada tone v moři květů. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 107, s. 3. 19. 4. 1934.
 Nový přírůstek naší zoo. *Národní listy.* 1934, roč. 74, č. 107, s. 3. 19. 4. 1934.
 Další nové překvapení pro návštěvníky pražské zoologické zahrady. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 112, s. 3. 24. 4. 1934.
 Za každé krásné neděle spěchají Pražané do zoologické zahrady. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 112, s. 3. 24. 4. 1934.
 Nezmeškejte jaro v přírodě! *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 112, s. 6. 24. 4. 1934.
 JIRSÍK, J. V ráji pelikánů. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 114, s. 7. 26. 4. 1934.
 Již 476 zvířat v pražské zoologické zahradě. *Národní listy, Národ.* 1934, roč. 74, č. 83, s. 2. 28. 4. 1934.
 JIRSÍK, J. Nekrmte v zoologické zahradě zvířata, kde je označeno nekrmit! *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 121, s. 3. 3. 5. 1934.
 2 900 000 Kč investováno již do zoologické zahrady. *Národní listy.* 1934, roč. 122, s. 3. 4. 5. 1934.
 Dočasné omezení voroplavy na Vltavě. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 123, s. 3. 5. 5. 1934.
 Tisíce a tisíce návštěvníků. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 127, s. 5. 9. 5. 1934.
 Pražská zoologická zahrada roste. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 234, s. 7. 10. 5. 1934.
 Konec pohádky v jeskyni s jezírkem v pražské Zoo. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 129, s. 4. 11. 5. 1934.
 Ze života naší zoologické zahrady v Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 140, s. 1. 23. 5. 1934.
 SEKORA, O. V pražské zoologické zahradě. Kresba. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 266, s. 9. 29. 5. 1934.
 SEKORA, O. Z pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 273, s. 9. 2. 6. 1934.
 SEKORA, O. Z pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 278, s. 9. 5. 6. 1934.
 JIRSÍK, J. Mistrovství světa v zoologické zahradě pražské. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 155, s. 3. 7. 6. 1934.
 Vlasta Burian věnoval zoologické zahradě... *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 170, s. 2. 22. 6. 1934.
 Pelikáni v zoologické zahradě. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 314, s. 7. 24. 6. 1934.
 Mladí pelikáni. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 175, s. 4. 27. 6. 1934.
 Mladí pelikáni od rumunského krále. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 325, s. 1. 30. 6. 1934.
 Voskovec a Werich věnovali... *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1934, roč. 42, č. 325, s. 4. 30. 6. 1934.
 JANDA, J. Třetí zoologická zahrada v Paříži. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 181, s. 1. 3. 7. 1934.
 Největší oblibě pražského obecnstva se těší hroch. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 181, s. 4. 3. 7. 1934.
 V pražské zoologické zahradě. *Lidové noviny.* 1934, č. 336, s. 4. 7. 7. 1934.

JANDA, J. Třetí zoologická zahrada v Paříži. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 184, s. 1. 7. 1934.

Pražská zoologická zahrada má nepřítel. *Národní politika.* 1934, roč. 42, č. 337, s. 7. 8. 7. 1934.

Pražská zoologická zahrada má nepřítel. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 337, s. 7. 8. 7. 1934.

Ze zoologické zahrady v Praze. *Národní politika.* 1934, roč. 52, s. 5. 8. 7. 1934.

Vrchol lidské zlomyslnosti. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 187, s. 3. 10. 7. 1934.

JIRŠÍK, J. Mořská zvířata ve vltavské vodě. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 189, s. 7. 12. 7. 1934.

Přílet mladých pelikánů do Prahy. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 194, s. 4. 17. 7. 1934.

Pražská zoologická zahrada. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 354, s. 1. 17. 7. 1934.

Zajímavý spor o vyhladovělého medvěda. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 366, s. 5. 27. 7. 1934.

KARLÍK, E. Malé a menší pražské zoo. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 209, s. 4. 1. 8. 1934.

Zoologie v letectví. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 214, s. 4. 6. 8. 1934.

JIRŠÍK, J. První pražské posvícení budeme mít v neděli. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 216, s. 2. 8. 8. 1934.

Na cestě do zoo. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 224, s. 6. 16. 8. 1934.

JIRŠÍK, J. Z ovzduší pražské zoo. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 232, s. 2. 24. 8. 1934.

Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 116, s. 6. 28. 8. 1934.

Ze zoologické zahrady v Praze. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 434, s. 5. 30. 8. 1934.

Z Ředitelství zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 252, s. 5. 13. 9. 1934.

JIRŠÍK, J. Poznamenávání a ukrývání potravy u některých zvířat v Zoo. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 257, s. 2. 18. 9. 1934.

Z pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 470, s. 1. 18. 9. 1934.

Radostná událost v pražské zoo. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 475, s. 5. 21. 9. 1934.

Spor o medvěda skončen. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 479, s. 7. 23. 9. 1934.

Spor o medvěda ukončen. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 481, s. 2. 24. 9. 1934.

Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 263, s. 4. 24. 9. 1934.

Jubileum zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy.* 1934, roč. 74, č. 264, s. 3. 25. 9. 1934.

To jsou starosti. *Národní listy.* 1934, roč. 74, č. 186, s. 3. 25. 9. 1934.

Gleich slibuje zaplatit. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 265, s. 2. 26. 9. 1934.

Gleich plní pražské zoo. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 486, s. 7-8. 27. 9. 1934.

Do Prahy přicházejí likvidovatí cirkusy. Obohacení naší zvířetnice. *Národní politika.* 1934, roč. 52, č. 266, s. 6. 27. 9. 1934.

Přírůstek pražské zoologické zahrady z cirkusu Gleichova. *Národní politika, odpol. vyd.* 1934, roč. 52, č. 266, s. 1. 27. 9. 1934.

Tři léta pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny.* 1934, roč. 42, č. 488, s. 7. 28. 9. 1934.

Přírůstky pražské zoo. *Lidové noviny.* 1934, roč. 1934, roč. 42, č. 491, s. 7. 30. 9. 1934.

Uletěly dvě rudé husy. *Národní listy.* 1934, roč. 74, č. 292, s. 3. 23. 10. 1934.

Nové přírůstky zoologické zahrady. *Národní listy, več. vyd.* 1934, roč. 74, č. 305, s. 4. 5. 11. 1934.

Naše zoologická zahrada. *Národní listy.* 1934, roč. 74, č. 330, s. 6. 30. 11. 1934.

Pražské zoo možno navštívit i po setmění. *Národní listy.* 1934, roč. 74, č. 236, s. 2. 4. 12. 1934.

JANDA, J. *Průvodce po zoologické zahradě v Praze - Troji.* Praha: vl. n., 1934. 31 s., fot., 1 příl.

1935

Hlсторie naší zoologické zahrady. *Zvířena, Příloha.* 1935, roč. 31, č. 11-12, s. 1-5.

Poslední přírůstky zoologické zahrady. *Zvířena, Příloha.* 1935, roč. 31, č. 11-12, s. 4.

Zlma v naší zoo. *Zvířena, Příloha.* 1935, roč. 31, č. 11-12, s. 5.

JIRŠÍK, J. Vědecký pokus chystaný letos v naší zoo. *Zvířena, Příloha.* 1935, roč. 31, č. 11-12, s. 7-8.

Dosud osazená část zoologické zahrady (celkem 8 ha) v Praze – Troji. *Plánek. Zvířena, Příloha.* 1935, roč. 31, č. 11-12, s. 7.

HOSTAŇ, J. Jaro v zoologické zahradě. *Školský rozhlas.* 1935, roč. 2, č. 9, s. 7 – 9.

Jak by pan Sekora zařídil dětský koutek v pražské zoologické zahradě. *Školský rozhlas.* 1935, roč. 2, č. 9, s. 10.

JANDA, J. Z naší zoo. *Věda přírodní.* 1935, roč. 16, č. 1, s. 24 – 26.

JANDA, Jiří. *Průvodce zoologickou zahradou v Praze – Troji.* Praha: vl. n., 1935. 48 s., fot., 1 příl.

JANDA, Jiří. Der Zoologische Garten in Prag – Troja. *Der Zoologische Garten.* 1935/1936, Bd. 8, Hf. 10/12, s. 270-273.

Starost o zoo. *Národní listy, več. vyd.* 1935, roč. 75, č. 29, s. 5. 29. 1. 1935.

Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy.* 1935, roč. 75, č. 33, s. 3. 2. 2. 1935.

Nesnášenliví kondoři v pražském zoo. *Lidové noviny.* 1935, roč. 43, č. 59, s. 7. 2. 2. 1935

Pražská zoologická zahrada se zvětšuje. *Lidové noviny*. 1935, roč. 43, č. 152, s. 7. 24. 3. 1935.
 Regulační plán v Troji. *Národní listy*. 1934. roč. 74, č. 88, s. 3. 29. 3. 1935.
 Vzácné australské ještěrky letadlem do Prahy. *Národní politika*. 1935, roč. 53, č. 89, s. 4. 30. 3. 1935.
 JOSEF MARTINEC. *Národní listy*, več. vyd. 1935, roč. 75, č. 95, s. 3. 5. 4. 1935.
 J. MARTINEC, komerční rada, člen městské rady, hospodářský referent...*Národní listy*. 1935, č. 97, s. 8. 7. 4. 1935.
 Velikonoce ve zvířetnici v Troji. Fotografie. *Národní politika, odpol. vyd.* 1935, roč. 53, č. 113, s. 4. 24. 4. 1935.
 Převoz v Troji o Velikonocích. Fotografie. *Národní politika, odpol. vyd.* 1935, roč. 53, č. 113, s. 1. 24. 4. 1935.
 Zoologická zahrada. *Národní politika*. 1935, roč. 53, č. 120, s. 4. 1. 5. 1935.
 Medvídci v zoologické zahradě. *Národní listy*, več. vyd. 1934., roč. 75, č. 127, s. 1. 8. 5. 1935.
 Přírůstek trojské zvířetnice – outloň váhavý. *Národní politika, odpol. vyd.* 1935, roč. 53, č. 129, s. 4. 10. 5. 1935.
 Zoologická zahrada. *Národní politika*. 1935, roč. 53, č. 130, s. 3. 11. 5. 1935.
 Turek a König po druhé v Moskvě. *Lidové noviny*. 1935, roč. 43, č. 291, s. 4. 10. 6. 1935.
 Průvodce mládeže zoologickou zahradou. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 47, s. 4. 7. 7. 1935
 Zachráněná zvířata. *Lidové noviny, odpol. vyd.* 1935, roč. 43, č. 344, s. 3. 12. 7. 1935.
 Pražská zvířetnice. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 186, s. 3. 9. 7. 1935.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy*, več. vyd. 1935, roč. 75, č. 195, s. 2. 18. 7. 1935.
 Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1935, roč. 53, č. 196, s. 4. 19. 7. 1935.
 OBENBERGER, J. Expedice dra Bauma do Austrálie. *Národní listy*, več. vyd. 1935, roč. 75, č. 197, s. 4. 20. 7. 1935.
 Medvídek Naďa. *Národní listy*, več. vyd. 1935, roč. 75, č. 207, s. 5. 30. 7. 1935.
 Levhartovi trhali zub. *Lidové noviny*. 1935, roč. 43, č. 379, s. 4. 31. 7. 1935.
 Z naší zoo. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 211, s. 3. 3. 8. 1935.
 Troja hlásí: Utek! nám opičák. *Národní listy*, več. vyd. 1935, roč. 75, č. 211, s. 1. 3. 8. 1935.
 Slon ve Vltavě. *Národní listy*, več. vyd. 1935, roč. 75, č. 220, s. 4. 12. 8. 1935.
 Zoologická zahrada v Praze – Troji. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 233, s. 3. 25. 8. 1935.
 Africký plameňák chycen u Klatov. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 233, s. 3. 25. 8. 1935.
 Hroch u zubaře. *Národní listy*. 1935, roč. 75, s. 3. 1. 9. 1935.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy*, več. vyd. 1935, roč. 75, č. 255, s. 4. 16. 9. 1935.
 Hroch podrobil se zubní operaci v pražské zoologické zahradě. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 259, s. 3. 20. 9. 1935.
 Zubní lékař v pražské zvířetnici. *Národní politika, odpol. vyd.* 1935, roč. 53, č. 259, s. 3. 20. 9. 1935.
 Jak byl hroch operován. *Lidové noviny*. 1935, roč. 43, č. 482, s. 4. 25. 9. 1935.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 274, s. 3. 6. 10. 1935.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 287, s. 3. 19. 10. 1935.
 Film z pražské zoo. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 288, s. 14. 20. 10. 1935.
 JANDA, J. Vzácná návštěva v zoologické zahradě. *Národní listy*. 1935, roč. 75, č. 290, s. 3. 22. 10. 1935.
 Ze zoologické zahrady v Troji. *Národní politika*. 1935, roč. 53, č. 324, s. 7. 26. 11. 1935.
 Pražská zoologická zahrada na postupu. Fotomontáž. *České slovo*. 1935, roč. 27, č. 22. 10. 11. 1935.
 Bílá medvídata v pražském zoo. *Lidové noviny*. 1935, roč. 43, č. 599, s. 7. 30. 11. 1935.
 Při panujícím příznivém počasí... *Národní politika, odpol. vyd.* 1935, roč. 53, č. 341, s. 4. 13. 12. 1935.

1936

Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní politika, odpol. vyd.* 1936, roč. 54, č. 3, s. 4. 3. 1. 1936.
 Z výletu fotografova do obor a zvířetnic. *Národní politika, Příloha*. 1936, roč. 54, č. 5, s. 1. 5. 1. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy*. 1936, roč. 76, č. 61, s. 3. 1. 2. 1936.
 JANDA, J. Zoo pod sněhem. *Národní listy*, več. vyd. 1936, roč. 76, č. 44, s. 1. 14. 2. 1936.
 STANĚK, V. J. Pražská zoologická zahrada v zimě. *Pestrý týden*. 1936, roč. 11, č. 8, s. 14-15. 22. 2. 1936.
 Zlevněné zpáteční jízdenky. *Národní politika, pol. vyd.* 1936, roč. 54, č. 53, s. 2. 22. 2. 1936.
 Zlevněné kombinované jízdenky (slevy v dopravě do zoo). *Lidové noviny*. 1936, roč. 44, č. 113, s. 12. 3. 3. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy*. 1936, roč. 76, č. 67, s. 3. 8. 3. 1936.
 Pomozte chytit darebáka... *Národní politika*. 1936, roč. 54, č. 70, s. 4. 10. 3. 1936.
 Dobrodružství tygrího mláděte. *Lidové noviny*. 1936, roč. 44, č. 145, s. 5. 20. 3. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní politika*. 1936, roč. 54, č. 82, s. 7. 22. 3. 1936.
 Pro návštěvníky pražské zoologické zahrady. *Národní politika*. 1936, roč. 54, č. 82, s. 7. 22. 3. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze. *Národní listy*. 1936, roč. 76, č. 83, s. 3. 24. 3. 1936.

Ředitel pražské zvěřetnice v Troji... (foto). *Národní politika, pol. vyd.* 1936, roč. 54, č. 85, s. 1. 25. 3. 1936.
 Pražská zoo má losa. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 173, s. 7. 2. 4. 1936.
 Puma v pražském zou. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 173, s. 7. 4. 4. 1936.
 Naše zoologická zahrada. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 76, č. 98, s. 1-2. 8. 4. 1936.
 ŠTÁFLOVÁ, V. Z mřížemi a před nimi. *Národní politika.* 1936, roč. 54, č. 99, s. 1-2. 8. 4. 1936.
 Naše zoologická zahrada. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 76, č. 99, s. 1-2. 9. 4. 1936.
 Pražská zoologická zahrada potřebuje... *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 184, s. 5. 10. 4. 1936.
 Mezi květy zoologické zahrady. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 100, s. 3. 10. 4. 1936.
 Jak zajistit správnou výživu pro zvířata. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 205, s. 2. 22. 4. 1936.
 JANDA, J. Pozdrav od severu naší zvěřetnici. *Národní politika.* 1936, roč. 54, č. 109, s. 5. 19. 4. 1936.
 Z naší zvěřetnice v Troji. *Národní politika, Příloha.* 1936, roč. 54, č. 956, s. 1. 3. 5. 1936.
 Postavte most do Troje. *Národní politika.* 1936, roč. 54, č. 161, s. 4. 11. 6. 1936.
 BAUM, J. Zoologické zahrady. *Národní listy, Příloha.* 1936, roč. 76, č. 163, s. 9. 14. 6. 1936.
 Počet losů třídní loterie nepostačuje. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 168, s. 3. 19. 6. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 173, s. 3. 24. 6. 1936.
 Pražská obora. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 76, č. 176, s. 1. 27. 6. 1936.
 Správa trojské zvěřetnice. *Národní politika.* 1936, roč. 54, č. 184, s. 6. 5. 7. 1936.
 Jděte do zoologické zahrady. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 76, č. 184, s. 2. 7. 7. 1936.
 Pohroma na fotografie v pražské zoo. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 337, s. 7. 8. 7. 1936.
 Pražský lvinec před otevřením. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 241, s. 7. 10. 7. 1936.
 Co by v Troji chtěli mít návštěvníci. *Národní politika, pol. vyd.* 1936, roč. 54, č. 188, s. 4. 10. 7. 1936.
 Několik drobností z naší pražské zoo. *Národní politika, pol. vyd.* 1936, roč. 54, č. 189, s. 3. 11. 7. 1936.
 Část zoo upravena. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 348, s. 1. 14. 7. 1936.
 Šelmy trojské zvěřetnice se stěhují do nového lvince. *Národní politika, pol. vyd.* 1936, roč. 54, č. 193, s. 1. 15. 7. 1936.
 KINCL, J. SEKORA, O. Osudy našich vzácností v zoo. *Lidové noviny, pol. vyd.* 1936, roč. 44, č. 366, s. 3. 23. 7. 1936.
 ZOOLOGICKÁ zahrada v Troji. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 209, s. 3. 1. 8. 1936.
 Konec jedné historie v pražské zoologické zahrady. *Pestrý týden.* 1936, roč. 11, č. 31, s. 6. 1. 8. 1936.
 JANDA, J. V zoologické zahradě. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 76, č. 212, s. 4. 4. 8. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 216, s. 3. 8. 8. 1936.
 Hadí pro pražskou zoologickou zahradu. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 407, s. 3. 14. 8. 1936.
 Nové obohacení zoologické zahrady v Troji. *Národní politika.* 1936, roč. 54, č. 223, s. 4. 14. 8. 1936.
 KINCL, J. SEKORA, O. Osudy našich vzácností v zoo. *Lidové noviny, pol. vyd.* 1936, roč. 44, č. 414, s. 3. 19. 8. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Troji. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 229, s. 3. 22. 8. 1936.
 Pražská zoo má už 24 zmijí. *Národní politika, po. vyd.* 1936, roč. 54, č. 263, s. 3. 24. 9. 1936.
 Z nového lvince v pražské zvěřetnici. *Národní politika, pol. vyd.* 1936, roč. 54, č. 270, s. 1. 2. 10. 1936.
 Vojákův dar pražské zoo. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 76, č. 273, s. 4. 6. 10. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 291, s. 3. 24. 10. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 303, s. 3. 5. 11. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní politika.* 1936, roč. 54, s., roč. 54, č. 304, s. 6. 5. 11. 1936.
 JANDA, J. Vytrvalost života zvířat v zajetí. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 76, č. 329, s. 4. 1. 12. 1936.
 Nová tvář starého lvince. *Lidové noviny.* 1936, roč. 44, č. 636, s. 3. 19. 12. 1936.
 Ze zoologické zahrady v Praze. *Národní listy.* 1936, roč. 76, č. 350, s. 3. 22. 12. 1936.

1937

HOSTAŇ, J. V Československu také žijí lvi, tygři...*Naše republika.* 1937-38, roč. 8, č. 1, s. 5-7.
 Stěhování v pražské zoo. *Polední list.* 1937, roč. 11, č. 9. 9. 1. 1937.
 Zvěřetnice. *Národní listy, več. vyd.* 1937, roč. 77, č. 14, s. 3. 14. 1. 1937.
 Vysvětlení události v pražské zoologické zahradě. *Expres.* 1937, roč. 10, č. 13, s. 4. 15. 1. 1937.
 Katastrofa v pražské zoologické zahradě. *Haló noviny.* 1937, roč. 5, č. 13, s. 1. 15. 1. 1937.
 Mladé šelmy v zoo hynou neznámou nemocí. *Večer.* 1937, roč. 24, č. 13, s. 1. 16. 1. 1937.
 Sedm šelem v pražské zvěřetnici pošlo. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 16, s. 5. 16. 1. 1937.
 Pražská zoologická zahrada. *Lidové noviny.* 1937, roč. 45, č. 33, s. 2. 19. 1. 1937.
 Pražská zoo vymírá. *České Slovo.* 1937, roč. 29, č. 17, s. 6. 20. 1. 1937.
 Záhadné hynutí šelem v pražské zoo. *A – Zet.* 1937, č. 13, s. 1. 20. 1. 1937.
 Nákazu do pražské zoo přinesl lev ze Zlína? *České slovo.* 1937, roč. 29, č. 18, s. 6. 21. 1. 1937.

Osmá oběť v pražské zoo. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 22, s. 3. 22. 1. 1937.

Smrt jde pražskou zoologickou zahradou. *Večer*. 1937, roč. 24, č. 18, s. 3. 22. 1. 1937.

Epidemie v pražské zoo zažehnána. *České slovo*. 1937, roč. 29, č. 20, s. 6. 23. 1. 1937.

Zvěrolékařská škola hledá příčinu. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 23, s. 3. 23. 1. 1937.

Prohlášení o hynutí šelem v pražské zvířetnici. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 23, s. 2. 23. 1. 1937.

Zoologická zahrada v Praze. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 23, s. 3. 23. 1. 1937.

Dnes ráno posla opět další dvě zvířata. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 18, s. 1. 23. 1. 1937.

Tajemný zločinec nebo tajemný bacil. *Haló noviny*. 1937, roč. 5, č. 20, s. 2. 23. 1. 1937.

Dobrodružství tří tygrů na pražském sněhu. *A – Zet*. 1937, č. 16, s. 3. 23. 1. 1937.

Zásadní omyly od prvopočátku pražské zoologické zahrady. *Večer*. 1937, roč. 24, č. 19, s. 3. 23. 1. 1937.

Nač hynou šelmy v Pražské zoo? *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 40, s. 4. 23. 1. 1937.

Příčina umírání v pražské zoo: jed ptomain *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 24, s. 3. 24. 1. 1937.

Bacil choroby trojské zoo nalezen. *České slovo*. 1937, roč. 29, č. 21, s. 7. 24. 1. 1937.

Pražské šelmy se seznamují se světem. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 19, s. 3. 25. 1. 1937.

Stav zvěře v pražské zoologické zahradě. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 25, s. 1. 25. 1. 1937.

Šelmy v Troji se otrávilý zkaženým masem. *Večer*. 1937, roč. 24, č. 21, s. 3. 26. 1. 1937.

Hravý medvídek Balú. *Národní politika, pol. vyd.* 1936, roč. 55, č. 27, s. 2. 27. 1. 1937.

Svěřte zoo lidem... *Večer*. 1937, roč. 24, č. 33, s. 4. 27. 1. 1937.

Umučený rys a zkažené maso. *Haló noviny*. 1937, roč. 5, č. 25, s. 2. 29. 1. 1937.

Ti tři zahynuli levharti. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 54, s. 2. 30. 1. 1937.

Prakoňové v pražské zoologické zahradě. *Pestrý týden*. 1937, roč. 12, č. 5, s. 11. 30. 1. 1937

Neznámá epidemie ničí zvířata. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 27, s. 3. 3. 2. 1937.

Zbojník pražské zoologické zahrady. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 28, s. 3. 4. 2. 1937.

Tentokrát mluví zoologická zahrada. *Večer*. 1937, roč. 24, č. 30, s. 3. 5. 2. 1937.

Zoologické zahrady odpovídají Praze. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 29, s. 3. 5. 2. 1937.

Anketa o hynutí trojské zvěře. *A – Zet*. 1937, č. 26, s. 3. 6. 2. 1937.

BOROVANSKÝ, L. ŽLÁBEK, LK. Úmrtnost zvířat v zoologických zahradách. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 38, s. 4. 7. 2. 1937.

V „Zoo“ co by ranhojiči. *Haló noviny*. 1937, roč. 5, č. 35, s. 3. 10. 2. 1937.

Další úbytky v pražské zoo. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 36, s. 3. 13. 2. 1937.

Velký zájem o opičátko v pražské zoo. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 38, s. 3. 16. 2. 1937.

Pohromy v pražské zoologické zahradě. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 89, s. 1. 18. 2. 1937.

Na co hynula zvířata v pražské zoo. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 49, s. 5. 18. 2. 1937.

V zoo zdechli najednou zase tři hadi. *Haló noviny*. 1937, roč. 5, č. 42, s. 2. 18. 2. 1937.

Epidemie byla ve všech zoo. *Večerní České slovo*. 1937, roč. 19, č. 43, s. 4. 20. 2. 1937.

Rézinka dostala dort. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 43, s. 3. 22. 2. 1937.

Pohromy v pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 100, s. 1-2. 24. 2. 1937.

Diktátorský režim opice odstraněn. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 47, s. 5. 24. 2. 1937.

Slon Baby byl operován. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 48, s. 3. 27. 2. 1937.

Tisková oprava. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 115, s. 1-2. 4. 3. 1937.

První jarní novinky zoologické zahrady v Troji. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 70, s. 2. 11. 3. 1937.

O dobrou pověst zoologické zahrady. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 68, s. 3. 9. 3. 1937.

První jarní novinky zoologické zahrady v Troji. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 70, s. 2. 11. 3. 1937.

V pražské zoologické zahradě. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 145, s. 4. 20. 3. 1937.

Dětský koutek v naší trojské zvířetnici. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 85, s. 5. 26. 3. 1937.

Ctirad, Misina a jejich ratolesti. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 87, s. 3. 28. 3. 1937.

Příroda nezná velikonočního „Božího míru.“ *A – Zet*. 1937, č. 62, s. 3. 31. 3. 1937.

V pražské zoologické zahradě. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 169, s. 4. 3. 4. 1937.

DR. FRANTIŠEK LUKAVSKÝ. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 14, s. 1. 5. 4. 1937.

Z medvědice v trojské zvířetnici. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 96, s. 4. 7. 4. 1937.

Zoo nahrazuje ze svého. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 181, s. 7. 10. 4. 1937.

Nevěsta z Indočíny. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 104, s. 3. 15. 4. 1937.

Zoologická zahrada v Troji ve znamení radostných událostí. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 106, s. 3. 17. 4. 1937.

Bouřlivá valná hromada zoologické zahrady. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 92, s. 5. 21. 4. 1937.

Bouřlivá valná schůze v zoologické zahradě. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 202, s. 2. 21. 4. 1937.

Bouřlivá valná hromada družstva zoologické zahrady. *Večer*. 1937, roč. 24, č. 94, s. 2. 21. 4. 1937.

Valná schůze družstva „Zoologická zahrada“. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 110, s. 3. 21. 4. 1937.

Bouřlivá schůze družstva zoologické zahrady. *České slovo*. 1937, roč. 29, č. 94, s. 3. 21. 4. 1937.

Zvířata hynou zkaženým masem. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 92, s. 1. 21. 4. 1937.

Šlendrián v Pražské zoo. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 92. 21. 4. 1937.

Podivné poměry v pražské zoo. *České slovo*. 1937, roč. 29, č. 95, s. 3. 22. 4. 1937.

Poměry v družstvu zoologické zahrady. *Večer*. 1937, roč. 24, č. 95, s. 3. 22. 4. 1937.

Zoo vyhazovala peníze po desetitisících. *Haló noviny*. 1937, roč. 5, č. 95, s. 3. 22. 4. 1937.

Pravda o poměrech v pražské zoologické zahradě. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 93. 22. 4. 1937.

Otrava v Troji. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 111, s. 3. 22. 4. 1937.

Pravda o zoo. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 112, s. 3. 23. 4. 1937.

V pražské zoologické zahradě... *Lidové noviny*, roč. 45, č. 208, s. 4. 24. 4. 1937.

Na valné schůzi zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 208, s. 4. 24. 4. 1937.

Zootechnický ústav o poměrech v pražské zoologické zahradě. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 93. 22. 4. 1937

Co se děje v zoo? *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 113, s. 3. 24. 4. 1937.

Pražští kondoři ještě sedí. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 207, s. 7. 24. 4. 1937.

Valná hromada pražské zoologické zahrady bude prohlášena za neplatnou? *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 95, s. 2. 24. 4. 1937.

Poměry v pražské zoologické zahradě. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 97. 27. 4. 1937.

Pražští kondoři už sedí přes čas. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 264, s. 5. 28. 5. 1937.

Co se stalo s Hagenbeckovým modelem za 160 000 Kč? *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 98, s. 5. 28. 4. 1937.

Bouřlivá schůze představenstva pražské zoologické zahrady. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 99, s. 3. 29. 4. 1937.

Odborné komise do zoologické zahrady. *Národní listy, več. vyd.* 1937, roč. 77, č. 118, s. 1. 29. 4. 1937.

Katastrofa v zoo? *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 119, s. 3. 30. 4. 1937.

Sluníčko spásou zoo. *Národní listy, več. vyd.* 1937, roč. 77, č. 123, s. 5. 5. 5. 1937.

Zájem o zoologickou zahradu. *Národní listy, več. vyd.* 1937, roč. 77, č. 135, s. 2. 18. 5. 1937.

30.000 návštěvníků v zoologické zahradě o svátcích. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 136, s. 3. 19. 5. 1937.

Výstava fotografií zvířat pražské zoo. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 139, s. 4. 22. 5. 1937.

Zajímavou výstavu „Život zvířat ve fotografii“. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 77, č. 142, s. 2. 25. 5. 1937.

Život zvířat ve fotografii. *Národní listy, več. vyd.* 1936, roč. 77, č. 142, s. 4. 25. 5. 1937.

Pražští kondoři už sedí přes čas. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 264, s. 5. 28. 5. 1937.

Za pískotu obecnstva... *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 120, s. 3. 28. 5. 1937.

Pražští kondoři neseděli nadarmo. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 281, s. 5. 1. 6. 1937.

Sensace v pražské zoo. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 77, č. 149, s. 3. 1. 6. 1937.

Mrtvá mláďata a jiné záhady v pražské zoo. *Večer*. 1937, roč. 10, č. 128, s. 3. 2. 6. 1937.

Narodil se dvouhrbý Harun 2. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 158, s. 3. 10. 6. 1937.

Zootechnický ústav o poměrech v pražské zoo. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 141, s. 3. 22. 6. 1937.

Odložený tah loterie. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 319, č. 2. 26. 6. 1937.

Opice na sluníčku. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 185, s. 3. 9. 7. 1937.

Co se vše nekrade... *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 193, s. 6. 17. 7. 1937.

Regulace Vltavy v Troji. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 371, s. 4. 27. 7. 1937.

V zoologické zahradě je dnes již 1150 zvířat. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 207, s. 5. 27. 7. 1937.

Zatěžování projektu celostátní výstavy. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 214, s. 3. 7. 8. 1937.

Sensace v pražském zou. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 455, s. 5. 10. 9. 1937.

Podzim v zoo. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 295, s. 3. 27. 10. 1937.

Nová nákaza v pražském zou. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 555, s. 5. 5. 11. 1937.

V těchto dnech... *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 571, s. 4. 13. 11. 1937.

Jak upravili drápy lvu Pašovi. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 322, s. 5. 24. 11. 1937.

Zoologická zahrada má nové představenstvo. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 324, s. 3. 26. 11. 1937.

Staronové vedení pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 596, s. 5. 27. 11. 1937.

Mladé životy v pražské zoologické zahradě. *Národní listy*. 1937, roč. 77, č. 326, s. 3. 28. 11. 1937.

Tuhle se rozčiloval *Telegraf*. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 622, č. 4. 11. 12. 1937.

Jaká bude štědrovečerní nadílka v pražské zoo. *Národní politika, pol. vyd.* 1937, roč. 55, č. 350, s. 3. 22. 12. 1937.

Tygři ve sněhu. *Národní politika*. 1937, roč. 55, č. 351, s. 5. 23. 12. 1937.

Proč jsou v pražské zoo nepříjemnosti se slonem. *Telegraf*. 1937, roč. 9, č. 275, s. 2. 6. 12. 1937.

Radosná událost v pražské zoo. *Expres*. 1937, roč. 10, č. 296, s. 3. 30. 12. 1937.

1938

OBERBERGER, J. Zoologické zahrady a jejich problémy. *Věda přírodní*. 1938, roč. 19, č. 4, s. 108-113.

Čtyři malí medvědci a čáp na trampu. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 1, s. 3. 1. 1. 1938.

Narodilo se třetí medvěd. *Expres*. 1938, roč. 11, č. 6, s. 3. 10.1.1938.

Zoologická zahrada pod sněhem. *Národní politika, pol. vyd.* 1938, roč. 56, č. 11, s. 1. 12. 1. 1938.

ÚLEHLA, VI. Co je s tím hladem v zoologické zahradě? *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 25, s. 4. 15. 1. 1938.

Bilance života a smrti v pražské zoo. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 20/, s. 2. 15. 1. 1938.

Jedinečný snímek z Troje – medvědice s mláďetem. *A – Zet*. 1938, č. 12, s. 3. 15. 1. 1938.

Naše zoo bez peněz? *Expres*. 1938, roč. 11, č. 12, s. 3. 17. 1. 1938.

Choroby v zoologické zahradě. *A – Zet*. 1938, č. 14, s. 3. 18. 1. 1938.

Mládež pražské zoologické zahrady. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 34, s. 2. 20. 1. 1938.

Podpora pražské zoo. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 33, s. 8. 20. 1. 1938.

Před reorganizací zoologické zahrady. *Národní listy, več. vyd.* 1938, roč. 78, č. 19, s. 2. 20. 1. 1938.

Český zemský výbor... *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 38, s. 9. 22. 1. 1938.

Kolik za lva pro zoo? *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 43, s. 3. 25. 1. 1938.

Hlavní výhra věcné loterie Zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 28, s. 6. 29. 1. 1938.

Divoký australský pes... *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 29, s. 5. 30. 1. 1938.

Krotitel Trubka v Praze. *A – Zet*. 1938, č. 26, s. 1-2. 1. 2. 1938.

Spatříte medvíďata! *Národní listy, več. vyd.* 1938, roč. 78, č. 42, s. 2. 12. 2. 1938.

Tygr Bengalí dostal záchvat. *Expres*. 1938, roč. 11, č. 42, s. 3. 21. 2. 1938.

Pražská zoologická zahrada v zimě. *Pestrý týden*. 1938, roč. 11, č. 8. 22. 2. 1938.

Zoologická zahrada dostala vačici ušatou. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 52, s. 3. 22. 2. 1938.

Zoologická zahrada se připravuje na slet. *Expres*. 1938, roč. 11, č. 50, s. 5. 2. 3. 1938.

Pražská zoologická zahrada v jarních přípravách. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 61, s. 4. 3. 3. 1938.

Jaro v pražské zoo. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 62, s. 3. 4. 3. 1938.

Procházka pražskou zoologickou zahradou s Hagenbeckem. *Národní politika, pol. vyd.* 1938, roč. 56, č. 67, s. 3. 9. 3. 1938.

Do pražské zoo přišel Hagenbeck. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 129, s. 3. 12. 3. 1938.

Co vaří Hagenbeck? *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 134, s. 5. 15. 3. 1938.

Pražská zoologická zahrada se také chystá na slet. *Národní politika, odpol. vyd.* 1938, roč. 56, č. 81, s. 2. 23. 3. 1938.

Dobré návštěvy v zoologické zahradě. *Národní listy*. 1938, roč. 56, č. 85, s. 8. 27. 3. 1938.

Dobré návštěvy v zoologické zahradě. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 85, s. 8. 27. 3. 1938.

Novinky z pražské zoo. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 99, s. 3. 10. 4. 1938.

Ilja neposeda v pražské zoo. *Národní politika, pol. vyd.* 1938, roč. 56, č. 101, s. 1. 12. 4. 1938.

Nové čištění vody Vltavy. *Národní politika, po. vyd.* 1938, roč. 56, č. 103, s. 3. 14. 4. 1938.

Přiženil se do pražské zoo. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 109, s. 3. 21. 4. 1938.

Spolek přátel pražské zoo. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 117, s. 3. 29. 4. 1938.

Přírodovědecký klub v Praze. *Národní listy, več. vyd.* 1938, roč. 78, č. 118, s. 5. 30. 4. 1938.

Novinky ze zoo. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 231, s. 1. 7. 5. 1938.

Krmit či nekrmit v zoo? *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 238, s. 5. 11. 5. 1938.

Ze života zvířat v pražské zoo. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 239, s. 7. 12. 5. 1938.

Pani jeřábová antigonová. *Národní politika*. 1938, roč. 78, č. 103, s. 3. 14. 5. 1938.

XI. valná hromada „Zoologické zahrady“ v Praze. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 143, s. 7. 25. 5. 1938.

Spolek přátel zoologické zahrady v Praze – Troji. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 156, s. 6. 8. 6. 1938.

Vzácná letecká zásilka do pražské zoo. *A – Zet*. 1938, č. 133, s. 5. 9. 6. 1938.

Divoká kotátka v pražské zoo. *Pestrý týden*. 1938, roč. 11, č. 24. 13. 6. 1938.

Slintavka a kulhavka v Praze. *A – Zet*. 1938, č. 139, s. 3. 16. 6. 1938.

Slevy na dopravu. *Národní listy*. 1938, roč. 76, č. v 62, s. 8. 17. 6. 1938.

Mořské akvárium. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 173, s. 6. 25. 6. 1938.

Zoo otevřena... *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 323. 28. 6. 1938.

Zoologická zahrada v Praze. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 27, s. 3. 4. 7. 1938.

Pražské zoo obohaceno. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 378, s. 5. 30. 7. 1938.

Dar od svaté Anny. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 379, s. 1. 30. 7. 1938.

Vzácná opička. *Ahoj, ilustrovaný týdeník mladých*. 1938, roč. 8, č. 47.

Nové přírůstky pro pražskou zoologickou zahradu. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 213, s. 3. 5. 8. 1938.

I lvi bylo horko. *A – Zet*. 1938, č. 193, s. 1. 19. 8. 1938.

Co je nového v pražské zoo. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 241, s. 3. 3. 9. 1938.

Pražská zoologická zahrada. *Národní listy, več. vyd.* 1938, roč. 78, č. 248, s. 2. 10. 9. 1938.

Pražské zoo bez ředitele. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 464, s. 5. 15. 9. 1938.

Pro naši zoo! *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 284, s. 8. 16. 10. 1938.

Návštěvníkům pražské zoo. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 270, s. 3. 2. 10. 1938.

SOS pražské zoologické zahrady. *Pražské lidové noviny*. 1938, roč. 1, č. 17, s. 5. 9. 10. 1938.

Pražská zoo zoufale shání finanční prostředky. *Expres*. 1938, roč. 11, č. 237, s. 3. 15. 10. 1938.

Pražské zoo v tísní. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 521, s. 4. 16. 10. 1938.

Černé naděje pražské zoo. *Pražské lidové noviny*. 1938, roč. 1, č. 23, s. 5. 16. 10. 1938.

V neděli cirkus v pražské zoo. A – *Zet*. 1938, č. 247, s. 2. 22. 10. 1938.

Děti, zvířátka z pražské zoo vás prosí – zachraňte je! *Ozvěny*. 1938, č. 43, s. 16.

Se školou do zoologické zahrady. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 294, s. 3. 26. 10. 1938.

Pražské zoo si pomáhá. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 545, s. 5. 29. 10. 1938.

Správa zoologické zahrady v Praze děkuje. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 298, s. 4. 30. 10. 1938.

Pro naši pražskou zoo. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 298, s. 13. 30. 10. 1938.

Zoologická zahrada rozdává andulky. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 550, s. 5. 1. 11. 1938.

Sanice v zoologické zahradě. A – *Zet*. 1938, č. 250, s. 2. 3. 11. 1938.

Novinky v pražské zoologické zahradě. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 305, s. 3. 6. 11. 1938.

Návštěvy se zvýšily. *Expres*. 1938, roč. 11, č. 256, s. 3. 8. 11. 1938.

Změna režimu také v zoo. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 566, s. 7. 10. 11. 1938.

Pražská zoo či pražské zoo? *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 572, s. 9. 13. 11. 1938.

Suchý chléb, žaludy a kaštany pro zoologickou zahradu. *Expres*. 1938, roč. 11, č. 266, s. 3. 19. 11. 1938.

Pražská zoologická zahrada. *Národní listy*. 1938, roč. 78, č. 319, s. 3. 20. 11. 1938.

Pražská zoologická zahrada se připravila na zimu. *Národní politika, pol. vyd.* 1938, roč. 56, č. 330, s. 3. 30. 11. 1938.

Zůstane nám zoologická zahrada? *Národní politika, pol. vyd.* 1938, roč. 56, č. 342, s. 3. 12. 12. 1938.

Požár v pražské zoologické zahradě. *Národní listy, več. vyd.* 1938, roč. 78, č. 348, s. 1. 19. 12. 1938.

Požár v zoologické zahradě. *Národní politika, pol. vyd.* 1938, roč. 56, č. 349, s. 3. 19. 12. 1938.

Serie požárů v Praze. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 640, s. 2. 20. 12. 1938.

Požár v Troji založen? A – *Zet*. 1938, č. 282, č. 3. 20. 12. 1938.

Zima v trojské zoo. A – *Zet*. 1938, č. 250, s. 2. 23. 12. 1938.

Tisíce podarovaných. *Lidové noviny*. 1938, roč. 46, č. 649, s. 4. 25. 12. 1938.

Vánoce v pražské zoologické zahradě. *Národní politika*. 1938, roč. 56, č. 355, s. 7. 25. 12. 1938.

ŠTILL, VI. Zvířecí vzpomínky. *Fauna septentrionalis*. 1999, č. 24, s. 13 – 43.

Ustavující schůze, Valné hromady, Schůze ředitelství Zoologické zahrady v Praze. 1926 – 1931. Archiv zoo Praha.

Schůze výkonného výboru Zoologické zahrady v Praze. 1933 – 1938. Archiv zoo Praha.

Odborné komise Zoologické zahrady v Praze. 1933 – 1938. Archiv zoo Praha.

Listinné materiály z Archivu hlavního města Prahy. 1926 – 1938.

ANDĚROVÁ, R. *Historie Zoo Praha*. Praha: Zoologická zahrada hl. m. Prahy, 2008. 96 s., fot.

CHAROUS, Č. – STANĚK, V. J. *Ze života zvířat pražské zoo*. Praha: Nakladatelství J. Hokr, [1938]. 301 s., fot.

JANDA, J. *Zoo: O zoologických zahradách a životě v nich*. Praha: Ústřední nakladatelství učitelstva československého, 1927. 175 s., fot.

JIRŠÍK, J. *Na svobodě a za mřížemi*. Praha: Nakl. Šolc a Šimáček, 1937. 275 s., obr., fot. na příl.

KRÁL, J. a kol. *Pražská zoo*. Praha: Pražská informační služba, 1964. 110 s., fot. na příl.

NAŠE ZOO. 1. vyd. Praha: Vydavatelství osvěta, 1952. 343 s., fot., plány.

PURKYNĚ, C. a kol. *Dvacet pět let zoo Praha: 1931 – 1956*. Praha: Orbis, 1956. 102 s., 68 s. obr. příl., 1 plánek.

VESELOVSKÝ, Z. *Zoo Praha: umíte se dívat na zvířata?* 1. vyd. Praha: Zoologická zahrada v Praze, 1971. 152 s., obr., fot.

HISTORY OF THE PRAGUE ZOOLOGICAL GARDEN, 1926 – 1938

The real preparations for founding the Zoo started only after the “Commercial and Building Cooperative, Zoological Garden, Ltd.” was established in 1926. The only sources of income were the shares of its members, occasional donations and a promise of financial support from the city, the land administration and the state. Soon after the constitutive meeting held at the Old Town Hall, Prague, its design and, later, also its model, which were to rank the Prague Zoo among the best in the world, were made public. Nonetheless, the establishment of the zoological garden was jeopardized by the attitude of its opponents, namely from among some public officials. However, advocates of the Zoo argued that the zoological garden, as a cultural institution, would provide education as well as entertainment to the broadest strata of the population.

The Cooperative asked the state as well as the municipal administrations for the promised financial support to begin the construction of the zoological garden in late 1926, but payments came with great delays. In reaction to the difficult financial situation, the Cooperative decided to attract new members and sent around leaflets. It turned to schools, companies as well as individuals, and quite a few reacted favourably. Also some Prague and out-of-Prague financial institutions joined in, mostly only by means of subscribing shares. A sum of CZK 50 000 was contributed by president T.G. Masaryk to help fund the construction of a big aviary.

The onset of construction work stagnated as the town plan of Prague-Troja had not been completed. The borders of the zoological garden grounds were not clear and it was impossible to erect the fencing. Finally an agreement was reached for the plan and it was approved by a decree issued by the Ministry of Education and National Awareness in August 1926. At the same time, the borders of the grounds for the 1st stage of the construction were outlined. After all the necessary formalities had been settled at relevant ministries it was finally possible to start the work: fence the plot, arrange for the water supplies and design initial groundwork. Shortage of funds, delays in the payments of promised subsidies from higher authorities and lack of understanding on the part of banks hindered the commencement of initial work as well as the later opening of the Zoo. Cooperation with the Czechoslovak Legion Bank, whose assistance was of key importance at the time of the birth of the Cooperative, ceased in 1929. To start with, the Bank had promised to build, at its own costs, the building for its affiliated branch and Cooperative offices. Later on, however, it changed its mind. The same year, the Cooperative tried to make a deal with a new promising partner – the Prague Sample Trade Fairs (PVV) company, which promised to provide the required funds. Nevertheless, among its conditions was a request to hold key positions in the Cooperative and to have its own director in the future Zoological Garden, and it also provided its own architect to design the Zoo. By the end of 1929, people from the Prague Sample Trade Fairs took over the management of the Cooperative and decided to have their word in further developments of the Zoological Garden. At the turn of 1929-1930 they contacted the German Carl Hagenbeck company, which they believed to be most competent for planning and building zoological gardens. Nonetheless, as soon as June 1930, there were first arguments when some Cooperative members objected to the manner the Prague Sample Trade Fairs had been managing the construction of the Zoo. Large projects at the time of the economic crisis of the 1930's brought the company into financial difficulties and it was not able to meet its promises. In early November 1930, Václav Boháč, founder of the Prague Sample Trade Fairs, resigned from his membership in the Cooperative management and that was the end of any cooperation with that company.

After parting with the Prague Sample Trade Fairs (PVV) it was decided to continue the cooperation with the Hagenbeck company on the basis of a new contract.

According to Hagenbeck's plan, the overall costs of the development of the Zoological Garden were estimated at CZK 10 500 000. In August 1931, to be able to continue the work, the zoological garden cooperative turned to the Ministry of Education and National Awareness with a request for a three-million grant. However, the requirement for accepting a guarantee for a three-million amount was doomed to fail. The economic crisis of the 1930's was culminating and it was not possible to grant the request. More great expenditures awaited the Cooperative in 1932. First of all, it had to fulfil its obligations towards the Carl Hagenbeck company. As further cooperation with the company was not feasible from the financial aspect, it finally ceased on 26th January 1932.

Despite all the obstacles the Cooperative had to overcome, the preparations for the opening of a zoological garden were making a step-by-step progress. Ever since the press had mentioned the plans for a zoological garden, there were offers of animals for sale or as a gift from Czech as well as foreign supporters. As, to start with, there was nowhere to put such animals, the first offers had to be declined. In the following years, work progressed, depending on how much money was available and also how much workforce was provided thanks to the understanding of some institutions. For instance, soldiers of the engineer combat regiment helped greatly during rock preparation for one large aviary and a series of smaller aviaries. Work on the large aviary (25 m x 14 m x 16 m), the first large structure to be built in the Zoological Garden, began in the spring of 1931. The Hagenbeck company is allegedly the author of the design for the large aviary, including a waterfall and twelve smaller aviaries, its construction, however, started at a time when Hagenbeck had not even received the required documentation. During his visit to Prague Zoo in November 1931, Heinrich Hagenbeck himself congratulated Professor Janda as the author of this design.

Disagreements within the Cooperative management in the preceding years as well as alternations of plans kept setting back the opening of the first section of the Zoo. This, too, was one of the reasons why the builders wanted to see the results of the work already done as soon as possible. They were sure that making the first eight-hectare area open to the public would attract people's attention and there would be more contributors. The term "building site" really reflected the status of the Zoological Garden at the time. It was opened to the public on Sunday 27th September but the opening ceremony did not take place until the public holiday on Monday 28th September 1931.

"To give it a try and with worried hearts we opened the gates of our building site of the Zoological Garden on the day of St. Wenceslas and the outcome of what we have achieved to this day surpassed all our expectations." Those were the words of Professor Janda speaking about the day when he welcomed the first visitors to the Zoological Garden.

On Sunday, 600 paying visitors came to see the "embryo of the zoological garden". Nonetheless, the interest in the newly opened Prague Zoo in the months to come indicated that there would be no lack of visitors to the Zoo. Troja used to be a popular place for outings for Prague inhabitants and the new zoological garden provided a new target for their trips. Even though the Prague Zoological Garden had become a reality, its first years were far from easy.

Already in early 1932 the Zoo management was forced to appeal for help to organisations as well as private persons. In spite of all the difficulties, the number of animals in the garden increased significantly in the course of 1932. Many came as a gift from numerous clubs, hunting unions, animal conservation groups as well as private supporters. At the time of the global economic crisis, quite a few of these animals had been purchased from bankrupt circuses and menageries. An important contribution was that of a pair of Przewalski horses, the stallion Ali and mare Minka, in foal. They were the base for the renowned breeding programme of the Przewalski horse. The horses were transferred to the Zoo at the beginning of October from the agricultural university farm in Netluky, near Uhřetěves (not far from Prague), upon a decision made by the Ministry of Education and National Awareness.

There were quite a few problems and arguments in the course of 1932. Even Professor Janda was criticised for holding the position of the Chairman of the Cooperative Board of Management as well as that of the Director of the Zoological Garden (he was appointed to the post in January 1931). After this complaint, Professor Janda resigned from the Board.

The end of 1932 came with a favourable financial result; thanks to growing numbers of visitors the Garden was able to cover the daily costs from the profits from ticket sales. The year 1933 was marked by continuing criticism of the Cooperative management. In this respect, Vilém Němec, a traveller-explorer, very actively commented on how animals were kept and cared for. A commission was set up to deal with his criticism. However, their response was not to V. Němec's liking and he handed in his no-

tice at the next commission meeting. He finally sent the Cooperative Board a Memorandum in which he explained his reasons for resigning from his post in the Expert Commission, saying that he had only been "*graciously tolerated*" and merely taken as "*a nobody*".

Work began on the construction of the Bear House in the spring of 1933. According to the original plans, it was to be occupied by brown bears only. After some lengthy discussions it was decided that the House would be divided: the northern part would be inhabited by polar bears. The "brown" bear section was inaugurated on 1st October 1933, while the exhibition area for polar bears was still under construction. Work started on the House for an elephant, hippopotamuses and a rhinoceros during the year and towards its end, animals were moved into their new homes, heated by central heating. Offices started to be used in the administrative building, standing where the main entrance can now be found.

By the end of 1933, the Zoo had 437 animals, which had been purchased, exchanged or donated to the Zoo. There were some outstanding arrivals, such as the filly, Heluř, the first foal of a Przewalski horse in the Prague Zoo, born in March.

An esteemed visitor came to the Zoological Garden in the spring: Czechoslovak President Masaryk's daughter Olga Revilliodová and her husband and sons, Leonard and Herbert. Professor Lutz Heck senior, a privy councillor and former director of Berlin Zoo, and directors of other foreign zoological gardens, Dr. Hans Honigmann from Wrocław, Professor Johannes Gebbing from Leipzig and Professor Gustav Brandes from Dresden Zoo showed great interest walking around the Prague Zoo.

There was a significant progress made in the construction work in 1934. Outdoor enclosures had been completed for the elephant, hippopotamus and a rhinoceros and an annex was built to the house for a pygmy hippopotamus. There was a new winter house for seals and a number of aviaries for pheasants. A temporary vivarium was established in the lower section of the building.

Another urgent task was to find homes for the growing numbers of felines. It was urgent to build a new pavilion for them as soon as possible. The Cooperative Management gave preference to the Feline House rather than building expositions in the upper area of the Zoo. However, there was a risk of losing that land and they had to change their plans.

The grounds in the north of the future Zoo area attracted the Eubiotic Society, promoting healthy lifestyles in harmony with nature, which wanted to turn their ideas into real life. Their intent was in harmony with the conditions set forth in the bequeath of Alois Svoboda, the donor of the land in Troja. Professor Růžicka, Head of the Institute of Hygiene, Faculty of Medicine, Comenius University, Bratislava was the Society's founder and advocate in Czechoslovakia in the 1920's and 1930's. One of his closest friends was Eduard Štorch, Czech writer, teacher and archaeologist, very-well known for his novels for young people. His "Children's Farm" combined classical classes at school with "open-air school" and already at that time it introduced eubiotic principles into school lessons and leisure-time activities. Luckily for the Zoo, the Eubiotic Society failed to get hold of the land.

Despite the worries about losing the land and, especially, in spite of problems of high costs, the Cooperative did not want to give up the idea of building a new Feline House. When informed by the Ministry of Finance that it would not get a guarantee for such a costly building, it resorted to lobbying influential politicians. The building site had already been chosen and the Ministry of National Defence was asked to provide soldiers to help with preparations of the bedrock. The enclosures were to be separated from visitors by an eight-meter wide ditch. After objections that the animals would be too far from visitors, the plan was dropped. Finally, a well-proven design of a feline house from the Zurich Zoological Garden was approved. This became the base for Ladislav Nitsch's design of Prague Lion House.

Further progress of the Zoological Garden depended on the willingness of authorities to guarantee loans at financial institutions. Proceeds from entrance fees and donations would only cover the Zoo operation and partially also the building of sleeping quarters for animals and purchasing new animals. In recent years, it had always been the same banks that provided loans to the Zoo; the State remained the sole warrantor, though. At the time, the Zoo's permanent staff included 15 people to tend the animals and 4 administrative workers.

In 1935, the Zoo Management faced two big tasks: to build a new house for big cats and transfer ungulates from the lower section of the Zoo to the free high grounds.

In the end, almost one half of the costs of the big cats house construction had been obtained from grants from the state, cities and towns, and some donations. Once again, sappers came to help with the rocky bed. Their work, however, was very complicated as the loose rock started to crumble, which had also become a great problem during construction work. The building of the Big Cats House was taking much longer and was becoming more and more costly. It was decided to create some space for a terrarium within the Big Cats House and already in 1935 its construction commenced.

The Management was doing its utmost in promoting the Zoological Garden to increase its income, which depended on the numbers of visitors. In late 1935, a publicity commission was set up. It introduced showing short shots from the Zoo in cinemas, it arranged for posters to be put up around the city, there were walks throughout the Zoo with expert commentaries, it supplied newspapers and the radio with topical news. In early 1930's there were cartoons and sometimes whole-page articles by Ondřej Sekora (an outstanding Czech writer, journalist, cartoonist and entomologist) in the Lidové noviny newspaper and in magazines for children and youth that helped promote the ZOO.

The year 1936 was to be the last of quieter times in the early years of the Zoological Garden. A large and costly building was completed that year – the Big Cats House. Also the outdoor enclosure for lions was completed according to schedule, while the tiger enclosure was not finished until August. Instead of the standard metal bars, strong steel netting was used.

At the beginning of the year, the long-planned relocation of animals to the upper section of the Zoological Garden took place. First reindeer, red-deer, fallow-deer and roe deer were moved to the North-West corner of the Garden. They were followed a little later by buffalos and bison, while yaks were transferred to their new home with an enclosure at the edge of the woods. The small woods of locust trees and pines, which protected the territory against west winds, has been preserved to this day. Towards the close of the year, the stable for the Przewalski horses was also transferred. Exotic birds finally got their own exhibit in the lower section of the Zoo, after the former home of big cats had been remodelled. The building was later coined as Štěpnička's Pavilion, named after Professor Bedřich Štěpnička, a supporter of the Zoo and member of its Expert Commission. Besides birds, there were also South American small primates on show.

All the successes of previous years were obscured in early 1937 by news of the death of eight feline cubs within the span of two weeks in January. On 7th January, the first to die was fourteen-month-old lion, Polux. In the next few days more feline cubs, born in the spring the year before, died with identical symptoms. Despite all the efforts, the animals died with symptoms of severe enteritis. Top veterinary surgeons from all over Prague were asked for consultations. The animal cadavers were dissected and their organs examined by scientific institutions from and outside Prague, looking for the cause of the illnesses, including the Institute of Forensic Toxicology and Chemistry in Prague.

In January 1937 there was not a single day without some news appearing in the papers informing about problems in the Prague Zoological Garden. Some dailies gave an objective account of the losses, for others the situation was a sensation. There were headlines in tabloid papers like: *Death is Strolling Around Prague ZOO*; *Dead Cubs and Other Mysteries in Prague ZOO* ; *Disaster in Prague ZOO*.

A commission was set up to investigate the causes of the deaths. It summarised all the opinions from scientific institutions, which made (free-of-charge) bacteriological, serological and chemical analyses to find the cause of the deaths of feline cubs. The outcome was not clear-cut. The opinion of the Pathological Anatomy Institute of the Veterinary University in Brno that behind all this were viruses causing a sort of "influenza epidemics", affecting cubs of felines, seemed to be the most probable. The management of Prague Zoo turned to a number of zoological gardens in cities in other countries (e.g. London, Zurich, Brussels, Dresden, Berlin) and learned that even in those zoos young felines sometime died with similar symptoms. It was not until much later that the culprit was found in panleukopenia epidemics, a virus disorder commonly seen in young felines that can be prevented by timely vaccination.

Some members of the Cooperative, however, did not consider the commission's conclusions sufficient and saw the main reason for the deaths in improper management of the Zoo. A general meeting was held in the Zlatá Husa hotel on Wenceslas Square, Prague, on 20th April 1937 to look into the matter. The meeting attracted great many people, and especially the tabloid papers that, yet again, brought such headlines as: *Scandal in the Zoological Garden*; *Strange Circumstances in Prague Zoo*; *The Truth about the Zoo*, etc. At a briefing with journalists in late April concerning the problems in the Zoo, Professor Jiří Janda turned to those present with an urgent appeal: *"Gentlemen, you know that a zoological garden is a purely ideal, and cultural and educational enterprise, but still it much depends on the*

public. And therefore it is very sensitive to news in the press... The situation is really critical for the Garden and surely, in your own interest, you do not want our young zoological garden to become the only one destroyed by journalists."

Later meetings of the Cooperative followed a single goal: to calm down the situation within the Cooperative and in the eyes of the public, handle the financial situation, which had got worse due to the preceding events, and choose a new leadership for the Cooperative bodies. Shortage of money and increasing prices of building materials only made it possible to carry on the most urgent adjustments to buildings and the constructing much needed housing. The birth of an offspring of the Andean condor received much attention. The pair was earlier moved into a small aviary along the path behind the Elephant House as in the big aviary the aggressive birds had torn several birds-of-prey to pieces. In the small aviary, the female lay eggs on 29th March and the fledgling hatched on 31st May. This was the first time ever that a pair of condors would raise a young bird in a zoological garden. Professor Janda gave a detailed account of this event in *Der Zoologische Garten* magazine and Director of Berlin zoological garden, Dr. Lutz Heck, came to see the rare newcomer.

The start of 1938 was not very favourable for the Zoological Garden. Two articles appeared in the *Lidové noviny* newspaper on 15th January as a targeted attack on the Zoo. The first one was written by Professor of Masaryk's University in Brno, naturalist Vladimír Ůlehla, who was a scientific editor in the newspaper from 1934 to 1938. Professor Ůlehla was in strong opposition to the existence of zoological gardens, he resolutely rejected the establishment of a zoo in Brno adding: *"I do not even want to bring up the example of Prague..."* He compared zoological gardens to prisons and he believed that sufficient sources of information for enlightenment purposes could be found in picture magazines, radio reports and *"soon, also television"*. In the other article, signed ra and called *"The Balance between Life and Death in Prague Zoo"*, the author goes back to the events in Prague Zoo the year before. The libellous articles made Professor Janda react and respond to the paper chief editor Eduard Bass. He was upset that the editor-in-chief allowed such libels to be published in this esteemed newspaper. He wrote a letter to Eduard Bass and urged him to consider what weight had the allegations of the article's author in comparison to his own arguments, which he could support with detailed documentation. We do not know Eduard Bass's response to Professor Janda's letter.

The 1937 events also reflected in the Zoo's financial situation. A lottery in its favour, allowed in 1936, failed to bring the expected results. Similarly, an extensive campaign with a lot of promotion posters, reports in the newspapers and the radio at the time of the 10th *"všesokolský slet"* (a mass performance organised by the Sokol gymnastics organisation) had no effect. None of those advertising activities brought more visitors to the Zoo. The failure was ascribed, among other things, to the complicated way of getting to the Zoo. Thus the commitment of Zoo staff, who worked longer hours at the time of the *"slet"* and worked from 5 a.m. till nightfall, came to nothing.

Some newspapers and editors of a number of dailies came to the help of the Zoological Garden in those difficult times; they monitored what was new in the Zoo and wrote about the arrivals of newly born animals. Children were allowed to stroke cubs of lions, tigers and leopards and, for a small fee, they could have their photographs taken with them. For the first time in its history, the Zoo was very close to purchasing an ape, a chimpanzee. Unfortunately, it did not have enough funds to do so. So, the chairman of the Expert Commission, doc. Obenberger, turned to Zlín businessman Tomáš Baťa asking him for the necessary amount. However, he only contributed CZK 1000, and by the time the full amount was put together, the owner and his chimpanzee had left Prague. The Zoological Garden maintained business contacts with the Hagenbeck company and its representative visited Prague Zoo a number of times. In the spring of 1938, this was Carl Heinrich Hagenbeck, Heinrich Hagenbeck's son. He, too, did not fail to comment on the rugged terrain and the beautiful view of Prague. In his opinion, Prague Zoo was soon to become one of the best in Europe.

In the midst of dramatic events on the threshold of World War II, Professor Jiří Janda died unexpectedly on 25th August 1938, at the age of 73. The Zoological Garden lost its founder and its first director. The death of Professor Janda symbolically closed a chapter in the Zoo's history, when a dream from his youth had become a reality and this institution had taken a firm place within the society.

Late September came and the life of the entire state was affected by the Munich Agreement, which was the onset of Hitler's aim to put an end to democratic Czechoslovakia. The republic made preparations for war. The Zoological Garden was urged to make an evacuation plan for the animals and in stages it bought twenty gas masks for its employees. The inland was flooded by refugees from border

areas, occupied by German armies. Under the circumstances, the fate of the Zoo was not in the centre of people's attention. Growing prices meant higher expenditures for fodder. It was not possible to implement austerity measures overnight. Once again, the Zoo management turned to the public by means of the press, appealing for help. On Saturday morning on 8th October 1938, Professor Janda's successor, Dr. V.J.Staněk, as the Zoo executive, made an emotional urgent plea on the radio for help for the zoological garden. He warned that in great need, the *"animals will have to be killed or sold to Germany"*. And, as Josef Král says in his book *Prague Zoos*, published in 1964, there was an unexpected reaction: *Immediately various gifts, fodder, bedding and other useful material started coming*. Thanks to Dr. V. J. Staněk's resolute action the Prague Zoo managed to overcome one of the most difficult situations in its history.

By overcoming a period in its early years, when the Zoo's very existence was at stake, it was able to face another difficult period – the time of German occupation and the Protectorate. The Prague Zoological Garden survived the war years without any major problems thanks to its competent and committed management, with MVDr. Jan Vlasák in its head, thanks to the support of Czech clerks within Protectorate authorities, volunteers as well as the public. Even in those difficult times, plans were made for the Garden's further development. Most of them were implemented after the country was liberated and heralded its transition from a modest provincial garden into a renowned European and later also global institution, which is active in the field of conserving endangered species of the world fauna.